

နမော တသာ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္မာသ

ပါဋ္ဌသဒ္ဓိ နှင့် ဖတ်စာ

အကာရန္တ ပုဂ္ဂိုင် ပုရိသာဒီဂိုဏ်း

	ဇကဝ္မစ်	ဗဟိုဝ္မစ်
ပထမာ	ပုရိသာ	ပုရိသာ
အာလပနဲ	ဘောပုရိသာ ပုရိသာ	ဘောန္တာ ပုရိသာ
ဒုတိယာ	ပုရိသံ	ပုရိသေ
တတိယာ	ပုရိသေန	ပုရိသေဟိ ပုရိသေဘိ
စတုထူး	ပုရိသသူ	ပုရိသသံ
ပဋိမီ	ပုရိသသွာ ပုရိသမှာ ပုရိသာ	ပုရိသေဟိ ပုရိသေဘိ
ဆုံး	ပုရိသသူ	ပုရိသသံ
သတ္တမီ	ပုရိသသံး ပုရိသမို့ ပုရိသေ	ပုရိသသူ

နာမ်ဝိဘတ်များ

သိ ယော အံ ယော နာ ဟို သ နံး သွာ ဟို သ နံး သွှံး သူ။

ဝိဘတ်				သာသာပြန်ပုံ			
၀	ဧ	သိ	သည် ကား က ကို	၁	ဧ	သ	အား ငါ
	ယော	တို့သည် တို့ကား		၂		နံး	တို့အား တို့ငါ
		တို့က တို့ကို		၃	ဧ	သွာ	မှ ကြောင့် အောက် ထက်
အ၁	ဧ	အို		၄		ဟို	တို့မှ တို့ကြောင့် တို့အောက်
	ယော	အို --- တို့					တို့ထက်
၃	ဧ	အံ	ကို သွှံး	၅	ဧ	သ	၏ တွင် သည် ကို
	ယော	တို့ကို တို့သွှံး		၆		နံး	တို့၏ တို့တွင် တို့သည်
၇	ဧ	နာ	ဖြင့် သည် နှင့် ကြောင့်	၇	ဧ	သွှံး	၌ တွင် ကြောင့်
	ဟို	တို့ဖြင့် တို့သည် တို့နှင့်		၈		သူ	တို့၌ တို့တွင် တို့ကြောင့်
		တို့ကြောင့်					

ပုရိသာဒီဂိဏ်းရပ်ပြီးပံ့

၁	ပုရိသ + သီ = ပုရိသော	၈	ပုရိသ + သ = ပုရိသသာ
	၆-		သာ
	ပုရိသ + ယော = ပုရိသာ		ပုရိသ + နံ = ပုရိသနံ
	၇-		သံ+ေ>-၅
အ၁	ဘော ပုရိသူ + သီ = ပုရိသ	၉	ပုရိသ + သွာ = ပုရိသသွာ
	သံ+ေ>-၅>-၁ ချေ		ပုရိသ + သွာ = ပုရိသမှာ
	ဘော ပုရိသူ + သီ = ပုရိသာ		မှာ
	သံ+ေ>-၅ ချေ		ပုရိသ + သွာ = ပုရိသာ
	ဘောန္တာ ပုရိသ + ယော = ပုရိသာ		၇-
	၇-		(ပုရိသဟိ ပုရိသဟိ တတိယာနှင့်တူ)
၃	ပုရိသ + အံ = ပုရိသံ		
	ပုရိသ + ယော = ပုရိသေ	၁၁	(ပုရိသသာ ပုရိသနံ စတုထွဲနှင့်တူ)
	၆-		
၁၁	ပုရိသ + နှာ = ပုရိသေန	၁၃	ပုရိသ + သွိုံ = ပုရိသသွိုံ
	၆-နှာ		ပုရိသ + သွိုံ = ပုရိသမိုံ
	ပုရိသူ + ဟိ = ပုရိသေဟိ		မိုံ
	သံ+ေ>-၆		ပုရိသ + သွိုံ = ပုရိသေ
	ပရိသူ + ဟို = ပုရိသေဟို		၆-
	သံ+ေ>-၆ ဟို		ပုရိသ + သူ = ပုရိသေသူ
			သံ+ေ>-၆

စည်းမျဉ်းများ

- ၄၈။ သွာဟိသွိုံနံ မှာဘိမှုဝါ။ သွာ သည် မှာ၊ ဟိ သည် ဟိ၊ သွိုံ သည် မိုံ သို့ တခါတရံ ပြောင်းသည်။
- ၅၀။ သူဟိသွာကာရောဇာ။ သူ၊ ဟိ ဝိဘတ်ကြောင့် ရှေ့က အ သည် ၆- သို့ ပြောင်းသည်။
- ၆၁။ သာ-ဂမော-သေ။ သဝိဘတ်ကြောင့် သလာ။
- ၁၀၃။ အတောနေန။ အကာရန္တပုဒ်နောက်က နာဝိဘတ်သည် ၆-နှာ သို့ ပြောင်းသည်။
- ၁၀၄။ သော။ အကာရန္တပုဒ်နောက်က သဝိဘတ်သည် ၆- သို့ ပြောင်းသည်။
- ၁၀၇။ သဗ္ဗေယာနံနမာဇာ။ အကာရန္တပုဒ်နောက်က ပထမ၊ ယောနှင့် ယောမှပြောင်းလာသော နံသည် ၇- သို့ ပြောင်းသည်။ ဒုတိယာ ယောနှင့် ယောမှပြောင်းလာသော နံသည် ၆- သို့ ပြောင်းသည်။
- ၁၀၈။ သွာသွိုံနံဝါ။ အကာရန္တပုဒ်နောက်က သွာသည် ၇-၊ သွိုံသည် ၆-သို့ တခါတရံ ပြောင်းသည်။
- ၂၄၄။ အကာရပိတာဒ္ဓာနမာ။ အာလုပ်သိကြောင့် အကာရန္တပုဒ် ပိတုစသည်ပုဒ်တို့၏ အဆုံးသရာသည် အာ(-၅) သို့ ပြောင်းသည်။
- ၂၄၆။ အကာရောဝါ။ အာလုပ်သိကြောင့် ၇- သည် । သို့ပြောင်းသည်။

အစီအရင်ထူး

ကွဲစေဝါ(မောဂ္ဂလာန်) တိလိဂ်တော် ဌာန သီယာနမော် (သဒ္ဓနိတိ) တေသုဂ္ဂို့ (ကစ္စည်း)

၁။ သီ ဝိဘတ်သည် ၆- သို့ပြောင်းသည်။ နတ္တိ ပုဂ္ဂိုသကာရော နတ္တိ အတ္ထကာရော

၂။ ပထမာယေသည် ၆- သို့ ပြောင်းသည်။ ဗာလေစ၊ သူမှိုက်တို့သည်ငှင်း၊ ပဏ္ဍာတေစ-ပညာရှိတို့သည်ငှင်း

၃။ တခါတရုံ ယောဝိဘတ်သည် ပကတိအတိုင်း နေသည်။ ဝနေ ဝါဌ္ဇာမိဂေါ်စေဝါ အစ္စ ကောက တရှစ္စယော

၄။ ပထမာယောနောင် သေ အကွာရာ လာ။ ယောကို ဗုဒ္ဓံ သရက် ဂတာသေ။ (အငွေကထာတို့က သေနိပါတ် ဟုဆို)

ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

ပုရိသော	ယောက်ဗျား	တုရရော်း၊ အသော	မြင်း
ဗုဒ္ဓံ	ဘုရား	ဝရာဟော၊ သူကရော	ဝက်
ဓမ္မာ	တရား	အန္တာ	ံ
သံယော	သံယာ	ကစ္စပေါ်	လိပ်
ဒေဝါ	နတ်	တရာန္တာ	အောင်း
နာဂေါ်	နဂါး	သောဇား၊ သုနခေါ်	ခွေး
မန်သော	လူ	အာလောကော	အရောင်း၊ အလင်း
ဖဇေား	ပါးပျဉ်း	လောကော	လောက
ဗျရ္ား	ကျား	နိုလယော	အိမ်
သီဟော	ခြေသံး	အနိုလော	လေ
မဟိုသော	ကျွဲ့	စာဂေါ်	စွန်းကြံခြင်း
ပိဇ္ဇား	ဆွမ်း	ယောဂေါ်	အားထုတ်ခြင်း
အတ္ထာ	အနက်၊ အကျိုးး	ဝါယာမော	လုံလ
မယူရော	ဥဒေါင်း	ဂါမော	ဗျာ
သုဂတော်	မြတ်စွာဘုရား	နိုဂော	နိုဂုံး
သုရော	နတ်	အာဂမော	အာဂံ
အသုရော	အသုရာ	ကာမော	အလို
နရော	လူ	သယော	ရေအယဉ်
ဥရုဂေါ်	မြို့	ယောသော	ကြွေးကြော်သံ
ပိသာဇာ	တဆော	ပဋိယော	ဒေါသ
ပေတော်	ပြိုတ္ထာ	အာသဝါ	အသဝါတရား
မာတရော်	ဆင်	ကောဇာ	အမျက်
သတ္ထား၊ ဒော်မော်၊ ပါဇေား	သတ္ထား	လောသော	လိုချင်ခြင်း

သာရမ္မာ	ချုပ်ချယ်ခြင်း	ပဗ္ဗတော	တောင်
ထမ္မာ	တိုင်	စစ်ကိုင်းပဗ္ဗတော	စစ်ကိုင်းတောင်
မဒေါ	မာန်ရစ်ခြင်း	ဒါရကော	ကလေး
မာနော	မောက်မော်ခြင်း	ယောဇား	စစ်သား
ပမာဒေါ	မူးလျော့ခြင်း	အမထွော	အမတ်
မကွဲ့	ကျေးဇူးကန်းခြင်း	သာမိကော	အရှင်၊ သခင်
ပုန္စာဂေါ	ပုန်းညက်ပင်	ဒါသာ	ကျွန်း
ပူရေါ	ကွမ်းသီးပင်	အဘကာသာ	ကောင်းကင်
ပန်သာ	ပိုန္စ်ပင်	ဘောဂေါ	စည်းစိမ်၊ ဥစ္ာ
အသနော	ပိတောက်ပင်	မာသာ	လ
စမွှကော	စကားပင်	ရူမော	မိုးခိုး
အမွှာ	သရုက်ပင်	ပဇ္ဇာ	အဝတ်ပုဆိုး
ဟိန္ဒာလော	ဓနန်းပင်	ယူဇ္ဇာ	အိုး
တာလော	ထန်းပင်	တိတ္ထိယာ	တိတ္ထိ
ဗက္ဗလော	ခယားပင်	ယာမော	ယာမ်
အန္တုနော	ထောက်ကန်းပင်	ဂန္ဗာ	ကျမ်းစာ
ကံ့သူကော	ပေါက်ပင်	သာကိုယာ	သာကိုယာ၊ သာကိုဝင်မင်း
မန္ဒာရော	နှစ်သစ်ပင်	ဂေါတမော	ဂေါတမ
ကုန္တော	သင်းခွေပင်	သိဒ္ဓတ္ထာ	သိဒ္ဓတ္ထာ
ပုစိမန္ဒာ	တမာပင်	ပါဋ္ဌသဒ္ဓိ	ပါဋ္ဌသဒ္ဓိ
ကရာဇ္ဍာ	သင်းဝင်	စနစ်သစ်ပါဏ္ဍာသဒ္ဓိ	စနစ်သစ်ပါဏ္ဍာသဒ္ဓိ
ရုကွဲ့	သစ်ပင်	ပုတ္ထာ	သား
သကုနော၊ အကုနော		ပဋိသောဇာ	တားမြစ်ခြင်း
အဏ္ဍာဇာ	ငှက်	သမုတ္ထာ	သမုတ္ထာ
ကောဇ္ဍာ	ကြိုးကြာ	ပရိုက္ခာရော	ပရိုက္ခာရာ
ပါဒေါ	ခြော	ရထော	ရထား
မရှိ	လမ်း	အရှိရထော	မီးရထား
ပတ္တာ	သပိတ်	အသုရထော	ဖြင်းရထား
သာမဏေရော	ကိုရင်	ကူဗာသာမိကော	ကြွေးရှင်
သမဏော	ရဟန်း	ကူဗာယိကော	ကြွေးယူသူ
ထေရော	ထေရာ၊ ဘုန်းကြီး	အာကိုနဲကော	ဇည့်သည်
ဝိဟာရော	ကျောင်း	ကုမာရော	သတို့သား၊ မင်းသား
အာစရိယာ	ဆရာ	စောရော	သူခိုး၊ သူပုန်း၊ ဓားပြ
သိသော	တပည့်	အာရာမော	အာရာမ်၊ ခြို့၊ ကျောင်းတို့က်

မဟာဂန္ဓာရာမော	မဟာဂန္ဓာရုံကျောင်းတိုက်	ပုံစွဲကျော	နံနက်
ကဉာဏ်	လက်ကောက်	ပုံစွဲကျောမယော	နံနက်အခါ
ဗိုဇာရော	ကြောင်	နိယမော	သတ်မှတ်ခြင်း
မူသိကော	ကြွက်	ဝရှိ	ဝက်၊ အပေါင်း၊ အစု
ပါလော	စောင့်ရှုံးက်သူ	သူပေါ်	ဟင်း၊ ပဲဟင်း၊ ဟင်းချို့
အဇော	ဆိတ်	ဗောဓိသတ္တာ	ဘုရားလောင်း
အပေါလော	ဆိတ်ကျောင်းသား	သေလော	ကျောက်တောင်
ဂေါပါလော	နွားကျောင်းသား	ကောသော	တကောသ၊ နှစ်မြိုင်
ကဇ္ဈာ	လည်ပင်း၊ လည်ချောင်း	ဝါတော	လေ
ဉာဏ်	နှုတ်ခမ်း	သူဝေါ	ကြောက်တူဖျော်
မဇ္ဈာ	အလယ်	ဥလူကော	မီးကွက်
သမယော	အခါ	သေနော	စွန်

အကာရွှေ နပုလိုင် စီတွေးဒီဂိုဏ်း

အကာရွှေ	နပုလိုင်	စီတွေး
ပထမာ	စိတ္တာ	စိတ္တာ စိတ္တာနံ
အာလပန်	ဘော စိတ္တာ စိတ္တာ	ဘဝနဲ့နံ စိတ္တာ စိတ္တာနံ
ဒုတိယာ	စိတ္တာ	စိတ္တာ စိတ္တာနံ
တတိယာ	စိတ္တာနံ	စိတ္တာဟို စိတ္တာဟို
စတုတ္ထီ	စိတ္တာသဲ	စိတ္တာနံ
ပွဲမီ	စိတ္တာသဲ့ စိတ္တာမှာ စိတ္တာ	စိတ္တာဟို စိတ္တာဟို
ဆင့်	စိတ္တာသဲ	စိတ္တာနံ
သတ္တမီ	စိတ္တာသဲ့ စိတ္တာမှာ စိတ္တာ	စိတ္တာသဲ

စည်းမျဉ်းများ

၁၆၆။ ယောနံ နံ နပုသကေဟို။ လူ ဤ ဥ ကာရန် ၅ မျိုးနောင် ယောဝိဘတ်သည် ရဲခါ နံ ပြောင်သည်။
 ၁၆၇။ အတောနိစံ။ နပုလိုင် အကာရွှေမှ နောက်ဖြစ်သော ယောဝိဘတ်သည် နံ သို့ အမြဲ ပြောင်သည်။
 ၁၆၈။ သို့။ အကာရွှေမှ နောက်ဖြစ်သော သိုံးဘတ်သည် အံ (အ) သို့ ပြောင်သည်။
 ၃၇။ ယောသဲ ကတနိကာရလောပေသဲ ဒီယံး။ ယောဝိဘတ်သည် နံသို့ ပြောင်းပြီးလျင်ငင်း သို့မဟုတ် ယောဝိဘတ်သည် ကျေပြောက်ပြီးလျင်ငင်း ရှေ့က သရသည် ဒီယံသို့ပြောင်သည်။

စီတွေးဒီဂိုဏ်းရပ်ပြီးပဲ

၁	စိတ္တာ + သို့ = စိတ္တာ i	ဘဝနဲ့နံ စိတ္တာ + ယော = စိတ္တာ နံ > c
	စိတ္တာ + ယော = စိတ္တာ -c	စိတ္တာ + ယော = စိတ္တာနံ စိတ္တာ + i > -i နံ
	စိတ္တာ + ယော = စိတ္တာနံ စိတ္တာ + i > -i နံ	စိတ္တာ + i = စိတ္တာ
၃		
၁၁	ဘော စိတ္တာ + သို့ = စိတ္တာ တ္တာ + i > -i > -i ချေ	စိတ္တာ + ယော = စိတ္တာ နံ > c-
	ဘော စိတ္တာ + သို့ = စိတ္တာ စိတ္တာ + i > -i ချေ	စိတ္တာ + ယော = စိတ္တာနံ စိတ္တာ + i > -i နံ

ဂုဏ်းဝင်ပုဒ်များ

စိတ္ထံ	စိတ်	အောင်	အဂို
ကုလံ	အမျိုး	ဇလ်, ဉာဏ်	ရေ
ဘတ္တံ	ထမင်း	အမွှဲ့	ကြာ
ဒါနံ	ဒါနံ, အလူ	ပုလိန်း	သဲ
သီလံ	သီလ	ဟိရည်, သုဝဏ္ဏံ	ရွှေ
ယာနံ	ယာဉ်	အမတံ	နိုဗာနံ
လောစနံ, နယာနံ	မျက်စိုး	သုသာနံ	သုသာနံ
ကုနံ	ကြွေး	အာယုစံ, အာရုစံ	လက်နက်
ဝနံ	တော့	ဟဒယံ	နှလုံး
ဓညံ	စပါး	စိဝရံ	သက်နှုန်း
နဂုရံ	မြို့	ဝတ္ထံ	အဝတ်
မန္တေသားနဂုရံ	မန္တေသားမြို့	ကုန္တေသားယံ	ကုန္တေ
ရန်ကုန်နဂုရံ	ရန်ကုန်မြို့	ဝဒနံ	နှတ်ခမ်း
ဟိတံ	စီးပွား	ပါနံ	အဖျော်
ကမ္မံ	ကံ, အမူး, အလုပ်	ဘဝနံ, ဘုဝနံ	ပိမာနံ
သောပါနံ	စောင်းတန်း, လျှကား	လောဟံ	သံ, ကြေး
ပုညံ	ကောင်းမှု	အလောတံ	မီးစ
ပါပံ	မကောင်းမှု	တုဏ္ဍာံ	နှတ်သီး
ဖလံ	အသီးး, အကျိုးး	အဏ္ဍာံ	အူ
ရူပံ, ဝဏ္ဏံ	အဆင်း	ပိုင့်ံ	ထိုင်ခုံ
သာဓနံ	ပြီးစေခြင်း	ကရဏံ	ပြုခြင်း, ရွတ်ဆိုကြောင်း
သောတံ	နား	မရဏံ	သေခြင်း
ယာနံ	နာခေါင်း	ဉာဏံ	ဉာဏ်
ကာရဏံ	အကြောင်း	အာရမဏံ	အာရံ
ဓနံ, သန္တကံ	ဉာစာ	အရည်ံ	တော့
ဓာာနံ	ဓာာနံ	တာဏံ	စောင့်ရွှေက်ခြင်း
မူလံ	အမြစ်	စရဏံ	အကျင့်
ကူလံ, တိရုံ	ကမ်း	ဆတ္ထံ	ထီး
ဓာလံ	ပိုက်ကွန်း	ဆိုဒ်ံ	အပေါက်
မဂ်လံ	မဂ်လာ	ဝါယုယာနံ	လေယာဉ်ပုံး
နှုန်ံ, နလိန်ံ, ပဒုမံ	ပဒုမှာကြာ	မောင်တော်ယာနံ	မောင်တော်ကား
လိုင်ံ	အသွင်း	ပမာဏံ	အတိုင်းအရှည်

တိယာမံ	ညွှန်သုံးယာမံ	ဝိသေသနံ	အထူးပြုတတ်သည်
တေမာသံ	သုံးလ	ခီရံ	နှိုရည်
ယောဇ်နံ	တစ်ယူဇ်နှာ	အနှံး	အစာ
ဂါဂိတ်	တစ်ဂါဂိတ်	ယထာဗာလံ	အကြင် အကြင် မိုက်သည့်အလျောက်
ဌာနံ	အရပ်	သစ္စံ	မှန်၏၊ မှန်သောစကား
အဂံ	အဖျား	သိပံ့	အတတ်
ဥပဂံ	အဖျား၏အနီး	သယာနံ	အိပ်ယာ
ပယတနံ	အားထုတ်ခြင်း	တိကံ	မြက်
အကါရံ၊ ဂေဟံ	အိမ်	ဝစ်နံ	စကား
စမံ	အရေ	အဗုံ	သရက်သီး
ဂေါ်ဘုံ	အမျိုးအနှစ်ယ		
နာမံ	နာမည်,အမည်		

အစီအရင်တူး

သိပိုဘတ်သည် ၄- သို့ ပြောင်းသည်။ ဘောဂဝတီနာမ မနှဲ့ရေး နိမ့်တော် ကုန်နမယေး။ ဘောဂဝတီနာမ မနှဲ့ရေး-ဘောဂတီအမည်ရှိသော နှစ်းမြို့တော်သည်။ ကုန်မယေး-ရွှေဖြင့်ပြီးသော နိမ့်တော်-မြို့ကို နှိမ့်တံ့-ဖန်ဆင်းအပ်၏။

ကမ္မ သဒ္ဓိ၌ နာ၊ သ၊ သွာ၊ ဝိဘတ်တို့၌ စိတ္တထက်ပိုသော ရုပ်ပုံး ရှိသည်။

ဝ	ကမ္မ	ကမ္မာ ကမ္မာနံ
အာ	ဘော ကမ္မ ကမ္မာ	ဘဝန္တာနံ ကမ္မာ ကမ္မာနံ
ဒု	ကမ္မံ	ကမ္မံ ကမ္မာနံ
ထ	ကမ္မာနံ၊ ကမ္မာနာ၊ ကမ္မာနာ	ကမ္မာဟို ကမ္မာဟို
စ	ကမ္မာသာ၊ ကမ္မာနာ	ကမ္မာနံ
မီ	ကမ္မာသွာ၊ ကမ္မာမှာ၊ ကမ္မာ၊ ကမ္မာနာ	ကမ္မာဟို ကမ္မာဟို
ဆ	ကမ္မာသာ၊ ကမ္မာနာ	ကမ္မာနံ
သ	ကမ္မာသိုံး၊ ကမ္မာမိုံး၊ ကမ္မာ၊ ကမ္မာနံ	ကမ္မာသူ

မှတ်ချက်။ ကမ္မ ကဲ့သိုံး စမ္မ-အရော၊ အသွား-ကျောက်ခဲ့၊ ဝေသွား-အိမ်၊ ယမ္မာ-နွေ့၊ နေပူး တို့၌လည်း သိုံးသည် နို့ သို့ ပြောင်းသည်။ ထာမ၊ အခွဲ နောက်၌ နာ၊ သွာ၊ သ ရှိလျှင် ထာမ၊ အခွဲ တို့၏ အ (၅) သည် ၃ (၁) သို့ ပြောင်းသည်။ ထာမေန၊ ထာမှနာ၊ ထာမသွာ၊ ထာမမှာ၊ ထာမနာ၊ ထာမသာ စသည် ဖြစ်၏။

ကမ္မစသည်အတွက် စည်းမျဉ်းများ

၆၆။ ရုလတော သသာ နော ဝ။ ကဲ ဤ ဥ ဦး မှနောက်ဖြစ်သော သ သည် နောသို့ပြောင်းသည်။
 ၁၀၈။ ဥနာမှိစ။ နာ ကြောင့် ပုမဏ် အဆုံး အသည် အာ သို့မဟုတ် ဥ သို့ပြောင်းသည်။ စသဒ္ဓိဖြင့်
     နောက်မှာ သ သွာ ရှိလျှင် ပုမ ကမ္မ ထာမ အဒ္ဓ တို့၏ အသည် ဥသို့ပြောင်းသည်။
 ၁၀၈။ အကမ္မန္တသု စ။ နောက်မှာ နာရှိလျှင် ကမ္မ၏ အသည် အသို့ငှင့်း ဥသို့ငှင့်း ပြောင်းသည်။ အန္တိ
     ဖြင့် နာကြောင့် ထာမ အဒ္ဓ တို့၏ အသည် ဥသို့ပြောင်းသည်။ စသဒ္ဓိဖြင့် မဟဝ ယဝတို့ အသည် နာ
     သူ ကြောင့် အာပြောင်းသည်။
 ၁၆၄။ ရုလတော စ။ ရုအမည်ရှိ ကဲ ဤ နှင့် လအမည်ရှိ ဥ ဦး တို့နောက်က သွာ သည် နာ
     သို့ပြောင်းသည်။
 ၁၄၆။ ဗြဟ္မာတော တူ သွေး နီ။ ဗြဟ္မာ နောက်က သွေး သည် နီ သို့ပြောင်းသည်။ တူဖြင့် ကမ္မ၊ စမ္မ၊ မုဒ္ဓ၊ အဒ္ဓ
     စသည်နောက်က သွေး သည် နီ သို့ပြောင်းသည်။

$$\text{ကမ္မ} + \text{ နာ} = \text{ကမ္မနာ}$$

မှု+ေ>|

$$\text{ကမ္မ} + \text{ သ} = \text{ကမ္မသ}$$

မှု+ေ>| \quad \text{နော}

$$\text{ကမ္မ} + \text{ နာ} = \text{ကမ္မနာ}$$

မှု+ေ>|

$$\text{ကမ္မ} + \text{ သွေး} = \text{ကမ္မသွေး}$$

နီ

အာကာရန္တ လူတိုးလိုင် ကညာဒိဂိုဏ်း

ဇကုစ်	ဗဟိုစ်
ပထမာ	ကညာ
အာလပန်	ဘောတိ ကညာ
ဒုတိယာ	ကညံံ
တတိယာ	ကညာယ
စတုတွိ	ကညာယ
ပဋိမီ	ကညာယ
ဆဋီ	ကညာယ
သတ္တီ	ကညာယ ကညာယံ

စဉ်မျဉ်းများ

- ၉။ အာပေါ့။ လူတိုးလိုင်ကို ဟောသော အာအကွဲရာကို ယူအမည်မည့်။
- ၁၀။ ယူတော့ နာဒီနံ့း။ ယူအမည်ရှိသော အာ၏ နောက်ခြုံရှိသော နာ သ သွာ့ သ သွီး တို့သည် အာယ သို့
ပြောင်းသည်။
- ၁၁။ ယူတေစ။ ယူအမည်ရှိသော အာ ၏ နောက်ခြုံရှိသော သိ သည် ၆- သို့ပြောင်းသည်။
- ၁၂။ န အမွှာဒီတော့။ မိခင်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသော အမွှာ၊ အန္တာ၊ အမွှာ၊ တာတ နောက်ခြုံရှိသော သိ သည် ၆- သို့
မပြောင်း။ (အမွှာ၊ အမွှာ့၊ အန္တာ၊ အန္တာ့၊ အမွှာ၊ အမွှာ့၊ တာတ၊ တာတ၊ ဟုသာရပ် ရှိ၏။
အမွှာ၊ အမွှာ့၊ အန္တာ၊ တာတေ ဟု မရှိနိုင်)
- ၁၃။ ယူပတောစ ယောနံ့း လောပေါ့။ ယူ ပ ဈ လ တို့၏ နောက်ခြုံရှိသော ယောသည် တခါတရုံ ပျောက်ကွယ်
သွားသည်။
- ၁၄။ ယူပတော့ သွီးယံ့ဝါ။ ယူ ပ တို့၏ နောက်ရှိသော သွီး သည် တခါတရုံ ယံ သို့ ပြောင်းသည်။
- ၁၅၉။ သေသတော လောပံ့ ဂသိပို။ သိ သည် ၆-၊ -၊ ၁ သို့ မပြောင်းက ပျောက်ကွယ်သွားသည်။
- ၁၈၅။ လူတိုးယမတော့ အာပစ္စယော့။ အကာရန္တစကားလုံးများနောက်တွင် လူတိုးလိုင်ပါဟု ပြောပြရန် -၈ ဆက်ပေး
ရမည်။

ကညာဒီဂိဏ်းရပ်ပြီးပုံ

၁။	ကညာ + သို့ = ကညာ	၁/၂	ကညာ + သဲ = ကညာယ
	ချေ		-့ယ
	ကညာ + ယော = ကညာ		ကညာ + နံ့ = ကညာနံ့
	ချေ		
	ကညာ + ယော = ကညာယော	၃	ကညာ + သွေ့ = ကညာယ
	ချေ		-့ယ
အ၁	ကညာ + သို့ = ကညော		ကညာဟို, ကညာဘို (တတိယာနှင့်တူ)
	၄-		
	ကညာ ကညာယော (ပထမာနှင့်တူ)		
၁၃	ကညာ + နှုံး = ကညာယ	၁၃	ကညာ + သို့း = ကညာယ
	-့ယ		-့ယ
	ကညာ + ဟို = ကညာဟို		ကညာ + သို့းး = ကညာယံး
	ကညာ + ဟိုး = ကညာဘိုး		ယံး
	ဘိုး		ကညာ + သူ = ကညာသူ

အစီအရင်တူး

- ၁။ နာ သ သွာ သ သို့း တို့သည် ယာ သို့း ပြောင်းပြီး ရှုံက -့ သည် । သို့ပြောင်းသည်။ ဆာယယာ-အရိပ်ပွဲ၊ သက္ကရာဇ်မယာ-သကာခဲ့ ဥပမာဖြင့်၊ ဗာလဒါရကလိုင်ယာ-သူငယ်ကလေး ၅၏ စံပယ်ကစားခြင်းဖြင့်။
- ၂။ အကာရွှေပုဒ်ကို ကြတ္တိလိုင်ဟု ပြောရန် -့ ဆက်ခြင်းသည် အမြဲမဟုတ်။ တခါတရံ့ ဤ လည်း ဆက်သည်။ ကလျာဏာ ကလျာဏီ၊ သုန္တရာ သုန္တရီ၊ ဒီပနာ ဒီပနီ၊ သောဘဏာ သောဘဏီ။
- ၃။ ဥကာရွှေ မာတု ဓိတု ပုဒ်တို့ကိုလည်း ကြတ္တိလိုင်ဟု ပြောရန် -့ ဆက်တတ်သည်။ ဥတ္တရမာတာ၊ နန္ဒမာတာ၊ ဒေဝခိတာ (-့ ဆက်သည့်အတွက် ကညာဒီဂိဏ်းဖြစ်သွားသည်)
- ၄။ သဘာ ပရိသာ တို့နောက်က သို့း သည် တိ သို့ပြောင်းသည်။ တို့သဘာပရိသတော်(မောက်)
- ၅။ သွာ သို့းး ဦး ကညာမှာ ကညာမှို ဟု ရှိနိုင်သည်။

သဘာ + သို့း = သဘတို့ / သဘတို့
ဘရိသာ + သို့း = ပရိသာတို့ / ပရိသတို့
ဘရိသာ + ဘရိသီး / ဘရိသီး / ဘ

♠ လယ်တိပဒေလာကျမ်းက တိ ဟုဆိုသည်၊ တွဲဖက် ဦး တို့ ဟုဆိုသည်။ ပိုင်ကတ်စာအုပ်များဦး တိ ကို တွေ့ရသည်ဟု ဆိုသည်။

ကညာဒိရိက်းဝင်ပုဒ်များ

ကညာ	သတိသမီး	ဂို့	ဂို့မြစ်
ဘိက္ဗာ	ထမင်း	နာဝါ	လျှေ
စိတာ	စောင်း	ဂါထာ	ဂါထာ
ဂို့	လည်ပင်း	သေနာ	စစ်တပ်
မို့	လျှာ	သာလာ	စရုပ်
ဂေါ်	ဖွတ်	မာလာ	ပန်း
ဉာဏာ	သန်း	ဝေလာ	အခိုန်
ဒေါလာ	ပုခက်	ပူဇော	ပူဇော်ခြင်း
ပပါ	ရေအိုးစင်	ခို့ဗျာ	မြှေးတူးခြင်း
မှယာ	မယား	ပိပါသာ	ရေတံ့ခြင်း
သာခါ	သစ်ခက်	ဝေဒနာ	ခံစားခြင်း
အမွာ, အနှံ	အမိ	သညာ	မှတ်သားခြင်း
ပရိသာ	ပရိသတ်	စေတနာ	စွေဆော်ခြင်း
သဘာ	ပွဲသဘင်	ပဇော	သတ္တဝါအပေါင်း
လေခါ	စာ, စာလုံး	ဒေဝတာ	နတ်
သခ္ဗာ	ယုံကြည်ခြင်း	ဝဋ္ဌကာ	ငံး
မော်,ပညာ,ဝိဇ္ဇာ	ဥက္ကာ	ဗလကာ	ဗျိုင်း
စိန္တာ	ကြံခြင်း	သေဖာလိကာ	ဆိတ်ဖလူးပင်
မ်န္တာ	အတိုင်အပင်	လက်ာ	လင်းယာဉ်တိုင်
တဏော,ဒဇော,		သလာကာ	ဝါးခြမ်း
တသိဏ္ဍာ	တက်မက်ခြင်း	ဝါလိကာ	သ
ကဣ္ခာ	လိုချင်ခြင်း	သို့ခါ	အမောက်
မူးဆာ	တွေ့ဝေခြင်း	ဝိသာခါ	ဝိသာခါ
မှယာ	ဟန်ဆောင်ခြင်း	ဝိသို့ခါ	လမ်း
မေတ္တာ	ချုစ်ခြင်း	ဝစာ	လင်းလေ
မတ္တာ	အတိုင်းအရှည်	ဝါးဗာ	အမြဲ
သိက္ဗာ	အကျင့်	ဒေါ်ဗာ	ဆံကျစ်
ပေါ်ဗာ	ခြေသလုံး	ယုံဗာ	အပေါင်း
ဝါစာ	စကား	ဇွဲဗာ	အမကြီး
ဆာယာ	အရိပ်	သောဏ္ဍာ	နာမောင်း
အာသာ	အလို	ဝိတဏ္ဍာ	ဆန့်ကျင်ဘက်အယူ

ကရဏာ	သနားခြင်း	မူးသာ	သေတ္တာ
ဝန်တာ	မိန်းမ	ဇော်ကာ	လင်းနှုံ
လတာ	နှယ်	ကာရုကာ	မိုးသီး
ကထာ	စကား	သူလသာ	သူလသာ
နိဒ္ဒိ	အိပ်ပျော်ခြင်း	ဒီသာ	အရပ်မျက်နှာ
သုဇ	အက်တေ	နာသာ, နာသိုကာ	နှာခေါင်း
ရာဓ	ရာဓနက္ခတ်	ဇုဏာ	လရောင်
ဝါသနာ	အထုံ	ဂုဟာ	ဂူ
သီးသပါ	ယင်းတိုက်ပင်	ဤဟာ	အားထုတ်ခြင်း
ပဘာ	အရောင်	လသိကာ	အစေး
သီမာ	အပိုင်းအခြား	ဝသုဇ	မြေ
ခမာ	သည်းခံခြင်း	ယနှစ်နာဝါ	သဘော်
ခတ္တိယာ	မင်းသမီး	ဒါရိုကာ	ကလေးမ
သက္ကရာ	ကျောက်စရိတ်	ဘာဝနာ	ဘာဝနာ
သုရာ	သေရည်	ပုစ္ဆာ	ပုစ္ဆာ, အမေး
တုလာ	ချိန်ခွင်	သုမနာ	မြတ်လေး
သီလာ	ကျောက်	သုမနမာလာ	မြတ်လေးပန်း
လီလာ	တင့်တယ်ခြင်း	ဗာဟာ	လက်မောင်း
လာလာ	တံတွေး	သိဝါ	တောခွေး
ဇလာ	သွားရည်	ကဋ္ဌကိုကာ	ဖီလုံး
မေခလာ	ခါးပတ်	ဇူးလွှာ,	
ကလာ	အစိတ်	ဇူးလွှာကာ	ပရာ
ဝဋ္ဌု	မြည်းမ	ကာဋ္ဌကာ	ရှည်
အလမ္မာသာ	အလမ္မာသာ	လူတာ	ပင့်ကူ
မူသာ	မိုက်ခွက်		

နိဂုံးတိလိုင် စကားလုံးများ

သက္ကဇ္ဇာ (ပုံနှ)	လူည်း	ဖုဇ္ဇာ (တိ)	ထိအပ်သည်
ဉာဏ် (ပုံနှ)	ထမင်း	သိထိုလော (တိ)	လျော့သည်
ကောသော (ပုံနှ)	တကောသ, နှစ်မိုင်	ဓနီတော (တိ)	ပြင်းပြင်းရွတ်အပ်သည်
သူခေါ (တိ)	ချမ်းသာ	အနီယမာ (တိ)	သတ်မှတ်ခြင်းမရှိသည်
ခုက္ခာ (တိ)	ဆင်းရဲ	ဂုတ္တာ (တိ)	ဆိုအပ်ပြီ, ဟောအပ်ပြီ
အဝေရော (တိ)	ရန်မရှိသည်	အဝေတ္တာ (တိ)	မဆိုအပ်, မဟောအပ်
ဗာလော (တိ)	မိုက်သည်, လူမိုက်	အကမ္မကော (တိ)	ကံမရှိသည်
ပန္းတော (တိ)	ပညာရှိသည်, ပညာရှိ	ဓကကမ္မကော (တိ)	တရာေသာကံရှိသည်
ဗျာတ္တာ (တိ)	ထက်ဖြက်သည်	ဒိုကမ္မကော (တိ)	နှစ်ခုသောကံရှိသည်
ပန္းဗလော (တိ)	စွမ်းနိုင်သည်	တိကမ္မကော (တိ)	သုံးချသာ ကံရှိသည်
ဒဇ္ဇာ (တိ)	ခိုင်မြောက်သည်	အန္တရော (တိ)	အခြား, အကြား
သီယော (တိ)	လျှင်မြန်သည်	ဂါမန္တရော (တိ)	အခြားရွာ
ဥတ္တမော (တိ)	မြတ်သည်	ကေသာရော (တိ)	၁ လုံးသာ သရရှိသည်
ဒီယော (တိ)	ရှည်သည်	အနေကသာရော (တိ)	များသာ သရရှိသည်
ရသော (တိ)	တိသည်	အဖွဲ့(တိ)	အနည်းငယ်
သီတော (တိ)	အေးသည်	သကလော(တိ)	အလုံးစုံ
ဥက္ကာ (တိ)	ပူသည်	သဒီယော(တိ)	တူသည်
သုတ္တာ (တိ)	ဖြူသည်	အသဒီယော(တိ)	မတူသည်
ကက္ကာ (တိ)	မဲသည်	ယောသော(တိ)	ပြင်းပြင်းရွတ်အပ်သာ
နီလော (တိ)	ညီသည်		အသံရှိသည်
ပီတော (တိ)	ဝါသည်		ပြင်းပြင်းရွတ်အပ်သာ
နော (တိ)	ငယ်သည်, သစ်သည်		အသံမရှိသည်
ဂုံး (တိ)	ကြီးသည်	ဝါစကော(တိ)	ဟောသည်
ပိယော (တိ)	ချစ်အပ်သည်,	ကိုနာမော(တိ)	အဘယ်အမည်ရှိသနည်း
	ချစ်စရာကောင်းသည်	မောင်လှသညော(တိ)	မောင်လှအမည်ရှိသည်
အနုရူပေါ (တိ)	လျော်သည်,	အနုရူပေါ(တိ)	လျောက်ပတ်သည်
	လျောက်ပတ်သည်	ဝသော(ပုံနှ)	မိုးအခါးနှင့်ခြင်း, မိုးခိုခြင်း
ယော်ယော (တိ)	များသည်	ဓကမဇ္ဇာ(ပုံနှ)	သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည်
သမော (တိ)	ညီည့်တ်သည်, ညီညာသည်		
သကော (တိ)	မိမိ		
သံရုတော,သံရုဇ္ဇာ (တိ)	ပိတ်အပ်သည်		
ဖိုဝင္း (တိ)	ဖွင့်အပ်သည်		

မှတ်ချက်။ ပု ကို ပုရိသာဒီအတိုင်း၊ န ကို စိတ္တာဒီအတိုင်း၊ တိ ကို ပုရိသာဒီ စိတ္တာဒီ ကညာဒီအတိုင်း ရုပ်စဉ်ပါ။

ကြိယာအကြောင်း

ကြိယာမည်ပုံ

သက်ရှိသက်မဲဖြစ်သော နာမ်ပုဒ်၊ နာမ်စား ပုဒ်တို့၏ အပြုအမှုတို့ကို ဖော်ပြသောပုဒ်သည် ကြိယာပုဒ် မည်၏။ ကြိယာပုဒ်ဖြစ်ရန် ဓတ်သို့ ပစ္စည်းပိတ် ပေါင်းစပ်ပေးရသည်။

ပုံစံကား။ (က) ပစတိ ဟူသော ကြိယာပုဒ်ဖြစ်ရန် ပစဓတ်သို့ အပစ္စည်းနှင့် တိပိဘတ် ပေါင်းစပ် ပေးရ၏။

(ခ) ဒါတဗ္ဗာ ဟူသော ကြိယာပုဒ်ဖြစ်ရန် ဒါဓတ်သို့ တဗ္ဗပစ္စည်းနှင့် သိပိဘတ်ပေါင်းစပ် ပေးရ၏။

ကြိယာအမျိုးအစား

(က) ကြိယာသည် အာချာတ်ကြိယာ ကိုတ်ကြိယာဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိနှစ်မျိုးတို့တွင် စားခြင်း သောက်ခြင်း သွားခြင်း လာခြင်းစသော အပြုအမှုကြိယာကို ပစာနားဖြင့် ဟောကြားတတ်သော ကြိယာသည် အာချာတ်ကြိယာမည်၏။ အာချာတ်ကြိယာဖြစ်ပေါ်ရန် ဓတ်ပစ္စည်းနှင့် အာချာတ်ပို့ဘတ်ပေါင်းစပ် ပေးရသည်။

ပုံစံကား။ ယာစ ဓတ်သို့ အပစ္စည်းနှင့် တိပိဘတ် ပေါင်းစပ်ပေးသောအားဖြင့် ယာစတိ-တောင်း၏ ဟူသော အာချာတ်ကြိယာဖြစ်၏။

(ခ) စားခြင်း သောက်ခြင်း သွားခြင်း လာခြင်းစသော အပြုအမှုကြိယာကို ပြုလုပ်တတ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ စာသင်သားတို့၏ သဒ္ဓိအနက်တို့၏ ယုံမှားသံသယကို ပယ်ဖျောက်တ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ကိုတ်ကြိယာမည်၏။ ကိုတ်ကြိယာ ဖြစ်ပေါ်ရန် ဓတ်သို့ ပစ္စည်းနှင့် နာမ်ပို့ဘတ်ပေါင်းစပ်ပေးရ၏။

(ကိုတ်ပစ္စည်း မသက်ဘဲ ဓတ်ချည်းထားလျှင် “ဤဓတ်သည် ကတ္တားဟောလေသလား၊ ကံဟောလေသလားဟု စသည်ဖြင့် ယုံမှားဘွယ်ရှိသည်။” ပစ္စည်းနှင့်တဲ့သောအခါ စသည်သိရသဖြင့် ဤ က စသော ပစ္စည်းသည် တိုက်ရှိက်မှုချားဖြင့် ကိုတ်မည်၏။ ကိုတ်ပစ္စည်းနှင့် တဲ့ဘက်ရသော ဓတ်များလည်း မကင်းရာမကင်းကြောင်းအားဖြင့် ကိုတ်အမည်ရကြလေသည်)

ပုံစံကား။ ဌာဓာတ်သို့ တပစ္စည်းနှင့် နာမ်သိပို့ဘတ် ပေါင်းစပ်ပေးသောအာယးဖြင့် ဌိတောာ ဟူသော ကိုတ်ကြိယာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အာချာတ်လက္ခဏာ

အာချာတ်ကြိယာသည် -

- (၁) အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စာပွန်ဟု ကာလသုံးပါးရှိ၏။
- (၂) ပထမပုရိသ်, မရှိမပုရိသ်, ဥက္ကမပုရိသ်ဟု ပုရိသ်သုံးပါးရှိ၏။
- (၃) သွားခြင်း လာခြင်းစသော ကြိယာကို ပဓနအားဖြင့် ဟောကြားတတ်၏။
- (၄) ကတ္တကာရက ကမ္မကာရက ဘဝကာရက ဟု ကာရက သုံးပါးရှိ၏။
- (၅) ပုလိုင် နပုလိုင် ကူးလိုင်ဟု လိုင်သုံးပါးမရှိ။
- (၆) ဇကုစ် ဗဟိုစ် ဟု ဂစ်နှစ်ပါးရှိ၏။

အာချာတ်ဝိဘတ်များ

အာချာတ်ဝိဘတ်သည်-

ဝတ္ထမန်ဝိဘတ်, ပဋ္ဌာန်ဝိဘတ်, သတ္ထမိဝိဘတ်, ပရောက္ခာဝိဘတ်, ဟိယျတ္ထန်ဝိဘတ်, အဇ္ဇာန်ဝိဘတ်, ဘဝသန္တဝိဘတ်, ကာလာတိပတ္ထဝိဘတ် ဟူ၍ ရှိမျိုးရှိ၏။

(ပထမငယ်တန်းပါဋ္ဌာန်ပြီးချချက် ၉၃-၉၅)

ဝတ္ထမန်ဝိဘတ် ပုရိသ် ဂစ်ခဲ့ပုံ

ပဋ္ဌာန်ဝိဘတ်		မရှိမပုရိသ်		ဥက္ကမပုရိသ်	
ဇကုစ်	ဗဟိုစ်	ဇကုစ်	ဗဟိုစ်	ဇကုစ်	ဗဟိုစ်
တိ	၊ နှိ	သိ	ထ	မိ	မ
ပုရိသော	ပုရိသာ	တုံ	တုမေ	အဟံ	အယံ

နာမသွေ့ (Third Person) တုမှသွေ့ (Second Person) အမှသွေ့ (First Person) ဟု သုံးမျိုးရှိသည်။ တုံ(သင်) တုမေ(သင်တို့) ကို တုမှသွေ့ဟု ခေါ်သည်။ အဟံ(ငါတို့) ကို အမှသွေ့ဟု ခေါ်သည်။ တုမှသွေ့ အမှသွေ့ မှ ကွင်းသော (ပုရိသော-ယောကျား၊ ကညာ-မိန်းကလေး၊ စိတ္တ-စိတ် စသော) သွေ့တို့ကို နာမသွေ့ ဟု ခေါ်သည်။

တုမှ သဒ္ဓါသည် တွဲ တုမှ ဟု (J) မျိုးသာရှိ၏။ အမှ သဒ္ဓါသည် အဟံ မယံ ဟု (J) မျိုးသာရှိ၏။ နာမသဒ္ဓါကား ပုဂ္ဂိုလ်သော စိတ္တာ ကညာ စသည်ဖြင့် အဆုံးမရှိ၊ မရေတွက်နိုင်အောင် များ၏။

ဂନ୍ଧ-ବୁବାଃ+ ତି-ଣୀ = ଗନ୍ଧତି-ବୁବାଃଣୀ ॥   ଗନ୍ଧ-ବୁବାଃ+ | କ୍ଷି-ଗୁଣ୍ଠଣୀ = ଗନ୍ଧକ୍ଷି-ବୁବାଃଗୁଣ୍ଠଣୀ ॥
 ଗନ୍ଧ-ବୁବାଃ+ ହି-ଣୀ = ଗନ୍ଧହି-ବୁବାଃଣୀ ॥   ଗନ୍ଧ-ବୁବାଃ+ ଦୟ-ଗୁଣ୍ଠଣୀ = ଗନ୍ଧଦୟ-ବୁବାଃଗୁଣ୍ଠଣୀ ॥
 ଗନ୍ଧ-ବୁବାଃ+ ମି-ଣୀ = ଗନ୍ଧମି-ବୁବାଃଣୀ ॥   ଗନ୍ଧ-ବୁବାଃ+ ମ-ଗୁଣ୍ଠଣୀ = ଗନ୍ଧମ-ବୁବାଃଗୁଣ୍ଠଣୀ ॥

$$\text{ഒരു ക്ലോസ്} = \frac{1}{2} + \frac{1}{2} + \frac{1}{2} + \dots$$

ကတ္တားနှင့် ကြယာတွဲပုံ

ပုဂ္ဂနိသာ ဂစ္ဆတိ။ ယောကျားသည် သွား၏။ ပုဂ္ဂနိသာ ဂစ္ဆနိ။ ယောကျားတို့သည် သွားကုန်၏။
ကတ္တား ကြိယာ ကတ္တား ကြိယာ

ତୁ ଗଛଯି ॥ ବନ୍ଦିଲ୍ଲ ସୁଖାଣୀ ॥   ତୁମେ ଗଛିଥା ॥ ବନ୍ଦିତ୍ତିଲ୍ଲ ସୁଖାଣୀ ॥
ଆହା ଗଛାମି ॥ ଚିଲ୍ଲିଲ୍ଲ ସୁଖାଣୀ ॥   ମଧ୍ୟ ଗଛାମ ॥ ଚିତ୍ତିଲ୍ଲ ସୁଖାଣୀ ॥

ဝဏ္ဏမာန်ဝိဘတ် အသုံးပြုပါ

၁။ လောလောဆယ် ဖြစ်နေဆဲကို ပြောလိုရှု၍ သုံးပါ။
 ဂုဏ်တိ-သွား၏၊ သွားနေဆဲ။ ဘဝတိ-ဖြစ်၏၊ ဖြစ်နေဆဲ
 ၂။ ပစ္စိပွဲနှင့်အနီးဖြစ်သော အတိတ်(ဖြစ်ပြီးကာစ)ကို ပြောလိုရှု၍ သုံးပါ။
 ရာဇဗ္ဗာတောာ အာက္ခာမိ။ ရာဇ်ပြိုဟ်မှ ယခုပင် ငါ လာခဲ့၏။
 ၃။ ပုရေ၊ ပုရာ စကားလုံးများ သုံး၍ အနာဂတ်ဖြစ်မည့် ကိစ္စကို ပြောလိုရှု၍ သုံးပါ။
 ပုရေ မရာမိ၊ ဒါနံ ဒေမိ။ ငါ မသေမှို အလူကို ပေးတော့အံ့။
 ပုရာ မရာမိ၊ သီလံ သမာဓိယာမိ။ ငါမသေမှို သီလကို ဆောက်တည်အံ့။
 ၄။ အနာဂတ်တွင် ကေနဖြစ်မည့်ကိစ္စကို ပြောလိုရှု၍ သုံးပါ။
 ရုဝ် ဗုဒ္ဓိ ဘဝါမိ။ ကေန ငါ ဘရားဖြစ်လတဲ့။
 ၅။ ကာလသုံးပါးနှင့် ဆက်ဆံသော အရာကို ပြောလိုရှု၍ သုံးပါ။
 ဗုဏ်တိတိ ဗုဏ်။ ဗုဏ်တိ-သိပြီး သိဆဲ သီလတဲ့။ လူတိ-ထိုကြောင့်၊ ဗုဏ်-ဗုဏ်မဟုတ်ဘဲ

ဘူဝအိဂိုဏ်းဝင် ဓာတ်များ

ကစ္စ	သွား	ကမ	သွား	၃၈။	ဆောင်
အာဂစ္စ	လာ	စက်မ	စကြံသွား	ပိုဒဟ	ပိုတ်
ဝန္တီ	ရှိခိုး	အတိုက္ခမ	လွန်သွား၊ လွန်ကြူး	နိစေး	မြှုပ်
ဘဝ	ဖြစ်	ဥပသက်မ	သွား၊ ချဉ်းကပ်	တေဇ္ဇာ	သွေး
ပစ	ချက်	စလ၊ စွဲလ	တုန်လှပ်	ရက္ခ	စောင့်ရှောက်
ကမေး၊ ပမာ		ဒဒ္ဒလ	တောက်ပ	အမျာဝသ	နေ့
သပ္ပ	သွား	စျာယ	ကြံ	ဂော်မ	သွား
ကူစ္စ	အလိုရှိ	တုဒ	ထိုးဆွဲ	ပမိုဒဂ္ဂ	ပြုစု, လုပ်ကျေး
ဒသ	ရှာမြို့း	ပဝိသ	ဝင်	နမ	ကိုင်းညှတ်, ရှိခိုး
နိယစ္စ		နှုဒ	ပယ်နှစ်	ပသီဒ	ကြည်, ကြည်ညို
နိယမ	ရှောင်ကြုံ	ဥဒ္ဒီသ	ရွတ်ပြ	အဝဟရ	ခိုးယူ
သညမ	စောင့်စည်း	လိခ	ရေး	ပက္ခန္တ	ပုံးပြီးဝင်
အစ္စ	ကပ်ဝင်, နေ့	ဖုသ	ထိုရောက်	ရမ	မွေ့လျော်, ပျော်
ဥပါသ	ဆည်းကပ်	ဟော	ဖြစ်	ပုံးပြီ	ရဟန်းပြီ
လဘ	ရု	အနုဘော	ခံစား	လိခ	ရေး
ဝစ	ပြော	သေ		အရဟ	ထိုက်တန်
ဝသ	နေ့	သယ	အိပ်	မဟ	ပူဇော်
ရောဒ, ရုဒ	ပို	ဌာ, တို့	ရပ်, တည်	စရ	လှည့်လည်, ကျင့်
အကြောသ	ဆဲရေး	သဏ္ဌာ	ကောင်းစွာ တည်	ပေါ်	အောင်
ရရှု, မီယျ		အမို့ဒြေ့	ဆောက်တည်	စဝ	စုတေ
မီယ	အို	ပိုဝ, ပိုဟ,		သရ	အောက်မေ့, အမှတ်ရ
မရှု, မီယျ		ပါ	သောက်	ပေ	ရွတ်ဖတ်
မီယ	သေ	အတ္ထို ရှိခိုး (အသ+တို)		ဝဇ္ဇ	သွား, ကပ်ရှောက်
ပသု, ဒက္ခ	မြင်, ကြည့်,	နတ္ထို မရှို (န+အသ+တို)		မောဒ	ဝမ်းမြောက်
	တွေ့.	မြှုပို့, မြှုံး	ပြော	ပမောဒ	လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်
ဒီသု	ထင်, တွေ့, မြင်အပ်	ဟန်, ဝဇ္ဇ	သတ်	ဓာဝ	ပြေး
နိသီဒ	ထိုင်	ဇုယော		ပဟရ	ပုတ်ခတ်, ရှိက်
ယဇ	ပူဇော်	ဇွဲဟ	ပူဇော်	ခုံသ	ကိုက်
ဝဒ, ဝဒေ	ပြော, ဆို	ဟော		ပုံး	ဖတ်
ဝဇ္ဇ, ဝဇ္ဇေ		ပစော	ပယ်စွန်း	ဝါ, ယာ	သွား

ဂေါပ	စောင့်ရှောက်	၀၇	တိုးပွား	ဂူဟ	လျှို့ဝှက်
အာစရ	ကျွန်း	၁၈	ကဲ့	မာ	နှိုင်းချင့်, မြတ်နိုး
ဘဏ္ဍာ	ပြော	၃၆	ဆံးမ	မထ	လုံးထော်း
ဂါယ		၁၈	စွမ်းနိုင်	၀ကျွဲ့	ပြောဆို
ဥပဂါယ	သီဆို	ရောစ	တောက်ပ	၃ကျွဲ့	ကြည့်
မန္တေ	ပွဲတိုက်	သောစ	ဝမ်းနည်း	ဒီစ္စ	ကြည့်, ပေး
ညီ	စွန်း.	ကမ္မ	တုန်လူပဲ		

♠ ဤခာတ်များသည် ဘူဝါဒိဂိုဏ်းခာတ်များ ဖြစ်သည်။ ဘူဝါဒိဂိုဏ်းခာတ်များကို ကြိယာပုဒ်ပြုလုပ်ရာတွင် ဂိုဏ်းမှတ်သက်တာအဖြစ် အ (၅) ဆက်ပေးရသည်။ သို့သော် အမြဲတမ်းမဟုတ်။ ဟိုယျော်နှင့်၊ ဝတ္ထာမာနိုင်ဘတ်၊ သတ္တာမိုင်ဘတ်၊ ပွဲမိုင်ဘတ် ဟူသော သဗ္ဗာတ်ဝိဘတ်နှင့် တွဲရှာဖွေသာ အ ဆက်ပေးရသည်။ ပရောက္ခာ၊ အဇ္ဇာန်၊ ဘဝိသုန္တီ၊ ကာလာတိပတ္တီ ဝိဘတ်ဟူသော အသဗ္ဗာတ်ဝိဘတ်ဆက်ရှည့် အ မဆက်ရ။ ဗာလာဝရတာရ ကျမ်းအဆိုအရ သတ္တာမိုင်ဘတ်နှင့်တွဲရှာတ် ဝိဘတ်၏ ဗျားတွဲစပ်စရာ သရများပါရှိပြီးဖြစ်၍ (အ) ဆက်စရာ မလို။ သို့သော် အလတ္ထ ၅၁ ရုပ်ပြီးပုံံဝယ် အဇ္ဇာန်နှင့် အသဗ္ဗာတ်ဖြင့် တွဲသော်လည်း အ ဆက်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အချုပ်အားဖြင့် လိုအပ်ရင် အ ဆက်မည်၊ မလိုအပ်ရင် ဆက်ပြီး အ ကိုပင် ချေပျက်ပစ်မည်ဟုသာ မှတ်ပါ။

♠ ဘူဝါဒိဂိုဏ်း၏ သရပိဘတ်သက်ရှည့် အပစ္စည်း မသက်ရ။ နဲ့သာ။ (ပဒေများနှင့်ရုတ္တိနှင့် ၁၄၀)

ဝစ္စပွန် ဝါကျများ

- ၁။ ဗုဒ္ဓ၏ ဓမ္မ ဘာသတိ။ ဘုရားသည် တရားကို ဟော၏။
ကတ္တား ကံ ကြိယာ
- ၂။ ပုရိသော ကည်း ပသာတိ။ ယောကျားသည် အမျိုးသမီးကို မြင်၏။
- ၃။ မန်သာ ဝါယဉ်ယနေန ပုဂံ နဂုတ် ဂုဏ်။ လူတို့သည် ပုဂံမြို့သို့ လေယဉ်ဖြင့် သွားကုန်၏။
ကရဏ
- ၄။ သီဟော မဟိုသံ ခါဒတိ။ ခြေသံသည် ကျဲကို စား၏။
- ၅။ ဗျူး၏ ဝန် ပဝိသတိ။ ကျားသည် တောသို့ ဝင်၏။
- ၆။ သကုတာ အကာသံ ပက္ခနိုက်။ ငှက်တို့သည် ကောင်းကင်သို့ ပုံတက်သွားကြကုန်၏။
- ၇။ မယူရော ရုက္ခာသို့ အစွဲတိ။ ဥဒေဝါးသည် သစ်ပင်၌ နေ၏။ (အေ သ + အ + တိ = အစွဲတိ)
သကာသ အ စွဲ
- ၈။ ပုရိသော အမွှဲ နမတိ။ ယောကျားသည် အမေကို ရှိခိုး၏။
- ၉။ ဗျူး၏ ဝန်သာ ဂါမံ အာဂုဏ်။ ကျားတို့သည် တောမှ ရွာသို့ လာကုန်၏။
အပါဒါန
- ၁၀။ ပုရိသော ဗုဒ္ဓံ ဝန္တတိ။ ယောကျားသည် ဘုရားကို ရှိခိုး၏။
- ၁၁။ ပုရိသာ ဗုဒ္ဓံ ဝန္တနိုက်။ ယောကျားတို့သည် ဘုရားကို ရှိခိုးကုန်၏။
- ၁၂။ တွဲ အမွှဲ ဝန္တသို့။ သင်သည် အမေကို ရှိခိုး၏။
- ၁၃။ တုမေ သံယံ ဝန္တထာ။ သင်တို့သည် သံယာကို ရှိခိုးကြကုန်၏။
- ၁၄။ အဟံ မန္တလေးနဂုတ် ဂုဏ်မိ။ ငါသည် မန္တလေးမြို့သို့ သွားအံး။
- ၁၅။ ပုရိသော ဘတ္တံ ပစတိ။ ယောကျားသည် ထမင်းကို ချက်၏။
- ၁၆။ သာမဏေရော ဂါထာယော ဥဒ္ဓိသတိ။ သာမဏေသည် ဂါထာတို့ကို ရွတ်ပြ၏။
- ၁၇။ ဇေဝေါ ဇေတဝန်ပို့ဘာရု အာဂုဏ်တိ။ နတ်သည် ဇေတဝန်ကျောင်းသို့ လာ၏။
- ၁၈။ အဟံ ဘိက္ခာ့ ပသီဒါမိ။ ငါသည် ရဟန်းကို ကြည်ညို၏။
- ၁၉။ မယံ မန္တလေးနိုင်ရော ရမာမ။ ရန်ကုန်နိုင်ရော န ရမာမ။ ငါတို့သည် မန္တလေးမြို့မြို့ ပျော်ကုန်၏။
ရန်ကုန်မြို့မြို့ မပျော်ကုန်။
- (န သည် ကြိယာကို တားဖြစ်သော စကားလုံးဖြစ်သည်။ မ-ဟု ဆိုလိုသည်။ ဥပမာ- န ဂုဏ်တိ - မသွား၊
န ပစတိ - မချက်၊ န ရမာမ - မပျော်ကုန်၊ စသည်ဖြင့် သိပါ)

- ၂၁။ မယံ ပတ္တံ လဘာမ။ ငါတို့သည် သပိတ်ကို ရကုန်၏။
- ၂၂။ အဟံ ဗျူး ပသာမိ။ အသေး န ပသာမိ။ ငါသည် ကျားတို့ကို မြင်၏။ မြင်းတို့ကို မမြင်။
- ၂၃။ ကညာယော ဗုဒ္ဓံ ပုပွဲန ယဇ္ဇား။ မိန်းကလေးတို့သည် မြတ်စွာဘုရားကို ပန်းဖြင့် ပုံဖော်ကြကုန်၏။

- ၂၄။ သာမဏေရော ဘတ္တံ့ လဘတိ။ ကိုရင်သည် ဆွမ်းကို ရ၏။
- ၂၅။ အမွှာ ပုဂ္ဂံ့ ဒမတိ။ အမေသည် သားကို ဆုံးမ၏။
- ၂၆။ ပုရိသော သာမဏေရသူ ပါနံ ဒေတိ။ ယောကျားသည် ကိုရင်အား အဖျော်ရည်ကို ပေးလူ၏။
သမွဒါန
- ၂၇။ သာမဏေရာ ဝန် ဂါးနှီး။ ကိုရင်တို့သည် တောသို့ သွာကုန်၏။
- ၂၈။ ကညာယော နိုင်ရုံ ဂါးနှီး။ မိန်းကလေးတို့သည် မြို့သို့ သွားကုန်၏။
- ၂၉။ ပုရိသော ရထေန ဂါမံ ဂါးနှီး။ ယောကျားသည် ရထားဖြင့် ရွာသို့ သွား၏။
- ၃၀။ မန်သာ သကငြေန နိုင်ရုံ ဂါးနှီး။ လူတို့သည် လူည်းဖြင့် မြို့သို့ သွားကုန်၏။
- ၃၁။ တွဲ ပါဒေန မန္တလေး နိုင်ရုံ ဂါးနှီး။ သင်သည် ခြေဖြင့် မန္တလေးမြို့သို့ သွား၏။
- ၃၂။ ယောဓာ မောတော်ယာနေန ဝန် ဂါးနှီး။ စစ်သားတို့သည် မောတော်ယဉ်ဖြင့် မြို့သို့ သွာကုန်၏။
- ၃၃။ မယ် နာဝါယ ဂါမံ ဂါးနှီး။ ငါတို့သည် လျှဖြင့် ရွာသို့ သွားကုန်၏။
- ၃၄။ ကညာယော ယန္တနာဝါယ မင်းကွန်း ပွဲတံ့ အာဂါးနှီး။ အမျိုးသမီးတို့သည် စက်လျှဖြင့် မင်းကွန်းတောင်ကို
လာကုန်၏။
- ၃၅။ သာမဏေရော သမဏေန သဟ နိုင်ရုံ ဂါးနှီး။ ကိုရင်သည် ရဟန်းနှင့်အတူ မြို့သို့ သွား၏။
- ၃၆။ တုမေ သာမဏေရောဟို သုဒ္ဓံ ဝိဟရထု။ သင်တို့သည် ကိုရင်တို့နှင့် အတူ နေကြကုန်၏။
- ၃၇။ မယ် မန်သောဟို ဝိနာ အဂိုရထေန ဂါမံ ဂါးနှီး။ ငါတို့သည် လူတို့မပါပဲ မီးရထားဖြင့်
ရွာသို့ သွားကုန်၏။
- ♠ (သဟ=အတူ၊ သုဒ္ဓံ=အတူ၊ ဝိနာ-ခွဲ၍၊ ကြော၍၊ မပါပဲ၊) သဟ၊ သုဒ္ဓံ၊ ဝိနာ တို့သည် နိပါတ်စကားလုံးများ
ဖြစ်ကြသည်။ ငြင်းစကားလုံးများနှင့် တွဲရသော စကားလုံးများကို တတိယာနှင့် ရေးရသည်။ ဥပမာ - သမဏေန
သဟ - ရဟန်းနှင့်အတူ၊ သာမဏေရောဟို သုဒ္ဓံ - ကိုရင်းတို့နှင့်အတူ၊ မန်သောဟို ဝိနာ-လူတို့ မပါပဲ)

- ၄၀။ ဒါရကော သမဏေန ဝသတိ။ ကလေးသည် ရဟန်းနှင့်အတူ နေ၏။
- ၄၁။ ပုတ္တာ အမွှာယ နိုင်ရုံ ဂါးနှီး။ သားသည် အမေနှင့်အတူ မြို့သို့ သွား၏။

- ♠ အတူတက္က ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသော သဟ သုဒ္ဓံ မပါသော်လည်း တတိယာနှင့် ရေးထားသော စကားလုံးကို
နှင့်အတူ ဟု အပိုထည့်၍ ဘာသာပြန်နိုင်သည်။ ထိုစကားလုံးမျိုးကို သဟတ္တာဟု ခေါ်ကြသည်။
(သဟတ္တာ-နှင့်အတူဟု အပိုထည့်ဘာသာပြန်ရသော စကားလုံး) ဥပမာ-သမဏေန-ရဟန်းနှင့်အတူ၊
အမွှာယ-အမေနှင့်အတူ။

- ၄၂။ သာမဏေရာ ပုဇွန် သဟ ဂါမံ ပဝိသနှီး။ ကိုရင်တို့သည် ဘုရားနှင့်အတူ ရွာသို့ ဝင်ကုန်၏။
- ၄၃။ တွဲ သံပေါန သဟ ဝသသံ။ သင်သည် သံပော်နှင့်အတူ နေ၏။
- ၄၄။ အဟံ သံပေါန သုဒ္ဓံ ဝိယာနေန နိုင်ရုံ ဂါးနှီး။ ငါသည် သံပော်နှင့်အတူ လေယဉ်ဖြင့် မြို့သို့ သွား၏။
- ၄၅။ မယ် မန်သောဟို ဝိနာ အဂိုရထေန ဂါမံ ဂါးနှီး။ ငါတို့သည် လူတို့မပါပဲ မီးရထားဖြင့် ရွာသို့ သွား၏။

- ၄၆။ အဟံ နာဝါယ ပိဟာရု န ဂစ္စမိ။ ပါအေန ပိဟာရု ဂစ္စမိ။ ငါသည် ကျောင်းသို့ လျှဖြင့် မသွား။
ခြေဖြင့် သွားမည်။
- ၄၇။ အဟံ သဟာယေန သို့ုံး ဒီပေ စရာမိ။ ငါသည် သူငယ်ချင်းများနှင့် ကျွန်းပေါ်၍ လှည့်လည်၏။
- ၄၈။ ဗုဒ္ဓသူ သာဝကာ ပိနယ် သိကွန်း။ ဘုရား၏ တပည့်တို့သည် ပိနည်းကို သင်ကုန်၏၊ (ကျင့်ကုန်၏)
သာမိ
- ၄၉။ သံပေါ် မနုသောယို သို့ုံး န ဝသတိ။ သံပေါ်သည် လူတို့နှင့် အတူ မနေ။
- ၅၀။ ပုဂ္ဂိုသု တွဲ ဓမ္မ န ရက္ခသို့။ အိုယောကျေား သင်သည် တရားကို မေစာင့်။
အာလုပ်
- ၅၁။ ပိဟာရေ သံပေါ် အဲတို့။ ကျောင်း၌ သံပေါ်သည် ရှိ၏။ (ဤဝါကျွှု အဲတို့သည် အနည်းကိန်း)
- ၅၂။ ဂါမ မနုသာ အဲတို့။ စွာ၌ လူတို့သည် ရှိကြ၏။ (ဤဝါကျွှု အဲတို့သည် အများကိန်း)

- ♠ အတ္ထိ(ရှိ၏၊ ရှိကုန်၏) နှင့် (နတ္ထိ-မရှိ၊ မရှိကုန်) တို့ကို အနည်းကိန်းကြိုယာအနေဖြင့် လည်းကောင်း
အများကိန်း ကြိုယာ အနေဖြင့်လည်းကောင်း အသုံးပြုနိုင်သည်။
- ၅၃။ ရုက္ခာ ဝါနရော နဲတို့။ သစ်ပင်၌ မျောက်သည် မရှိ။ (ဤဝါကျွှု နဲတို့သည် အနည်းကိန်း)
- ၅၄။ ဒီပေ သီဟာ နဲတို့။ ကျွန်းပေါ်၌ ခြေသံတို့ မရှိကုန် (ဤဝါကျွှု နဲတို့သည် အများကိန်း)
- ၅၅။ ဗုဒ္ဓိ အနာထပိလှိုကသု အာရာမေ ပိဟရတိ။ ဘုရားသည် အနာထပ်၏သူငွေး၏ ကျောင်း၌ သီတင်းသုံး၏။
- ၅၆။ အနာထပ်လှိုကော သမဏာနဲ့ ပိဏ္ဍာပါတဲ့ ဒေတို့။ အနာထပ်၏သည် ရဟန်းတို့အား ဆွမ်းကို လူ၏။
- ၅၇။ အနွေ့ဝါသီကော အာစရိယဲ့ ဥပသက်မတို့။ အနီးနေတပည့်သည် ဆရာကို ချုပ်းကပ်၏။
- ၅၈။ အကာလော ဝါတော ဝါယတို့။ အခါမြဲ့၌ လေသည် တိုက်၏။
- ၅၉။ သမဏာ ပေမြန် မနုသော နယ်း။ ရဟန်းတို့သည် တရားဖြင့် လူတို့ကို ဆောင်ကုန်၏။
- ၆၀။ တထာဂတာ အာကျွဲကေဟို သို့ုံး သမ္မာဒ္ဓို့။ ဘုရားတို့သည် အာကျွဲရဟန်းတို့နှင့်အတူ ဝမ်းမြောက်ကုန်၏။
- ၆၁။ မိဂါး ဥ ဝါနရော ဥ ဂစ္စဲန်း။ သမင်သည်ငွေး မျောက်သည်ငွေး (သမင်နှင့်မျောက်နှစ်ဦးလုံး) သွားကြသည်။
- ၆၂။ မိဂါး ဥ ဝါနရော ဥ ဂစ္စဲတို့။ သမင်သည်ဖြစ်စေ မြောက်သည်ဖြစ်စေ (တိုးဦး) သွား၏။

- ♠ စ နှင့် ဝါ သည် သမ္မာန်ပါတ်ပုဒ် (စကားဆက်စကားလုံး) များဖြစ်ကြသည်။ စ သည် နှင့်, ငှင့် ဟု
အမိပ္ပါယ်ရသည်။ ဝါ သည် သောင်းငွေး, ဖြစ်စေ, သို့မဟုတ် ဟု အမိပ္ပါယ်ရသည်။
- ၆၃။ အဟံ ဗုဒ္ဓိ စ ဓမ္မ စ သံယံ စ ဝန္တာမို့။ ငါသည် ဘုရားကိုင်း သံယံကိုင်း (သုံးပါးလုံးကို
ရှိခိုး၏။
- ၆၄။ မနုသာ သီလေနဲ့ ဓမ္မ လဘာမဲ့ လဘာမဲ့ လဘာမဲ့ လဘာမဲ့ လဘာမဲ့ လဘာမဲ့ လဘာမဲ့ ရကုန်၏။

- ♠ တတိယာကို ကြောင့် ဟု ဘာသာပြန်နိုင်သည်။

- ၆၅။ သာမကေရော ဒါနေန ပတ္တံ့ လဘတို့။ ကိုရင်သည် ဒါနကြောင့် သပိတ်ကို ရ၏။

- ၆၇။ မယံ ဘာဝနာယ သုခံ လဘာမ။ ငါတို့သည် ဘာဝနာဂြောင့် ချမ်းသာကို ရကြကုန်၏။
- ၆၈။ စောရော သာမဏေရသု စီဝရုံ အဝဟရတိ။ သူခိုးသည် ကိုရင်၏ သက်နှုန်းကို ခိုး၏။
- ၆၉။ သီဟော သူကရသု ဂိုဝ် ဆိန္တတိ။ ခြေသံ့သည် ဝက်၏ လည်ပင်းကို ဖြတ်၏။
- ၆၁။ ဒေဝေါ ဗုဒ္ဓသွို့ ပသီဒိတိ။ နတ်သည် ဘုရားဖွံ့ဖြိုးကြည်ညို၏။
- ၆၉။ ဒါရကာ သယနေ သယနှီး။ ကလေးတို့သည် အိပ်ယာဉ် အိပ်ကုက္န်၏။
- ၇၀။ တွဲ ဓမ္မ ရမသီ၊ အဟံ ဂါမေ ဝိဟရမိ။ သင်သည် တရားမြှု ဓမ္မလျော်၏။ ငါသည် ရွာ၍ နေ၏။

(က) ကဗျားနှင့် ကြိုယာ ပါသော ဝါကျ

- ၁။ အဟံ ဝန္တာမိ။ ကျွန်ုပ်သည် ရှိခိုးပါ၏။
- ၂။ မယံ လူစွာမ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် အလိုရှိကြ၏။
- ၃။ တွဲ ပူစ္စသီ။ သင်သည် မေး၏။
- ၄။ တုမေ သီက္ခထု။ သင်တို့သည် သင်ကြ၏။
- ၅။ သော ဂုဇ္ဇာတိ။ သူသည် သွား၏။
- ၆။ ဗုဒ္ဓိ ဘာသတိ။ ဘုရားရှင်သည် ဟောတော်မူ၏။
- ၇။ ဗြဟ္မာ လူစွာ။ ပုံကြေားတို့သည် အလိုရှိကုက္န်၏။
- ၈။ ဒါရကာ ကိုင့်တို့။ ကလေးသည် ကစား၏။
- ၉။ ဒါရကာ ဓမ္မနှီး။ ကလေးတို့သည် ပြေးကြ၏။
- ၁၀။ လုဒ္ဓိ ဝစတိ။ မှန်းသည် သတ်၏။

(ခ) ကဗျား ကံနှင့် ကြိုယာ ပါသော ဝါကျ

- ၁။ ဗုဒ္ဓိ ဓမ္မ ဘာသတိ။ ဘုရားသည် တရားကို ဟော၏။
- ၂။ သီသာ အာစရိယံ ပူစွာ။ တပည့်တို့သည် ဆရာကို မေးကြ၏။
- ၃။ ကသာကာ ဂေါကော လူစွာ။ လယ်သမားတို့သည် နားတို့ကို အလိုရှိကြန်၏။
- ၄။ ဝါကို မိတ္တာ လူစွာ။ ကုန်သည်တို့သည် မိတ်ဆွေတို့ကို အလိုရှိကုက္န်၏။
- ၅။ ဒါရကာ အာဟာရု ခါဒတိ။ ကလေးသည် အစာကို စား၏။
- ၆။ မယံ သက္ကာ ယမေမ။ ငါတို့သည် သီကြားကို ပူဇော်ကြ၏။
- ၇။ တုမေ သုဂေတံ ဝန္တထု။ သင်တို့သည် ဘုရားကို ရှိခိုးကုက္န်၏။
- ၈။ ကာကား မစွဲ ခါဒတိ။ ကျိုးသည် ငါးကို စား၏။
- ၉။ ယောရော စောရော ဝစနှီး။ စစ်သားတို့သည် သူခိုးတို့ကို သတ်ကုက္န်၏။
- ၁၀။ ဗောဓိသတ္တာ ဓမ္မ သီက္ခထု။ ဘုရားလောင်းသည် တရားကို ကျင့်၏။

(က) ကတ္တား၊ ကံ၊ ကရိယ်နှင့် ကြိယာ ပါသော ဝါကျ

- ၁။ ဝါကိုအောင် ဂါမံ ရထေန ဂုဏ်တိ။ ကုန်သည်သည် ရွာသို့ ရထားဖြင့် သွား၏။
 ၂။ ကမ္မကာရာ ပါသာကော ဟတ္တာန နယ္တိ။ အလုပ်သမားတို့သည် ကျောက်ခဲတို့ကို လက်ဖြင့် သယ်ဆောင်ကြ၏။
 ၃။ ကသာကော ဂေါက် ကောဇာန် ဝစတိ။ လယ်သမားသည် နွားကို အမျက်ဖြင့် သတ်၏။

(ပဲ) ကတ္တား၊ ကံ၊ သမွဒါန်နှင့် ကြိယာ ပါသော ဝါကျ

- ၁။ ပုံမှန် မမှန်သာန် ဘာသတိ။ ဘုရားရှင်သည် တရားတော်ကို လူတို့အား ဟောတော်မူ၏။
 ၂။ အဟံ အာဟာရုံ ဒါရကသု ဒဒါမိ။ ငါသည် အစာကို ကလေးအား ပေး၏။
 ၃။ မယံ ဉာဏ်နှင့် မိတ္တာန် ယာစာမ။ ငါတို့သည် ထမင်းကို မိတ်ဆွေတို့အတွက် တောင်းကြ၏။

(က) ကတ္တား၊ ကံ၊ သမွဒါန်နှင့် ကြိယာ ပါသော ဝါကျ

- ၁။ ဟောခိုသတ္တာ ပုံးပုံတွေ့သွား သမှုပ္ပါ ဂုဏ်တိ။ ဘုရားလောင်းသည် တောင်မှ သမုပ္ပါရာသို့ သွား၏။
 ၂။ ကမ္မကာရာ ပုံးပုံတွေ့သွား ပါသာကံ နေတိ။ အလုပ်သမားသည် တောင်မှ ကျောက်ခဲကို သယ်၏။
 ၃။ ဒါရကာ ဂါမသွား မရှုံး ဓာတ်နှင့် ကလေးတို့သည် ရွာမှ လမ်းသို့ ပြေးကြ၏။

(ဒ) ကတ္တား၊ ကံ၊ သာမိ၊ သမွဒါန်နှင့် ကြိယာ ပါသော ဝါကျ

- ၁။ အဟံ ဉာဏ်နှင့် အာစရိယသု ပုံတွေ့သွား ဒဒါမိ။ ငါသည် ထမင်းကို ဆရာ၏ သားအား ပေး၏။
 ၂။ ပုံမှန် မမှန်သာန် သံသာန် ဘာသတိ။ ဘုရားရှင်သည် တရားတော်ကို သံသာတော်၏ တည့်တို့အား ဟောတော်၏။
 ၃။ ဝါကိုအောင် အာဟာရုံ ကသာကဂေါက်ကံ ဒဒါတိ။ ကုန်သည်သည် အစားအစာကို လယ်သမား၏ နွားများအား ပေး၏။

(ဆ) ကတ္တား၊ ဉာဏ်သနှင့် ကြိယာ ပါသော ဝါကျ

- ၁။ ဒါရကော မရှုံး ဓာတ်နှင့် ကလေးသည် လမ်းညွှန် ပြေးလွှား၏။
 ၂။ ဟောခိုသတ္တာ ဝန် ဝသတိ။ ဘုရားလောင်းသည် တော်ညွှန် နေ၏။
 ၃။ မယံ ပုံးပုံတော ကိုငြာမ။ ငါတို့သည် တောင်ညွှန် ကစားကြ၏။

ပါဋ္ဌသဒ္ဓိတွင် အသုံးပြုသော အခေါ်အထေါများကို လေ့လာခြင်း

ကာရန်အကြောင်း

တည်သောအခါးဖြစ်စေ၊ ပြီးသောအခါးဖြစ်စေ အ အာ ကဲ ဤ ဥ ဦ ဦ ဦ နှင့် နိုဂုဟိတ်(၅)ဟူသော အကွာရာတို့တွင် တလုံးလုံး ဆုံးလျက်ရှိ၏။ ထိုအဆုံးအကွာရာသည် ကာရန်(ကာရန္တ)မည်၏။

ကာရန်သည် အကာရန္တ အာကာရန္တ လူကာရန္တ ဤကာရန္တ ဥကာရန္တ ဦကာရန္တ နိုဂုဟိတ္ထဟူ၍ ကိုပါးရှိ၏။ ထိုကိုပါးတို့တွင် ဗုဒ္ဓ၊ ဓမ္မ စသာ နာမ်သည် အ အကွာရာ အဆုံးရှိသောကြောင့် အကာရန္တမည်၏။ ကညာ၊ မာလာ စသည်ကား အာကာရန္တ၊ အော် ရွှေ့ စသည်ကား လူကာရန္တ၊ ဒဏ္ဍာရှိ စသည်ကား ဤကာရန္တ၊ ဘိက္ခာ စက္ခာ စသည်ကား ဥကာရန္တ၊ သယမျှ မွှေ့။ စသည်ကား ဦကာရန္တ၊ ဘန္ဒာ ဘဒ္ဒန္တ စသည်ကား ဇကာရန္တ၊ ဂိုံး စသည်ကား ဤကာရန္တ၊ ကို စသည်ကား နိုဂုဟိတ္ထ မည်ကုန်၏။

ဂုစ်နှင့်ကိန်းအကြောင်း

တရု နှစ်ခု စသည်ဖြင့် အရေအတွက်ကို ဖော်ပြခြင်းသည် ဂုစ်မည်၏။ တနည်း ကိန်းမည်၏။ ဂုစ်သည် ဇကုဝံ ဗဟိုဝံစွာ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် တရုည်းသော အရေအတွက်ကို ဖော်ပြသော ဂုစ်သည် ဇကုဝံစမည်။ တရုထက်ပိုသော အရေအတွက်ကို ဖော်ပြသောဂုစ်သည် ဗဟိုဝံစမည်၏။ ဗဟိုဝံစကို တို့၊ များ ဟု ထည့်ပေးပြီး ဘာသာပြန်ရသည်။ ဇကုဝံစကို ဘာသာပြန်ရမှု တို့၊ များ ဟု မထည့်ရ။

ပုံစံ - ပုရိသော-ယောက်ားသည် (ဇကုဝံ)	ပုရိသာ-ယောက်ားတို့သည် (ဗဟိုဝံ)
စိတ္တံ-စိတ်သည် (ဇကုဝံ)	စိတ္တာ၊ စိတ္တာနိုး-စိတ်တို့သည် (ဗဟိုဝံ)
ကညာ-သတို့သမီးသည် (ဇကုဝံ)	ကညာ၊ ကညာယော-သတို့သမီးတို့သည် (ဗဟိုဝံ)

ဝိဘတ်အကြောင်း

ကမ္မကာရက အစရှိသော အပြားနှင့် ဇကုဝံစအစရှိသော အပြားအားဖြင့် လိုင်အနက်ကို ပေါန်တတ်သော ကြောင့် ဝိဘတ်မည်၏။ ဝိဘတ်သည် နာမ်ဝိဘတ် အာချာတ်ဝိဘတ်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် သက်ရှိသက်မဲ့ အရာဝတ္ထုကို မှည့်ခေါ်သော အမည်နာမကို ပေါန်စိတ်ဖြာတတ်သော ဝိဘတ်သည် နာမ်ဝိဘတ်မည်၏။ ပေါန်ပုံ ကား - ပုရိသာသော နာမ်ပုံကို ပုရိသော ပုရိသာ၊ ပုရိသံ ပုရိသော စသည်ဖြင့် အထူးထူးသော ပုဒ်များဖြစ်အောင် ပေါန်တတ်၏။ နာမ်ဝိဘတ်သည် နာမ်ပုံကို အနက်ကိုလည်း ပေါန်တတ်သေး၏။ ပုရိသာ-ယောက်ား ဟူသော အနက်ကို အရင်းထား၍ ယောက်ားသည် ယောက်ားတို့ကို ယောက်ားကို စသည်ဖြင့် ပေါန်၏။

သွားခြင်း လာခြင်း စားခြင်း သောက်ခြင်းစသော အပြုအမူကြိယာကို ဝေဖန်စိတ်ဖြာတတ်သော ဝိဘတ်သည် အာချတ်ဝိဘတ်မည်။ ဝေဖန်ပုံကား - ဂါးတိဟူသော အာချတ်ပုံကို ဂါးတိ ဂါးနှီး ဂါးသိ ဂါးထ စသည်ဖြင့် အထူးထူးသော ပုဒ်များဖြစ်အောင် ဝေဖန်တတ်၏။ အာချတ်ဝိဘတ်သည် အနက်ကိုလည်း ဝေဖန်တတ်သေး၏။ ဝေဖန်ပုံကား - ဂမု-သွားခြင်း ဟူသော အနက်ကို အရင်းထား၍ သူ သွားသည်၊ သူတို့သွားကြသည်၊ သင် သွားသည်၊ သင်တို့ သွားကြသည် စသည်ဖြင့် ဝေဖန်၏။

နာမ်ဝိဘတ်သည် ပထမာဝိဘတ်၊ ဒုတိယာဝိဘတ်၊ စတုတိုဝိဘတ်၊ ပဋိမ်ဝိဘတ်၊ ဆင့်ဝိဘတ်၊ သတ္တိမ်ဝိဘတ် ဟူ၍ ခုနှစ်မျိုးရှိ။ အာချတ်ဝိဘတ်သည် ဝတ္ထာနဝိဘတ်၊ ပဋိဘတ်၊ သတ္တိမ်ဝိဘတ်၊ ပရောက္ခာဝိဘတ်၊ ဟိယျတ္တနီဝိဘတ်၊ အဇ္ဇာနီဝိဘတ်၊ ဘဝိသ္ထနီဝိဘတ်၊ ကာလာတိပတ္တိဝိဘတ်ဟူ၍ ရှစ်မျိုးရှိ၏။

(ပထမေယ်တန်းပါဋ္ဌာန္တိပုဂ္ဂချက် ၃၃-၃၆)

ကာရက နှင့် အကာရက

ကြိယာကို ပြုတတ် ဖြစ်စေတတ်သော သတ္တိသည် ကာရကမည်၏။ ‘ပုရိသော မရှု ဂါးတိ- ယောကျားသည် လမ်းသို့သွား၏’ ဟူရှုခြင်းကို မြောက်ကာ ချကာ ရွှေသို့ တိုးချုပ်တိုး၍ နေသောအမူအရာသည်ကြိယာမည်၏။ ထိုကြိယာကို ယောကျားကမလုပ်နိုင်၊ ယောကျားသန္တာန်မှာရှိသော သွားနိုင်သော အစွမ်းသသတ္တကသာ ပြနိုင်သည်။ လေဖြတ်နေသူသည် မသွားနိုင်။ ကြိယာကို ပြုတတ်သောသတ္တိသည်သာ အစစ်အမှန် ကာရကမည်သည်။ သို့သော်လည်း သွားနိုင်သော သတ္တိရှိသော ‘ပုရိသော-ယောကျား’ ကိုလည်း သတ္တိကိုယ်စားကာရကဟု ခေါ်ရလေသည်။

သမ္မတ အာလုပ် အစရိသော အနက်တို့သည် ကြိယာနှင့် မစပ်သောကြောင့် အကာရကမည်၏။ ဟိတ်လက္ခဏာ အစရိသော အနက်တို့သည် ကြိယာနှင့် စပ်သည်ဖြစ်၍ ကြိယာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော်လည်း စင်စစ်ကြိယာဟူသော အကျိုးမရှိသောကြောင့် အကာရကမည်၏။ (အခြေပြုသွေ့ကာရကနိုဒါန်းကောက်နှုတ်ချက်)

ကာရက ၆ မျိုး ၁။ သည် ဟု ဘာသာပြန်သော ကတ္တာကာရက
၂။ ကို သို့ ဟု ဘာသာပြန်သော ကမ္မကာရက
၃။ နှင့် ဖြင့် ဟု ဘာသာပြန်သော ကရဏကာရက
၄။ အား ငြာ ဟု ဘာသာပြန်သော သမ္မဒါနကာရက
၅။ မှ အောက် ထက် ဟု ဘာသာပြန်ရသော အပါဒါနကာရက
၆။ ၌ မှာ ဝယ် ဟု ဘာသာပြန်ရသော ဉာဏ်ကာရက

အကာရကများ ကြောင့် (ဟိတ်) နှင့် (သဟာဒိယောက) သမ္မတ(၏) နိုဒါရဏ(တွင်) အို(အာလုပ်) ပတ်လုံး၊ တိုင်တိုင်(အစွမ်းသံယောက) သော်၊ လသော်(လက္ခဏာ) စဉ်(အနာဒရိယ)သော၊ ထသော(ဝိသေသန) စွာ(ကြိယာဝိသေသန) ဟု ဘာသာပြန်ရသော စကားလုံးများသည် အကာရကများ ဖြစ်ကြသည်။ အချုပ်အားဖြင့် ကာရက ၆-ပါးမှ လွှဲရင် အကာရကဟု မှတ်ပါ။

(စနစ်သစ်ပါဋ္ဌာန္တိ-၂၆)

အမှာ။ ဖတ်စာဝါကျများ ဖတ်ပြီးရင် ကာရက အကာရက ခဲ့ကြည့်ပါ။ ဥပမာ - ပုဂ္ဂိုလ်သော မဂ္ဂုတ္တိ၌
ပုဂ္ဂိုလ်သော ကား ကတ္တုကာရက၊ မဂ္ဂုတ္တိ ကား ကမ္မာကာရက။ တုံး အနွေ့နှင့် ဝသသို့ ၍ တုံးသည် ကတ္တု
ကာရက၊ အနွေ့နှင့် ကား အကာရက ဟု စသည်ဖြင့် ခဲ့ခြားသိရန် ကြိုးစားပါ။

တုမ္မ သန္တိ ရပ်စည်ပံ

၁။	တွဲ၊ တူး	တုမော်, ဝေါ
၃။	တံ့, တဝံ, တူး, တွံ	တုမော်, တုမှာကံ, ဝေါ
၅။	တယာ, တွယာ, တေ	တုမော်ဟို, တုမော်ဘို, ဝေါ
၇။	တဝံ, တုယုံး, တုမုံး, တေ	တုမှာကံ, တုမုံး, ဝေါ
၉။	တယာ, တွယာ	တုမော်ဟို, တုမော်ဘို, ဝေါ
၁၁။	တဝံ, တုယုံး, တုမုံး, တေ	တုမှာကံ, တုမုံး, ဝေါ
၁၃။	တယိုး, တွယိုး	တုမော်သူ

တုမ္မ သာဒ္ဓ ရပ်ပြီးပဲ

အမှ သဒ္ဓိ ရပ်စည်ံ

၁။	အဟံ	မယံ, အမေ့, နော
၃။	မံ, မမံ	အမေ့, အမှာကံ, နော
၅။	မယာ, မေ	အမေ့ဟို, အမေ့ဘို, နော
၇။	မမံ, မယံး, အမံး, မမံ, မေ	အမှာကံ, အသွာကံ, အမံး, နော
၉။	မယာ, မေ	အမေ့ဟို, အမေ့ဘို, နော
၁၁။	မမံ, မယံး, အမံး, မမံ, မေ	အမှာကံ, အသွာကံ, အမံး, နော
၁၃။	မယို	အမေ့သူ, အသွေ့သူ

အမှ သဒ္ဓိ ရပ်ပြီးံ

၁	<u>အမှ+သိုံ</u> = အဟံ	<u>အမှ+ယော</u> = မယံ	အမှ + <u>ယော</u> = အမေ့	<u>အမှ+ယော</u> =နော
			၆-	
၃	<u>အမှ+အံ</u> = မံ, မမံ	<u>အမှ+ယော</u> = အမေ့	အမှ+ <u>ယော</u> =အမှာကံ	<u>အမှ+ယော</u> =နော
		၆-	-၂ကံ	
၅	<u>အမှ+နာ</u> =မယာ	<u>အမှ+နာ</u> =မေ	အမှ + <u>ဗို</u> =အမေ့ဟို/အမေ့ဘို	<u>အမှ+ဟို</u> =နော
		၆+၁>၆		
၇/၁၁	<u>အမှ+သာ</u> =မမံ, မယံး, မမံ, မေ	<u>အမှ+သာ</u> =အမံး	အမှ+ <u>နံး</u> = အမှာကံ	
		၂	-၂ကံ	
	အမှ + <u>နံး</u> =အသွာကံ	အမှ+ <u>နံး</u> = အမံး	အမှ+ <u>နံး</u> =နော	
	အသွာ -၂ကံ	၂		
၁၃	<u>အမှ+သွိုံ</u> = မယို	<u>အမှ+ သူ</u> = အမေ့သူ	အမှ+ <u>သူ</u> = အသွေ့သူ	
		၆+၁>၆		
			<u>အသွာ</u>	
			၂၇+၁>၆	

စဉ်းမျဉ်းများ

၆၉။ အမှုသာ မမ သဝိဘတ္ထိသာ သေ။ သ ကြောင့် အမှုသည် သနှင့်အတူ မမ သို့ပြောင်းသည်။
 ၇၀။ မယံ ယောမိ ပဋိမေး။ ပထမာ ယော ကြောင့် အမှုသည် ယောနှင့်အတူ မယံ သို့ပြောင်းသည်။
 ၈၈။ တုမှာမှာက တယိမယိ။ သို့ ကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည် သို့နှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တယိ မယံ သို့ပြောင်းသည်။
 ၈၉။ တွဲမဟံ သိမိ ၁။ သိကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည် သိနှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တွဲ အဟံ သို့ပြောင်းသည်။
 (တွဲအဟံစဉ် စဖြင့် သိနှင့်အတူ တုမှသည် တုဝံ သို့လည်း ပြောင်းသေး၏။ တုဝံ-သင်သည်)
 ၉၀။ တဝ မမ သေ။ သကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည် သနှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တဝ မမ သို့ပြောင်းသည်။
 ၉၁။ တုယံ မယျ္ာ။ သကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည် သနှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တုယံ မယံ သို့ပြောင်းသည်။
 ၉၂။ တံမ.မံမိ။ အံ ကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည် အံနှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တံ မံ သို့ပြောင်းသည်။
 ၉၃။ တဝံ မမဇ္ဈ နဝါ။ တခါတရံ အံကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည် အံနှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တဝံ မမ
 သို့ပြောင်းသည်။
 ၉၄။ နာမိ တယာ မယာ။ နာကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည် နာနှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တယာ မယာ သို့ပြောင်းသည်။
 ၉၅။ တုမှုသာ တုဝံ တွဲမံမိ။ အံကြောင့် တုမှ သည် အံနှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တုဝံ တွဲ သို့ပြောင်းသည်။
 ၉၆။ ပဒတော ဒုတိယာစတုတ္ထီဆဋ္ဌသု ဝေါနော။ ဒုတိယာ စတုတ္ထီ ဆဋ္ဌ ဗဟိုဂုဏ်ဘတ်ကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည်
 ဝိဘတ်နှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း ဝေါ နော သို့ပြောင်းသည်။
 ၉၇။ တေမေ-ကဝစနေသုစ။ စတုတ္ထီ ဆဋ္ဌ ဗကုဂုဏ်ဘတ်ကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည်ဝိဘတ်နှင့် အတူအစဉ်အတိုင်း
 တေ မေ သို့ပြောင်းသည်။
 ၉၈။ န အံမိ။ အံကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည်ဝိဘတ်နှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တေ မေ သို့ မပြောင်းပါ။
 ၉၉။ ဝါတတိယေစ။ တတိယာ ဗကုဂုဏ်ဘတ်ကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည် ဝိဘတ်နှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တေ
 မေ သို့ပြောင်းသည်။
 ၁၀၀။ ဗဟိုဝစနေသု ဝေါနော။ တတိယာနှင့် ပထမာဗဟိုဂုဏ် ဝိဘတ်ကြောင့် တုမှ အမှ တို့သည် ဝိဘတ်နှင့်အတူ
 အစဉ်အတိုင်း ဝေါ နော သို့ပြောင်းသည်။

- ၁။ ဗုဒ္ဓိ အမှု ဝိနေတိ။ ဘုရားသည် ကျွန်ုပ်တိုကို ဆုံးမ၏။
 ၂။ အဟံ တံ ပူစ္စာမိ။ ကျွန်ုပ်သည် သင့်ကို မေး၏။
 ၃။ တွဲ မယာ သဟ န တိဋ္ဌသိ။ သင်သည် ကျွန်ုပ်နှင့်အတူ မရပ်။
 ၄။ တဝ အာစရိယာ တယာ သွီး ဘာသတိ။ သင်၏ ဆရာသည် သင်နှင့်အတူ စကားပြော၏။
 ၅။ မယံ ကသာကတော့ ဝါ ဝါကိုဇော့ ဝါ အာဟာရုံ လဘာမ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် လယ်သမားထံမှဖြစ်စေ
 ကုန်သည်ထံမှဖြစ်စေ အစာအဟာရကို ရကုန်၏။

- ၆။ မမ အစာစရယော တံ စ မံ စ ဝိနေတိ။ ငါ၏ ဆရာသည် သင့်ကိုင်း ကျွန်ုပ်ကိုင်း ဆုံးမ၏။

၇။ ဗုဒ္ဓတော စ မဗ္ဗာတော စ သံယတော စ လောကော အလောကော ဘဝတိ။ ဘုရားကြောင့်င်း တရားကြောင့်င်း သံယာကြောင့်င်း လောကျွဲ အလင်းရောင်သည် ဖြစ်ပေါ်၏။

၈။ ဂါမေ စ ဝိဟာရေ စ အမှာကံ သဟာယာ အထိ။ ရွာ့ခြုံင်း ကျောင်းမြှုင်း ကျွန်ုပ်တို့၏ မိတ်ဆွေများ သည် ရှိကုန်၏။

၉။ အမှာကံ ကာယေ ဟတ္တာ စ ပါဒါ စ အထိ။ ငါတို့၏ ကိုယ်၌ လက်တို့သည်င်း ခြေတို့သည်င်း ရှိကုန်၏။

၁၀။ အမှာကံ ကာယေ ကေသာ အထိ။ ကျွန်ုပ်တို့၏ ကိုယ်၌ ဆံပင်တို့သည် ရှိကုန်၏။

၁၁။ ဗောဓိသတ္တာ မံ စ မမ သဘဝကေ စ ဝိနေတိ။ ဘုရားလောင်းသည် ကျွန်ုပ်ကိုင်း ကျွန်ုပ်၏ တပည့်ကိုင်း ဆုံးမ၏။

၁၂။ တဝ သာဝကော တယာ ဝိနာ နဲ ဝသတိ။ သင်၏ တပည့်သည် သင်နှင့် ကင်း၍ မနေ။

၁၃။ သဟာယော မေ အာဂစ္စတိ။ ငါ၏ သူ့ယောက်ချင်းသည် လာ၏။

၁၄။ သဟာယော တေ န အာဂစ္စတိ။ သင်၏ သူ့ယောက်ချင်းသည် မလာ။

၁၅။ အစာစရိယော ပေါ့ ဓမ္မ ဒေသေတိ။ သင်တို့၏ ဆရာသည် တရားဟော၏။

၁၆။ အစာစရိယော နေ့ ကမ္မဋ္ဌာနဲ ဒေတိ။ ငါတို့၏ ဆရာသည် ကမ္မဋ္ဌာနဲးပေး၏။

- ၁၇။ သာရိပုတ္တာ အမှာက် အစရိယာ ဟောတိ။ သာရိပုတ္တာသည် ငါတို့၏ ဆရာ ဖြစ်သည်။
 ၁၈။ အမှာက် ဂေဟာ အသာ စ ဂေါကာ စ သကုကာ စ အထွေး။ ငါတို့၏အိမ်၌ မြင်းတို့သည်၍င်း
 နှားတို့သည်၍င်း ငှက်တို့သည်၍င်း ရိုကုန်၏။

အတိတ်ကြိယာ

ယောရ	ဇကဂုစ်	ဇဟဂုစ်
နာမ	ဉ် (၇)	ဉံ (၈)
တုမှ	ဉာ (၆-၈)	ဉ�
အမှ	ဉ� (၉)	မှာ

ရုပ်စည်ပုံ

ယောရ	ဇကဂုစ်	ဇဟဂုစ်
နာမ	အဘဝိ၊ ဘဝိ၊ အဘဝိ၊ ဘဝိ	အဘဝုံ၊ ဘဝုံ၊ အဘဝိုံသူ၊ ဘဝိုံသူ၊ အဘဝုံသူ၊ ဘဝုံသူ
တုမှ	အဘဝေါ၊ ဘဝေါ၊ အဘဝါ၊ ဘဝါ	အဘဝို့တ္ထ၊ ဘဝို့တ္ထ၊ အဘဝု့တ္ထ၊ ဘဝု့တ္ထ
အမှ	အဘဝိုံ၊ ဘဝိုံ	အဘဝိမှာ၊ ဘဝိမှာ၊ အဘဝိမှာ၊ ဘဝိမှာ
		အဘဝုမှာ၊ ဘဝုမှာ၊ အဘဝုမှာ၊ ဘဝုမှာ

စည်းမျဉ်းများ

၈၆။ ကရသုကာသတ္တမဇ္ဇာနိမိုံး။ ကရု သည် ကာသ် သို့ပြောင်းသည်။ ကရု မှတ်းသော ဓာတ်နောင် သလာသည်။
 ၉၉။ သဗ္ဗတော ဉံ ဉ�ံသု။ ဉံ (၇) မှ ဉ�ံသု (၈၁၇) အံသု (၈၁၇) အာသု (-၁၁၇) သို့ ပြောင်းသည်။
 ၁၁၁။ ဉာကာရာဂမော အသဗ္ဗဇာန်ကမိုံး။ ဉ္ထု၊ မှာ ရေ့ခွဲ တခါတရု ဉ္ထု(၈၁၇)လာသည်။
 ၁၁၂။ (က) အာ သည် ဉ္ထု သို့ပြောင်းသည်။ ဉ္ထု သည် ထ သို့ထပ်ပြောင်းနိုင်သည်။
 (ခ) ဉ္ထု၊ မှာ ရေ့ခွဲ ဉ္ထု(၈၁၇)လာသည်။
 (ဂ) ဉာ (၈-၈) သည် အ (၁), ဉာ (၈) ဉ္ထု၊ ဉ္ထာ သို့ ပြောင်းသည်။
 (ဃ) ဉ် (၇) မှ ဉာ (၈) သို့၊ မှာ မှ မှ သို့ ပြောင်းသည်။ (ကစွမ်းဘာနိုံ-၃၊ ၄၀၄-၄၀၅)
 ၁၁၄။ အကာရာဂမော ဟိယျတ္ထနိုံး အဇ္ဇာနိုံး ကာလာတိပတ္တိသု။ ဓာတ်အစဉ် တခါတရု အ (၁) လာသည်။

ရုပ်ပြီးပုံ

- (အ) ဉူ + ၇ = အဘဝိ ဉ် (၁)သက်တကို လာသည်ဟု မှတ်ပါ။
 လာ ၁။။၈-၈ > ၁ ၈
 ♠ အ မလာရုင် ဘဝိ၊ ၇ မှ ၈ သို့ ပြောင်းရင် အဘဝိ၊ ဘဝိ၊ ဖြစ်သည်။

$$\text{အဘဝိ} + \frac{8}{1} = \text{အဘဝုံ} \quad \text{အဘဝိ} + \frac{8}{1} > \frac{8}{1}\text{သု} = \text{အဘဝိသု}$$

အဘင် + ၁။ > ၁။ၢ = အဘဝံၢ

အဘင် + ၁-၇ = အဘဝေါ

အဘင် + ၁-၇> ၁။ = အဘဝိ

အဘင် + (၁။) ၢ = အဘဝိၢ

အဘင် + ၁။ = အဘဝိ။

အဘင် + (၁။) ၢ = အဘဝိၢ

အဘင် + (၁။) မှာ = အဘဝိမှာ / အဘဝိမှ
မှ

အဘင် + (၁။) မှာ = အဘဝိမှာ / အဘဝိမှ
မှ

ဝစ်(ပြော) ဓာတ်ဖြင့် ရပ်စဉ်ပုံ

(ဤ) အဝေါစီ၊ အဝေါစိ

(ဥ) အဝေါစော၊ အဝေါစ၊ အဝေါစိ

(ဣ) အဝေါစီး

(ံ) အဝေါစံ

(ဢ) အဝေါစိၢ၊ အဝေါစၢၢ

(မှာ) အဝေါစိမှာ၊ အဝေါစိမှ၊ အဝေါစိမှာ
အဝေါစိမှ

(အ) ၁။ + ၁။ = အဝေါစိ

၁။+၁။> ၁-၇

(အ) ဝစ် + ၁။ = အဝစ် (၀-၇၏ အ သည် ထဲသို့မပြောင်းသည်ပုံ)

(အ) ဂမ်(သွား) + ၁။ > ၁။ၢ = အဂမာသံ

(အ) ကၢၢၢ (ပြု) + ၁။ၢ + ၁။ > ၁။ = အကာသိ

ကာသ

♠ ဤ \သက်တကို ချဖျက်သည်ဟု မှတ်ပါ။

(အ) ဒါ + (သ) ၁။ > ၁။ = အဒါသိ

(အ) ဤ + (သ) ၁။ > ၁။ = အဟောသိ

၅။+။> ၁-၇

အတိတ်ဝါကျများ

- ၁။ ဗုဒ္ဓိ သာဝကာနံ ဓမ္မ အဘာသီ။ (ဘာသီ-ဟော) ဘုရားသည် တပည့်တို့အား တရားကို ဟောပြီ။
- ၂။ ဝါကိုယာ သမဏာနံ ပိဋ္ဌပါတ် အော်သူ။ (ဒါ-ပေး) ကုန်သည်တို့သည် ရဟန်းတို့အား ဆွမ်းကို လူကုန်ပြီ။
- ၃။ ဝိဟာရေ သမဏာ ဝိနယ် သိကိုးသူ။ (သိကို-သင်ယူ) ကျောင်းမြှု ရဟန်းတို့သည် ဝိနည်းကို သင်ယူကုန်၏။
- ၄။ အာစရိယော မေ ဂါမံ ယူသီ။ (ယူ-သွား) ငါ၏ ဆရာသည် ရွာသို့ သွားပြီ။
- ၅။ တဝ ပုတ္တာ မရေး ကိုဌို့။ (ကိုဌ့-ကစား) သင်၏ သားသည် လမ်းမြှု ကစားပြီ။
- ၆။ တွဲ သဟာယကာနံ ဂါမံ န ရမို့။ (ရမ်း-ပျော်) သင်သည် သူငယ်ချင်းတို့၏ ရွာ၍ မပျော်ပိုက်ခဲ့။
- ၇။ တုမေ့ အမှာကံ အာဟာရုံ အော်သိတ္ထာ။ (ဒါ-ပေး) သင်တို့သည် ကျွန်ုပ်တို့အား အစာကို ပေးကုန်ပြီ။
- ၈။ အဟံ သဟာယကောဟို သွို့ ဒီပေ အော်ရှို့။ (စရ်-သွား) ကျွန်ုပ်သည် သူငယ်ချင်းများနှင့်အတူ ကျွန်ုပ်၏
လှည့်လည်ခဲ့ပြီ။
- ၉။ မယံ ဂါမတော ပိဋ္ဌပါတ် လူဘိမှာ။ (လဘ်-ရု) ကျွန်ုပ်တို့သည် ရွာမှ ဆွမ်းကို ရခဲ့ကုန်ပြီ။
- ၁၀။ ဗောဓိသတ္တာ မနှသသော ဝိနေသီ။ (ဝိနေ-ဆုံးမ) ဘုရားလောင်းသည် လူတို့ကို ဆုံးမပြီ။
- ၁၁။ လောကေ ဓမ္မသော အာလောကော အော်ဝို့။ (ဘဝ်-ဖြစ်)
- ၁၂။ ဝါနရော ရုကွေ နိုသီဒီ။ မျောက်သည် သစ်ပင်ပေါ်၍ ထိုင်ပြီ။ (နိုသီဒ်-ထိုင်)
- ၁၃။ အာစရိယော တော တယာ သွို့ အဘာသီ။ သင်၏ ဆရာသည် သင်နှင့်အတူ စကားပြောပြီ။
- ၁၄။ သမဏာ ဂါမံ ပိဋ္ဌပါတ် ဘုံးသူ။ (ဘုံး-စား) ရဟန်းတို့သည် ရွာ၍ ဆွမ်းကို စားကုန်ပြီ။
- ၁၅။ မနှသသာ သာလာယံ ဘတ္တာ ဘုံးသူ။ လူတို့သည် ရေပို့ ထမင်းကို စားကုန်၏။
- ၁၆။ မနှသသာ တိဏာနံ ဂါမံ ဟရံ့သူ။ (ဟရ်-ဆောင်) လူတို့သည် မြေကို ရွာသို့ ဆောင်ကြကုန်၏။
- ၁၇။ မယံ ဓမ္မနံ ရမိမှာ။ ငါတို့သည် တရားဖြင့် ပျော်ခဲ့ကုန်ပြီ။
- ၁၈။ တုမေ့ မရေး အဌာသိတ္ထာ။ (ဌာ-တည်) သင်တို့သည် လမ်းမြှု ရပ်တည်ခဲ့ကြကုန်ပြီ။
- ၁၉။ အာစရိယော မေ ဓမ္မနံ သာဝကေ ဝိနေသီ။ ကျွန်ုပ်၏ ဆရာသည် တရားသဖြင့် တပည့်တို့ကို ဆုံးမပြီ။
- ၂၀။ ဗုဒ္ဓသာ ဓမ္မာ သိဟင့်ဒီပေ အဌာသီ။ ဘုရား၏ တရားသည် သိဟင့်ကျွန်ုပ်းမြှု တည်ပြီ။
- ၂၁။ ကုစိုသွို့ မေ အားဗော အဘာဝို့။ ကျွန်ုပ်၏ ဝမ်းပို့ကြုံ အနာသည် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီ။
- ၂၂။ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓိ လောကေ အဟောသီ။ (ဟူး-ဖြစ်) ဂေါတမမည်သော ဘုရားသည် လောကြုံ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီ။
- ၂၃။ အဟံ ဝိဟာရေ သမဏေနံ သဟ အဝသို့။ ငါသည် ရဟန်းနှင့် အတူ ကျောင်းမြှု နေခဲ့ပြီ။
- ၂၄။ မယံ တယာ သဟ နာဝါယ စစ်ကိုင်းပွဲတံ အဂမိမှာ။ ငါတို့သည် သင်နှင့်အတူ လျှော်ဖြင့် စစ်ကိုင်းတောင်
သို့ သွားခဲ့ကုန်ပြီ။
- ၂၅။ တုမေ့ ဗုဒ္ဓသာသန သံယသာ စီဝရံ အာတ္ထာ။ (ဒါ-ပေး) သင်တို့သည် ဘုရားသာသန၍ သံယသာအား
သက်န်းကို လူခဲ့ကုန်ပြီ။
- ၂၆။ မယံ ရန်ကုန်နရတော မန္တလေးနှကံ အဂိုရထေန အဂမိမှာ။ ငါတို့သည် ရန်ကုန်မြို့မှ မန္တလေးမြို့သို့
မိရထားဖြင့် လာခဲ့ကြကုန်ပြီ။

သဗ္ဗနာမ်ဂိတ်းဝင် ယ (အကြင်) သဒ္ဓိ ပုံလိန် ရပ်စည်ပုံ

၁။	ယော	ယော
၃။	ယံ	ယော
၈။	ယေန	ယေဟိ
၀။	ယေန	ယေယဟိ / ယေဘိ
မ။	ယသာ	ယေသံ / ယေသာနံ
ဆ။	ယသွာ / ယမှာ	ယေဟိ / ယေဘိ
သ။	ယသိုံး / ယမိုံး	ယေသူ

ယ (အကြင်) သဒ္ဓိ နပုံလိန် ရပ်စည်ပုံ

၁။	ယံ	ယာနံ
၃။	ယံ	ယာနံ

(တတိယာမှ စ၍ ကျန်းအာလုံး ပုံလိန်နှင့်တူသည်)

ယ သဒ္ဓိ ပုံလိန် ရပ်ပြီးပုံ

၁။	ယ + <u>္ာ</u> = ယော	ယ + <u>ယော</u> = ယော
	၄-	၄-
၃။	ယ + ါ = ယံ	ယ + <u>ယော</u> = ယော
		၄-
၈။	ယ + နာ = ယေန	ယူ + ဟိ = ယေဟိ / ယေဘိ
		ယု+ါ > ၄- ဘိ
၀/ဆ။	ယ + သ = ယသာ	ယူ + <u>နံ</u> = ယေသံ / ယေသာနံ
	(သ)	ယု+ါ > ၄- သံ / သာနံ
သ။	ယ + <u>သိုံး</u> = ယသွာ / ယမှာ	ယူ + သူ = ယေသူ
	မိုံး	ယု+ါ > ၄-

ယ သန္တိ နပုလိန် ရပ်ပြီးပု

၀။	ယ + <u>သိ</u> = ယံ	ယ + <u>ယေသ</u> = ယာနိ
	း	ယု+ေ>-၇ နိ
၃။	ယ + i = ယံ	ယာနိ (ပထမာနှင့်တူသည်)

စည်းမျဉ်းများ

၅၁။ သဗ္ဗနာမာန် နံမိစာ။ နဲ့ ကြောင့် သဗ္ဗနာမ်တို့၏ အ (၅) သည် ၄-သို့ပြောင်းသည်။
 ၁၁၃။ သဗ္ဗနာမ ကာရတေ ပငြော့။ သဗ္ဗနာမ်အကာရန္တမှ နောက်ဖြစ်သော ပငြော့ယောသည် ၄-သို့ပြောင်းသည်။
 ၁၁၇။ သဗ္ဗတော့ နဲ့ သံ သာန်။ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်မှ နောက်ဖြစ်သော နဲ့ သည် သံ / သာန် သို့ပြောင်းသည်။

တ (ထိ) သဒ္ဓိ ပုလိန် ရပ်စည်ပု

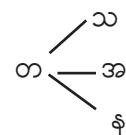
၀။	သော	နော တော
၁။	နံ၊ တံ	နော တော
၂။	နေနံ၊ တေနံ	နေဟို၊ နေဘို၊ တေဟို၊ တေဘို
၃။	နှသာ၊ အသာ၊ တသာ	နှေသံ၊ နှေသာနံ၊ တေသံ၊ တေသာနံ
၄။	နှသွာ၊ အသွာ၊ တသွာ၊ နှမှာ၊ တမှာ	နှေဟို၊ နေဘို၊ တေဟို၊ တေဘို
၅။	နှသာ၊ အသာ၊ တသာ	နှေသံ၊ နှေသာနံ၊ တေသံ၊ တေသာနံ
၆။	နှသွိုံ၊ အသွိုံ၊ တသွိုံ၊ နှမိုံ၊ တမိုံ	နှေသူ၊ တေသူ

တ သဒ္ဓိ နပုလိန် ရပ်စည်ပု

၀။	နံ၊ တံ	နာနိုံ၊ တာနိုံ
၁။	နံ၊ တံ	နာနိုံ၊ တာနိုံ

တသဒ္ဓိ ပုလိန်ရပ်ပြီးပု

မှတ်ချက်။ တ သည် သ သို့ငှင့်၊ န သို့ငှင့်၊ အ သို့ငှင့် ပြောင်နိုင်ပုံကို သတိပြုပါ။

၀။	<u>တ</u> + သ ^၁ = သော	တ + <u>ယော</u> = တော	တ + <u>ယော</u> = နေ
	သ	၄-	န
၁။	<u>တ</u> + ါ = နံ	တ + ါ = တံ	(နောတေ ပထမာနှင့်တူ)
	န		
၂။	<u>တ</u> + နှု = နေနံ	တ + နှု = တေနံ	တ + ဗ္ဗို = နေဟို၊ နေဘို
	န ၄-န	၄-န	နံ+ါ > ၄- ဘို
၃/၄။	<u>တ</u> + သူ = နသာ	တ + သူ = အသာ	တ + သူ = တသာ
	န သာ	အ သာ	သာ
	တ + နံ = နေသံ/နေသာနံ	တ + နံ = တေသံ/ တေသာနံ	
	နံ သံ/သာနံ	တံ+ါ > ၄- သံ/သာန	
	နံ+ါ > ၄-		
၅။	<u>တ</u> + သွိုံ = နှသွိုံ	တ + သွိုံ = အသွိုံ	တ + သွိုံ = တသွိုံ
	န	အ	မို န

တသဒ္ဒိ နပုလိန်ရပ်ပြီးပု

ଓ|| ତ + ୟ =   ତ୍ୟ   ତ + ୟ =   ତ୍ୟ   ତ + ସ୍ଯା =   ତ୍ସ୍ଯା / କୁଣ୍ଡଳ /   ଫର୍ମିନ୍ଦୁଲୁଙ୍ଗ

၃။   ဤ +   i = နံ   ၈ +   i = တံ   (နာနိုင်၊ တာနိုင် ပထမာနိုင်တဲ့)

စဉ် ၁၃

၁၂။ မတတေသာ တော့။ သိ ကြောင့် နပုံလိန်မဟုတ်သော စေ ၏ တန္ထုံး တ သည် သ သို့ပြောင်းသည်။
 ၁၃။ တသေ ဝါ နတ္ထုံး သွေ့တ္ထုံး။ လိန်အားလုံး၌ တ သည် န သို့ တခါတရုံး ပြောင်းသည်။
 ၁၄။ သသွာသွှံး သံသာသွေ့တ္ထုံး။ သ သွာ သွှံး ဝိဘတ်နှင့် ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော သ သာကြောင့် တ သည်
 အ သို့ ပြောင်းသည်။

အစိအရင်ထူး

“တယော နေဝ စ သဗ္ဗနာမေဟိ” က သဗ္ဗနာမ်နောင် အာ, ဋ, အာယ သုံးခု မရှိကြောင်း ဆိုသော လည်း ပါ၌တော်၌ ငင်းသုံးခု ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ သဗ္ဗ + သွာ = သဗ္ဗာ (သဗ္ဗာ စ သဝတိ၊ သဗ္ဗထာ သဝတိ)။ သဗ္ဗာစ-အလုံးစုံမှုလည်း၊ သဝတိ-ယဉ် စီး၏။ သဗ္ဗထာ-ခပ်သီမ်းသောအပြားအားဖြင့်၊ သဝတိ-ယဉ်စီး၏) တ + သွှံး = တော့ (တျာဟံ မန္တော်ပတ္တေဒ္ဓိ၊ အဟံ-ငါသည်၊ တောမန္တော်-ထိုမန္တော်န်ကြောင့်၊ ပတ္တေဒ္ဓိ-ခိုင်မှ ကြမ်းခက်၏) ယ + သ = ယာယ (ယာယ နော အနုကမ္မာယ အမေ့ ပုံးပေါ် မူနိ၊ နော-ငါတို့အား၊ ယာယအနုကမ္မာယ-အကြင် သနားမှုအကျိုးငါ၊ မူနိ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အမေ့-ကျွန်ုပ်တို့ကို၊ ပုံးပေါ်-ရဟန်းပြပြီ။)

နုပုလိန်မြွှေ့လည်း သဗ္ဗနာမ်တို့နေဘက် ယောတို့မှပြောင်းသော ပထမာယောနိသည် အာ, ဒုတိယာယောနိသည်
၈ သို့ ပြောင်းနိုင်သည်။ ယ + ယော > နိ > - း = ယာ

ယာ ပုဇွဲ အောက်သတ္တနံ । ပလက်ဝရမာဘူဇိ

နိမ့်တွေ့နှင့် ပဒီသုစ္စာ၊ တာနှင့် အမြဲ ပဒီသုရေ။ (ဗုဒ္ဓဝင်ပါဉ်)

ပုမ္မာ-ရှေးဖြဲ့၊ အောင်သတ္တာနံ-ဘုရားလောင်းတို့၏၊ ပလ္လာက်ဝရမာဘူဒေ-မြတ်သောပလ္လာင်ဖွဲ့ခွံ၏နေတော်မူရှိ၏၊ ယာနိမိတ္တာနံ-အကြင်နိမိတ်တို့သည်၊ ပဒီသန္တိ-ထင်ကုန်ပြီ၊ တာနိနိမိတ္တာနံ-တိုနိမိတ်တို့သည်၊ အဇ္ဇာ-ယနေ့၊ ပဒီသေရေး-ထင်ကုန်၏။

ယ + ယော > နိ > င- = ယော (ကို မာကာဝသု ဓနာနိ ယော တံ ဒီနန္တာ ဟရေး အကွဲခုတ္တာ) တံ-သင်လုလင် ကို၊ ဒီနန္တာ-နိုင်သည်ဖြစ်၍၊ ယော-ယာနိဓနာနိ-အကြင်လောင်းတမ်းညစ္စတို့ကို၊ အကွဲခုတ္တာ-အမဲကျူးသမားသည်၊ ဟရေး-ဆောင်ယူရာ၏။ မာကာဝသု-သင်လုလင်အား၊ တာနိဓနာနိ-ထိုညစ္စတို့သည်၊ ကို-အဘယ်မှာနည်း။

♠ တ သဒ္ဓိ ပုံလိန်/နှုံလိန် တိုတွင် စတုထို/ဆန္ဒီ ဗဟိုစိန် အာသံ/အာသာနံ ဟု ရှိနိုင်သည်။

တ + နံ = အာသံ / အာသာနံ

အ>-၏ သံ/သာ

နေဝါသံ ကေသာ ဒီသန္ဒီ၊ ဟတ္တပါဒါ စ ဂလိနော (ဝေသန္တရာ) အာသံ-ထိုကဏ္ဍအေလီတို့၏၊ ကေသာ-ဆံပင်တို့သည်။ နေဝါသန္ဒီ-မထင်ကုန်၊ ဂလိနော-ဂလိ၏၊ ဟတ္တပါဒါစ-လက်ခြတို့သည်လည်း၊ နေဝါသန္ဒီ-မထင်ကုန်။

သဗ္ဗနာမ်ဟူသည်။

အနက်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော နာမ်ပုဒ်ကို သဗ္ဗနာမ်ဟူခေါ်သည်။ သဗ္ဗသဒ္ဓိ မဟောနိုင် အနက်ဟူ၍ မရှိ။ အလုံးစုံသောယောကျား၊ အလုံးစုံသော မိန်းမ၊ အလုံးစုံသောတော့၊ အလုံးစုံသောတောင် စသည်ဖြင့် ရှိသမျှအနက်တွေကို ဟောနိုင်၏။ ယ စသော ပုဒ်များလည်း အကြောင်ယောကျား၊ အကြောင်တောစသည်ဖြင့် မဟောနိုင်သော အနက်မရှိ။ ဤသို့လျင် အနက်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသောနာမ်ပုဒ်ကို သဗ္ဗနာမ်ဟူ ခေါ်သည်။ သဗ္ဗနာမ် အမည်ရသော ပုဒ်တို့သည် “သဗ္ဗ၊ ကတရ၊ ကတမ၊ လူတရ၊ အည၊ အညတရ၊ အညတမ၊ ပုံ၊ အပရ၊ ဒက္ခာ၊ ဒက္ခာ၊ အစရ၊ ယ၊ တ၊ ဇာ၊ လူမ၊ အမှ၊ ကို၊ ဇေ၊ ဥဘ၊ ဥဘယ၊ ဒို့၊ တို့၊ စတု၊ ပဋ္ဌ၊ တုမှ၊ အမှ၊ ဤ၊ ဂရ-ပုဒ် စသောအားဖြင့် များစွာရှိသည်။

ဘာသာပြန်ပုံး

သဗ္ဗ-အလုံးစုံသည်၊ ကတရ၊ ကတမ-အဘယ်သည်၊ လူတရ-ဆိုခဲ့ပြီးမှတမျိုးတခြား တွဲဖက်ဖြစ်သော အနက်များသည်၊ အညံး-တွဲဘက်ဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ တပါးအခြားသောအနက်သည်၊ အညတရ၊ အညတမ-တစုံတယောက်သည်၊ ပုံ-ရှေ့ရှေ့နံ၊ အရှေ့အရပ်၊ ပရာ-နေ့-ဘက်ဌာနံ၊ အနောက်အရပ်၊ အပရ-တပါးအခြားသောအရပ်၊ ဒက္ခာ-တောင်(လကျား)အရပ်၊ ဥဘရံ-မြောက် (လက်ဝဲ) အရပ်၊ အရရံ-အောက်အရပ်ယ-အကြောင်၊ တ၊ အမှ-ထို၊ ဇာ၊ လူမ-ဤ၊ ကို-ဘာ၊ ဘယ်၊ ဇေ- နံပါတ်တစ်၊ အတူ၊ တချို့၊ စသောအနက်များ၊ ဥဘ၊ ဥဘယ-နှစ်ခု၊ နှစ်ပါစုံ၊ ဒို့-နှစ်၊ တို့-သံး၊ စတု-လေး၊ ပဋ္ဌ-ငါး၊ တုမှ-သင်၊ အမှ-ငါး။

သဗ္ဗနာမ် ဂရ-ပုဒ်ကို အပ်စုံလျင်

၁။ ယ တ ဇာ လူမ အမှ ဟူသော တွဲဖက်သဒ္ဓိနှင့်အတူ အနက်ဟော “ပယောဂဝို”သဗ္ဗနာမ်

၂။ တုမှ အမှ တ ဟူသော တွဲဖက်သဒ္ဓိမပါပဲ အနက်သော “ဝစန” သဗ္ဗနာမ်

၃။ ကတရ ကတမ ကို ဟူသော မေးခွန်းအနက်ဟော “ပုံစာ” သဗ္ဗနာမ်

၄။ ပုံ ပရ ဒက္ခာ ဥဘရံ အစရ ဟူသော အရပ်မျက်နှာဟော “ဒီသာ” သဗ္ဗနာမ်

၅။ ဥဘ ဥဘယ ဒို့ တို့ စတု ပဏ္ဍ ဟူသော အရရာတွက် သချိုာအနက်ဟော “သချိုာ”သဗ္ဗနာမ်

၆။ သဗ္ဗ လူတရ အည အညတရ အညတမ အပရ ဟူသော အလုံးစုံအနက်ဟော “သဗ္ဗ”သဗ္ဗနာမ်တို့ဖြစ်၏။

သဗ္ဗနာမ်တိုကိုပင် နာမနာမ်တိုကို တိုက်ရှိက် မသုံးလို၍ဖြစ်စေ မေလျော့ရာ၍ဖြစ်စေ နာမနာမ်များ အစား အသုံးပြုသောကြောင့် နာမ်စားဟု ခေါ်သည်။

နာမ်စားသည်	၁။ ပုဂ္ဂလနာမ်စား	တုမ၊ အမှ၊ တ
	၂။ နိသာနနာမ်စား	တ၊ ဓတ၊ ကူမ
	၃။ ပုစ္ဆာနာမ်စား	ကို
	၄။ အနွယ်နာမ်စား	ယ၊ တ၊ ဟု၊ လေးမျိုးရှိသည်။

လူ၊ အရာဝတ္ထဲ ဟူသော နာမ်များအစား သုံးစွဲသည် တုမ အမ တ သဒ္ဓိတိုကို ပုဂ္ဂလနာမ်စား ဟုခေါ်သည်။ ထိုလူ ထိုစိတ် စသည်ဖြင့် မိမိနှင့်တွဲစပ်သော နာမ်ပုဒ်တိုကို ညွှန်ပြသောကြောင့် ‘ယ တ ဓတ ကူမ’ တိုကို နိသာနနာမ်စားဟုခေါ်သည်။ ယင်းတို့သည် မိမိနှင့် တွဲစပ်သော ပုဒ်တိုကို အထူးပြုသောကြောင့် နာမဝိယေ သနလည်း မည်ကုန်၏။ ထို ယ၊ တ၊ ဓတ၊ ကူမ တိုကို အခြားပုဒ်တို့နှင့် မတွဲစပ်ဘဲ သုံးလျင် ပုဂ္ဂလနာမ်စား၊ အခြားနာမ်၊ နာမ်စားများနှင့် တွဲစပ်လျင် နိသာနနာမ်စားဟု မှတ်ရမည်။ နိသာနနာမ်စား (ဝိသေသန)သည် တွဲစပ်သည့်ပုဒ် (ဝိသေသူ) နှင့် လိုင်ဂုဏ်ပိုဘတ်တူရမည်။

ပုံစံ။ သော နေရာ ဂါမံ ကွဲတိ။ ထိုလူသည် ရွာသို့ သွား၏။ သော နှင့် နေရာ သည် ဝိသေသန ဝိသေသျူဖြစ်၍ လိုင်ဂုဏ်ပိုဘတ် တူနေသည်။
သာ ကညာ ဂါမံ န ကွဲတိ။ ထိုမိန်းကလေးသည် ရွာသို့ မသွား။ သာ နှင့် ကညာ သည် လိုင်ဂုဏ်ပိုဘတ် တူနေသည်။
တံ စီးဗုံး - ထိုစိတ်သည်၊ တေသံ ပုံရှိသာနံ - ထိုယောက်၍တို့အား၊

အမေးဝါကျများ၏ အသုံးပြုပြီးလျင် အဘယ်သူသည် အဘယ်အရာစသည်ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ် အရာဝတ္ထဲကို ကိုယ်စားပြုသောကြောင့် လိုင်အလိုက် ကော၊ ကာ၊ ကံ ပုဒ်တို့သည် ပုစ္ဆာနာမ်စား မည်ကုန်၏။ ငြင်းကို အခြားနာမ်၊ နာမ်စားများနှင့် တွဲစပ်အသုံးပြုသောအခါ ထိုတွဲပုဒ်များနှင့် လိန် ဂုဏ် (ကိန်း) ဝိဘတ် တူရသည်။

ပုံစံ။ ကော ပုရိသော ကွဲတိ။ ဘယ်ယောက်၍သည် သွားသနည်း။ (ကော နှင့် ပုရိသော လိုင်ဂုဏ်ပိုဘတ်တူ)
ကေန ယာနေန အာကွဲထိုး။ အဘယ်ယဉ်ဖြင့်လာသနည်း။ (ကေန နှင့် ယာနေန လိုင်ဂုဏ်ပိုဘတ်တူ)

♠ နာမ်၊ နာမ်စားတို့နှင့် မတွဲဘဲလည်း သုံးနိုင်သည်။
ကော ကွဲတိ၊ ဘယ်သူသွားသလဲ။ ကံ ပသာတိ၊ ဘယ်သူကို မြင်သလဲ- စသည်

မိမိနှင့်တွဲစပ်မည့် ပုဒ်အနက်သို့ အစဉ်လိုက်သော ယ၊ တ တိုကို အနွယ်နာမ်စားဟု ဆိုသည်။ နိသာန နာမ်စားကဲ့သို့ မိမိနှင့်ယူဉ်တွဲမည့် ပုဒ်တို့၏ လိုင် ကိန်း (ဂုဏ်) ဝိဘတ် အတိုင်း ယင်းကို ရေးသားရမည်။ အနွယ် နာမ်စား၏ ဝါကျအစိတ်အပိုင်နှစ်ခရီးပြီးလျင် ပထမဝါကျမှာ ‘ယ’ ကိုသုံး၍ ဒုတိယဝါကျမှာ ‘တ’ကို သုံးသည်။

ယ နာမ်စား ပါသောဝါကျကို အနိယမဝါကျ ဟုခေါ်၍ တ နာမ်စား ပါသောဝါကျကို နိယမဝါကျ ဟု ခေါ်သည်။ များသောအားဖြင့် အနိယမဝါကျကို ရှေ့မှာပြီး နိယမဝါကျကို နောက်မှာထား၍ ရေးတတ်သည်။ ဘာသာပြန်သည့်အခါ အနိယမ ဝါကျကို ဦးစွာပြန်ပြီး နိယမဝါကျကို နောက်မှပြန်ပါ။ နိယမဝါကျကို ရှေ့က ရောက်နေသည်ကိုလည်း တခါတရုံ တွေ့နိုင်သည်။ သို့သော ဘာသာပြန်ရာတွင် အနိယမဝါကျကသာ စပြန်ပါ။

ယ / တ အစုပါသော ဝါကျများ

- ၁။ ယော ဓမ္မ ပသာတိ၊ သော မ ပသာတိ။ အကြင်သူသည် တရားကို မြင်၏။ ထိုသူသည် ဂ(ဘရား)ကို မြင်၏။ ယော-အကြင်သူသည်(မသတ်မှတ်ရသေး၍ အနိယမဟု ခေါ်သည်) ဓမ္မ ပသာတိ-တရားကို မြင်၏။ သတ်မှတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ သော-ထိုတရားကို မြင်သူသည်(သတ်မှတ်ပြီး၍ နိယမဟု ခေါ်သည်) ယသိုံး သမယေ ဗောဓိသတ္တာ ောယတိ၊ တသိုံး သမယေ ဒေဝါ စ မန်သာစ ဒီဗျာနှင့် အကြင်အချိန်၌ ဘရား အလောင်းသည် ဖွားမြင်၏။ ထိုအချိန်၌ နတ်တိုးသည်ငှင့် လူတိုးသည်ငှင့် ပျော်မြှေးကြကုန်၏။
- ၂။ ယေ ဗုဇ္ဇာ စ ဓမ္မ စ သံယေ စ န ပသီဒန္တိ၊ တေ ဥမ္မာယန္တိ။ အကြင်သူတိုးသည် ဘရားမြှေးငှင့် သံယာ့မြှေးငှင့် မကြည်ညိုကုန်။ ထိုသူတိုးသည် ကဲ့ရဲ့ကုန်၏။
- ၃။ ယသွာ တွံ ကုမ္မာသိုံး၊ တသွာ န ဘာသာသိုံး။ အကြင်ကြောင့် သင်သည် စိတ်ဆိုး၏။ ထိုကြောင့် သင်သည် စကားမပြော။
- ၄။ ယေ ပါပံ ကရောန္တိ၊ တေ အပါယံ ဂါးန္တိ။ အကြင်သူတိုးသည် မကောင်းမှုကို ပြုကုန်၏။ ထိုသူတိုးသည် ငရဲသိုံး သွားကြကုန်၏။
- ၅။ အတွိုးလောကေ သမဏ္မာြုပ္ပါယာ၊ ယေ စဝံ ဝဒန္တိ။ အကြင်(ရဟန်းပုလ္လား)တိုးသည် ဤသို့ ပြောဆိုကုန်၏။ ထိုရဟန်းပုလ္လားတိုးသည် လောက၌ ရှိကုန်၏။

အနိယမ နိယမ သဘောနှင့် သုံးသော နိပါတ်ပုဒ်များ

ယထာ - - တထာ ॥ အကြင်ကဲ့သို့ - - ထိုကဲ့သို့
 ယတော - - တတော ॥ အကြင်မှ - - ထိုမှ
 ယဒါ - - တဒါ ॥ အကြင်အခါ - - ထိုအခါ
 ယဘဝ - - တဘဝ ॥ အကြင်မျှလောက် - - ထိုမျှလောက်
 ယတ္ထ - - တတ္ထ ॥ အကြင်ဗြိ - - ထိုဗြိ
 ယတြေ - - တတြေ ॥ အကြင်ဗြို့ - - ထိုဗြို့

- ၁။ ယထာ တွံ မညာသိုံး၊ တထာ တွံ ဘာသာတိုံး။ အကြင်ကဲ့သို့ သင်သည် ထင်၏။ ထိုကဲ့သို့ သင်သည် ပြော၏။ (သင်သည် သင်ထင်သလို ပြော၏)
 ၂။ ယဒါ ဗောဓိသတ္တာ ောယတိုံး၊ တဒါ လောကေ အာလောကေ ဥပ္ပါယာတိုံး။ အကြင်အခါ ဘရားလောင်းသည် မွေးဖွား၏။ ထိုအခါ လောက၌ အလင်းရောင်သည် ဖြစ်ပေါ်၏။

- ၃။ ယတော စန္ဒီမသူရီယော လောကော ဥပ္ပန္နီ၊ တတော ပဋ္ဌယ အာလောကော ပါတုဘဝတီ။ အကြင်အခါ၌ ဘုရားအလောင်းသည် မွေးဖွား၏။ ထိုအခါ၌ လောကု၌ အလင်းရောင်သည် ဖြစ်ပေ၏။
- ၄။ ယကြ သူရီယော ဝိစရတီ၊ တကြ အာလောကော ဝိဇ္ဇာတီ။ အကြင်အရပ်၌ နေသည် လှည့်လည်၏။ ထိုအရပ်၌ အလင်းရောင်သည် ရှိ၏။
- ၅။ ယာဝ ဓမ္မာ လောကော တိဋ္ဌတီ၊ တာဝ ဗုဒ္ဓိ လောကော ဝိဇ္ဇာတီ။ အကြင်အမျှလောက် တရားသည် လောကု၌ တည်၏။ ထိုမျှလောက် ဘုရားသည် လောကု၌ ရှိ၏။
- ၆။ ယတ္ထ ဗုဒ္ဓိ ဝိဇ္ဇာတီ၊ တတ္ထ ဓမ္မာ ဒိပ္ပတီ။ အကြင်အရပ်၌ ဘုရားသည် ရှိ၏။ ထိုအရပ်၌ တရားသည် တောက်ပ၏။

ဧတ (ဤ) သဒ္ဓိပိုလိန်ရပ်စဉ်ပုံ

၀။	ဧသော	ဧတော
၂။	ဧတံ	ဧတော
၄။	ဧတောန	ဧတောဟို၊ ဧတောဘို
၈။	ဧတသာ	ဧတောသံ၊ ဧတောသာနံ
၁၆။	ဧတသွာ၊ ဧတမှာ	ဧတောယို၊ ဧတောဘို
၃၁။	ဧတသာ	ဧတောသံ၊ ဧတောသာနံ
၇၁။	ဧတသွို့၊ ဧတမှို	ဧတောသူ

ဧတသဒ္ဓိပိုလိန်ရပ်စဉ်ပုံ

၀။	ဧတံ	ဧတောနံ
၂။	ဧတံ	ဧတောနံ

ဧတသဒ္ဓိ ပုံလိန်ရပ်ပြီးပုံ

၀။	<u>ဧ</u> + <u>သ</u> = ဧသော	<u>ဧ</u> + <u>သ</u> = ဧတော
	သ ၄-၁	၄-
၂။	ဧ + တံ = ဧတံ	ဧ + <u>တ</u> = ဧတော
		၄-
၄။	ဧ + နှာ = ဧတောန	<u>ဧ</u> + ဟို = ဧတောဟို / ဧတောဘို
	၄-န	၄+၁>၄-
၈/၁၁။	ဧ + <u>သ</u> = ဧတသာ	<u>ဧ</u> + နံ = ဧတောသံ / ဧတောသာနံ
	သသ	၄+၁>၄- သံ/သာနံ

မီ။ အတ + သူ့ = အတသူ / အတမှာ (အတော်/အတော့ တတိယာနှင့်တဲ့)

$$x + y = \overline{xy} + \overline{y} = \overline{y} + \overline{x+y-y}$$

ତତ୍ତ୍ଵବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପରିଚୟ

♠ ပုံ နှပုံ တွင် အံ ကြောင့် စတ သည် နေ သို့ ပြောင်းနိုင်သည်။ (နေ ဘိက္ခာ မမဲ အမြှောပေကို)

၃၇မ (၅၅) သဒ္ဓါ ပံလိန် ရပ်စည်ပ

၁။	အယံ	ကြမေ
၃။	ကြမံ	ကြမေ
တ။	အနေနာ၊ ကြမိနာ	ကြမေဟို၊ ကြမေဘို၊ ဇဟို၊ ဇဘို
စ။	ကြမသာ၊ အသာ	ကြမသံ၊ ကြမသာနံ၊ ဇသံ၊ ဇသာနံ
မ။	ကြမသွာ၊ ကြမမှာ၊ အသွာ	ကြမေဟို၊ ကြမေဘို၊ ဇဟို၊ ဇဘို
ဆ။	ကြမသာ၊ အသာ	ကြမသံ၊ ကြမသာနံ၊ ဇသံ၊ ဇသာနံ
သ။	ကြသွံ၊ ကြမရို၊ အသွံ	ကြမသာ၊ ဇသာ

ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପାଇଁ ଆମେ ଯାଇଲୁ

၁။	ကုဒ္ပါန	ကုမ္ပဏီ
၃။	ကုဒ္ပါန	ကုမ္ပဏီ

ကြမသဒ္ဓါ ပံလိန် ရပ်ပြီးပဲ

၃။	<u>ଙ୍ଗ</u> + i = ଙ୍ଗି	<u>ଙ୍ଗ</u> + ଯୁ = ଙ୍ଗୁ
୪။	<u>ଙ୍ଗ</u> + ଶୁ = ଅଣେଣ ଅଣି ୧-ଶ	<u>ଙ୍ଗ</u> + ଶୁ = ଙ୍ଗଶୁ
		<u>ଙ୍ଗ</u> ଟି
	<u>ଙ୍ଗ</u> + ଗୀ = ଙ୍ଗମେହୀ/ଙ୍ଗମେହୀ ଶ+ଇ>୧-ସ	<u>ଙ୍ଗ</u> + ଗୀ = ଷହୀ/ଷେଁ
୫/୬။	<u>ଙ୍ଗ</u> + ବୁ = ଙ୍ଗମବୁ ବୁ	<u>ଙ୍ଗ</u> + ବୁ = ଙ୍ଗମବୁ
	<u>ଙ୍ଗ</u> + _____ଶୁ = ଙ୍ଗମବୁ / ଙ୍ଗମବୁଶୁ ଶ+ଇ>୧-ସି/ବୁଶୁ	<u>ଙ୍ଗ</u> + _____ଶୁ = ଷବୀ/ଷେସିଶୁ ସି ସି/ବୁଶୁ
୭။	<u>ଙ୍ଗ</u> + ବୁକୁ = ଙ୍ଗମବୁକୁ	<u>ଙ୍ଗ</u> + ବୁକୁ = ଙ୍ଗମବୁକୁ
		<u>ଙ୍ଗ</u> + ବୁକୁ = ଅବୁକୁ
	(ଙ୍ଗମେହୀ/ଙ୍ଗମେହୀ + ଷହୀ/ଷେଁ ତତୀଯାନ୍ତିର୍ଦ୍ଦୂତ)	
୮။	<u>ଙ୍ଗ</u> + ଚୁି = ଙ୍ଗମଚୁି	<u>ଙ୍ଗ</u> + ଚୁି = ଙ୍ଗମଚୁି
		<u>ଙ୍ଗ</u> + ଚୁି = ଅଚୁି
	<u>ଙ୍ଗ</u> + ବୁ = ଙ୍ଗମବୁ ଶ+ଇ>୧-ସ	<u>ଙ୍ଗ</u> + ବୁ = ଷବୁ ସ

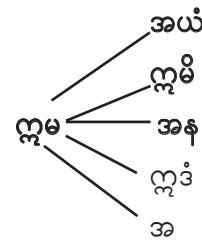
ကြမသဒ္ဓါ နပံလိန် ရပ်ပြီးပဲ

စဉ် ၁၃

၇၈။ ကုမသိဒံသိသူ နပုသကေ။ နပုလိန့်၌ အဲ သိ ဝိဘတ်ကြောင့် ကုမ သည် ဝိဘတ်နှင့်အတူ ကုမံ သို့ ပြောင်းသည်။
၁၉။ သဗ္ဗသိမသောဝါ။ သူ နဲ့ ဟို တို့ကြောင့် ကုမ သဒ္ဓါသည် တခါတရုံ န သို့ပြောင်းသည်။
၁၂၀။ အနိမ့်နာမျိုစ်။ နာ ကြောင့် ကုသည် အန သို့ဟုတ် ကုမံ သို့ အဖြ ပြောင်းသည်။
၁၂၁။ အနပုသကသောယံသိမ့်။ သိ ကြောင့် နပုလိန့်မဟုတ်သော ကုမ သည် အယံ သို့ ပြောင်းသည်။
၁၂၂။ ကုမသွေသုစ။ သ သွော သို့ ဝိဘတ်နှင့် ဝိဘတ်မှပြောင်းလာသော သံ သာကြောင့် ကုမ သည် အ သို့
တခါတရုံ ပြောင်းသည်။

♠ လူမ သည် အယံ၊ လူမို့၊ အနဲ့၊ လူဒံး၊ အ သို့ ပြောင်းနိုင်သည်ကို သတိပြုပါ။

အစိအရင်ထူး

♠ ပုံလိန်း သို့ နှောင်းရာ၌လည်း လူမ သည် အနဲ့ သို့ ပြောင်းသည်။ လူမ + သို့ = အနဲ့မှု
အနဲ့ မှု

အနဲ့မှု ဘဒ္ဒ သုသေသန၊ ကို နဲ့ ရွှေသိ သောဘဏာ (ဇာတ်ပါဋ္ဌတော်) သုသေသန-ကောင်းသော
ခါးရှိသော၊ သောဘဏာ-တင့်တယ်စွာသော၊ ဘဒ္ဒ-ရှင်မ၊ ကိုနဲ့-အဘယ့်ကြောင့်၊ အနဲ့မှု-ကြုံတောာရပ်၌၊
ကို နဲ့ -အဘယ့်ကြောင့်၊ ရွှေသိ-ရယ်ရသနည်း။

♠ နပုံလိန်း ပထမ၊ ယောဖြင့် လူမ၊ ဒုတိယာယောဖြင့် လူမ ဟု ရှိနိုင်သည်။

ကို (ဘာဘယ်) ပုံလိန်ရပ်စဉ်ပုံ

၀။	ကော	ကော
၁။	ကံ	ကံ
၂။	ကေန	ကေဟို၊ ကေဘို
၃။	ကသာ၊ ကိသာ	ကသံု၊ ကသာနံု
၄။	ကသွာ၊ ကမှာ	ကေဟို၊ ကေဘို
၅။	ကသာ၊ ကိသာ	ကသံု၊ ကသာနံု
၆။	ကသွို့၊ ကိသွို့၊ ကမို့၊ ကိမို့	ကေသူ

ကို (ဘာဘယ်) နပုံလိန်ရပ်စဉ်ပုံ

၀။	ကို	ကာနို
၁။	ကို	ကာနို

ကို (ဘာဘယ်) ပုံလိန်ရပ်ပြီးပဲ

၁။	<u>ကို</u> + <u>သို့</u> = ကော	<u>ကို</u> + <u>ယော</u> = ကေ	
	က ၆-	က ၆-	
၃။	<u>ကို</u> + <u>့</u> = ကံ	<u>ကို</u> + <u>ယော</u> = ကေ	
	က	က ၆-	
၁။	<u>ကို</u> + <u>နာ</u> = ကေန	<u>ကို</u> + <u>ဟို</u> = ကေဟို/ကေဘိ	
	က ၆-နှ	ကံ+့>၆-	
၁/၂။	<u>ကို</u> + <u>သာ</u> = ကသာ	<u>ကို</u> + <u>သာ</u> = ကိသာ	<u>ကို</u> + <u>နံ</u> = ကေသံ / ကေသာနံ
	က သာ	ကိ သာ	ကံ+့>၆- သံ/သာနံ
၄။	<u>ကို</u> + <u>သွာ</u> = ကသွာ	<u>ကို</u> + <u>သွာ</u> = ကမှာ	
	က	မှာ	
၁။	<u>ကို</u> + <u>သို့</u> = ကသို့/ကမို	<u>ကို</u> + <u>သို့</u> = ကိသို့/ကိမိ	<u>ကို</u> + <u>သူ</u> = ကေသူ
	က မို	ကိ မို	ကံ+့>၆-

ကို (ဘာဘယ်) ပုံလိန်ရပ်ပြီးပဲ

၁။	<u>ကို</u> + <u>နို့</u> = ကို	<u>ကို</u> + <u>ယော</u> = ကာနို
		ကံ+့>-၇ နို့
၃။	<u>ကို</u> + <u>နဲ့</u> = ကို	<u>ကို</u> + <u>ယော</u> = ကာနဲ့
		ကံ+့>-၇ နဲ့

♠ ကို ကို အံ ဝိဘတ်နှင့် ဗျာနေစဖြင့် ကို၏ နိဂုဟတ်ချေပြီး၊ အံမော-ဖြင့် အံ ကို နိဂုဟတ်ပြောင်း၍လည်း ရပ်ပြီးပဲ ပြကြသည်၊ တေသုဖြင့် အံကို ချေခြင်းက ပိုလွယ်သည်)

♠ ပုံလိန်/နံပုံလိန် သွား၍ ကိသွား၊ ကိမှာ၊ နပုံလိန် သို့၍ ကံ၊ ပထမာယော၍ ကေ၊ အံ၍ ကံ၊ ဒုတိယာယော၍ ကေ ဟူသော ရုပ်ပုံစံများ ရှိနိုင်သည်။

စဉ်းမျဉ်းများ

၃၉။ ဗျူးနေစ။ နောက်က ဗျူးရှိလျင် ရွှေကနိုဂုဟိတ်သည် တခါတရုံ ပျောက်ကွယ်သွားသည်။
၁၇၈။ သေသေသုစ။ ဝမှုကြောင်းသော ပစ္စည်းဝိဘတ်ကြောင့် ကိုသည် က သို့ပြောင်းသည်။
၆၁။ တေသုဂုဏ်။ ရုပ်ပြောင်းလဲပုံ ပြီးမြောက်စေရန် လိုအပ်သလို လုပ်နိုင်သည်။

(ကျွန်စသည်းမျဉ်းများ ရွှေက သဗ္ဗနာမ် ယ နှင့် တူ)

ဖတ်စာဝါကျများ

၁။ တသေ ပုဇွော သုနေစေဟို သို့ဗုံး ဝန် ဂါး။ သူ၏ သားသည် ခွေးတို့နှင့် အတူ တောသို့ သွားပြီ။
၂။ ကမ္မကာရာ တေသံ ကမ္မာ ကရောနှိုး။ အလုပ်သမတို့သည် သူတို့၏ အလုပ်ကို ပြုလုပ်ကုန်၏။
၃။ ဗုဒ္ဓိ ဝိဟာရေ တေသံ ဓမ္မာ ကထေသီ။ ဘုရားသည် ကျောင်းမြှုံး သူတို့အား တရားကို ဟောပြီ။
၄။ အမှာကံ ရင္း စေရာ မန်သော ဒုသနှိုး။ ငါတို့၏ တိုင်းပြည်မြှုံး သူခိုးတို့သည် လူတို့ကို ဖျက်ဆီးကုန်၏။
၅။ တွဲ တံ ပုဇွောဟို။ သင်သည် ထိုသူ့ကို မေးပါ။
၆။ အမှာကံ ဂေဟေ မာလာယော နဲ့ ဟောနှိုး။ ကျွန်ုပ်တို့၏ အီမ်းမြှုံး ပန်းတို့သည် မရှိကုန်။
၇။ တသေ မှုခေ အသုန်း ဘဝနှိုး။ ထိုသူ၏ မျက်နှာမြှုံး မျက်ရည်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။
၈။ တုမေ ပါဝါနဲ့ မှု အကရိုတ္တာ။ သင်တို့သည် မကောင်းမှုတို့ကို မပြုကြကုန်လင့်။

♠ မှ သည် တားမြှစ်ခြင်း အဓိပ္ပာယ်ရသော နိုပါတ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ‘မ’ ဟု ဘာသာပြန်ပါ။ ကာလာတိပတ္တာနှင့်
ကျွန်းဝိဘတ်အားလုံးနှင့် တွဲသုံးနိုင်သည်။ သို့သော် ဟိယျှောနဲ့ အဇ္ဇာန် ပဋိမီတိဖြင့် တွဲသည်က များသည်။
မာနိပါတ်နှင့် တွဲသော ဟိယျှောနဲ့ အဇ္ဇာန် တို့သည် အတိတ်ကာလကိုသာမက ပစ္စွာနဲ့ အနာဂတ် ကာလကို
ပါ ဖော်ပြနိုင်လေသည်။

၉။ သော တေဟို သို့ဗုံး ဝိဟာရုံ ဂါး။ ထိုသူသည် ထိုသူတို့နှင့်အတူ ရဟန်း၏ ကျောင်းသို့ သွားပြီ။
၁၀။ မယံ တေသံ ဝတ္ထာနဲ့ အဒါသုံး။ ငါတို့သည် ထိုသူတို့အား အဝတ်ကို လေးလူခဲ့ကုန်ပြီ။
၁၁။ အာစရိယော အမှာကံ ဟိတံ ကရောတိ။ ဆရာသည် ငါတို့၏ စီးပွားကို ပြု၏။
၁၂။ တုမှာကံ မိတ္တာ အမှာကံ ဂေဟံ ဝသနှိုး။ သင်တို့၏ မိတ်ဆွေတို့သည် ငါတို့၏ အီမ်းမြှုံး နေကုန်၏။
၁၃။ အယံ ဒါရကော တုမှာကံ ပုဇွော အဟေသီ။ ဤကလေးသည် သင်တို့၏သား ဖြစ်ခဲ့ပြီ။
၁၄။ ဤမေ သိသာ အာစရိယသာ စိုဝရာနဲ့ စေဝနှိုး။ ဤတပည့်တို့သည် ဆရာ၏ သက်န်းတို့ကို လျှော့ဖွတ်ကုန်၏။
၁၅။ တုမေ သံယသာ စိုဝရာနဲ့ စေထား။ သင်တို့သည် သံယသာအား သက်န်းကို ပေးလှုကြကုန်၏။
၁၆။ မတေသံ သမကာနဲ့ သိသာ အမှာကံ မိတ္တာ အဟေသုံး။ ဤရဟန်းတို့၏ တပည့်တို့သည် ငါတို့၏
မိတ်ဆွေများ ဖြစ်ကုန်ပြီ။

၁၇။ အယံ ပုဂ္ဂိုလ် ဝါကိုစေ ဘဝတိ။ ဤယောက်းသည် ကုန်သည်ဖြစ်သည်။
 ၁၈။ တွဲ မတေဟိ ရောက်ဟိ ဆောင်း ကသသီ။ သင်သည် ဤနားတိနှင့် လယ်ကို ထွန်၏။
 ၁၉။ မတာနိ မနာနိ ဘရိယာယ ဝို့။ ဟောနှီး ဤပစ္စည်းညစာတို့သည် မယား၏ ဥစာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။
 ၂၀။ သမကော မတေန သီလေန စို့တွေသူ သူခံ အလဘိ။ ရဟန်းသည် ဤသီလကြောင့် စိတ်၏ ချမ်းသာခြင်းကို ရခဲ့ပြီ။
 ၂၁။ တုမေ လူမိနာ ဗာလေန န ဝသနှီး။ သင်တို့သည် ဤလူမိုက် မနေကြကုန်။
 ၂၂။ မယံ မတေဟိ ပုပွဲဟိ စေတိယသူ ပူမော့။ ငါတို့သည် ဤပစ္စန်းတို့ဖြင့် စေတီအား ပုံမော်ကြကုန်၏။
 ၂၃။ ကူမေသု ပုံ့တေသု ရုက္ခာ ရဟန်း။ ဤတောင်တို့၏ သစ်ပင်တို့သည် ပေါက်ကုန်၏။

အမေးဝါကျများ

၂၄။ ကော ဒါရကော ကမ္မာ ကရောတိ။ အဘယ် ကလေးသည် အလုပ်ကို လုပ်သနည်း။
 ၂၅။ ကသီး ဂါမေ တွဲ ဝသသီ။ သင်သည် အဘယ်ရွာ၍ နေသနည်း။
 ၂၆။ ကသွာ ဂါမှာ တုမေ အာဂ္ဗ္ဗာ။ အဘယ်ရွာမှ သင်တို့သည် လာကြသနည်း။
 ၂၇။ ကာနိ ဖလာနိ ဒါရကာ ယာစွှေး။ အဘယ် အသီးတို့ကို ကလေးတို့သည် တောင်းကြကုန်သနည်း။
 ၂၈။ ကော တဝ အာစရိယော ဟောတိ။ အဘယ်သူ့သည် သင်၏ ဆရာ ဖြစ်သနည်း။
 ၂၉။ ကေသု ဌာနေသု တုမေ ဝသထု။ အဘယ်အရပ်၍ သင်တို့သည် နေကြကုန်သနည်း။
 ၂၁။ ကသ ပုတ္တာ ဥဒကံ ယာစတိ။ အဘယ်သူ၏ သားသည် ရေကို တောင်းသနည်း။
 ၂၁။ တွဲ ကာနိ ဖလာနိ ဘူးသီး။ သင်သည် အဘယ် အသီးတို့ကို စားသနည်း။
 ၂၂။ ကေ အမှာကံ သယာယံ ပသုနှီး။ အဘယ်သူတို့သည် ငါတို့၏ မိတ်ခွေကို မြင်ကြသနည်း။
 ၂၃။ ကတမေ နာမ သော ရက္ခား။ တို့အပင်သည် အဘယ် အမည်ရှိသနည်း။
 ၂၄။ အယံ ကို နာမော။ ဤကိုရင်သည် အဘယ် အမည်ရှိသနည်း။
 ၂၅။ အယံ ဗုဒ္ဓရက္ခာတော နာမ ။ ဤကိုရင်သည် ဗုဒ္ဓရက္ခာတော မည်၏။ (အဖြေဝါကျ)

♠ နာမ သည် ၁ နိုဝင်ကို နာမ ၂၊ နာမ၏ နာမ ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဝိဘတ်မမြင်ရသော နာမ ကို နိုဝင်နာမ ဟု မှတ်ပါ။ ဝိဘတ်မမြင်ရသော နာမော၊ နာမ၏ ကို နာမနာမ ဟုမှတ်ပါ။ နိုဝင်နာမ၏ နာမ+သီ=နာမ ဟု သီ ကို ချေဖျက်၍ ရပ်ပြီး၍ နာမ-မည်၏ ဟုသာ အနည်းကိန်း ပြန်ပါ။ နာမော၍ နာမ+သီ=နာမော၊ သီသည် ဉာဏ် သို့ ပြောင်း၍ နာမော ပြီးသဖြင့် ကိုနာမော-အဘယ်အမည်ရှိသနည်းဟု အနည်းကိန်းပြန်ပါ။ နာမော၍ နာမ+ယော၊ ယောသည် အာသို့ပြောင်း၍ နာမဟု ပြီးသဖြင့် ကိုနာမာ-အဘယ်အမည်ရှိကုန်သနည်းဟု အများကိန်းပြန်ပါ။ ကိုကို နာမနှင့် ဆုံးပုံ့ပုံ့သမာသ် တွဲစပ်လျှင် ကိုနာမော၊ ကောနာမော စသော ပုံလိုန်ရှုပ်၊ ကိုနာမ၊ ကိုနာမနှိုင် စသော နုပုံလိုန်ရှုပ်၊ ကိုနာမ၊ ကာနာမ၊ စသော ကူးလိုန်ရှုပ်များ ဝိဘတ်အားလုံးပင်ရှိဟု သဒ္ဓနိတိဆို၏။ သို့သော် ကိုနာမော၊ ကောနာမော မှတပါးသော ရပ်ပုံ့စုံများ ပိဋကတ်တော်၍ တွေ့ရခဲ့သည်။(တွဲဖက် ၁၁၅/ဘာဇုဒု-၆၀)
 ၂၆။ ကူမ ကို နာမာ။ ဤသူတို့သည် အဘယ် အမည်ရှိကြသနည်း။
 ၂၇။ ကူမ သာမကောရာ နာမ။ ဤသူတို့သည် ကိုရင်တို့ မည်၏။ (အဖြေဝါကျ)

၃၈။ တွဲ ကို နာမော။ သင်သည် အဘယ် အမည်ရှိ သနည်း။
 ၃၉။ အဟံ မောင်ဝ နာမ။ ကျွန်ုပ်သည် မောင်ဝ မည်၏။
 ၄၀။ တုမေ့ ကို နာမာ။ သင်တို့သည် အဘယ် အမည်ရှိကြသနည်း။
 ၄၁။ မယံ သမဏာ နာမ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ရဟန်းတို့ မည်၏။
 ၄၂။ ကော ဗုဒ္ဓိ ဟောတိ။ အဘယ်သူသည် ဘုရားဖြစ်သနည်း။
 ၄၃။ ဗုဒ္ဓတ္ထာ ဗုဒ္ဓိ ဟောတိ။ သိဒ္ဓတ္ထသည် ဘုရား ဖြစ်၏။
 ၄၄။ ကော သယတိ။ အဘယ်သူသည် အိပ်သနည်း။
 ၄၅။ ဒါရိကာ ပစတိ။ ကလေးမသည် ချက်၏။
 ၄၆။ ကေ ဂါးနှီး။ အဘယ်သူတို့သည် သွားကြကုန်သနည်း။
 ၄၇။ ပုဂ္ဂိသာ ဂါးနှီး။ ယောကျားတို့သည် သွားကြကုန်၏။
 ၄၈။ အာဂုသာ သာဏေရ - အယံ ဒါရကော ကို နာမော။ ငါရှင် ကိုရင်၊ ဤသူငယ်သည် အဘယ်အမည်ရှိသနည်း။
 ၄၉။ ဘဇ္ဇာ ဗုဒ္ဓရက္ခိတ - အယံ ဒါရကော မောင်ဝ နာမ။ အရှင်ဘုရား ဗုဒ္ဓရက္ခိတ၊ ဤကလေးသည် မည်၏။

♠ အာဂုသာ, ဘော, ဘဇ္ဇာ, ဘောဇ္ဇာ, ဘောတိ တို့သည် ခေါ်သော, ပြန်၍ထူးသော ပုဒ်များဖြစ်သည်။ ငယ်သူ ငယ်သူကို ‘အာဂုသာ’(ငါရှင် / ငါရှင်တို့) ဟုလည်းကောင်း၊ ကြီးသူကို ‘ဘဇ္ဇာ’(အရှင်ဘုရား / အရှင်ဘုရားတို့) ဟုလည်းကောင်း သုံးစွဲပါ။ ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်မစ်မှုက ကြီးကြီးငယ်ငယ် အချင်ချင်း အာဂုသာဟု ခေါ်ကြသည်။ ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် ကြီးသူကုင်သူကို အာဂုသာ၊ ငယ်သူက ကြီးသူကို ဘဇ္ဇာ ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲရသည်။ အာဂုသာ နှင့် ဘဇ္ဇာ အနည်းကိန်း အများကိန်း နှစ်မျိုးသုံးနိုင်သော နိပါတ်ပုဒ်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဘော သည် ကိုလည်း အနည်းကိန်းအများကိန်း နှစ်မျိုးသုံး နိပါတ်အဖြစ်ယူနိုင်သည်။ ဘောကို နာမ်အဖြစ်ယူမှု ပုံလိန်/နပုံလိန် ၌ ‘ဘော’ လူတို့လိန်၌ ‘ဘောတိ’ ဖြစ်သည်။ (ဘော-အိအချင်းတို့၊ အိအချင်းတို့၊ အိအရှင်၊ အိအရှင်တို့) (ဘောတိ-အိရှင်မ၊ (ဘဝန္တ >ဘောတ+(နဒါဒိ)။>+ (အာလုပ်) ၌) ဘောကို နာမ်အဖြစ်ယူမှု ဘဝန္တ>ဘော+(အာလုပ်) ၌၊ ဟု ပြီးသည်။ ဘော ပုဂ္ဂိသာ ၌ ဘော ကား ဤ ဘောတည်း။ ဘဇ္ဇာကား ဘဝန္တ>ဘောနှီး+ယော>-။ (ဘောဇ္ဇာ-အရှင်ကောင်းတို့၊ အရှင်ကောင်းတို့သည်) (ဘာသာနှီးကာ၊ တိပိမြန်မ၊ တို့မှ ကောက်နှုတ်ချက်)

၅၀။ ဘောတိ ကလေး - အယံ ဒါရိကာ ကို နာမော။ အို သတို့သမီး-ဤကလေးမသည် အဘယ် အမည်ရှိသနည်း။
 ၅၁။ ဘော ပုဂ္ဂိသာ - အယံ ဒါရိကာ မအေး နာမ။ အို ယောကျား - ဤကလေးမသည် မအေးအမည်ရှိ၏။
 ၅၂။ ဘော ဒါရကာ - တွဲ ကို နာမော။ အို သူငယ် - သင်သည် အဘယ်အမည်ရှိသနည်း။
 ၅၃။ ဘော သမဏာ - အဟံ မောင်လှ နာမ။ အို ရဟန်း - တပည့်တော်သည် မောင်လှအမည်ရှိပါ၏။
 ၅၄။ ဘောတိ ဒါရကော - တွဲ ကို နာမော။ အို ကလေးမ - သင်သည် အဘယ် အမည်ရှိသနည်း။
 ၅၅။ ဘော ပုဂ္ဂိသာ - အဟံ မထွေး နာမ။ အို ယောကျား ကျွန်ုပ်မသည် မထွေးအမည်ရှိပါ၏။
 ၅၆။ ဘော သာမဏေရ - အယံ ဝိဟာရရော ကို နာမော။ အိုကိုရင် - ဤကျောင်းသည် အဘယ်အမည်ရှိသနည်း။
 ၅၇။ ဘောဇ္ဇာ သမဏာ - အယံ ဝိဟာရရော တော်ဝန် နာမ။ အို ရဟန်းတို့ - ဤကျောင်းသည် တော်ဝန် အမည်ရှိပါ၏။

အနာဂတ်ကြိယာ

	စကုဝှစ်	ဗဟိဝှစ်
နာမ	သုတိ	သုန္တိ
တုမှ	သုသိ	သုထ
အမှ	သုံးမိ	သုံးမ
(ဘူ-ဖြစ်ခြင်း)	ဘဝိသုတိ	ဘဝိသုန္တိ
	ဘဝိသုသိ	ဘဝိသုထ
	ဘဝိသုံးမိ	ဘဝိသုံးမ
(ဂမ်-သွားခြင်း)	ဂမိသုတိ	ဂမိသုန္တိ
	ဂမိသုသိ	ဂမိသုထ
	ဂမိသုံးမိ	ဂမိသုံးမ
(ဟူ-ဖြစ်ခြင်း)	ဟေသုတိ	ဟေသုန္တိ
	ဟေသုသိ	ဟေသုထ
	ဟေသုံးမိ	ဟေသုံးမ

- ♠ ၁။ ဒါ၊ ဌာ စသော အာဆုံးသော ဓာတ်ကိုဆက်လျှင် အာကို အသို့ပြောင်းပြီး ဆက်ရသည်
ပုံစံ - ဒါ > ဒ + သုတိ = ဒသုတိ
- ၂။ ဒ ဆုံးသော ပုဒ်ကို တိုက်ရှိက် ဆက်ရသည်။
ပုံစံ - ဒေ + သုတိ = ဒေသုတိ။
- ၃။ ဓမ္မတပါးသော သရများဆုံးသော ဓာတ်သို့ ဆက်လျှင် သာ ရှေ့မှာ လူ^(၁)ခံ ဆက်ရသည်။
ပုံစံ - ဂုံး+^(၁) + သု = ဂုံးသုတိ။

♠ အနာဂတ် ကာလျှော့ ဖြစ်ပေါ်မည့် အကြောင်းအရာကို ပြောပြလိုရှေ့ ဘဝိသုန္တိ ကို အသုံးပြုပါ။
ထိုပြင် အုံသွေးခြင်း၊ ချီးမွမ်းခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း အမိပို့ယ်ကိုဖော်ပြသော နာမ နှင့် တွဲသုံးရာတွင် ဘဝိသုန္တိသည်
အတိတ်က အဖြစ်အပျက်ကိုလည်း ရည်ညွှန်းဖော်ပြသည်။

ပုံစံ။ (၁) အနာဂတေ မေတ္တာယျာနာမ ဗုဒ္ဓိ ဘဝိသုတိ။ နောင်အခါး မေတ္တာယျာမည်သောဘုရားသည် ပွင့်လိမ့်မည်။

(၂) အစ္ဆာရိယံ့ အန္တာနာမ ပုံတမာရောဟိုသုတိ။ အန္တာ-သူကဏ်းသည်။ သမာနာ-ဖြစ်ပါလျက်၊ ပုံတံ-တောင်
ပေါ်သို့။ အာရောဟိုသုတိနာမ-တက်နိုင်ပါပေ၏။ အစ္ဆာရိယံ့-အုံသွေးယ်ကောင်းပေစွာ။ (အုံသွေးခြင်း)

(၃) ကြမေဟိနာမ ကလျာဏမွှာ ပဋိဇာနိသုန္တီ။ ကြမေ(ဟိ)-ကြံမကောင်းသောတရာရှိသူတိသည်။ ကလျာဏမွှာ-ကောင်းသောတရားရှိသူတိဟူ၍၊ ပဋိဇာနိသုန္တီနာမ-ဝန်ခံကုန်ဘိ၏။ (ကဲ့ရဲ့ခြင်း)

(၄) ယတေသနအမ တထာဂတော အတိတော ဗုဒ္ဓ ပရိနိဗ္ဗာတော ဆိန္ဒပပဇ္ဈ ဆိန္ဒဝဲမေ ပရိယာဒိန္ဒဝဲမေ သူဗုဒ္ဓဝိတိတ္ထေ ဇာတိတောပိ အနုသုရိသုတီ။ (ဒို့၊ ၂)

တထာဂတော-မြတ်စွာဘုရားသည်|ယတေသန-အကြောင်းကြောင်းသာလျှင်၊ အတိတော-လွန်ပြီးကုန်သော၊ ပရိနိဗ္ဗာတော-ပရိနိဗ္ဗာန်ပြပြီးကုန်သော၊ ဆိန္ဒပပဇ္ဈ-အကြောင်းမဲဖြတ်အပ်ပြီးသော ပပဋ္ဌတရားရှိတော်မူကုန်သော၊ ဆိန္ဒဝဲမေ-ဖြတ်အပ်ပြီးသော ကမ္မဝဲ၏ရှိတော်မူကုန်သော၊ သူဗုဒ္ဓဝိတိတော-ကုန်စေအပ်ပြီးသောဝဲဆင်းရရှိတော်မူကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓ-ဘုရားရှင်တိကို၊ ဇာတိတောပိ-အမျိုးအားဖြင့်လည်း၊ အနုသုတိနာမ-သိတော်မူနိုင်၏။ (ချီးမွမ်းခြင်း)

နန္ဒင်နပါသောကြံယာများ

‘နဲ’ သည် တားမြစ်ခြင်း အမို့ပါယ်ရသော နဲပါတ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ‘နဲ’ သည်လည်း မေးခွန်းသက်တပ် နဲပါတ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ နဲ ကို မ ဟု ဘာသာပါ။ နဲ ကို လော၊ လား၊ လဲ ဟု ဘာသာပြန်ပါ။

- ၁။ အထို နဲ ဒါရကော။ ကလေးသည် ရှိသလား။ (အမေး)
- ၂။ အာမ . . အထို ဒါရကော။ ဟုတ်ကဲ ကလေးသည် ရှိ၏။ (အဖြေ)
- ၃။ ဂုစ္စတိ နဲ ကညာ။ အမျိုးသမီး ရှိသလား။
- ၄။ အာမ . . ဂုစ္စတိ ကညာ။ ဟုတ်ကဲ . . အမျိုးသမီး ရှိပါ၏။
- ၅။ သယသိ နဲ တွဲ။ သင်သည် အိပ်နေ သလား။
- ၆။ အာမ . . သယမိ အဟံ။ ဟုတ်ကဲ . . ကျွန်ုပ်အိပ်နေပါ၏။
- ၇။ ပစ္စီ နဲ ဒါရကာယော။ ကလေးမတို့သည် ချက်နေကြသလား။
- ၈။ အာမ . . ပစ္စီ ဒါရကာယော။ ဟုတ်ကဲ ကလေးမတို့သည် ချက်နေကြကုန်၏။
- ၉။ ဒေသေတိ နဲ အာဝါသော ဗုဒ္ဓိ ဓမ္မဲ။ ငါရှင် . . ဘုရားသည် တရားကို ဟောသလား။
- ၁၀။ အာမ . . ဒေသေတိ ဗုဒ္ဓိ ဓမ္မဲ။ တင်ပါ . . ဘုရားသည် တရားကို ဟောပါသည်။
- ♠ အာမ ကို မှန်ပါ၊ တင်ပါ၊ ဟုတ်ကဲ၊ အင်း (အမ်း) ဟု ဘာသာပြန်နိုင်သည်။ အာဝါသော၊ ဘဏ္ဍာ စသော အာလုပ်တို့ကို များသောအားဖြင့် တပုဒ်နောင်ထားလေ့ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရုံ အစဆုံးမှာလည်း ထားလေ့ရှိသည်။**
- ၁၁။ ဂုစ္စသိ နဲ အာဝါသော တွဲ ဂါမံ။ ငါရှင် သင်သည် ရွာသို့ သွားသလော။
- ၁၂။ အာမ ဂုစ္စမိ အဟံ ဂါမံ။ ဟုတ်ကဲ ကျွန်ုပ် ရွာသို့သွားပါသည်။
- ၁၃။ ပစာထ နဲ ဘောတိယော . . တုမေ ဘတ္ထံ။ အရှင်မတို့ သင်တို့သည် ထမင်းချက်ကြသလား။
- ၁၄။ အာမ ပစာမ မယံ ဘတ္ထံ။ ဟုတ်ကဲ ကျွန်ုပ်မတို့ ထမင်းချက်ကြပါသည်။

နှဖြင့်မေးပြီး နှဖြင့်ဖြေသာ ဝါကျများ

၁၅။ အတ္ထိ နဲ့ အာဂုသာ ဘတ္တံ့။ ငါရှင် ထမင်းသည် ရှိသလား။
 ၁၆။ နတ္ထိ ဘန္တံ့ ဘတ္တံ့။ အရှင်ဘုရား ထမင်း မရှိတော့ပါ။
 ၁၇။ သန္တိ နဲ့ အာဂုသာ မနှစ်သာ။ ငါရှင် လူတို့သည် ရှိကြသလား။
 ၁၈။ နဲ့ သန္တိ ဘန္တံ့ မနှစ်သာ။ အရှင်ဘုရား လူတို့သည် မရှိကြပါ။
 ၁၉။ အသိ နဲ့ တွဲ အာဂုသာ သာမဏေရော့။ ငါရှင် သင်သည် သာမဏေ ဖြစ်သလား။
 ၂၀။ နဲ့ အမို့ ဘန္တံ့ သာမဏေရော့။ အရှင်ဘုရား ကျွန်ုပ်သည် သာမဏေ မဟုတ်ပါ။
 ၂၁။ ပစတိ နဲ့ အာဂုသာ ဒါရိကာ ဘတ္တံ့။ ငါရှင် ကလေးမသည် ထမင်း ချက်သလား။
 ၂၂။ နဲ့ ပစတိ ဘန္တံ့ ဒါရိကာ ဘတ္တံ့။ အရှင်ဘုရား ကလေးမသည် ထမင်း မချက်။
 ၂၃။ ဂုဇ္ဇာ နဲ့ အာဂုသာ တွဲ ဂါမံ။ ငါရှင် သင်သည် စွာသို့ သွားသလား။
 ၂၄။ နဲ့ ဂုဇ္ဇာမိ ဘန္တံ့ အဟံ ဂါမံ။ အရှင်ဘုရား ကျွန်ုပ်သည် စွာသို့ မသွားပါ။

နှနှဖြင့် မေးသာ အမေးဝါကျများ

၂၅။ အတ္ထိ နဲ့ အာဂုသာ ဗုဒ္ဓိ။ အရှင်ဘုရား ဘုရားသည် ရှိသည်မဟုတ်လား။
 ၂၆။ အာမ ဘန္တံ့, ဗုဒ္ဓိ အတ္ထို့ တင်ပါ . အရှင်ဘုရား၊ ဘုရားသည် ရှိပါ၏။
 ၂၇။ ဒေသေန္တိ နဲ့ အာဂုသာ ဗုဒ္ဓိ ဓမ္မံ့။ ငါရှင် - ဘုရားတို့သည် တရားကို ဟောကြသည် မဟုတ်လော့။
 ၂၈။ အာမ ဘန္တံ့ ဗုဒ္ဓိ ဓမ္မံ့ ဒေသေန္တိ။ ဟုတ်ကဲ .. အရှင်ဘုရား၊ ဘုရားတို့သည် တရားကို ဟောကုန်၏။
 ၂၉။ ပစတိ နဲ့ အာဂုသာ ကညာ ဘတ္တံ့။ ငါရှင် သတို့သမီးသည် ထမင်းကို ချက်သည် မဟုတ်လော့။
 ၂၁။ နဲ့ ပစတိ ဘန္တံ့ ကညာ ဘတ္တံ့။ အရှင်ဘုရား သတို့သမီးသည် ထမင်းကို မချက်။
 ၂၁။ ဂုဇ္ဇာ နဲ့ အာဂုသာ တွဲ ဂါမံ။ ငါရှင် သင်သည် စွာသို့ သွားသည် မဟုတ်လော့။
 ၂၂။ နဲ့ ဂုဇ္ဇာမိ ဘန္တံ့ အဟံ ဂါမံ။ အရှင်ဘုရား ကျွန်ုပ်သည် စွာသို့ မသွားပါ။

နှနှင့်နဲ့ အကြား ကြိယာထားသာ ဝါကျများ

၂၃။ နဲ့ ဂုဇ္ဇာ နဲ့ တွဲ မဂ္ဂံ့။ သင်သည် လမ်းသို့ မသွားဘူးလား။
 ၂၄။ အာမ . . နဲ့ ဂုဇ္ဇာမိ အဟံ မဂ္ဂံ့။ ဟုတ်ကဲ ကျွန်ုပ်သည် လမ်းသို့ မသွားပါ။
 ၂၅။ နဲ့ ဂုဇ္ဇာ နဲ့ တွဲ ဂါမံ။ သင်သည် စွာသို့ မသွားဘူးလား။
 ၂၆။ အာမ . . အဟံ ဂါမံ နဲ့ ဂုဇ္ဇာမိ။ ဟုတ်ကဲ ကျွန်ုပ်သည် စွာသို့ မသွားပါ။
 ၂၇။ နဲ့ ပစသိ နဲ့ တွဲ ဘတ္တံ့။ သင်သည် ထမင်းကို မချက်ဘူးလား။
 ၂၈။ အာမ အဟံ ဘတ္တံ့ နဲ့ ပစမိ။ ဟုတ်ကဲ ကျွန်ုပ်သည် ထမင်းကို မချက်ပါ။

နှစ် နနအကြား ကြိယာထားသော ဝါကျများ

၃၄။ န ဂါဌတ နန တွဲ ဂါမံ။ သင်သည် ရွာသို့ သွားသည် မဟုတ်လော။
 ၃၅။ အာမ အဟံ ဂါမံ နိုဗ္ဗာမီ။ ဟုတ်ကဲ ကျွန်ုပ်သည် ရွာသို့ မသွားပါ။
 ၃၆။ န ပစသို့ နန တွဲ ဘတ္တံ့။ သင်သည် ထမင်းကို ချက်သည် မဟုတ်လော။
 ၃၇။ အာမ . . အဟံ ဘတ္တံ့ န ပစမီ။ ဟုတ်ကဲ . . ကျွန်ုပ်သည် ထမင်းကို မချက်ပါ။

♠ န+ဂါဌတီ+နန=မသွားသည်မဟုတ်လော၊ န+အတ္တီ+နန=မရှိသည်မဟုတ်လော၊ နဟောတိနန-မဖြစ်သည်မဟုတ်လော၊ ဤသို့ ပုဒ်စဉ်အတိုင်း မြန်မာပြန်ပါ။

၃၈။ ဗုဒ္ဓိ ဟောတိ။ ဘုရားသည် ဖြစ်၏။
 ၃၉။ ဗုဒ္ဓိ န ဟောတိ။ ဘုရားသည် မဖြစ်။
 ၄၀။ ဗုဒ္ဓိ ဟောတိ န။ ဘုရားသည် ဖြစ်သလော။
 ၄၁။ ဗုဒ္ဓိ ဟောတိ နန။ ဘုရားသည် ဖြစ်သည် မဟုတ်လော။
 ၄၂။ ဗုဒ္ဓိ န ဟောတိ န။ ဘုရားသည် မဖြစ်သလော။
 ၄၃။ ဗုဒ္ဓိ န ဟောတိ နန။ ဘုရားသည် မဖြစ်သည် မဟုတ်လော။

အနာဂတ်ဝါကျများ

၄၄။ ဝသိသသိ န တွဲ ကူမသို့ ဝိဟာရေ ကူမံ တေမာသံ။ သင်သည် ဤကျောင်းတိုက်၌ ဤသုံးလပတ်လုံး နေပါမည်လား။
 ၄၅။ နာဟံ ဝသိသသာမိ ကူမသို့ ဝိဟာရေ ကူမံ တေမာသံ။ ငါသည် ဤကျောင်းတိုက်၌ ဤသုံးလပတ်လုံး နေလိမ့်မည့်မဟုတ်။
 ၄၆။ အဟံ ဒါရကေန သို့ မောတော်ယာနေန မန္တလေးနိုင်ရု ဂမိသသာမိ။ ငါသည် ကလေးနှင့်အတူ မော်တော် ယဉ်ဖြင့် မန္တလေးမြို့သို့ သွားအံ့။
 ၄၇။ မယံ ကူမသို့ ဝိဟာရေ သံယသု ကူမာနိ စီဝရာနိ ဒသသာမ။ ငါတို့သည် ဤကျောင်းတိုက်၌ သံယသာအား ဤသက်န်းတို့ကို ရှုကြလိမ်မည်။
 ၄၈။ တူမှေ ကူမသွား ဝိဟာရာ နိုက္ခမိသသထု။ သင်တို့သည် ဤကျောင်းတိုက်မှ ထွက်ကြလိမ့်မည်။
 ၄၉။ ကူမံ စီဝရု မမ သန္တကံ ဟေသာတိ။ ဤသက်န်းသည် ငါ၏ ဥစ္စာသည် ဖြစ်လိမ့်မည်။
 ၅၀။ အာစရိယာ အမှာက ဉာဏ် ဒသတိ။ ဆရာသည် ငါတို့အား အဆုံးအမကို ပေးလိမ့်မည်။

၅၀။ မစွဲ သတ္တေ နေသာတိ။ သေမင်းသည် သတ္တဝါတို့ကို ခေါ်ဆောင်လိမ့်မည်။
၅၁။ ဒါရိကာ ကသွားသ သံသာတို့ ဘတ္တံ့ န ပစိသာတိ။ ကလေးမသည် အဘယ့်ကြောင့် သံသာတော်
တို့ အကျိုးငါး ဆွမ်းကို မချက်လိမ့်မည်နည်း။

♠ အကာရွှေ့ စကားလုံးများနောက်ရှိ စတုတ္ထီးကောင်း သ သည် အာယ (၈-ယ) သို့ ပြောင်းနိုင်သည်။ ထိုသို့
ပြောင်းလာသော အာယ(၈-ယ) ကို ငါး၊ အလိုင့်၊ အတွက်၊ ဟု မြန်မာပြန်ဆိုနိုင်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်သာ,
ကညာယ တို့လို့ အား ဟု မြန်မာမပြန်ရ။ အတ္ထံ+သ>သ=အတ္ထာယ်။ ဟိတ္တာ+ သ>-ယ=ဟိတ္တာယ။
သူခ+သ>-ယ=သခါယ်။ (အတ္ထာယ-အကျိုးငါး၊ ဟိတ္တာယ-စီးခွဲးအလိုင့်၊ သခါယ-ချမ်းသာအလိုင့်)

သဏ္ဌာတသန္တိတို့ကား ငါး ဟု မြန်မာပြန်သည်ဖြစ်စေ၊ မပြန်သည်ဖြစ်စေ သ သည် အာယ သို့ အမြဲ
ပြောင်းသည်။ ထို့ကြောင့် အာယ ကို အားဟု မြန်မာပြန်နိုင်သည်။ နမော ဗုဒ္ဓါယ သိခိုး။ ဗုဒ္ဓါယ-ဘုရင်အား၊
နေမာ-ရှိခိုးပါ၏။ သိခိုး-လို့ရာဆန္ဒ ပြီးမြောက်ပါသေသတည်း။

ထို့ပြင် စတုတ္ထီးကောင်း သ သည် အံ(-) သို့လည်း ပြောင်းနိုင်သည်။ ဒသန+ သ>= =ဒသန
ဓမ္မသာဝန်+ သ>= = ဓမ္မသာဝန် (ဒသန-ဖူးမြင်ခြင်းငါး၊ ဓမ္မသာဝန်-တရားနာခြင်းငါး)

(အမြေပြုရှု-၈၆)

၅၂။ ဗုဒ္ဓါ ကေသံ အတ္ထာယ ဥပ္ပါတီ။ ဗုဒ္ဓသည် အဘယ်သူတို့ အကျိုးငါး ဖြစ်တော်(ပွင့်တော်)မူသနည်း။
၅၃။ ဗုဒ္ဓါ သတ္တာနံ့ အတ္ထာယ ဥပ္ပါတီ။ ဗုဒ္ဓသည် သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးငါး ဖြစ်တော်(ပွင့်တော်)မူ၏။
၅၄။ ဗုဒ္ဓါ ကေသံ ဟိတ္တာယ သခါယ ဥပ္ပါတီ။ ဗုဒ္ဓသည် အဘယ်သူတို့ စီးပွားအလိုင့် ချမ်းသာခြင်းငါးဖြစ်တော်မူသနည်း။
၅၅။ ဗုဒ္ဓါ ဒေဝမနှုသာနံ့ ဟိတ္တာယ သခါယ ဥပ္ပါတီ။ ဗုဒ္ဓသည် နတ်လူတို့၏ စီးပွားအလိုင့် ချမ်းသာခြင်းငါး
ဖြစ်တော်မူသနည်း။

၅၆။ တွဲ ကိုမတ္ထာယ ဂါမံ ဂုဏ်တီ။ သင်သည် အဘယ်အကျိုးငါး ရွာသို့ သွားသနည်း။
၅၇။ အဟံ ပိဏ္ဍာယ ဂါမံ ဂုဏ်မီ။ ငါသည် ဆွမ်းအလိုင့် ရွာသို့ သွား၏။

ကြိယာမပါသော တုလျှတ် လိုက်တိဝင်း

၅၈။ ကြုံ ကေသံ ဘတ္တံ့။ ဤဟာသည် ဘယ်သူတို့အတွက် ထမင်းလဲ။ (ကြမ+သီး=ကြုံ၊ ဘတ္တံ့+သီး=ဘတ္တံ့)
၅၉။ ကြုံ အာကြို့ကားနံ့ ဘတ္တံ့။ ဤဟာသည် ဧည့်သည်တို့အတွက် ထမင်းပါ။

♠ ပုဒ်နှစ်ပုဒ်တို့၏ အနက်အခို့ပါယ်အရ မကွဲပြားပဲ တူမျှခြင်းသည် တုလျှတ်မည်၏။ လိုင်၏အနက်သာ ရှိသော
ပုဒ်သည် လိုက်တိမည်၏။ ကြုံ အရလည်း ထမင်း၊ ဘတ္တံ့ အရလည်း ထမင်းပင်ဖြစ်၍ နှစ်ပုဒ်လုံး အမို့ပါယ်
မကွဲပြား၍ တုလျှတ်မည်၏။ နှစ်ပုဒ်လုံးတွင် ပထမဝါဘာတ်ဆက်ပေးထား၍ လိုက်တိလည်း မည်၏။ သို့သော
နာမည်ကဲ့အောင် ရွှေပုဒ် ကြုံကို တုလျှတ်၊ နောက်ပုဒ်ဘတ္တံ့ကို လိုက်ဟု ခေါ်သည်။

၆၀။ အယံ ကုသလလော နာမ။ ဤကိရင်သည် ကုသလ မည်၏။(နာမနာမ)

၆၁။ ကုသလော အယံ။ ကုသလသည် ဤကိရင်ပဲ။ (သဗ္ဗနာမ)

၆၂။ အယံ ရာဇ္ဈာတ္ထာ။ ဤသူသည် မင်းသားပါပဲ။ (သမာသနာမ)

၆၃။ အယံ ဝါသေဇ္ဇာ။ ဤသူသည် ဝါသေဇ္ဇာ၏ သားပဲ။ (တဒ္ဒတ္ထနာမ)

၆၄။ အယံ ဥပဋ္ဌာကော။ ဤသူသည် အလုပ်အကျေးပဲ။ (ကိတ်နာမ)

၆၅။ အယံ ဗောဓိရက္ခာ။ ဤဟာသည် ဗောဓိပင်ပါ။

၆၆။ ဇသော မေ သတ္တာ။ ဤသူသည် ငါ၏ ဆရာပါ။

၆၇။ သော မမ သဟာယော။ သူသည် ကျွန်တော်၏ သူငယ်ချင်းပါ။

၆၈။ ဇသော မေ အတ္တာ။ ဤဟာသည် ငါ၏ အတ္တပါ။

၆၉။ နမသော အတ္တာ။ ဤဟာသည် ငါ၏ အတ္တမဟုတ်ပါ။

၇၀။ ဒွေမေ ဘိက္ခာဝေ ပစ္စယာ မိစ္စာဒိဋ္ဌယာ ဉာဏ်ပါယ်။ (အံ၊ ၁၊ ၈၆) အာသာဒုပ္ပဗောဝင်။
ရဟန်းတို့ မှားသောအယူကို ဖြစ်စေခြင်းငါ အကြောင်းတို့သည် ဤနှစ်ပါးတို့တည်း။

၇၁။ ဇသာ ဘိက္ခာဝေ တုလာ ဇတ် ပမာဏံ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခာနံ ယဒီဒံ သာရိပုတ္တမောဂလ္လာ နာတိ။
(အံ၊ ၁၊ ၈၇) အာယာစနာဝင်။
ရဟန်းတို့ ငါဘုရား၏ တပည့်ဖြစ်ကုန်သော ရဟန်းတို့တွင် အကြောင်းတို့တွင် သာရိပုတ္တမောဂလ္လာနံတို့သည်
ရှိကုန်၏။ ငါဘုရား၏ တပည့်ဖြစ်ကုန်သော ရဟန်းတို့တွင် ဤသာရိပုတ္တမောဂလ္လာနံတို့သည်
ချိန်ခွင်ပမာ နှိုင်းရှိန်စရာတည်း။ တင်းတောင်ပမာ နှိုင်းယုံ့စရာတည်း။

၇၂။ သော စဝမာဟ “ ဇထာယံ မရှိပါ။ အယံ ပဋိပဒါ။ (အံ၊ ၁၊ ၁၆၉) သဂ္လာရဝသုတ်။
ထိမြတ်စွာဘုရားသည် ဤသို့ ပြော၏။ လာကြကုန်လော၊ ဤသည်ကား မဂ်တည်း၊ ဤသည်ကား
အကျင့်တည်း။

၇၃။ ဉဲမေ ဓမ္မာ အကုသလာ။ (အံ၊ ၁၉၀) ကေသမှတ္တိသုတ်။
ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် တရားတို့ပဲ။

၇၄။ ဉဲတိပေတံ အတစ္ဆာ၊ ဉဲတိပေတံ အကူတံ။ (အံ၊ ၁၂၀) အကုသလမူလသုတ်။
ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း ဤအကြောင်းအရာသည် မမှန်။ ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း
ဤအကြောင်းအရာသည် မမှန်။

၇၅။ ကမ္မာ ဆေတာ့၊ ဝိညာဏံ ဖီအံ၊ တဏ္ဍာ သွေ့ဟော။ (အံ၊ ၁၊ ၂၂၄) ပုဂ္ဂမဘဝသုတ်။
ကံသည် လယ်ယာမြေတည်း၊ (ကံနှင့်တက္ကဖြစ်သော) ဝိညာဏ်သည် မျိုးစွေတည်း။ တဏ္ဍာသည်
ရေတည်း။

၇၆။ သွာဟံ ပြဟ္မာက ဇော်သွေ့ သေဇာ်သွေ့ လောကသု။ (ဝိ၊ ၁၊ ၄) နိဒါန်း။
ပြဟ္မာက ထိုင်သည် တလောကလုံး၏ အကြီးအကဲတည်း။ တလောကလုံး၏ အမြတ်ဆုံးတည်း။

၇၇။ သော “လူဒံ ဒုက္ခ”နဲ့ ယထာဘူတံ အဖွဲ့ညာသိုံး။ (ဝိ၊ ၁၊ ၆) နိဒါန်း။
ထိုင်သည် ဤတရားသည် ဒုက္ခတည်းဟူ၍ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထိုးထွင်းသိခဲ့ပြီ။

၇၈။ လူဒံ တော့ တာတ သုဒိန္ဒာ မာတု မထွေးကံး။ (ဝိ၊ ၁၊ ၁၉) ပထမပါရာမိက။
ချစ်သား သုဒိန္ဒာ၊ ဤချွေးဇူးသည် သင်၏ အမေ၏ အမိမှရသောဥစွာတည်း။

၇၉။ တွေ့ ခေါ် အရလေ့ အပရိုဂ္ဂဟိတံ။ (ဝိ၊ ၁၊ ၅၄) ဒုတိယပါရာမိက။
ထိုထင်းမြေက်ရေသည်လည်း တော်၍ မသိမ်းပိုက်အပ်သော ထင်းမြေက်ရေပါတည်း။

၈၀။ သော အဂ္ဂါ မဟာဘဇာရော။ ယော အသို့ အဘူတံ ဥတ္တရိမန္ဒသုစမ္မာ ဥလ္လာပတိ။ (ဝိ၊ ၁၊ ၁၁၅)
အကြင်းရဟန်းသည် ထင်ရှာမရှိသော မဖြစ်ဘူးသော စျော်မင်းပိုလ်တရားကို ဝါကြားပြောဆို၏။
ထိုရဟန်းသည် အဆိုးဆုံးသော သူ့ခိုးကြီးတည်း။

၈၁။ လူဒံ ဝမာဏံ။ ဒါ အတိုင်းအတာပဲ။

၈၂။ ဇသော ခေါ် အာဂုသော ဘိက္ခာဗုံး ဝေယျာဝစွာကရောတိ။ ရာသော်ကွာပုဒ်ပါဋ္ဌ်။
ဒါယကာ၊ ဤသူသည် ရဟန်းတို့၏ ဝေယျာဝစွာကို ပြေားသူတည်း။

၈၃။ အဟံ ဘန္တော် အဖွံ့ကော်။ (ဓမ္မပဒ၊ ၁၊ ၁၁) စက္ခပါလတွေရဝတ္ထဲ။
အရှင်ဘုရား ကျွန်ုပ်သည် ခရီးသွားပါ။

၈၄။ အဟံ ဝမ္မာ။ (ဓမ္မပဒ၊ ၁၊ ၃၀) ကာဋ္ဌယက္ခိနီဝတ္ထဲ။
ဒါသည် အမြံမပဲ။

၈၅။ အယံ သာ ယက္ခိနီ။ (ဓမ္မပဒ၊ ၁၊ ၃၂) ကာဋ္ဌယက္ခိနီဝတ္ထဲ။
ဤမိန်းမသည် ထို(သားနှစ်ယောက်ကိုစားသော)ဘီလူးမပဲ။

၈၉။ ဗုဒ္ဓပဋိဘဏာ ဧသော။ (ဓမ္မပဒ၊ ၁၊ ၃၉) ဘဏာသမ္မကဝတ္ထဲ။
ဤ(အာနန္ဒာ)သည် (၄၀)ဘုရားအလုပ်အကျေးတည်း။

၉၀။ အယံ တေသံ ဘိက္ဗ္ဗာနံ အညတရော။ (ဓမ္မပဒ၊ ၁၊ ၅၈) သာရီပုဂ္ဂတ္ထဲရဝတ္ထဲ။
ထိရဟန်းတို့တွင် ဤရဟန်းသည် တပါးအပါအသင်ပဲ။

၉၂။ ဇွန်ပုဂ္ဂတ္ထဲ မေ ဗုဒ္ဓိ။ ကနိုင်ပုဂ္ဂတ္ထဲ ပဋိမအဂ္ဂသဘဝကောာ ပုရောဟိုတပုဂ္ဂတ္ထဲ ဒုတိယအဂ္ဂသဘဝကောာ။
(ဓမ္မပဒ၊ ၁၊ ၆၄) သာရီပုဂ္ဂတ္ထဲရဝတ္ထဲ။
ငါ၏ သားတော်ကြီးက ဘုရား၊ ညီငယ်သားက ပထမအဂ္ဂသဘဝကာ၊ ပုရောဟိုတိပုလ္လားသားက
ဒုတိယအဂ္ဂသဘဝကာ။

၉၃။ အဟံ တာတ ကုမာရော။ (ဓမ္မပဒ၊ ၁၊ ၇၅) နန္ဒတ္ထဲရဝတ္ထဲ။
ဖင်၊ ကျွန်ုပ်သည် ရာဟုလာ မင်းသားပါ။

♠ တာတ ကို ဖင်၊ အဘ၊ ချုစ်သား၊ အမောင်၊ ညီချုစ်၊ အချင်း ဟု ဘာသာပြန်နိုင်သည်။

၉၄။ ကူး တေသံ သုဒ္ဓိန္ဒာဒ္ဓသု ဖလံ။ (ဓမ္မပဒ၊ ၁၊ ၃၆၅) ပဏ္ဍာတသာမဏေရဝတ္ထဲ။
ဤသည်ကား ထို(ဘုရားရှင်)တို့၏ ကောင်းစွာလူအပ်သောအလူ၏ အကျိုးတည်း။(နိသျုဒ္ဓဝေဂ)

၉၅။ ကတမေ ဓမ္မာ ကုသလာ။ (အဘို့၊ ၁၊ ၁၇)
အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်တို့နည်း။

၉၆။ ဇကဇွဲ ဇဝမာဟံသု “ရူပါ ကာမာနံ အဂ္ဂ”နှိုး။ (သံ၊ ၁၊ ၇၉)
ကာမဂ္ဂ၏တို့တွင် ရူပါရုံတို့သည် အမြတ်ဆုံးတည်း ဟု ဤသို့ အချို့က ပြောကြ၏။

၉၇။ အပွဲမာဒေါ ခေါ မဟာရာဇ ဇကော ဓမ္မာ။ (သံ၊ ၁၊ ၈၇)
မင်းကြီး (ပစ္စိပွဲနှင့် နှစ်တန်သောအကျိုးကို ပေးနိုင်သော) တပါးသောတရားဆိုတာ အပွဲမာဒေါ။

၉၈။ မာရော အယံ ပါပိမာ။ (သံ၊ ၁၊ ၁၃၃) ဤသူကား ယုတ်မာသော မာရ်နတ်တည်း။

၉၉။ အယံ တေ ပတ္ထဲ။ ဒါဟာ သင့်ရဲ့ သပိတ်ပဲ။

၁၀၀။ အယံ တေ ဥတ္တရာသရော်။ ဒါဟာ သင့်ရဲ့ ဇကသီပဲ။

၀၀၁။ ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနိစံ၊ ဝေဒနာ အနိစာ၊ သညာ အနိစာ၊ သခိုရာ အနိစာ၊ ဝိညာဏံ အနိစံ။ ရူပံ ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ၊ ဝေဒနာ ဒုက္ခာ၊ သညာ ဒုက္ခာ၊ သခိုရာ ဒုက္ခာ၊ ဝိညာဏံ ဒုက္ခံ။ ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ၊ ဝေဒနာ အနတ္တာ၊ သညာ အနတ္တာ၊ သခိုရာ အနတ္တာ၊ ဝိညာဏံ အနတ္တာ။ (သံပြောရ-၁၉)

၁၀၂။

ဂုဏ်ပါဒီဂိတ်း (ပုလိန်)
ဂုဏ်ပါ-ဂုဏ်ရှိသူ

၅။ ဂုဏ်ပါ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ	ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ
အ၁။ ဘော ဂုဏ်ပံ့၊ ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ပါ	ဘောန္တာ ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ
၃။ ဂုဏ်ပံ့၊ ဂုဏ်ဝန္တာ	ဂုဏ်ဝန္တာ
၈။ ဂုဏ်ဝတာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ	ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ
၆။ ဂုဏ်ဝသာ၊ ဂုဏ်ဝတော၊ ဂုဏ်ဝန္တာ	ဂုဏ်ဝသာ၊ ဂုဏ်ဝတော၊ ဂုဏ်ဝန္တာ
၇။ ဂုဏ်ဝတာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာမှာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ	ဂုဏ်ဝတာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ
၈။ ဂုဏ်ဝသာ၊ ဂုဏ်ဝတော၊ ဂုဏ်ဝန္တာ	ဂုဏ်ဝတာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ
၉။ ဂုဏ်ဝတိ၊ ဂုဏ်ဝန္တာသို့၊ ဂုဏ်ဝန္တာမှို့၊ ဂုဏ်ဝန္တာ	ဂုဏ်ဝန္တာ

ဂုဏ်ပါဒီဂိတ်း (နပုလိန်)

၅။ ဂုဏ်ပံ့	ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ
အ၁။ ဘော ဂုဏ်ပံ့၊ ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ပါ	ဘောဝန္တာနှင့် ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ
၃။ ဂုဏ်ပံ့၊ ဂုဏ်ဝန္တာ	ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ

(တတိယာမှ စဉ် ပုလိန်နှင့်တူ)

ဂုဏ်ပါဒီဂိတ်းပုလိန်ရပ်ပြီးပု

၅။ ဂုဏ်ဝန္တာ + သို့ = ဂုဏ်ပါ -၊	ဂုဏ်ဝန္တာ + သို့ = ဂုဏ်ဝန္တာ နှို့+ >၊ -၊
ဂုဏ်ဝန္တာ + ယော = ဂုဏ်ဝန္တာ နှို့+ >၊ -၊	ဂုဏ်ဝန္တာ + ယော = ဂုဏ်ဝန္တာ
အ၁။ ဂုဏ်ဝန္တာ + သို့ = ဂုဏ်ပံ့၊ ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ပါ (ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ဂုဏ်ဝန္တာ၊ ပထမယောနှင့်တူ) -၊ ၊ -၊	
၃။ ဂုဏ်ဝန္တာ + i = ဂုဏ်ပံ့ ို့+ >	ဂုဏ်ဝန္တာ + i = ဂုဏ်ဝန္တာ နှို့+ >+
၈။ ဂုဏ်ဝန္တာ + နာ = ဂုဏ်ဝတာ တာ	ဂုဏ်ဝန္တာ + နာ = ဂုဏ်ဝန္တာ နှို့+ >၊ ဗ-နာ

စ/ဆ။	<u>ဂဏေဝန္တာ</u> + <u>သ</u>	= <u>ဂဏေဝသ</u>	<u>ဂဏေဝန္တာ</u> + <u>သ</u>	= <u>ဂဏေဝတော</u>	<u>ဂဏေဝန္တာ</u> + <u>သ</u>	= <u>ဂဏေဝန္တသ</u>
	<u>သ</u>		<u>တော</u>		<u>န္တာ</u>	
	<u>ဂဏေဝန္တာ</u> + <u>နံ</u>	= <u>ဂဏေဝန္တာနံ</u>	<u>ဂဏေဝန္တာ</u> + <u>နံ</u>	= <u>ဂဏေဝန္တာနံ</u>		
	<u>တံ</u>		<u>နံ+ > >- </u>			
မီ။	<u>ဂဏေဝန္တာ</u> + <u>သူ</u>	= <u>ဂဏေဝတာ</u>	<u>ဂဏေဝန္တာ+သူ</u>	= <u>ဂဏေဝန္တာ/ဂဏေဝန္တမှာ/ဂဏေဝန္တဘိ(ဂဏေဝန္တဟိ/ဘိ=တူ)</u>		
	<u>တာ</u>		<u>မှာ/- </u>			
သ။	<u>ဂဏေဝန္တာ</u> + <u>သ</u>	= <u>ဂဏေဝတိ</u>	<u>ဂဏေဝန္တာ</u> + <u>သွံ</u>	= <u>ဂဏေဝန္တာသွံ/ဂဏေဝန္တမြို့/ဂဏေဝန္တ/</u>		
	<u>တိ</u>					
				<u>ဂဏေဝန္တာ</u> + <u>သူ</u>	= <u>ဂဏေဝန္တသူ</u>	
				<u>နံ+ > >- </u>		

စည်းမျဉ်းများ

- ၄၃။ သိမ့်ဝါ။ သိကြောင့် နှဲ ၅ ဥ သည် အ သို့ပြောင်းသည်။
- ၄၅။ အဝဏ္ဏာရဂေါ်အာလုပ် သိ ကြောင့် နှဲ သည် သိ နှင့်တကွ အ(+) အ(-) အံ (-) သို့ ပြောင်းသည်။
- ၄၃။ အာ သိမ့်။ ပထမာ သိ ကြောင့် နှဲ သည် သိ နှင့်တကွ အာ(-) သို့ ပြောင်းသည်။
- ၄၂။ နှဲသူ သေ ဝါ။ သိ ကြောင့် နှဲ သည် သ နှင့်တကွ နှဲသူ သို့ ပြောင်းသည်။
- ၄၁။ နှဲသူ ဇွဲ။ ပထမာ ယော ကြောင့် နှဲ သည် ယော နှင့်တကွ ဇွဲသို့ ပြောင်းသည်။
- ၄၂။ သဗ္ဗာသ ဝါ အံ သေသူ။ အံ၊ သ ကြောင့် နှဲ သည် အ (၅) သို့ တခါတရု ပြောင်းသည်။
- ၄၅။ တောတိတာ သသွံနာသူ။ သ၊ သွံ၊ နာ ကြောင့် နှဲသည် ဝိဘတ်နှင့်အတူ အစဉ်အတိုင်း တော၊ တိ၊ တာ သို့ပြောင်းသည်။
- ၄၇။ နံမ့် တံ ဝါ။ နံ ကြောင့် နှဲသည် နံ နှင့် အတူ တံ သို့ ပြောင်းသည်။
- ၄၁။ နှဲသူဇွဲယောသုစ်။ သိနှင့်သမှ တပါးသောဝိဘတ်ကြောင့် နှဲ ၅ ဥ သည် အ သို့ ပြောင်း၏။ အန္တဖြင့် ယော သည် ၉ (-) သို့ ပြောင်းသည်။
- ၂၁၈။ အမှ တူမှ(ပ)သွာနာဝ။ သွာကို နာဝိဘတ် ပြောင်းလုပ်အတိုင်း ပြောင်းနိုင်သည်။

ဂဏဝဒီဂိုဏ်းနပုလိန်ရုပ်ပြီးပု

၁။	<u>ဂဏဝန္တာ</u> + <u>သို့</u>	= <u>ဂဏဝ</u>	<u>ဂဏဝန္တာ</u> + <u>ယော</u>	= <u>ဂဏဝနွော</u>	<u>ဂဏဝန္တာ</u> + <u>ယော</u>	= <u>ဂဏဝန္တာ</u>
	<u>သို့</u>		<u>ယော</u>	<u>နွော</u>	<u>ယော</u>	<u>ဝ္တာ</u>
	<u>ဂဏဝန္တာ</u> + <u>ယို</u>	= <u>ဂဏဝန္တာယို</u>	<u>ဂဏဝန္တာ</u> + <u>ယို</u>	= <u>ဂဏဝန္တာယို</u>		
	<u>ယို</u>		<u>ယို</u>	<u>ယို</u>		
	<u>ဂဏဝန္တာ</u> + <u>ယို</u>	= <u>ဂဏဝန္တာယို</u>	<u>ဂဏဝန္တာ</u> + <u>ယို</u>	= <u>ဂဏဝန္တာယို</u>		
	<u>ယို</u>		<u>ယို</u>	<u>ယို</u>		
အာ။	ပထမာနှင့်တူ					
၃။	ပုလိန်နှင့်တူ။	<u>ဂဏဝန္တာ</u> + <u>ယော</u>	= <u>ဂဏဝနွော</u>	(<u>ဂဏဝန္တာ</u> ၊ <u>ဂဏဝန္တာနံ</u> ပထမာယောနှင့်တူ)		
		<u>ယော</u>	<u>နွော</u>	<u>နံ</u> > ၆-		

စည်းမျဉ်းများ

၇၄။ နုပုလိန်တွင် သိကြောင့် သိနှင့်အတူ နဲ့ သည် အ(ၢ) သို့ ပြောင်းသည်။

ဂုဏဝါဒီဂိုဏ်းဝင်များ

ဂုဏဝါ	ဂုဏ်ရှိသူ	ဗလဝါ	အားရှိသူ	ယသဝါ	အခြေအရရှိသူ
ဟိမဝါ	ဆီးနှင့်ရှိသည်,ဟိမဝန္တဘတောင်	ဘဂဝါ	ဘုန်းရှိသူမြတ်စွာဘုရား	သတိမာ	သတိရှိသူ
သတိမာ	သတိရှိသူ	ကူးမာ	တန်ခိုးရှိသူ	ဗန္ဓုမာ	မိတ်ဆွေရှိသူ
အသယွာ	အသက်ရှိသူ၊ အရှင်	ဇနဝါ	ဉာဏ်ရှိသူ	သုတဝါ	အကြားအမြင်ရှိသူ
ဖလဝါ	အသီးရှိသူ	သီလဝါ	သီလရှိသူ	ပညာဝါ	ပညာရှိသူ
မိတ်မာ	လုံးလရှိသူ	ဂတိမာ	မှတ်မာ,မှတိမာ,မတိမာ	ပညာရှိသူ	မှတ်ခြင်းရှိသူ
ဇုတ်မာ	အရောင်ရှိသူ	သီရိမာ	အသရောင်ရှိသူ	ဟိရိမာ	အရှင်ရှိသူ
ထုတ်မာ	ချီးမွမ်းဖွယ်ရှိသူ	ဂကဝါ	ဂိုဏ်ရှိသူ	ကုလဝါ	အမျိုးရှိသူ
ရတ်မာ	မွှေ့လျှော်ခြင်းရှိသူ	ယတိမာ	အားထုတ်ခြင်းရှိသူ	သုစိမာ	စင်ကြယ်ခြင်းရှိသူ
ကလိမာ	ဆုံးရုံးခြင်းရှိသူ	ဗလိမာ	အခွန်အတပ်ရှိသူ	ကသိမာ	လယ်ထွန်းခြင်းရှိသူ
ရုစိမာ	တင့်တယ်ခြင်းရှိသူ	ဗုဒ္ဓိမာ	ဥက္ကာရှိသူ	စက္ခမာ	မျက်စိရှိသူ
ဟေတုမာ	အကြောင်းရှိသူ	သေတုမာ	တံတားရှိသူ	ကေတုမာ	မှန်ကင်းရှိသူ
ရာဟုမာ	ရာဟုရှိသူ	ဘာဏုမာ	အရောင်ရှိသည်,နေ	ဝိဇ္ဇာမာ	လျှပ်စစ်ရှိသူ
ဘုတ္တဝါ	ထမင်းစားပြီးသူ	ဇွဲ့ဘာဝါ	ဤမျှအတိုင်းအရည်ရှိသည်		
ယာဝါ	အကြင်မျှလောက်	တာဝါ	အကြင်မျှလောက်		
	အတိုင်းအရည်ရှိသည်		အတိုင်းအရည်ရှိသည်		

♠ ဂုဏဝါ-ဂုဏ်ရှိသောယောကုံး၊ (ဂုဏ်ရှိအတွက်) ဂုဏဝါ-ဂုဏ်ရှိသော အမျိုး (နုပုလိန်အတွက်) စသည်ဖြင့် လိုင်အလိုက် ကိုက်ညီအောင် မြန်မာပြန်ရမည်။

♠ ဝနဲ့ မနဲ့ တဝနဲ့ တာဝနဲ့ ကူးမနဲ့ ပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ပုဒ်အပေါင်းသည် ဂုဏဝါဒီဂိုဏ်းဝင်များဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤဂိုဏ်းဝင်များသည် တန္ထိတ်နာမဲ့, ကိုတ်နာမဲ့များ ဖြစ်ကြသည်။ (ဟိမဝါ ၌ ဝနဲ့ ပစ္စည်း၊ သတိမာ ၌ မနဲ့ ပစ္စည်း၊ ဘုတ္တဝါ ၌ တဝနဲ့ ပစ္စည်း၊ ဇွဲ့ဘာဝါ ၌ တာဝနဲ့ ပစ္စည်း၊ စန္ဒိမာ ၌ ကူးမနဲ့ ပစ္စည်း ဖြစ်သည်) အချုပ်အားဖြင့် စကားလုံးတွင် အဆုံး၌ ဝါ, ဗာ ပါပြီး မြန်မာပြန်၌ ရှိ ပါလျှင် ဂုဏဝါဒီဂိုဏ်းဝင်များဟု မှတ်ပါ။

ဂုဏ္ဍာဒီဂိုဏ်းပုံလိုင်

၁	ဂုံ၊ ဂုဏ္ဍာနှု	ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာနှု
၂၁	ဘော ဂုံ၊ ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာ	ဘောနှု ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာနှု
၃	ဂုံ၊ ဂုဏ္ဍာ	ဂုဏ္ဍာ
၄	ဂုဏ္ဍာတာ၊ ဂုဏ္ဍာနှု	ဂုဏ္ဍာနှုဟို၊ ဂုဏ္ဍာနှုဟို
၅	ဂုဏ္ဍာသု၊ ဂုဏ္ဍာတောာ၊ ဂုဏ္ဍာသု	ဂုဏ္ဍာတု၊ ဂုဏ္ဍာသုနံ
၆	ဂုဏ္ဍာတာ၊ ဂုဏ္ဍာသုမှာ၊ ဂုဏ္ဍာမှာ၊ ဂုဏ္ဍာနှု	ဂုဏ္ဍာနှုဟို၊ ဂုဏ္ဍာနှုဟို
၇၁	ဂုဏ္ဍာသု၊ ဂုဏ္ဍာတောာ၊ ဂုဏ္ဍာသု	ဂုဏ္ဍာတု၊ ဂုဏ္ဍာသုနံ
၈	ဂုဏ္ဍာတို့၊ ဂုဏ္ဍာသွေး၊ ဂုဏ္ဍာမှု့၊ ဂုဏ္ဍာနှု	ဂုဏ္ဍာသွေး

ဂုဏ္ဍာဒီဂိုဏ်းနုပုံလိုင်

၁	ဂုံ၊ ဂုဏ္ဍာ	ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာဝိ
၂၁	ဘော ဂုံ၊ ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာ	ဘဝနှုနံ၊ ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာဝိ
၃	ဂုံ၊ ဂုဏ္ဍာ	ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာ၊ ဂုဏ္ဍာဝိ

ဂုဏ္ဍာဒီဂိုဏ်းပုံလိုင်ရပ်ပြီးပုံ

၁	$\text{ဂုဏ္ဍာ} \frac{\text{ထိ}}{\text{i}} + \underline{\text{သိ}} = \text{ဂုဏ္ဍာ} = \text{ဂုဏ္ဍာ}$	$\text{ဂုဏ္ဍာ} + \underline{\text{သိ}} = \text{ဂုဏ္ဍာနှု}$ ၆-
	$\text{ဂုဏ္ဍာ} \underbrace{\text{ထိ}}_{\text{ထိ}} + \underline{\text{ယော}} = \text{ဂုဏ္ဍာနှု}$	$\text{ဂုဏ္ဍာ} + \underline{\text{ယော}} = \text{ဂုဏ္ဍာ}$ -၇
၂၁	$\text{ဂုဏ္ဍာ} \underbrace{\text{ထိ}}_{\text{ထိ}} + \underline{\text{သိ}} = \text{ဂုဏ္ဍာ}, \text{ ဂုဏ္ဍာ}, \text{ ဂုဏ္ဍာ}$	(ဂုဏ္ဍာနှု၊ ဂုဏ္ဍာ၊ ပထမာယောနှင့်တူ)
၃	$\text{ဂုဏ္ဍာ} + \underline{\text{အံ}} = \text{ဂုဏ္ဍာ}$	$\text{ဂုဏ္ဍာ} + \underline{\text{ယော}} = \text{ဂုဏ္ဍာ}$ ၆-
၄	$\text{ဂုဏ္ဍာ} \underbrace{\text{ထိ}}_{\text{ထိ}} + \underline{\text{တာ}} = \text{ဂုဏ္ဍာတာ}$	$\text{ဂုဏ္ဍာ} + \underline{\text{နှု}} = \text{ဂုဏ္ဍာနှု}$ ၆-၉

ဂစ္စ ထိ + ဟိ = ဂစ္စနောဟိ / ဟိ
အနှစ် + ၁ > ၄-

၈/ဆ ဂစ္စနှစ် + သူ = ဂစ္စနှစ်သူ
သူ

ဂစ္စ ထိ + သူ = ဂစ္စတော
တော

ဂစ္စ ထိ + နံ
နှစ် } တံ

ဂစ္စ ထိ + နံ
နှစ် } > -၇

၉ ဂစ္စနှစ် + သူ့ = ဂစ္စနှစ်သူ့/မှာ/ ဂစ္စနှစ်ဘုံ
ဂစ္စ ထိ + သူ့ = ဂစ္စတာ
နှစ် } ဘုံ

(ဂစ္စနောဟိ/ဘိ တူ)

၁၀ ဂစ္စနှစ် + သူ့ဝိ = ဂစ္စနှစ်သူ့ဝိ/မှာ/ ဂစ္စနှစ်
ဂစ္စ ထိ + သူ့ဝိ = ဂစ္စတိ
နှစ် }

ဂစ္စ ထိ + သူ = ဂစ္စနောသူ
အနှစ် + ၁ > ၄-

ဂစ္စနှစ်ပို့ဂိုဏ်းနပုံလိပ်ရုပ်ပြီးပုံ

၁ ဂစ္စ ထိ + သူ့ဝိ
i = ဂစ္စ ဂစ္စနှစ် + သူ့ဝိ = ဂစ္စနှစ်

ဂစ္စနှစ် + ယော = ဂစ္စနှစ်
နံ > -၇

ဂစ္စ ထိ + ယော = ဂစ္စနှစ်

၁၁ ဂစ္စ၊ ဂစ္စ၊ ဂစ္စ (ပုံလိန်နှင့်တူ)

ဂစ္စနှစ်၊ ဂစ္စနှစ်ဘုံ (ပထမာယောနှင့်တူ)

၁၂ ဂစ္စနှစ် + အေး = ဂစ္စနှစ်
၄- ဂစ္စနှစ် + ယော = ဂစ္စနော ဂစ္စ ထိ + ယော = ဂစ္စနှစ်ဘုံ

(တတိယာမှစ၍ ကျန်အားလုံး ပုံလိန်နှင့်တူ)

အစီအရင်ထူး

ဂုဏဝါဒိဂိုဏ်း

၁။ ပုံလိန်း ပထမာယောနှင့်တကွ နှီးသည် အာ (-၅) သို့ ပြောင်းသည်။
ထောက်တွေမှ အာရုံသော သီလဝါ ဟောထူး
စက္ခာမှာ အန္တကာ ဟောနှိုး။

၂။ နပုံလိန်း ယော ကို ကဲ(၅)သို့ပြောင်းလွင်းမှာ ဂုဏဝါဒိ စသည် ဝန္တာ ပစ္စည်းမြှုံး အပွက ဖြစ်သည်။ (လယ်တီ)

ဂုဏ်းအိဂိုဏ်း ပျဉ်းမျဉ်းများ

၁၃၅။ သိမ့် ဂုဏ်းအိန် နှီးသွေ့ အံ။ နောက်က သိ ရှိလျှင် ဂုဏ်းအိဂိုဏ်းဝင်ပုဒ်တို့၏ နှီးသည် အံ သို့ ပြောင်းသည်။
၁၃၆။ သေသေသူ နှီး။ ဂုဏ်းအိဂိုဏ်းဝင်ပုဒ်တို့နောက် သိမှတပါးသော ပိုဘတ်ရှိခဲ့လျှင် ဂုဏဝါဒိဂိုဏ်း၏ နှီးပြောင်းလဲပုံအတိုင်း ပြောင်းလဲမည်။
၁၃၇။ ဘော ဂေတု။ ဂ သိ ကြောင့် ဘဝန္တသည် ဘော သို့ ပြောင်းသည်။

(ဂုဏဝါဒိဂိုဏ်း စဉ်းမျဉ်းများနှင့်လည်း ဆိုင်သည်)

ဂုဏ်းအိဂိုဏ်းရပ်တူးများ

၁။ ပုံလိန်း အံ၊ သ တို့ကြောင့် နှီးသည် အ၊ သ သို့ ပြောင်းသည်။ (သပြောင်းပုံစံ ပုံစံ မရသေး)
ယ ယံ ဟို ရာဇာတော်၊ သန္တုဝါ ယိုဝါ အသံ။
သီလဝါဒိ ဝိသီလဝါ၊ ဝသံ တသောဝ ဂွွှေတိ။
ကိုစွာနှုံးကြုံသူ ကရောယျ။

၂။ ပုံလိန်း သိ နှောင်းရာတွင် နှီးသည် အာ သို့ပြောင်းသည်။ ပုံစံ-မဟာ၊ အရဟာ

ဂုဏ်းအိဂိုဏ်းဝင်များ

ပိုဝန္တာ သောက်သူ
ကရောန္တာ ပြုသူ
အရဟန္တာ ရဟန္တာ

ပစ္စာ ချက်သူ
ဘဝန္တာ အရှင်
မဟန္တာ ကြီးသူ / မြတ်သူ

ဇနန္တာ သိသူ
သန္တာ သူတော်ကောင်း

♠ သဒ္ဓနိတို့ ဘောကရောနဲ့ ရှိသောကြောင့် ကရောနဲ့ အာလုပ်သိတွင် ရပ်စဉ်ရှုံး ဘောကရောနဲ့ ကရောနဲ့
ဟု ပုဂ္ဂိသာဒိဂိဏ်းအတိုင်း ရုပ်စဉ်ပါ။
ပုလိန် ကရောနဲ့ ရုပ်စဉ်ပုံ

၁	ကရုံး ကရောနဲ့	ကရောနဲ့ ကရောနဲ့
၂၁	ဘောကရောနဲ့ ကရောနဲ့	ဘောနဲ့ ကရောနဲ့ ကရောနဲ့
၃	ကရောနဲ့	ကရောနဲ့
၄၁	ကရောတာ ကရောနဲ့နဲ့	ကရောနဲ့ဟို ကရောနဲ့ဟို
၅	ကရောတော့ ကရောနဲ့သူ	ကရောတံ့ ကရောနဲ့နဲ့
၆	ကရောတာ ကရောနဲ့သူ	ကရောနဲ့မှာ ကရောနဲ့
၇၁	ကရောတော့ ကရောနဲ့သူ	ကရောတံ့ ကရောနဲ့နဲ့
၈၁	ကရောတိ ကရောနဲ့သွေး	ကရောနဲ့မှို့ ကရောနဲ့သွေး
		ကရောနဲ့သွေး

♠ ဘဝတောဝါ ဘောနဲ့ ဂယာနာသော။ (မောဂုလာနဲ့) အာလုပ်သိနှင့် ယောသုံးလုံး၊ နာ သ တို့ကြောင့် ဘဝနဲ့
သည် ဘောနဲ့ သုံးပြောင်းသည်။

ဘောသည် အနည်းအများ နှစ်မျိုးဖြစ်နိုင်သော နိပါတ်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ဘော-ကို အိုဟုင်း
အရှင်ဟုင်း ဘာသာပြန်နိုင်သည်။ ဘနဲ့-လည်း အနည်းအများ နှစ်မျိုးဖြစ်နိုင်သော နိပါတ်ဖြစ်သည်။ အရှင်ဟု
ဘာသာပြန်နိုင်သည်။ အရှင်ဟု ဘာသာပြန်နိုင်သော ဘဒ္ဒီ၊ ဘဒ္ဒနဲ့ ဟု လည်း ရှိသေး၏။ ထိုပုဒ်များသည်
ပုဂ္ဂိသာဒိဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ ဖြစ်သည်။ အိုအရှင်ဟု ဘာသာပြန်နိုင်သော အာလုပ်သိဖြင့် ဘဒ္ဒီ၊ ဘဒ္ဒနဲ့ တို့ကား
နိပါတ်တည်း။ ပထမာယာဖြင့် ဘဒ္ဒီ လည်း ရှိနိုင်သည်။

♠ အန္တဆုံးသော ပုဒ်များသည် ဂစ္ဆာဒီဂိုဏ်းဝင်များ ဖြစ်သည်။ အာချာတ်ဓာတ်ကို နဲ့ ဆက်ပေးလျှင် ဂစ္ဆာဒီဂိုဏ်း ဖြစ်သည်။ အာချာတ်ဓာတ်ကို မာန ဆက်ပေးလျှင် ပုရိသာဒီ, စိတ္တာဒီ, ကညာဒီဂိုဏ်းဝင်ပုဒ်များ ဖြစ်သွားကြသည်။

ဖတ်စာဝါကျများ

၁။ မောင် သမယံ ဘဂဝါ ဒေဝေသု ဝိဟရတိ တာဝတ်သေသု ပရီဇ္ဇာကမူလေ ပဏ္ဍာကမ္မလသံလာယံ။ တဗ္ဗောက် ဘဂဝါ ဒေဝါနံ တာဝတ်သာနံ အဘိဓမ္မကထံ ကထေသံ။ (ဘိဒ္ဒေဝါရ)

၂။ ဘဂဝါ ပုံးပုစ္စတိ “ တ ကို မည် ဘိက္ခာဝေ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ”တိ။ အနိစ္စံ ဘဇ္ဇာ။ ယံ ပနာနိစ္စံ ခုံက္ခာ ဝါ တ သုခံ ဝါတိ။ ခုံက္ခာ ဘဇ္ဇာ။ (ဘိဒ္ဒေဝါရ)

၃။ ဟန္တ ဒါနိ ဘိက္ခာဝေ အာမန္တယာမိ ဝေါ၊ ဝယ်မွှာ သံဪရာ၊ အပွဲမာဒေန သမွှာဒေထာ။ (ဒီဒ္ဒေဝါ၊ ၁၆)

၄။ မောင် သမယံ ဘဂဝါ အန္တရာ စ ရာဂေဟံ အန္တရာ စ နာဉ်နံး အဒ္ဒိန်မဂ္ဂပဋိပန္နာ ဟောတိ မဟတာ ဘိက္ခာ သံယေန သံးး ပဋိမတ္ထာဟို ဘိက္ခာသတေဟို၊ သုပ္ပါယေဟို ပရီဇ္ဇာဒေကာ အန္တရာ စ ရာဂေဟံ အန္တရာ စ နာဉ်နံး အဒ္ဒိန်မဂ္ဂပဋိပန္နာ ဟောတိ သံးး အန္တဝါသံးနာ ဗြဟ္မာဒ္ထာန မာဏဝေန၊ တဗ္ဗောက် သုခံ သုပ္ပါယေ ပရီဇ္ဇာဒေကာ အနေကပရိယေန ဗုဒ္ဓသု အဝဏ္ဏံး ဘာသတိ၊ ဓမ္မသု အဝဏ္ဏံး ဘာသတိ၊ သံးယေသု အဝဏ္ဏံး ဘာသတိ၊ သုပ္ပါယေသု ပန် ပရီဇ္ဇာဒေသု အန္တဝါသံး ဗြဟ္မာဒ္ထာ မာဏဝါ အနေကပရိယေန ဗုဒ္ဓသု ဝဏ္ဏံး ဘာသတိ၊ ဓမ္မသု ဝဏ္ဏံး ဘာသတိ၊ သံးယေသု ဝဏ္ဏံး ဘာသတိ။ ဒီ၊ ၁၊ ပါ၊ ၁

၅။ တေန ခေါ် ပန် သမယေန သွေ့ယော နာမ ပရီဇ္ဇာဒေကာ ရာဂေဟေ ပဋိဝသတိ မဟတိယာ ပရီဇ္ဇာက ပရိသာယ သံးး။ ဓမ္မပဒ၊ ၄၇၊ ၁၊ ၅၇

၆။ ဘိက္ခာဝေ ကြတောာ ဓကနုဂုတ်ကပ္ပ ဝိပသံးနာမ ဘဂဝါ လောကေ ဥဒပါဒီ။ ဓမ္မပဒ၊ ၄၇၊ ၁၊ ၆၁

♠ ကြိယာတစ္ဆေက် ပို၍ပါသောကျွှေး ရေးဦးစွာဖြစ်သောကြိယာများကို ပုံ့ပုံကာလကြိယာ ဟုခေါ်၏။ ငင်း ပုံ့ပုံကာလကြိယာ၏ မူရင်းစားလုံး(ပေတ်)ကို “တွာ၊ တွာနာ၊ တုနာ၊ ယ၊ စွဲ”တို့ကို ဆက်ပေးရသည်။ “တွာ၊ တွာနာ၊ တုနာ၊ ယ၊ စွဲ”တို့ကို ၅၇, ပြီးနောက် ဟု မြန်မာပြန်ရသည်။

ပုံ့ပုံများ -	အေတိ-အောင်၏။	ဇေတွာ-အောင်မြင်၏၍၊ အောင်မြင်ပြီး၍၊ အောင်မြင်ပြီးနောက်
နေတိ-ယူဆောင်၏။		နေတွာ-ယူဆောင်၏၍
ဟောတိ-ဖြစ်၏။		ဟုတွာ-ဖြစ်၍
ဒေတိ-ပေး၏။		ဒေတွာ-ပေး၍
ဌာတိ-ရပ်၏။		ဌာတွာ-ရပ်၍
ခါဌတိ-ခဲစား၏။		ခါဌတွာ-ခဲစား၍
မုန့်တိ-လွှတ်၏။		မုန့်တွာ-လွှတ်၍
အာဒါတိ-ယူ၏။		အာဒါယု-ယူ၍
ဥဉာတိ-ထ၏။		ဥဉာယ-ထ၍

(က) ဗုဒ္ဓိ မရွှေ ဤတွာ ဂါမဝါသီနံ ဓမ္မံ အဘာသီ။ ဘုရားသည် လမ်း၌ ရပ်၍ ရွာသားတို့ကို တရားကို ဟောပြီ။

(ခ) ကသုကာ ပါသာကော နိသီဒိတွာ အာဟာရု ဘုရှိုံးသူ။ လယ်သမားတို့သည် ကျော်ဖျာပေါ်၌ ထိုင်၍ အစာကို

စားကုန်ပြီ။

(ဂ) အဟံ ဝိဟာရု ဂုဏ်တွာ ဗုဒ္ဓသု ပိဏ္ဏပါတ် အဒါသီ။ ကျွန်ုပ်သည် ကျောင်းသို့ သွား၍ ဘုရားအား ဆွမ်းကို လူခဲ့သည်။

(ဃ) ကသုကာ တိုက် အာဒါယ ဝန်တော ဂါမံ အာဂမံသူ။ လယ်သမားတို့သည် မြေကိုယူ၍ တောမှ ရွာသို့ လာကြကုန်ပြီ။

(င) သမကော မန်သာနံ ဓမ္မံ ဘာသီတွာ ဝိဟာရု အဂမာသီ။ ရဟန်းသည် လူတို့အား တရားကို ဟော၍ ကျောင်းသို့ သွားပြီ။

♠ အလို့ဆန္တု ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ပြရန် မူရင်းစားလုံး(ပေတ်)သို့ တု ဆက်ပေးရသည်။ တု ကို ငါ၊ အလို့ငါ၊ ရန် ဟု မြန်မာပြန်ရသည်။

ပုံ့ပုံများ -	ယာတိ-သွား၏။	ယာတု-သွာရန်	ဌာတိ-ရပ်၏။	ဌာတု-ရပ်ရန်
ဒေတိ-ပေး၏။	ဒါတု-ပေးရန်		ဝသတိ-နေ၏။	ဝသိတု-နေရန်
ဘုရှိုံးတို့စား၏။	ဘုရှိုံးတု-စားရန်		ဂါယတိ-သီဆို၏။	ဂါယိတု-သီဆိုရန်
ဂမတိ-သွား၏။	ဂမိတု-သွားရန်		လဘတိ-ရ၏။	လဘိတု-ရရန်

တွာ တွာန တုန တံ့ ပစ္ည်းများ ဆက်သွယ်ပုံ

၁။ အဆုံးသည့် ဓာတ်ကို တွာဆက်လျင် လူ(။) ခံ၍ ဆက်ပါ။ ပုံစံ ခါဒီတွာ-ခဲစား၍၊ ပစီတွာ-ချက်၍

၂။ ဓာတ်အားလုံးနောက်က တွာ သည် ယ (သို့မဟုတ်) ယာနသို့ ပြောင်းနိုင်သည်။
 ပစီတွာ=ပစီယ ပစီတွာ=ပစီယာန ဆိန္ဒိတွာ=ဆိန္ဒိယ ဆိန္ဒိတွာ=ဆိန္ဒိယာန
 ယ ယာန ယ ယ
 ပစီယ၊ ပစီယာန၊ ချက်၍။ ဆိန္ဒိယ၊ ဆိန္ဒိယာန-ဖြစ်၍။ ဗုံးယ၊ ဗုံးယာန-သိ၍။ ဂိုဏ်ယ၊ ဂိုဏ်ယာန-ရောင်း၍။ ကရိယ၊ ကရိယာန-ပြု၍။ စောရိယ၊ စောရိယာန-ခိုး၍။

၃။ အာဆုံးသည် ဓာတ်နောက်က တွာ သည် ယသို့ပြောင်းပြီး ကျေပျောက်သွားနိုင်သည်။
 အဘိညာ၊ အဘိညာယ-သိ၍၊ ပဋိသံဃှေး၊ ပဋိသံဃှေးယ-ဆင်ခြင်၍၊ (ယ,ပျောက်လျင် အဘိညာ၊ ပဋိသံဃှေး၊
 ယ,မပျောက်လျင် အဘိညာယ၊ ပဋိသံဃှေးယ ဖြစ်သည်)

၆။ စဆုံးဓာတ်၊ နဆုံးဓာတ်၊ ကရု-ဓာတ်၊ လူ-ဓာတ်နောက် တွာဆက်လျင် တခါတရု တွာသည် ဓာတ်၏
 အဆုံးဗျည်းအကွဲရာနှင့်အတူ စွဲ သို့ ပြောင်းသည်။

စဆုံးဓာတ် ပစ(ကျက်) ပစ္စ၊ ပစ္စယ၊ ပစ္စတွာ-ရင့်ကျက်၍ (ပစ+တွာ=ပစ္စ)
 မုစ(လွှတ်) ဝိမုစ၊ ဝိမုစတွာ-လွှတ်မြောက်၍၊ (မုစ+တွာ=ဝိမုစ)

နဆုံးဓာတ် အာဟစ္စ-ထိ၍ (အာ+ဟန်+တွာ)၊ ဥပဟစ္စ-ကပ်ရောက်၍ (ဥပ+ဟန်+တွာ)၊
 အာဟန္စာ-ထိုက်၍(အာ+ဟန်+တွာ)၊ ဥပဟန္စာ-ကပ်ရောက်၍/ညျဉ်းဆဲ၍(ဥပ+ဟန်+တွာ)

ကရု-ဓာတ်ပုံစံ သက္ကစ္စ-အရှိအသေပြ၍၊ (သံ+ကရု+တွာ၊ နိဂုဟိတ်သည် ကသို့ပြောင်းသည်)
 အခိကိစ္စ-အိုးပြ၍/စွဲ၍(အခိ+ကရု+တွာ)

လူ-ဓာတ်ပုံစံ အပေစ္စ-ဖ၍(အပ+လူ+တွာ)၊ ဥပေစ္စ-ကပ်၍/ဖ၍(ဥပ+လူ+တွာ)

၇။ (က) ဒါ ဓတ်သို့ လူ(၁)ခံ၍ တွာ ဆက်လျင် ဒါ-၅၏ အ(၁)သည် လူယ(၁ယ)သို့ ပြောင်းသည်။

ပုံစံ ဥပါဒီယိတ္ထ-စွဲလမ်း၍၊ သမာဒီယိတ္ထ-ဆောက်တည်၍

(ခ) ဒါ ဓတ်သို့ လူ(၁) မခံဘဲ တွာ ဆက်လျင် တွာ သည် လူယ(၁ယ)သို့ ပြောင်းသည်။

ပုံစံ ဥပါဒီယု-စွဲလမ်း၍၊ သမာဒီယု-ဆောက်တည်၍

၈။ သို့-ဓတ်သို့ တွာဆက်လျင် တွာသည် ယ သို့ပြောင်းပြီး သိ မှ လူ(၁)သည် အ(၁)သို့ပြောင်းသည်။

ပုံစံ နိသာယ, ဥပနိသာယ-အမိုပြ၍

၉။ (က) ဒီသ(မြင်)-ဓတ်သို့ တွာ, တွာန ဆက်လျင် တွာ, တွာနမှ တသည် ဖျောက်ကွယ်သွားသည်။

ပုံစံ- ဒီသွာ, ဒီသွာန-မြင်၍ (ဒီသ+တွာ=ဒီသွာ၊ ဒီသ+တွာန=ဒီသွာန)

(ခ) ဒီသ-ဓတ်သို့ တွာ ဆက်လျင် ဒီသမှ သနှင့်တွာသည် ဋ္ဌာ, ဋ္ဌုသို့ပြောင်းပြီး ဒီသမှဒီသည် ဒသို့ပြောင်းသည်။

ပုံစံ ဒဋ္ဌာ, ဒဋ္ဌု-မြင်၍။ ဒီ သ + တွာ = ဒဋ္ဌာ / ဒဋ္ဌု

ဒ ဋ္ဌာ / ဋ္ဌု

(က) ဒီသ ဓတ်သို့ တံ့, တဗ္ဗ ဆက်လျင် ဒီသမှ သနှင့် တဗ္ဗမှ သ သည် ဋ္ဌာ သို့ပြောင်းသသည်။

ပုံစံ ဒဋ္ဌု-မြင်ခြင်းငါး၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗ-မြင်အပ်၏။ (ဒီသ + တံ့ = ဒဋ္ဌု) (ဒီသ + တဗ္ဗ + သို့ = ဒဋ္ဌဗ္ဗ) ၃ ဋ္ဌာ ၄ ဏ္ဍာ + ၂ ဏ္ဍာ ၃ ဏ္ဍာ ၂ အ

၁၀။

(က) မဆုံးသောဓတ်သို့ တုန, တွာန, တွာ ဆက်လျင် မနှင့် တုန, တွာန, တွာ သည် မှ သို့ တခါတရံ ပြောင်းသသည်။

ပုံစံများ ဉာဏ်မွေ-ဖဲ၍(ဉာဏ်+ကမ္မ+တွာ)၊ အဘိရမွေ-မွေ.လျော်၍ (အဘိ+ရမ္မ+တွာ)၊

အာဂမွေ-လာ၍/စွဲ၍/အကြောင်ပြ၍(အာဂမ္မ+တွာ)

(ခ) ဟဆုံးသောဓတ်သို့ တုန, တွာန, တွာ ဆက်လျင် ဟနှင့် တုန, တွာန, တွာ သည် ယ သို့ တခါတရံ ပြောင်းသသည်။

ပုံစံများ အာရယ်-တက်၍/တက်စီး၍ (အာ+ရယ်+တွာ)၊ ဉာဏ်ယု-သက်၍(ဉာဏ်+ဂယ်+တွာ)

(ဂ) ဒ ဆုံးသောဓတ်သို့ တုန, တွာန, တွာ ဆက်လျင် ဒနှင့် တုန, တွာန, တွာ သည် ဋ္ဌာ သို့ တခါတရံ ပြောင်းသသည်။

ပုံစံများ၊ ဥပသမွှဲ-ရောက်၍/ပြည့်စုံသေ၍ (ဥပ+သံ+ပဒ+တွာ)၊ ဆိမ္မ / ဆိမ္မတ္ထာ-ပြတ်၍(ဆိဒ+တွာ)

(ဃ) ဘဆုံးသောဓတ်သို့ တုန, တွာန, တွာ ဆက်လျင် မနှင့် တုန, တွာန, တွာ သည် ဗ္ဗ / ဒ္ဒါ သို့ တခါတရံ ပြောင်းသသည်။

ပုံစံများ၊ အာရတိတ္ထာ / အာရဇ္ဇာ / အာရဒ္ဒာ - အားထုတ်၍ (အာ+ရဘ+တွာ)

ဥပလွှဲ / ဥပလဒ္ဒာ-ရ၍ (ဥပ+လဘ+တွာ)

(c) ဆုံးမာတ်သို့ တွာ တွာနဆက်လျင် စနှင့်တွာ/တွာနသည် အစဉ်အတိုင်း ဒ္ဓါန သို့ တခါတရုံ ပြောင်းသည်။
ပုံစံများ၊ ဝိဒ္ဓါ/ဝိဒ္ဓါန-ပစ်ချု/ထွင်းချု/ဖောက်ချု(ဝိစ+တွာ/တွာန) ဗုဒ္ဓါ/ဗုဒ္ဓါန-သိချု (ဗုစ+တွာ/တွာန)

အကျဉ်းချုပ်မှတ်ရန်

မ+တွာ=မ္မ

ဟ+တွာ=ယ

ဒ+တွာ=ဇီ

ဘ+တွာ=ဗူ /ဒ္ဓါ

ဓ+တွာ/တွာန=ဒ္ဓါ/ဒ္ဓါန

ဖတ်စာဝါကျများ

၇။ ဗုဒ္ဓိစ နာမ ဓမ္မ ဒေသေန္တာ သရဏသီလပ္ပါဒ္ဓိဒီနံ ဥပန်သယ် သဲလောကေတွာ အန္တာသယဝသန ဓမ္မ ဒေသန္တာ၊ တသ္ဌာ တံ ဒိဝယ် သတ္တာ တသု ဥပန်သယ် သဲလောကေတွာ ဓမ္မ ဒေသေန္တာ အနုပ္ပါကထံ ကထေသိုံ။ သယယျထိုံး? ဒါနကထံ သီလကထံ သရှာကထံ ကာမာနံ အာဒီနံ သံကာရုံ သံကိုလေသံ နေက္ခမ္မ အာနီသံသံ ပကာသေတိ။ တံ သူတွာ မဟာပါလော ကုဋ္ဌမြိုကာ စီန္တာသိ “ပရလောကံ ဂုဏ် ပုတ္တာမိတရော ဝါ ဘာတရော ဝါ ဘောဂါ ဝါ နာနုဂုဏ် သရီရမိ အတ္ထနာ သီးးနံ နံ ဂုဏ်တိ၊ ကိုံးမေ ယရာဝါသေန ပုံမြို့သောမီ”တိ။
သော ဒေသနာ ပရိယောသာနေ သတ္တာရုံ ဥပသက်မိတွာ ပုံမြို့ ယာတိ။ (ဓမ္မပဒ္ဒ၊ နိသျာဝါ)
မေ-ငျေအား၊ ဝါ-ငျေ၏၊ ယရာဝါသေန-အိမ်ယာထောင်ခြင်းဖြင့်၊ ကိုံးဘာအကျိုးရှိအံနည်း။
ပုံမြို့သောမိ-ရုပ္ပန်းပြုအဲ့။

♠ ကိုံးမေ ယရာဝါသေန ၍၍ ကို သည် အကျိုးမရှိခြင်းအဓိပါယ် (နိပ္ပယောနနတ္တာ၊ နိ(မ)+ပယောန(အကျိုး)+အတ္ထ(အဓိပါယ်)ကို ပြသည်။ အကျိုးမရှိသောအလုပ်ကို (ယရာဝါသေန-ဟု) တတိယာဖြင့်ရေးသည်။

၈။ အလံ ဝက္ခလိုံ၊ ကိုံးတေ ကူမိနာ ပူတိကာယေန ဒီဇွန်၊ ယော ခေါ် ဝက္ခလိုံ ဓမ္မ ပသုတိ၊ ယော မံ ပသုတိ၊ ယော မံ ပသုတိ၊ သော ဓမ္မ ပသုတိ၊ ဓမ္မ ဟို ဝက္ခလိုံ ပသုန္တာ မံ ပသုတိ၊ မံ ပသုန္တာ ဓမ္မ ပသုတိ။ (သံပြုခြေ)

ဝက္ခလိုံ-ဝက္ခလိုံ၊ အလံ-မသင့်၊ တေ-သင့်အား၊ ဒီဇွန်-မြင်အပ်သော၊ ကူမိနာပူတိကာယေန-ဤပုံတိသော ကိုယ်ဖြင့်၊ ကိုံးအာယ်အကျိုးရှိအံနည်း။ အကျိုးမရှိသောအလုပ်ကို “ကူမိနာ ပူတိကာယေန ဒီဇွန်”ဟု တတိယာဖြင့် ရေးသည်။

တွာပစ္စယန္တ (တွာဆုံးသော စကားလုံးများ) အတွက် သီမှတ်ဖွယ်

ရူပသီဒ္ဓိကျမ်းက တွာဆုံးသော ပုဒ်များသည် နိပါတ်ပုဒ်ဟု ဆိုသည်။ ပုံ့ဗာလကြိယာဝိသေသန၊ အပရကာလကြိယာဝိသေသန၊ သမာနကာလကြိယာဝိသေသန၊ လက္ခဏ၊ ဟိတ် အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြရန် တွာ၊ တွာန်၊ တွာန ပစ္စည်များ ဆက်ပေးရသည်။

သော ကမ္မာ ကတ္တန်၊ ကတွာန ဝါ၊ ကတွာ ဝါ ဂုဇ္ဇာ။ သော-ထိုသူသည်၊ ကမ္မာ-အမှုကို၊ ကတ္တန-ပြုပြီး၍၊ ဝါ-တနည်း၊ ကတွာန-ပြုပြီး၍၊ ဝါ-တနည်း၊ ကတွာ-ပြုပြီး၍၊ ဂုဇ္ဇာ-သွား၏။

ဝါကျတရတွင် ကြိယာ နှစ်မျိုးပါရီပြီး ရှေးကဖြစ်နှင့်လျင် ထိုကြိယာကို ပြီး၍ဟု မြန်မာ ပြန်ရမည်။ ဥပမာ-ပစိတွာ ဘုရားတိ (ချက်ပြီး၍+စား၏) ဟူရှုံး ချက်ခြင်းကြိယာက ရှေးဦးစွာဖြစ်နှင့်၍ စားခြင်းကြိယာက နောက်မှဖြစ်သော အရာမျိုးတည်း။ ထိုပြင် ပစိတွာနှင့် ဘုရားတိတွင် ဘုရားတိ ကား အဓိကကြိယာ တည်း။ ပစိတွာကား “ချက်ပြီးမှစားသည်”ဟု စားခြင်းကြိယာကို အထူးပြုရသော ဝိသေသနကြိယာများသာ ဖြစ် သည်။ ထို့ကြောင့် ပစိတွာဟူသော ကြိယာမျိုးကို “ပုံ့ဗာလကြိယာဝိသေသန”ဟု ခေါ်သည်။ (ပုံ့ဗာလ-ရှေးကာလ၌ဖြစ်၍၊ +ကြိယာဝိသေသန-ပစာနကြိယာကိုအထူးပြုသောပုဒ်)

တွာပစ္စည်းပါသော ကြိယာ၏အနက်က နောက်မှဖြစ်လျင် “အပရကာလကြိယာဝိသေသန”ဟု ခေါ်သည်။ ဥပမာ-ဒါရံ ပိဒေသိတွာ နိုက္ခမီ၊ ဒါရံ-တံခါးကို၊ ပိဒေသိတွာ-ပိတ်တော့မည်ဖြစ်၍၊ နိုက္ခမီ-ထွက်ပြီ။ ဤ၌ ပိတ်ခြင်း ကြိယာက နောက်မှဖြစ်၏။ ထွက်ခြင်းကြိယာက အရင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပိဒေသိတွာကို “အပရကာလကြိယာဝိသေသန”ဟု ခေါ်သည်။

ကြိယာနှစ်ခုလုံး ပြီင်တူဖြစ်သောအရှုံး တွာပစ္စယန္တပုဒ်ကို “သမာနကာလကြိယာဝိသေသန”ဟု ခေါ်သည်။ ဥပမာ-ဒဏ္ဍာ ဓမ္မစ္စ ပတတိ။ ဒဏ္ဍာ-ဒုတိသည်။ ဓမ္မစ္စ-ဓမ္မစ္စက်မည်၍၊ ပတတိ-ကျ၏။ ဤ၌ ဓမ္မစ္စ ဓမ္မစ္စခြင်းကြိယားနှင့် ကျခြင်းကြိယာသည် တပြီင်နက်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မစ္စ ကို “သမာနကာလကြိယာဝိသေသန”ဟု ခေါ်သည်။

တွာ(ပစ္စည်း)ကို လက္ခဏ(မှတ်သားကြောင်း) အဓိပ္ပာယ်နှင့် မြန်မာပြန်ဆိုနိုင်သည်။ မြန်မာလို သော် ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ဥပမာ-သုတွာ ဇာန်သာမ။ သုတွာ-ကြားရကုန်သော်၊ ဇာန်သာမ- သီရကုန်အဲ။ ဤ၌ ‘သုတွာ’ ကို မှတ်သားကြောင်းဖြစ်၍ လက္ခဏဟု ခေါ်ရလေသည်။

တွာ(ပစ္စည်း)ကို ဟေတု(အကြောင်း) အမိပါယ်နှင့် မြန်မာပြန်ဆိုနိုင်သည်။ မြန်မာလို ကြောင့် ဟု အမိပါယ်ရှုံး။ ဥပမာ-ယတ် ပိုဝိတွာ ဗလံ ဟောတိ။ ယတ်-ထောပတ်ကို၊ ပိုဝိတွာ-သောက်ရခြင်းကြောင့်၊ ဗလံ-အားသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။ ဤ၌ ပိုဝိတွာ ကို အားရှိခြင်းအကြောင်ဖြစ်၍ ဟိတ်ဟု ခေါ်ရသည်။

(ဆောင်) ပုံဗ္ဗာဝရ၊ သမာနနှင့်၊ လက္ခဏ၊ ဟေတု၊ ငါးခုအထူး၊ သက်အပ်စွာ၊ တုန်၊ တွာန်၊ တွာ။

(အခြေပြုသဒ္ဓိ၊ ၃၂၈-၃၂၉)

အန္တ၊ မာန ပစ္စည်းအတွက် သိမှတ်ဖွယ်

အန္တ၊ မာန တို့သည် ပိဋကတ်ပါဋ္ဌကျမ်းတို့၌ အသုံးတွင်ကျယ်သော ပစ္စည်များဖြစ်ကြသည်။ ပစ္စပြန် အတိတ် အနာဂတ် ကာလသုံးပါးလုံးကို ညွှန်ပြနိုင်သည်။ သို့သော် ပစ္စပြန်ကို ညွှန်ပြသည့် စကားလုံးအဖြစ် အသုံးပြသည်က များသည်။ မာန၊ အန္တ နှစ်မျိုးလုံးကို လက္ခဏအနက်(သော်) ဟေတုအနက်(ကြောင့်)ဖြင့်လည်း ပြန်ဆိုနိုင်သည်။

ပစ္စပြန်အနက်ပြန်ဆိုပုံ

သရမာနော ရောဒတိ။ သရမာနော - အောက်မေ့ဆဲသောသူသည်၊ ရောဒတိ-ငို၏။ ဤ၌ ငိုနေသည့်အချိန်ဝယ် ကွဲနေသူ (သို့မဟုတ်) သေဆုံးသူကို အောက်မေ့ခြင်းကြိုယာ မပြီးဆုံးသေးဘဲ ပစ္စပြန်ဖြစ်နေသေးသောကြောင့် “သရမာနော”ဟု ပါဋ္ဌစီရသည်။ ဂုဇ္ဇာ ဂဏ္ဍာတိ။ ဂုဇ္ဇာ-သွားနေဆဲသူသည်၊ ဂဏ္ဍာတိ-ယူ၏။ နည်းတူပင်။

ဂုဇ္ဇာမာနော၊ ဂုဇ္ဇာ-ဂဏ္ဍာတိ။ ဂုဇ္ဇာမာနော၊ ဂုဇ္ဇာ-သွားစဉ်၊ ဂဏ္ဍာတိ-ယူ၏။ သွားစဉ်ဟု ဆိုသော် လည်း (ကာရကျိုးလာသော) အနာဒဏ်မျိုးမဟုတ်။ သွားစဉ် သွားခိုက် သွားတုန်း ဟု ပစ္စပြန်ကြိုယာ ထင်ရှား အောင် ပေးသော အနက်တည်း။

လက္ခဏအနက်ပြန်ဆိုပုံ

ဂုဇ္ဇာ ဘာရဒ္ဒါဇော သော၊ အဒ္ဓသ အစ္စတံ့ ဣသီး။ ဘာရဒ္ဒါဇော-ဘာရဒ္ဒါအန္တယ်ဖြစ်သော၊ သော-ထိုရူကောပုံးသည်။ ဂုဇ္ဇာ-ဆက်လက်ရှုံးသွားလသော်၊ အစ္စတံ့-အစ္စတံ့မည်သော၊ ဣသီး-ရသေးကို၊ အဒ္ဓသ-တွေ့ရပြီ။ ဂုဇ္ဇာ၌ အန္တသည် ပစ္စပြန်ကာလနှင့် ‘သော်’ ဟု ပေးရသော လက္ခဏအနက်ကို ပြဆို၏။

ဟိတ်အနက်ပြန်ဆိုပုံ

သရမာနော ရောဒတိ။ သရမာနော-အောက်မေ့ခြင်းကြောင့်၊ ရောဒတိ-ငို၏။ ဒသုဇ္ဇာ အာဟာ။ ဒသုဇ္ဇာ-ပြလို သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အာဟာ-ဆို၏။ ဤ၌ အန္တမာနသည် ဟိတ်အနက်ကို ပြဆို၏။

အချုပ်အားဖြင့် အန္တ၊ မာန တွေ့လျင် “ဂုဇ္ဇာမာနော၊ ဂုဇ္ဇာ-သွားစဉ် / သွားခြင်းကြောင့် / သွားလသော်/ သွားဆဲသော” ဟု စသည်ဖြင့် ပြန်ဆိုနိုင်သည်ကို မှတ်းသားရာ၏။

မာနသည် အာချာတ် အတ္ထနောပုဒ်နှင့် တူ၏။ အန္တသည် ပရသုပုဒ်နှင့်တူ၏။ အန္တသည် ပရသုပုဒ်
ထုံးစံအတိုင်း ကတ္တားအန်က်၌ သက်၏။ မာနသည် အတ္ထနောပုဒ် ထုံးစံအတိုင်း ကတ္တားကံသော အနက်သုံးမျိုး
လုံး၌ သက်၏။ တိစသော အာချာတ်ဝိဘတ်နောင်းရှု၌ အစသော ဝိကရဏပစ္စည်းများလည်းသက်ရသကဲ့သို့
ဤပရသုပုဒ်အတ္ထနောပုဒ်မည်သော အန္တ မာန နောင်းရှု၌လည်း ‘အ’ စသော ဝိကရဏပစ္စည်းများ သက်ရ၏။
ထို့ကြောင့် ဘူဝါဒိဓရတ်နောင်ဖြစ်လျှင် ‘အ’ ဝိကရဏ၊ ရွာဓရတ်နောင်ဖြစ်လျှင် နိဂုံဟိတပုံ့ဗုံး ‘အ’ ဝိကရဏ၊
ဒီဝါဒိဓရတ်နောင်ဖြစ်လျှင် ‘ယ’ ဝိကရဏပစ္စည်း သက်ရမည် စသည်ဖြင့် သိပါ။

ကိုယ် + အခါန + (ဘူဝါဒ) + မာန + ကမ္မ + (ဘူဝါဒ) + ပြုပြီးပံ့။

ထိုပြင် အတွေနောပ်ဒ်ကို ပရသုပ်ပြန်သကဲ့သို့ အတွေနောပ်မည်သော မာနကို ပရသုပ် အန္တလည်းပြု နိုင်သည်။ ဤကား ရူပသိဒ္ဓအလိုတည်း။ ‘အသမန္တဘာသန္တသု-ဉာဏ်ကမ္မဝါစာဖြင့် မဆိုဆုံးမအပ်သော ရဟန်း၏’ဟု သံပေါ်ဘဒ်က သိက္ခာပ်စသည်၍ တွေ့ရသည်။

မာန အန္တ တို့သည် သူတို့ကိုယ်တိုင်လက္ခဏအနက် ဟိတ်အနက်ကို ဟောသောကြာင့် ဝိဘတ်ဟောဘို့ရာ လက္ခဏ ဟိတ်အနက် မရှိတော့ရကာ၊ လိဂ်တွဲကို ထွန်းပြသော ပထမဝိဘတ်ဖြင့်လည်း လက္ခဏ ဟိတ် အနက် ကို ပေးနိုင်သည်။ “ဂစ္စန္တာ အဒ္ဓသ=သွားလသော် တွေ့ရပြီ၊ ဒသန္တာ အာဟ=ပြလိုခြင်ကြာင့် ဆိုပြီ”စသည် တည်း။

မာန အန္တ ဆုံးသောပုဒ်တို့သည် ဝိသေသနနှင့် တဲ့ကြရသော အပွဲမာန ဝိသေသနပုဒ် ဖြစ်ကြရကာ၊ ဝိသေသနပုဒ်၏ လိပ်ဂိစ်ဝိဘတ်အားလျော်စွာဖြစ်ကြရသည်။

(ကစ္စည်းဘဏ္ဍာဒီဇ ၄၈၇-၄၈၉)

မန်အန္တအသုံးပြုပု

(၁) ပစ္စာပွဲနှင့်တိုက်ယာများကို နာမဝိယသနပြုခဲ့သို့ အသုံးပြနိုင်သည်။

(က) အခြားသာ ခေါ် ဘဂဝါ ဥပက် ဒုရရတော့ အာဂစ်စံ။ ဘုရားသည် အငေးမှ လာနေသော ဥပက်ကို မြင်ပြီ။

(ခ) ဝိဘာရုံ ဂုဏ်သွေး မန်သော မရှု ဘကဝါး ပသိုံးသူ။ ကျောင်းသို့ သွားသော လူတို့သည် လမ်းညွှန် ဘုရားကို
တွေ့မြင်ကုန်ပြီ။

(က) ဝန် ဝသန္တာ ဘို့ကဲ။ သမထံ စ ဝပသုန်း စ ဘာဝန္တာ။ တော်ဗြှုံး နေကုန်ကုန်သော ရဟန်းတို့သည် သမထံ
ကိုင်း ဝိသုနာကိုင်း ပွားကုန်၏။

- (j) ပစ္စဗုဏ်ကိတ်ကြီယာကို ဝါကျွှေး အပေါ်ကြီယာဖူးအဖြစ် အသံးပြုသောအခါ ပစာန်ကြီယာနှင့် ကတ္တားတူလျှင် ကတ္တားပို့ဘတ်ဖြင့်သာ ထားရသည်။ ပြုလုပ်စဉ် ပြုလုပ်နေဆဲအခါဟု အမိပါယ်ရသည်။
- (က) ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံး ဝို့ယာရန္တာ ကဲ့မံ အတက် ကထေသိ။ ဘုရားသည် သာဝတ္ထိမြို့မြို့ နေစဉ် ဤဇာတ်ကို ဟောခဲ့၏။
- (ခ) အဟံ နက်ရုံ ဂုဏ်ရာမရေး ဓကံ ရုက္ခံ အဒွဲသံ။ ကျွန်ုပ်သည် မြို့သို့ သွားစဉ် လမ်းခရီး၏ သစ်ပင် တပင်ကို မြင်ပြီ။
- (ဂ) ဝါကျွှေး ပစ္စဗုဏ်ကိတ်ကြီယာနှင့် ပစာန်ကြီယာတို့ ကတ္တားမတူလျှင် ပစ္စဗုဏ်ကြီယာနှင့် ငွေး၏ ကတ္တားပုဒ်တို့သည် ဉာဏ်သတိဘတ်ဖြင့် အနေများ၏။ ပစာန်ကြီယာ၏ အချိန်ကာလကို သတ်မှတ်ပြသောကြောင့် ဘာဝလက္ခဏာ ဟုလည်း ခေါ်၏။
- (က) ဗြဟ္မာဒေသ ရွှေ့ ကာရေနှင့် ဗောဓိသတ္တာ ဗြဟ္မာဏကုလေ နို့ဖွံ့ဖြိုး။ ဗြဟ္မာဒေသည် မင်းပြုလတ်သော် ဘုရား လောင်းသည် ဗြဟ္မာဏမျိုး၏ ဖြစ်ခဲ့၏။
- (ခ) ဗောဓိသတ္တာ ဗောဓိမာနေး ဘုရားလောင်း မွေးဖွားလတ်သော် မြေကြီးသည် တုန်လှပ်ခဲ့၏။

ဘေးစိန္တာလာပုံစံများ

- (က) တိုင်းဒေသ/တိုင်းမာနာ-ရပ်ဆဲသည်၊ ဟုတ္တာ-ဖြစ်၍၊ ကရောတိ-ပြု၏။ (ဝါယာမာန်ကာလ၊ ကတ္တားဟောပုံစံ)
- (ခ) အဟံ-ငါသည်၊ ဝို့ဘဝယံ(ဝို့ဘဝယန္တာ)ထင်စွာပြလတုံသည်၊ ဟုတ္တာ-ဖြစ်၍၊ ကရိုသာမိ-ပြုပေအံး။(အန္တ၏ အနာဂတ်ကာလဟောပုံ၊ ဝို့ဘဝယံ၏ အန္တမှ နှီးကို အံပြု)
- (ဂ) ဦးယမာနံ-ဦးလတုံ၏။ (အနာဂတ်ကာလ၏ ဘေးအနက်ပုံစံ)
- (ဃ) မယာ-ငါသည်၊ ဘည်မာနံ-ဆိုအပ်လတုံသောစကားကို၊ တုမေးသင်တို့သည်၊ သုကိုသာထ-နာရကုန်လတုံ။
(ဘည်မာန်ကား သုကိုသာထဟူသော အနာဂတ်ကြီယာကိုထောက်၍အနာဂတ်ကာလ၏ ကံဟောပုံစံ၊ ဤသို့ နောက်ကြီယာထောက်၍ အတိတ်အနာဂတ်ဟောနိုင်ပုံကို ကစွာယနသာရ၍ “ကိုတာ ဓာတ္တားသမ္မန္တာ၊ ဟောနှီးကာလန္တာရသွားပုံ”ဟု ဆိုသည်)

မှတ်ချက်။ ကိတ်ကြီယာနှင့်အာချတ်ကြီယာတို့တွင် အာချတ်ကြီယာသည် ပစာန်လို့ရင်ဖြစ်သည်။ ဘာကြောင့်နည်းကိတ်ကြီယာသည် ပြပ်ကိုဟောသဖြင့် နာမ်ပုဒ်တွင်ပါဝင်ရ၍ အာချတ်သည်သာ အဆုံးသတ်ကြီယာသောကြောင့်တည်း။ ထိုကြောင့် နောက်အာချတ်ကြီယာကိုလိုက်၍ မာနအန္တ ပစ္စဗုဏ်ပုဒ်တို့က အတိတ်အနာဂတ်ကာလကို ဟောကြရသည်။ (ဘေးစိန္တာဘာနှီး ၃၄၉)

ခွဲ(၂) မှ စတု(၄) အထိ ဂဏန်းသချုပ်များ

ဥဘ, ဒီ - နှစ်ခု, နှစ်ယောက် (လိင်သုံးပါးလုံးရပ်စဉ်တူ၏။ အများကိုန်းသာရှိသည်)

ဥ / ဒီ	ဥဘော၊ ဥဘ	ဥ / ဒီ	ဒွဲ၊ ဒုဝေ
စ / မိ	ဥဘောဟို, ဘို့၊ ဥဘောဟို, ဘို့	စ / မိ	ဒွဲဟို့, ဒွဲဘို့, ဒွဲဟို့ဘို့, ဒုဝေဟို့/ဘို့
စ / ဆ	ဥဘို့နှံး	စ / ဆ	ဒွဲနှံး၊ ဒုဝေနှံး
သ	ဥဘောသု့၊ ဥဘောသု	သ	ဒွဲသု့၊ ဒွဲသု့၊ ဒုဝေသု့

ဥဘ ရပ်ပြီးပုံ

$$ဥ/ဒီ \quad ဥဘ + \underline{\text{ယော}}_{e-} = ဥဘော / ဥဘ$$

$$စ/မိ \quad ဥ\cancel{\text{ဘ}} + ဟို = ဥဘောဟို/ဘို့$$

$$\text{ဘ}^{\circ}+1 > e-$$

$$\cancel{\text{ဥ}} = ဥဘောဟို/ဘို့$$

$$\text{ဘ}^{\circ}+e-> e-$$

$$စ/ဆ \quad ဥဘ + \underline{\text{ဘ}}_{\frac{0}{\text{နှံ}}} = ဥဘို့နှံး$$

$$သ \quad ဥ\cancel{\text{ဘ}} + သု့ = ဥဘောသု့$$

$$\text{ဘ}^{\circ}+1 > e-$$

$$\cancel{\text{ဥ}} = ဥဘောသု့$$

$$\text{ဘ}^{\circ}+e-> e-$$

ဒီ ရပ်ပြီးပုံ

$$ဥ/ဒီ \quad \cancel{\frac{0}{\text{ဒီ}}} + \underline{\text{ယော}}_{e-} = \cancel{e} \quad | \quad ဒုဝေ$$

$$\cancel{e}, \quad ဒုဝေ$$

$$စ/မိ \quad \cancel{\frac{0}{\text{ဒီ}}} + ဟို = \cancel{\frac{0}{\text{ဒီ}}} ဟို/ဘို့$$

$$\cancel{\frac{0}{\text{ဒီ}}} + ဟို = ဒုဝေဟို/ဘို့$$

$$\cancel{\frac{0}{\text{ဒီ}}} + 0 > \frac{0}{\text{ဒီ}}$$

$$\frac{0}{\text{ဒီ}} = ဒုဝေ$$

$$စ/ဆ \quad \cancel{\frac{0}{\text{ဒီ}}} + \underline{\text{ဘ}}_{\frac{0}{\text{နှံ}}} = \cancel{\frac{0}{\text{ဒီ}}} နှံး$$

$$(နှံ)လာ \quad \cancel{\frac{0}{\text{ဒီ}}} + \underline{\text{ဘ}}_{\frac{0}{\text{နှံ}}} = \cancel{\frac{0}{\text{ဒီ}}} ဝါနှံး$$

$$\text{သ} - \frac{\ddot{\text{ဗ}}}{\dot{\text{ဃ}} + \overset{\circ}{\text{ဃ}}} + \text{သ} = \text{နီသ}$$

$$\frac{\ddot{\text{ဗ}}}{\dot{\text{ဃ}} + \overset{\circ}{\text{ဃ}}} + \text{သ} = \text{ဒုဝေသ}$$

စည်းမျဉ်းများ

၁၆။ နော စ ဒိဒိတော နံမိ။ နံ ကြောင့် ဒိ စတု အစ အငွာရသအဆုံး ပုဒ်တို့နောင် နလာ။
 ၂၇။ ဥဘာဒိတောနမိန္ဒြာ။ ဥဘနှင့် ဒွေမှုပြောင်းလာသော ဒိဝိ နောက်ရှိ နံသည် လူနဲ့သို့ပြောင်းသည်။
 ၂၈။ သူနံဟိုသုစ္စ။ သူ, နံ, ဟို တို့ကြောင့် ရှုံကသရသည် ဒီယိုသို့ပြောင်းသည်။
 ၂၉။ သူဟိုသွာကာရောဇ္ဈ။ သူ ဟို သူ ကြောင့် အသည် သို့ပြောင်းသည်။
 ၂၁။ တေသူရှုံးဖြင့် ဥဘေးဟို၌ သေည် ငောသို့ပြောင်းသည်။
 ၂၁။ ယောသူ ဒိန္ဒြာ ဒွေစာ။ ယော ကြောင့် ဝိဘတ်နှင့်အတူ ဒိသည် ဒွေ, ဒုဝေ သို့ပြောင်းသည်။
 ၂၇၄။ တတောယောနမောတုံး တုဖြင့် ယောသည် ငော သို့ပြောင်းသည်။

ဥဘယ(နှစ်ခု နှစ်ယောက်) ရပ်စဉ်ပုံ

ပုံလိန်	နပုံလိန်	လူထိလိန်
ပ/ဒ ဥဘယော၊ ဥဘယော	ပ/ဒ ဥဘယော၊ ဥဘယာနံ	ပ/ဒ ဥဘယော၊ ဥဘယာ၊ ဥဘယာယော
တ/မီ ဥဘယေးဟို/ဘိ	တ/မီ ဥဘယေးဟို/ဘိ	တ/မီ ဥဘယာဟို/ဘိ
စ/ဆ ဥဘယေသံဥဘယသာနံ	စ/ဆ ဥဘယေသံဥဘယသာနံ	စ/ဆ ဥဘယာသံဥဘယာသံ
သ ဥဘယသု	သ ဥဘယသု	သ ဥဘယသု

♠ ပုံလိန်၌ ဥဘယံး (အံဝိဘတ်) ဥဘယနာ(နာ) ဥဘယသု(သ) နပုံလိန်၌ ဥဘယံး(သိ+အံ) လူထိလိန်၌ ဥဘယံး(အံ) ဥဘယာယ(နာသသွာသို့) ဟူသော ဇကဂုဏ်ကိန်းလည်း ရှိနိုင်သည်။ (နိရှိုံးပနိပါ၍ နာ-၁၂၄)

♠ ဥဘယ သည် နှစ်ခုတို့၏ အပေါင်းကို ဖော်ပြ၏။ ဥဘ သည် နှစ်ခုတို့၏ အစိတ်ကို ဖော်ပြ၏။
 (လယ်တိပဒေမှလယကျမ်း ၁ နာ ၂၇၆)

တိ (သံးခု) ရပ်စဉ်ပုံ

ပုံလိန်	နှပုံလိန်	ကူထွေလိန်
ပ/ဒု တယော	ပ/ဒု တီကို	ပ/ဒု တိသော
တ/မိ တိဟိ/ဘိ၊ တိဟိ/ဘိ	တ/မိ တိဟိ/ဘိ၊ တိဟိ/ဘိ	တ/မိ တိဟိ/ဘိ၊ တိဟိ/ဘိ
စ/ဆ တိဏ္ဍား၊ တိဏ္ဍားး	စ/ဆ တိဏ္ဍား၊ တိဏ္ဍားး	စ/ဆ တိသုံး
သ တိသုံး၊ တိသုံး	သ တိသုံး၊ တိသုံး	သ တိသုံး၊ တိသုံး

စတု (လေးခု) ရပ်စဉ်ပုံ

ပုံလိန်	နှပုံလိန်	ကူထွေလိန်
ပ/ဒု စတ္တာရောစတုရော	ပ/ဒု စတ္တာရို	ပ/ဒု စတသော
တ/မိ စတူဟိ/ဘိစတုဟိ/ဘိ	တ/မိ စတူဟိ/ဘိစတုဟိ/ဘိ	တ/မိ စတူဟိ/ဘိစတုဟိ/ဘိ
စတုဗြိ	စတုဗြိ	စတုဗြိ
စ/ဆ စတုဗြိး	စ/ဆ စတုဗြိး	စ/ဆ စတသုံး
သ စတုဗြို့၊ စတုဗြို့	သ စတုဗြို့၊ စတုဗြို့	သ စတုဗြို့၊ စတုဗြို့

ရပ်ပြီးပုံ

ံ တ + ယော = တယော နံပုံလိန် တိ + ယော = တိကို ကူထွေလိန် တိ + ယော = တိသော

တိ+ နံ = တိဏ္ဍား၊ တိဏ္ဍားး
ဝံဏ္ဍား၊ ဝံဏ္ဍားး

တိ+ နံ = တိသုံး
(သံး)လာ, သုံး+ံ->န

ံ စတု + ယော = စတ္တာရော နံပုံလိန် စတု + ယော=စတ္တာရို ကူထွေလိင် စတု + ယော= စတသော
စတု + ယော = စတုရော
တိ+ံ-> ၁၉ ၆၁

စတု + ဟို = စတုဗြိ
ဘို(ဗ)လာ

စတသုံး(တိသုံးဗြို့နှင့်တူ)

စတု + နံ = စတုဗြိး

စဉ်းမျဉ်းများ

၁၆။ နောစွဲဒီတော့ နံမ့်။ စသဒ္ဓိဖြင့် တိ စတုနောင် သုံး လာ။
 ၂၇။ ဉာဏ်ရေစာ။ စဖြင့် ယောကြောင် ဥ သည် ဥရ သို့ပြောင်းသည်။
 ၂၈။ ကဗျာမံကဗျာနဲ့ တိဟိသချုပ်ဟို။ တိ နောက်က နံ သည် ကဗျာ၊ ကဗျာနဲ့သို့ ပြောင်းသည်။
 ၃၂။ တိ စတုနဲ့ တိသော့ စတသော့ တယော စတ္တာရော တို့ကို စတ္တာရှိ။ ပုံလိန်း တိနှင့်ယောသည် တယော,
 စတုနှင့်ယောသည် စတ္တာ၊ နံပုံလိန်း တိနှင့်ယောသည် တို့ကို, စတုနှင့်ယောသည် စတ္တာရှိ၊ ကဗျာလိုလိုင်း
 တိနှင့်ယောသည် တိသော့, စတုနှင့်ယောသည် စတသော့သို့ ပြောင်းသည်။

ဖတ်စာများ

၉။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကောဓမ္မံ သမန်ပသာမို့၊ ယေန အနှံပွဲနာ ဝါ ကုသလာဓမ္မာ ဥပ္ပန်း၊ ဥပ္ပနဲ့ ဝါ
 အကုသလာ ဓမ္မာ ပရီဟာယန်း၊ ယထယို့ ဘိက္ခဝေ အပွဲမာဒေါ်။ အပွဲမတ္တသု ဘိက္ခဝေ အနှံပွဲနာ စော ကုသလာ
 ဓမ္မာ ဥပ္ပန်း၊ ဥပ္ပနဲ့ ဝါ အကုသလာဓမ္မာ ပရီဟာယန်းတိ။   (အံ၊ ၁၊ ပါ၊ နှ-၁၀)

၁၀။ ဇကပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇာနော ဥပ္ပဇ္ဇာတိ ဗဟိနေဟိတာယ ဗဟိနေသူခါယ လောကာနဲ့ ကမ္မာယ
 အတ္တာယ ဟိတာယ သူခါယ ဒေဝမန်သာနံ့။ ကတမော ဇကပုဂ္ဂလော ? တထာကတော့ အရဟံ သမ္မာသမ္မာဒ္ဓား။
 အယံ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ဇကပုဂ္ဂလော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇာနော ဥပ္ပဇ္ဇာတိ ဗဟိနေဟိတာယ ဗဟိနေသူခါယ လောကာနဲ့
 ကမ္မာယ အတ္တာယ ဟိတာယ သူခါယ ဒေဝမန်သာနံ့။   (အံ၊ ၁၊ ပါ၊ နှ-၂၂)

၁၁။ ဒွေမှန် ဘိက္ခဝေ သူခါန်း။ ကတမှန် ဒွေ ? ဂိုဟိသူခွဲ ပွဲမိတာသူခွဲ။ ကဗျာနဲ့ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ဒွေ သူခါန်း။
 စတအဂံ ဘိက္ခဝေ ကဗျာမံသုံး ဖို့နဲ့ သူခါန်း ယထယို့ ပွဲမိတာသူခွဲ။ (အံ၊ ၁၊ ပါ၊ နှ-၇၅)

၁၂။ ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ။ ကတမေ ဒွေ ? ဟိရီ ၁ ဉာဏ်ပွဲ။ ကဗျာမံသုံး ဖို့နဲ့ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ဒွေဓမ္မာတိ။
 (အံ၊ ၁၊ ပါ၊ နှ-၈၃)

၁၃။ ဒွေမာ ဘိက္ခဝေ အာသာ ဒုပ္ပဇ္ဇာဘာ။ ကတမာ ဒွေ ? လာဘာသာ ၁။ ကဗျာမံသုံး ဖို့နဲ့ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ဒွေ
 အာသာ ဒုပ္ပဇ္ဇာဘာတိ။ (အံ၊ ၁၊ ပါ၊ နှ-၈၇)

ရင်းလင်းချက်

♠ မျဉ်းတားထားသော စကားလုံးများကို ကြည်ပါ။ ‘ဒွေ’သည် လိန်သုံးပါး၏ ပုံစံတူဖြစ်၍ သူခါန်း(နံပုံလိန်) ဓမ္မာ (ပုံလိန်) အာသာ
 (ကဗျာလိုလိုင်း) နာမ် (Noun) တို့၏ ဝိသသန(Adjective) ဖြစ်သော်လည်း ပုံစံမပြောင်းပဲ တပုံးစံတည်း ဖြစ်နေသည်။

ကံဟောဝါကျ ရေးသားပုံ

- ၁။ ကတ္တားကို တတိယာနှင့် ရေးပါ။
 ၂။ ကံကို ပထမာနှင့်ရေးပါ။
 ၃။ မူရင်းစာတ်သို့ ဦးယ /ယ ဆက်ပြီး အတွေနောပုဒ်ဝိဘတ်ဖြင့် ကြိယာကို တည်ဆောက်ပါ။

ကမ္မကြိယာတည်ဆောက်ပုံ

အတွေနောပုဒ် ၆-လုံး

(Third Person)	တေ - အန္တာ
(Second Person)	သေ - ဇော်
(First Person)	ခဲ - မော်

ဂုဏ္ဍာတေ-သွားအပ်၏။ ဂုဏ္ဍာတွေ-သွားအပ်ကုန်၏။
 ဂုဏ္ဍာသေ-သွားအပ်၏။ ဂုဏ္ဍာဇော်-သွားအပ်ကုန်၏။
 ဂုဏ္ဍာယေ-သွားအပ်၏။ ဂုဏ္ဍာယောမှု-သွားအပ်ကုန်၏။

ရှင်းပြချက်။ ကတ္တားဝါကျ (Active Voice) မြို့ပုရိသော မဂ္ဂ ဂုဏ္ဍာတိ ဟု ကတ္တားပုဒ်ကို ပထမာဖြင့် ကံပုဒ်ကို ဒုတိယာဖြင့် ရေးရ၏။ ကံဟောဝါကျ (Passive Voice) မြို့ပုရိသေနဲ့ ဟု ကတ္တားကို တတိယာနှင့် 'မရော' ဟု ကံကို ပထမာနှင့် ရေးရသည်။ ကြိယာမြို့ပု ကတ္တားဟောဝါကျ တွင် ဂုဏ္ဍာတိ-သွား၏ ဟု မြန်မာပြန်ရပြီး ကံဟောတွင် ဂုဏ္ဍာတေ-သွားအပ်၏ ဟု 'အပ်'ဆိုသော စကားလုံး ထည့်၍ မြန်မာပြန်ရသည်။ အပ်အစားထိုက်၊ သင့် စကားလုံးများကိုလည်း အသုံးပြနိုင်သည်။

တေ-အန္တာ စသော အာချာတ်ဝိဘတ်များကို ကတ္တားတုန်းက ကတ္တားပုဒ်နှင့် ချိန်ညိုရေးရသည်။ ကံဟော၏ မူ ကံပုဒ်နှင့် ချိန်ညိုရေးရမည်။ ကံပုဒ်က (First Person) ဖြစ်မူ တေ - အန္တာ ကံ သုံးပါ။ (Second Person) သေ - ဇော် ကံ သုံးပါ။ (Third Person) ဖြစ်မူ ခဲ - မော် ကံ အသုံးပြုပါ။

ကံဟောဝါကျ၏ ကံနှင့် ကြိယာသည် အနည်း၊ အနည်းချင်း၊ အများ၊ အများခြင်း တူညီရမည်။ ကတ္တားကား အနည်းဖြစ်ဖြစ် အများဖြစ်ဖြစ် နေနိုင်သည်။ ကြိယာနှင့် ကံကိုသာ (Person) ဝိဘတ် ကိုက်အောင် ညိုပါ။ ကတ္တားကား (Person) သုံးမျိုး၊ သင့်သလို နေနိုင်သည်။

ကံဟောဝါကျပုံးစံ

က။ ပုရိသေန မရော ဂုဏ္ဍာတေ။	ယ။ ပုရိသေန တူမော ဂုဏ္ဍာဇော်။
ခ။ ပုရိသေန မဂ္ဂ ဂုဏ္ဍာတွေ။	င။ ပုရိသေန အဟံ ဂုဏ္ဍာယော်။
ဂ။ ပုရိသေန တွဲ ဂုဏ္ဍာသေ။	စ။ ပုရိသေန မယံ ဂုဏ္ဍာယောမှု။

- က။ ပုရိသန-ယောကျားသည်၊ မရှိ-လမ်းကို၊ ဂါးယတေ-သွားအပ်၏။
 ခ။ ပုရိသန-ယောကျားသည်၊ မရှိ-လမ်းတို့ကို၊ ဂါးယန္တေ-သွားအပ်ကုန်၏။
 ဂ။ ပုရိသန-ယောကျားသည်၊ တွဲ-သင်လမ်းကို၊ ဂါးယသေ-သွားအပ်၏။
 ဃ။ ပုရိသန-ယောကျားသည်၊ တူမှေ့-သင်လမ်းတို့ကို၊ ဂါးယရှေ့-သွားအပ်ကုန်၏။
 င။ ပုရိသန-ယောကျားသည်၊ အဟံ-ငါလမ်းကို၊ ဂါးယေ-သွားအပ်၏။
 စ။ ပုရိသန-ယောကျားသည်၊ မယံ-ငါလမ်းတို့ကို၊ ဂါးယာမှေ့-သွားအပ်ကုန်၏။

ကတ္တား မြေး၊ က ၁ မြေး

က။ ပုရိသန မရှိ ဂါးယတေ။	ခ။ ပုရိသေဟို မရှိ ဂါးယတေ။
ဂ။ တယာ မရှိ ဂါးယတေ။	ဃ။ တူမှေ့ဟို မရှိ ဂါးယတေ။
င။ မယာ မရှိ ဂါးယတေ။	စ။ အမှေ့ဟို မရှိ ဂါးယတေ။

----- မရှိ ဂါးယန္တေ။
 ----- တွဲ ဂါးယသေ။
 ----- တူမှေ့ ဂါးယရှေ့။
 ----- အဟံ ဂါးယေ။
 ----- မယံ ဂါးယာမှေ့။

အမှာ။ ပုရိသန စသော ကတ္တား မြေးကို အလဲအလှည်ထားနိုင်သော်လည်း ကံနှင့် ကြိယာတို့ကိုကား ‘မရှိ ဂါးယတေ’ ဟုသာ ထားရပုံကို ကြည့်၍ - မရှိ ဂါးယန္တေ။ - တွဲ ဂါးယသေ။ - တူမှေ့ ဂါးယရှေ့။ - အဟံ ဂါးယေ။ - မယံ ဂါးယာမှေ့။ တို့မြဲလည်း ပုရိသနစသော ကတ္တာ မြေးတွင် အလိုရှိရာ ကတ္တား ကို ထားနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဖတ်စာများ

- က။ ကညာယ ဘတ္တံ့ ပစ္စတေ။ အမြိုးသမီးသည် ထမင်းကို ချက်အပ်၏။
 ခ။ ဗုဒ္ဓန ဓမ္မာ ဒေသီယတေ။ ဘုရားသည် တရားကို ဟောအပ်၏။
 ဂ။ တယာ ဘတ္တာနံ့ ပစ္စန္တေ။ သင်သည် ထမင်းတို့ကို ချက်အပ်ကုန်၏။
 ဃ။ မယာ ဒါနေန ဘောဂါ လူဗျား။ ငါသည် ဒါနကြောင့် စည်းစိမ်တို့ကို ရအပ်ကုန်၏။
 င။ တူမှေ့ဟို သီလေန သုခါနံ့ လူဗျား။ သင်တို့သည် သီလကြောင့် ချမ်းသာတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။
 စ။ သမဏေဟို ဘာဝနာယ နိုဗ္ဗာနံ့ ပါပိယတေ။ ရဟန်းတို့သည် ဘာဝနာကြောင့် နိုဗ္ဗာန်သို့ ရောက်အပ်ကုန်၏။

ဆ။ ပဏ္ဍာတေဟိ ဝိနာ ဗာလေဟိ ဝိဟာရော အာဂန္စိယတေ။ ပညာရှိတို့သည် လူမိုက်တို့နှင့် ခဲ့၍ ကျောင်းသို့ လာအပ်၏။

၈။ အမှေဟိ သံပုသု ဒါနာနီ ဒီယန္တိ။ ငါတို့သည် သံပုအား အလူတို့ကို လူအပ်ကုန်၏။
 ၉။ သိသောဟိ အာစရိယသု ဆတ္တံ ဓရရိယတေ။ တပည့်တို့သည် ဆရာအား ထိုးကို ဆောင်အပ်၏။
 ၁၀။ ဗုဒ္ဓန ဒေဝမန်သာနံ ဓမ္မာ ဒေသိယတေ။ ဘုရားသည် နတ်လူတို့အား တရားကို ဟောအပ်၏။
 ၁၁။ သိသောဟိ အာစရိယတေ သိပုံ ဥရွယ်တေ။ တပည့်တို့သည် ဆရာထံမှ အတတ်ကို သူယူအပ်၏။
 ၁၂။ ဗုဒ္ဓန သတ္တာနံ အတ္တာယ ဓမ္မာ ဒေသိယတေ။ ဘုရားသည် သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးငါး တရားကို ဟောအပ်၏။
 ၁၃။ မယာ ပိဏ္ဍာယ ဂါမာ ဂါးယတေ။ ငါသည် ဆွမ်းအလို့ငါး ရွာသို့ သွားအပ်၏။
 ၁၄။ ပုရိသေဟိ အာဂန္စိကာနံ ဘတ္တံ ဒီယတေ။ ယောက်ဗားတို့သည် ဇည်သည်တို့အကျိုးငါး ဆွမ်းကို ပေးလူအပ်၏။

(ပါဋ္ဌသိက္ခာ ၄၃-၄၆)

♠ အတ္တာနောပုဒ်ဝိဘတ်တို့သည် ပရသုပုဒ်ဝိဘတ်သို့ တခါတရံ ပြောင်းလဲနိုင်၍ ဒီယတိ-ပေးအပ်၏၊ “ဒေသိယတိ-ဟောအပ်၏၊ ဂုဏ်ယတိ-သွားအပ်၏” စသည်ဖြင့် ပရသုပုဒ်ဝိဘတ်ပုံစံဖြင့်လည်း တွေ့နိုင်သည်။

တေ	ဂုဏ်ယတိ	အနော	ဂုဏ်ယန္တိ
သေ	ဂုဏ်ယသိ	ရွှေ	ဂုဏ်ယယ
ဧ	ဂုဏ်ယာမီ	မူ	ဂုဏ်ယာမ

♠ ကံဟောဝါကို မူရင်းဓာတ်သို့ ကိုတ်ပစ္စည်း၏ တ, တဗ္ဗာ, အနီယ, တေယျ, များ ဆက်၍ ကံဟော ကြိယာပြုလုပ်နိုင်သည်။ ကိုတ်ကြိယာတွင် နာမ်ဝိဘတ်ဆက်ပေးရသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကံဟော ကိုတ်ကြိယာသည် ကံပုဒ်နှင့် လိုင်ဂုဏ်ဝိဘတ်တူရသည်။

‘တ’ ကို အပ်ပြီဟု မြန်မာပြန်ရသည်။ “တဗ္ဗာ, အနီယ, တေယျ” တို့ကို အပ်သည်, ထိုက်သည်, သင့်သည် ဟု မြန်မာပြန်ရသည်။

မူရင်းဓာတ်သို့ တဗ္ဗာ ဆက်ပုံ

(က) ဗျားဆုံးသော မူရင်းဓာတ်ကို ကြ(၇) ခံ၍ ဆက်ပါ။

ပုံစံများ ခါဒတို့	ခါဒတို့တဗ္ဗာ စားသင့်၏၊ စားထိုက်၏၊ စားအပ်၏။
စိန္တာတို့	စိန္တာတဗ္ဗာ၊ ကြံ့စည်းအပ်၏၊ ကြံ့စည်းထိုက်၏၊ ကြံ့စည်းသင့်၏။
ပုံစွဲတို့	ပုံစွဲတဗ္ဗာ၊ မေးအပ်၏၊ မေးသင့်၏၊ မေးထိုက်၏။

(ခ) အဆုံးသည် မူရင်းဓာတ်သို့ တိုက်ရှိက်ဆက်ပါ။

ပုံစံများ	ပဟာယတီ၊	ပဟာတဗ္ဗာ၊ ပယ်အပ်၏။
	ဌာတီ၊	ဌာတဗ္ဗာ၊ ရပ်အပ်၏။
	ပါတီ၊	ပါတဗ္ဗာ၊ သောက်အပ်၏။
	နေတီ၊	နေတဗ္ဗာ၊ ဆောင်အပ်၏။
	ဇွတီ၊	ဇွတဗ္ဗာ၊ အောင်အပ်၏။

(ဂ) ဗျားဆုံးသည့် မူရင်းဓာတ်သို့ တဗ္ဗာဆက်ရာတွင် ရုခါ တဗ္ဗာမှ တန့်မှ ဓာတ်၏ အဆုံးဗျားသည် ပုံစံပြောင်းလဲ သွားကြသည်။

ပုံစံများ	ဖူသတီ၊	ဖော်တဗ္ဗာ၊ တွေထိအပ်၏။ (ဖူသ+တဗ္ဗာ)
	ဂမတီ၊	ဂန္ဗာဗ္ဗာ၊ သွားအပ်၏။ (ဂမ+တဗ္ဗာ)
	ဝစတီ၊	ဝတ္ထဗ္ဗာ၊ ပြောအပ်၏။ (ဝစ+တဗ္ဗာ)

၈

မူရင်းဓာတ်သို့ အနီယ ဆက်ပုံ

ပုံစံများ	ခါဒတီ၊	ခါဒနီယံ-စားအပ်
	ပူဇွတီ၊	ပူဇနီယံ-ပူဇော်အပ်
	ရမတီ၊	ရမနီယံ-နှစ်သက်အပ်

ဝါကျပုံး
က။ တယာ အဘိဓမ္မာ သိက္ခိတဗ္ဗာ။ သင်သည် အဘိဓမ္မာကို သင်သင့်သည်။
ခ။ အမေဟို ပဏ္ဍာတာ သေဝိတဗ္ဗာ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ပညာရှိတို့ကို မိုးဝါ(ပေါင်းဖော်)သင့်ကြသည်။

‘အဘိဓမ္မာ’ဟူသော ကံပုံးသည် ပုရိသောကဲ့သို့ ပုံလိန် ပထမ၊ ဒကဂုံ၊ ဝိဘတ်ဖြစ်၍ ‘သိက္ခိတဗ္ဗာ’၊ ဟူသော ကိုတ်ကြိယာလည်း ပုရိသောကဲ့သို့ ပုံလိန် ပထမ၊ ဒကဂုံ၊ ဝိဘတ်ဖြစ်ရသည်။ ‘တယာ’ကား ကံဟောဝါကျွန်ုပ် ပါသော ကုတ္တားဖြစ်၍ တတိယာဖြစ်ရသည်။

‘ပဏ္ဍာတာ’ဟူသော ကံသည် ပုရိသောကဲ့သို့ ပုံလိန် ပထမ၊ ဗဟိုဂုံ၊ ဝိဘတ်ဖြစ်၍ ‘သေဝိတဗ္ဗာ’ဟူသော ကိုတ်ကြိယာလည်း ပုံလိန် ပထမ၊ ဗဟိုဂုံ၊ ဝိဘတ်ဖြစ်ရသည်။

♠ ပြုလုပ်သူ ကတ္တား မရှိပဲနှင့်လည်း မူရင်းဆတ်သို့ တဗ္ဗဆက်၍ ကမ္မကြိယာ တည်ဆောက်နိုင်သည်။ ငွေးကြိယာပုံစံသည် များသောအားဖြင့် ‘စီတွေ’ကဲသို့ နပုံလိန် ကေဂုစ်ဝိဘတ်ဖြင့် အနေများသည်။

ပုံစံ။ စံ ဘနိတဗ္ဗံ-ဤသို့ သိအပ်၏။
ဝေမေတာ ဒွှေ့ဗ္ဗံ-ဤအရာကို ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

♠ တဗ္ဗ၊ အနီယ ဆက်သော ပုဒ်များကို နာမဝိသေသန အဖြစ်ဖြင့် အသုံးပြနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် အနီယ ဆက်သောပုဒ်များကို နာမဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့်သာ အသုံးများသည်။

ပုံစံ။ ၁၊ ပဏ္ဍာတော သေဝိတဗ္ဗံ ပုဂ္ဂလံ သေဝတီ။ ပညာရှိသည် မြို့ဝယ်ကိုသောပုဂ္ဂိုလ်ကို မြို့ဝ၏။
၂၊ အဟံ ဒသနီယံ အာရမ္မကံ ပသာမိ။ ငါသည် လုပသော အာရုံကို မြင်၏။

♠ တဗ္ဗ၊ အနီယ ဆက်သော ပုဒ်များကို တခါတရု နာမ်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့်လည်း အသုံးပြုသည်။

ပုံစံ။ ဂဟပတိ ခါဒနီယံ ဘောနီယံ ပဋိယာဇေတိ။ သူကြွယ်သည် ခဲ့ဘယ် ဘောဇ်ကို စီရင်၏။

ဖတ်စာများ

က။ စတ္တာရော ကြမံ ပုဂ္ဂလာ နဲ့ သေဝိတဗ္ဗံ။ လေးမျိုးကုန်သော ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မဖို့ဝအပ်ကုန်။
ခ။ တိဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မဟိ သမန္တာဂတော ဗာလော ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ရဟန်းတို့ သုံးပါးသော တရားတို့နှင့် ပြည့်
စုံသူကို လူမှိုက်ဟု သိအပ်၏။

ဂ။ တယာ ကြမသို့ ဂါမေ နဲ့ ဝသိတဗ္ဗံ။ သင်သည် ဤစွာ၌ မနေအပ်။

ယ။ အမေဟိ စံ နဲ့ စိန္တာတဗ္ဗံ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ဤသို့ မကြံစည်အပ်။

င။ သမဏေဟိ ကြမံ စတ္တာရော ဓမ္မာ ဘနိတဗ္ဗံ။ ရဟန်းတို့သည် ဤလေးပါးသောတရားတို့ကို သိအပ်
ကုန်၏။

စ။ တယော ကြမံ ဓမ္မာ ပဏ္ဍာတေဟိ ပဟာတဗ္ဗံ။ ဤတရားသုံးပါးတို့ကို ပညာရှိတို့သည် ပယ်အပ်ကုန်၏။
(တဗ္ဗသို့လိုပို့ချချက်)

ဆ။ မယာ ပုလံ ကတံ၊ န ပါဝံ။ ငါသည် ကောင်းမှုကို ပြသင့်၏၊ မကောင်းမှုကို မပြသင့်။
 ၆။ ပုရိသန ဝိဟာရော ကတော့။ ယောကျားသည် ကျောင်းကို ဆောက်လုပ်အပ်၏။
 ၇။ ပုရိသန သာလာ ကတာ။ ယောကျားသည် ရေပ်ကို ဆောက်အပ်၏။
 ၈။ ပုရိသန ဂေဟံ ကတံ။ ယောကျားသည် အိမ်ကို ဆောက်အပ်၏။
 ၉။ ပုရိသန ပုရိသဟံ သာလာ ကတာ။ ယောကျားတို့သည် ကျောင်းကို ဆောက်အပ်၏။
 ၁၀။ ပုရိသန ဂေဟံ ကတံ။ ယောကျားတို့သည် အိမ်ကို ဆောက်အပ်၏။
 ၁၁။ ပုရိသန ဝိဟာရာ ကတာ။ ယောကျားသည် ကျောင်းတို့ကို ဆောက်လုပ်အပ်ကုန်၏။
 ၁၂။ ပုရိသန သာလာယော ကတာယော။ ယောကျားသည် ရေပ်တို့ကို ဆောက်အပ်ကုန်၏။
 ၁၃။ ပုရိသန ဂေဟံနို့ ကတာနို့။ ယောကျားသည် အိမ်တို့ကို ဆောက်အပ်ကုန်၏။
 ၁၄။ ပုရိသန ဝိဟာရာ ကတာ။ ယောကျားတို့သည် ကျောင်းတို့ကို ဆောက်အပ်ကုန်၏။
 ၁၅။ ပုရိသန ပုရိသဟံ သာလာယော။ ယောကျားတို့သည် ရေပ်တို့ကို ဆောက်အပ်ကုန်၏။
 ၁၆။ ပုရိသန ဘို့ကွဲ မူဒါ။ ကတမေ တယော ? ယောဗ္ဗာမဒေါ အာရောဂျမဒေါ မီဝိတမဒေါ။ (အံ့ဌာပါသရွှေ)

၁၇။ တယောမေ ဘို့ကွဲဝေ မူဒါ။ ကတမေ တယော ? ယောဗ္ဗာမဒေါ အာရောဂျမဒေါ မီဝိတမဒေါ။ (အံ့ဌာပါသရွှေ)

၁၈။ တိသော ကူမာ ဘို့ကွဲဝေ သမ္မဒါ။ ကတမာ တိသော ? သမ္မဒါသမ္မဒါ သီလသမ္မဒါ ပညာသမ္မဒါ။ ကူမာ ခေါ ဘို့ကွဲဝေ တိသော သမ္မဒါတိ။ (အံ့ဌာပါသရွှေ)

၁၉။ တိဟိ ဘို့ကွဲဝေ အဂ်ဟိ သမန္တာကတော မိတ္တာ သေဝိတဗ္ဗာ။ ကတမေဟိ တိဟိ ? ဒုဒ္ဓသံ ဒဒါတိ ဒုဏ္ဏရံ ကရောတိ၊ ဒုက္ခမံ ဓမတိ။ ကူမေဟိ ခေါ ဘို့ကွဲဝေ အဂ်ဟိ သမန္တာကတော မိတ္တာ သေဝိတဗ္ဗာ။ (အံ့ဌာပါသရွှေ)

ရှင်းလင်းချက်

♠ မျှေားတားထားသော စကားလုံးများကို ကြည့်ပါ။ ‘မဒါ’ ပုလိုင်နာမ်ဖြစ်၍ ငွေး၏ ဝိသေသနကို တယောဟု ပုလိန်ပုံစံဖြင့် ရေးသည်။ ‘သမ္မဒါ’သည် ကူးလိုင်ဖြစ်၍ ငွေး၏ ဝိသေသနကို ‘တိသော’ဟု ကူးလိုင်ပုံစံဖြင့် ရေးသည်။ ‘ပညာနှင့်’သည် နပုံလိန် ဖြစ်၍ ငွေး၏ ဝိသေသနကို ‘တိကို’ ဟု နပုံလိန်ပုံစံဖြင့် ရေးသည်။

၁၈။ တိဟိ ဘိက္ခဝေ ဌာနေဟိ သဒ္ဓိ ပသန္တာ ဝေဒီတဗ္ဗာ။ ကတမေဟိ တိဟိ? သီလဝန္တနံ ဒသနကာမော ဟောတိ၊ သဒ္ဓမံ သောတုကာမော ဟောတိ၊ ပိုဂတမလမဏ္ဍာရန် စေတသာ အဂါရု အန္တာဝသတိ မှတ္တစာဂေါ ပယတပါကို ဝေါသဂ္ဂရတော ယာစယောဂေါ ဒါန်သံဃာဂာဂ ရတော။ ကူမေဟိ ခေါ ဘိက္ခဝေ တိဟိ ဌာနေဟိ သဒ္ဓိ ပသန္တာ ဝေဒီတဗ္ဗာ။ (အံဠဝပါ၎င်္ခ)

၁၉။ တိသော ကူမာ ဘိက္ခဝေ ဂုဏ်ယော။ ကတမာ တိသော? သဒ္ဓိဝုရု သီလဝုရု ပညာဝုရု။ ကူမာ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဂုဏ်ယောတိ။ (အံဠဝပါ၎င်္ခ)

J။ ဂန္ဓာတသူတ္ထ

အထခေါ အာယသွာ အာနန္တာ ယေန ဘဂဝါ တေနပသက်မီ၊ ဥပသက်မီတာ ဘဂဝါ။ အဘိဝါဒေတွာ ဇကမန္တီ နိသိမီ၊ ဇကမန္တီ နိသိန္တာ ခေါ အာယသွာ အာနန္တာ ဘဂဝါ။ ဇတဒဝေါစ -----

တိကိမ္မနံ ဘဏ္ဍာ ဂန္ဓာတသာနံ၊ ယသံ အနုဝါတံယော ဂန္တာ ဂုဏ်တိ နော ပဋိဝါတံ။ ကတမ္မနံ တိကို မူလဂန္တာ သာရဂန္တာ ပုံပူဂန္တာ၊ ကူမ္မနံ ခေါ ဘဏ္ဍာ တိကို ဂန္ဓာတသာနံ၊ ယသံ အနုဝါတံယော ဂန္တာ ဂုဏ်တိ နော ပဋိဝါတံ။ အထို နဲ ခေါ ဘဏ္ဍာ ကိုနဲ ဂန္ဓာတံ၊ ယသံ အနုဝါတံမ့် ဂန္တာ ဂုဏ်တိ၊ ပဋိဝါတံမ့် ဂန္တာ ဂုဏ်တိ၊ အနုဝါတပဋိဝါတံမ့် ဂန္တာ ဂုဏ်တိတံ။

အတ္ထာနနံ ကိုနဲ ဂန္ဓာတံ၊ ယသံ အနုဝါတံမ့် ဂန္တာ ဂုဏ်တိ၊ ပဋိဝါတံမ့် ဂန္တာ ဂုဏ်တိ၊ အနုဝါတပဋိဝါတံမ့် ဂန္တာ ဂုဏ်တံတိ။ ကတမ္မ ပနဲ ဂန္ဓာတံ၊ ယသံ အနုဝါတံမ့် ဂန္တာ ဂုဏ်တိ၊ ပဋိဝါတံမ့် ဂန္တာ ဂုဏ်တိ၊ အနုဝါတပဋိဝါတံမ့် ဂန္တာ ဂုဏ်တံတိ။

ကူမာနနံ ယသ္ထံ ဂါမ ဝါ နိဂမ ဝါ ပုရိသာ ဝါ ဗုဒ္ဓ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ဓမ္မ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ သံယံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ပါကာတံပါတာ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ အဒိန္တာဒါနာ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ ကာမေသုမိစ္စာစာရာ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ မှသာဝါဒါ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ သုရာမေရယ မဇ္ဇာမာဒြာနာ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ သီလဝါ ဟောတံ ကလျာဏာဓမ္မာ၊ ပိုဂတမလမဏ္ဍာရန် စေတသာ အဂါရု အန္တာဝသတိ၊ မှတ္တစာဂေါ ပယတပါကို ဝေါသဂ္ဂရတော ယာစယောဂေါ ဒါန်သံဃာဂာဂ ရတော။

တသံ ဒီသာသု သမဏြိပ္ပာဏာ ဝဏ္ဏံ ဘာသန္တံ “အသုကသ္ထံ နာမ ဂါမ ဝါ နိဂမ ဝါ ကူမ္မ ယောတိ၊ ပုရိသာ ဝါ ဗုဒ္ဓ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ဓမ္မ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ သံယံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ပါကာတံပါတာ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ အဒိန္တာဒါနာ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ ကာမေသုမိစ္စာစာရာ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ မှသာဝါဒါ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ သုရာမေရယ မဇ္ဇာမာဒြာနာ ပဋိဝါရတော ဟောတိ၊ သီလဝါ ဟောတံ ကလျာဏာဓမ္မာ၊ ပိုဂတမလမဏ္ဍာရန် စေတသာ အဂါရု အန္တာဝသတိ၊ မှတ္တစာဂေါ ပယတပါကို ဝေါသဂ္ဂရတော ယာစယောဂေါ ဒါန်သံဃာဂာဂ ရတော”တိ။

ဒေဝတာပိဿာ ဝဏ္ဏံ ဘာသန္တံ “အသကသိုံး နာမ ဂါမ ဝါ နိဂမ ဝါ လူထိ ဝါ ပုရိသော ဝါ ဗုဒ္ဓသရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ သံလံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ပါကာတိပါတာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ အဒီန္တာဒါနာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ ကာမေသုမိစ္စာစာရာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ မှသာဝါဒါ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ သူရာမေရယ မဇ္ဈာမာဒ္ဓာနာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ သီလဝါ ဟောတိ ကလျာဏမမွာ၊ ဝိဂတမလမစွဲရေန စေတသာ အဂါရံအဏျာဝသတိ၊ မူတ္ထစာဂေါ ပယတပါဏီ ဝေါသဂ္ဂရတော ယာစယောဂေါ ဒါနသံဝိဘာဂရတော ”တိ။ လူဒံ ခေါ တ အာနန္တ ဂန္ဓာတံ၊ ယသာ အနုဝါတမ့် ဂန္ဓာ ဂန္ဓာတိ၊ ပဋိဝိတမ့် ဂန္ဓာ ဂန္ဓာတိတိ။

န ပုံဖော်န္တာ ပဋိဝိတမေတိ၊
န စန္တနံ တကရမလွှိကာ ဝါ။
သတ္ထ ဂန္ဓာ ပဋိဝိတမေတိ၊
သဗာ ဒီသာ သပ္ပါရသော ပဝါယတီတိ။

(အံ့ဩပါ၍၂၂၆)

၂၁။ စတ္တာရိမာနံ ဘိက္ခာဝ သဂ္ဂဟ ဝတ္ထာနံ။ ကတမာနံ စတ္တာရိ? ဒါနံ ပေယျဝဏ္ဏံ အတ္တစရိယာ သမနတ္တတာ လူမာနံ ခေါ ဘိက္ခာဝ စတ္တာရိ သဂ္ဂဟဝတ္ထာနံတိ။ (အံ့ဩပါ၍၂၂၆)

၂၂။ စတူဟိ ဘိက္ခာဝ ဓမ္မဟိ သမန္တာဂတော ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တာ စံ နိရယော။ ကတမေဟိ စတူဟိ ? ပါကာတိပါတိ ဟောတိ၊ အဒီန္တာဒါယီ ဟောတိ၊ ကာမေသုမိစ္စာရုံ ဟောတိ၊ မှသာဝါဒီ ဟောတိ။ လူမေဟိ ခေါ ဘိက္ခာဝ စတူဟိ ဓမ္မဟိ သမန္တာဂတော ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တာ စံ နိရယော။ (အံ့ဩပါ၍၃၇၂)

၂၃။ စတ္တာရောမ ဘိက္ခာဝ ပုဂ္ဂလာ သန္ဓာ သံဝိဇ္ဇာနာ လောကသိုံး။ ကတမ စတ္တာရော ? ရူပပွဲမာဏာ ရူပပွဲသန္ဓာ၊ ပောာသပွဲမာဏာ ပောာသပွဲသန္ဓာ၊ လူခပွဲမာဏာ လူခပွဲသန္ဓာ၊ ဓမ္မပွဲမာဏာ ဓမ္မပွဲသန္ဓာ။ လူမ ခေါ ဘိက္ခာဝ စတ္တာရော ပုဂ္ဂလာ သန္ဓာ သံဝိဇ္ဇာနာ လောကသိုံးနှင့်။ (အံ့ဩပါ၍၃၇၃)

၂၄။ စတသော လူမ ဘိက္ခာဝ အာဘာ။ ကတမ စတသော ? စန္တာဘာ သူရိယာဘာ အဂ္ဂိဘာ ပညာဘာ။ လူမ ခေါ ဘိက္ခာဝ စတသော အာဘာ။ စတဒရုံ ဘိက္ခာဝ လူမသံ စတနဲ့ အာဘာနံ ယဒီဒံ ပညာဘာတိ။ (အံ့ဩပါ၍၄၇၅)

ပွဲ(၅) မှ အငြာရသ(၁၈) အထိ ဂဏန်းသချုပ်များ

၁/၃	ပွဲ
၂/၄	ပွဲဟို
၁/၂။	ပွဲနှံ
၁။	ပွဲသူ

(လိန်သုံးပါးလုံးရပ်စဉ်တူ၏)

ရပ်ပြီးပုံ

$$\begin{array}{l} \text{၁/၃} \quad \text{ပွဲ} + \text{ယော} = \text{ပွဲ} \\ \text{၇} + \boxed{\text{၁}} \end{array} \qquad \begin{array}{l} \text{၂/၄} \quad \text{ပွဲ} + \text{ဟို} = \text{ပွဲဟို} \\ \text{၇} + \boxed{\text{၁}} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{၁/၂။} \quad \text{ပွဲ} + \text{နံ} = \text{ပွဲနံ} \\ \text{၇} + \boxed{\text{၁}} \quad (\text{န})\text{လာ} \end{array} \qquad \begin{array}{l} \text{၁။} \quad \text{ပွဲ} + \text{သူ} = \text{ပွဲသူ} \\ \text{၇} + \boxed{\text{၁}} \end{array}$$

ဆ-၆၊ သတ္တာ-၇၊ အငြာ-၈၊ နဝ-၉၊ ဒသ-၁၀၊ ဇကာဒသ-၁၁၊ ဒ္ဓဒသ-၁၂၊ စုဒသ-၁၃၊ တေရသ-၁၄၊ စုဒသ-၁၅၊ ပန္နရသ-၁၆၊ သောင့်သ-၁၇၊ သတ္တာရသ-၁၈၊ အငြာရသ-၁၉၊ ဤ သချုပ်တို့သည် ပွဲနှင့် ရပ်စဉ်ပုံ၊ ရပ်ပြီးပုံ အားလုံးတူကြသည်။

စည်းမျဉ်းများ

၁၆။ နော စ ဒ္ဓဒတော နံမှိ။ နံ ကြောင့် ဒ္ဓံ စတု အစ အငြာရသအဆုံး ပုံဒ်တို့နောင် နလာ။
 ၂၇။ ပွဲဘဒီန မတ္တာ။ သူ နံ ဟို တို့ကြောင့် ပွဲ မှ အငြာရသတိုင်သော သချုပ်ဂဏန်းများ၏ ‘အ’ သည်
 ၆-သို့ ပြောင်းမသွားရန် ‘အ’သို့ပြောင်းသည်။ (သေချာအောင်ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်)
 ၈၃။ ပွဲဘဒီန မကာရော။ ယော နှစ်လုံးကြောင့် ပွဲ မှ အငြာရသတိုင်သော သချုပ်ဂဏန်းများ၏ ‘အ’ သည်
 ယောနှင့်အတူ ‘အ’သို့ပြောင်းသည်။

ဖတ်စာများ

၂၅။ ဘောဇ် ဘိက္ခဝေ ဒဒမာနော ဒါယကော ပဋိဂိုဟကာနဲ့ ပဋိ ဌာနာနဲ့ ဒေတီ။ ကတမာနဲ့ ပဋိ ? အာယုံ ဒေတီ၊ ဝဏ္ဏံ ဒေတီ၊ သူခံ ဒေတီ၊ ဗလံ ဒေတီ၊ ပဋိဘာနဲ့ ဒေတီ။ (အံပြပါဉာဏ်)

၂၆။ ပဋိမာနဲ့ ဘိက္ခဝေ ကာလဒါနာနဲ့။ ကတမာနဲ့ ပဋိ ? အာကန္တာသု ဒါနဲ့ ဒေတီ၊ ဂမိကသု ဒါနဲ့ ဒေတီ၊ ဂိုလာနာသု ဒါနဲ့ ဒေတီ၊ ဒုဗိုလှေ့ ဒါနဲ့ ဒေတီ၊ ယာနဲ့ တာနဲ့ နဝသသာနဲ့ နဝဖလာနဲ့၊ တာနဲ့ ပွဲမံ သီလဝန္တသူ ပတိ၍ပေတီ။ ကူမာနဲ့ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ပဋိ ကာလဒါနာနဲ့တီ။ (အံပြပါဉာဏ်)

၂၇။ ပဋိမာ ဘိက္ခဝေ သမွဒါ။ ကတမာ ပဋိ ? သဒ္ဓိသမွဒါ သီလသမွဒါ သုတသမွဒါ စာကသမွဒါ ပညာ သမွဒါ။ ကူမာ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ပဋိ သမွဒါတီ။ (အံပြပါဉာဏ်)

၂၈။ ပဋိမေ ဘိက္ခဝေ စက်မေ အာနိသံသာ။ ကတမေ ပဋိ ? အဗ္ဗိုနက္ခမေ ဟောတီ၊ ပဓနက္ခမေ ဟောတီ၊ အပူဗာဇာ ဟောတီ၊ အသိတံ ပိုတံ ခါယိတံ သာယိတံ သမွာ ပရိမာကံ ဂုဏ်တီ၊ စက်မာခိုကတော သမာဓိ စိရှင့်တိကော ဟောတီ။ ကူမေဟိ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ပဋိ စက်မေ အာနိသံသာတီ။ (အံပြပါဉာဏ်)

၂၉။ ပဋိမာနဲ့ ဘိက္ခဝေ ဌာနာနဲ့ သမွသာန္တာ မာတာပိတရော ပုတ္တံ ကူစ္စာ ကူလေ ဇာယမာနဲ့။ ကတမာနဲ့ ပဋိ ? ဘတော ဝါ နော ဘရိသာတီ၊ ကိုစ္စ ဝါ နော ကရိသာတီ၊ ကူလဝံသော စိရုံ ဌာသာတီ၊ ဒါယုံ ပဋိပဋိသာတီ၊ အထ ဝါ ပန် ပေတာနဲ့ ကာလက်တာနဲ့ ဒက္ခိကံ အနုပဒသာတိတီ။ ကူမာနဲ့ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ပဋိ ဌာနာနဲ့ သမွသာန္တာ မာတာပိတရော ပုတ္တံ ကူစ္စာ ကူလေ ဇာယမာန္တာ။ (အံပြပါဉာဏ်)

ရတာဒီဂိုဏ်း
ပုလိန် ဥကာရွှေ
ဘိက္ခာ (ရဟန်း) ရပ်စဉ်ပုံ

၁။	ဘိက္ခာ	ဘိက္ခာ။ ဘိက္ခာဝေါ
အာ။	ဘော ဘိက္ခာ	ဘောန္တာ ဘိက္ခာ။ ဘိက္ခာဝေ၊ ဘိက္ခာဝေါ
ဒု။	ဘိက္ခံ့	ဘိက္ခံ့။ ဘိက္ခံ့ဝေါ
တ။	ဘိက္ခုနာ	ဘိက္ခု။ဟို၊ ဘိက္ခု။ဟို၊ ဘိက္ခု။ဟို
စ။	ဘိက္ခုသာ၊ ဘိက္ခုနော	ဘိက္ခု။နံ့၊ ဘိက္ခု။နံ့
မီ။	ဘိက္ခုသွာ၊ ဘိက္ခုနာ	ဘိက္ခု။ဟို၊ ဘိက္ခု။ဟို၊ ဘိက္ခု။ဟို၊ ဘိက္ခု။ဟို
ဆ။	ဘိက္ခုသာ၊ ဘိက္ခုနော	ဘိက္ခု။နံ့၊ ဘိက္ခု။နံ့
သ။	ဘိက္ခုသီး၊ ဘိက္ခုမြို့	ဘိက္ခု။သု့၊ ဘိက္ခု။သု့

ရပ်ပြီးပုံ

၁။	ဘိက္ခာ + နိ = ဘိက္ခာ	ဘိက္ခာ + ဖော = ဘိက္ခာ။	ဘိက္ခာ + ယော = ဘိက္ခာဝေါ
		ဘိက္ခု+ြုံ့။	ဝေါ
အာ။	ဘိက္ခာ။ ဘိက္ခု။ ဘိက္ခာဝေါ (ပထမ၊ နှင့်တူ)	ဘိက္ခာ + ယော = ဘိက္ခာဝေ	၆၀
ဒု။	ဘိက္ခာ + း>း = ဘိက္ခံ့	ဘိက္ခာ။ ဘိက္ခာဝေါ (ပထမ၊ နှင့်တူ)	
တ။	ဘိက္ခာ + နာ = ဘိက္ခုနာ	ဘိက္ခာ + ဟို = ဘိက္ခု။ဟို/ဘိ	ဘိက္ခာ + ဟို = ဘိက္ခုဟို/ဘိ
		ဘိက္ခု+ြုံ့။	
စ/ဆ။	ဘိက္ခာ + သာ = ဘိက္ခုသာ	ဘိက္ခာ + သာ = ဘိက္ခုနော	ဘိက္ခာ + နံ့ = ဘိက္ခု။နံ့
	သာ	နော	ဘိက္ခု+ြုံ့။
	ဘိက္ခာ + နံ့ = ဘိက္ခု။နံ့		
မီ။	ဘိက္ခာ + သွာ = ဘိက္ခုသွာ	ဘိက္ခာ + သွာ = ဘိက္ခုမှာ	ဘိက္ခာ + သွာ = ဘိက္ခုနာ
		မှာ	နာ
	(ဘိက္ခု။ဟို၊ ဘိက္ခုဟို၊ တတိယာနှင့်တူ)		
သ။	ဘိက္ခာ + သီး = ဘိက္ခုသီး	ဘိက္ခာ + သီး = ဘိက္ခုမြို့	ဘိက္ခာ + သု့ = ဘိက္ခု။သု့
	ဘိက္ခာ + သု့ = ဘိက္ခုသု့	မြို့	ဘိက္ခု+ြုံ့။

စဉ်မျဉ်များ

චුඩා|| ගෙවාගෙවා ලෙව් ගව්පි|| අම යු ආ යු. මඟ්‍රාද්:ල්ගෙව පාලු වි, එක්තු වි යන් පුරාග
ගුරුයුවා:වන්||

ଓৰ্জি॥ বুবলেকাছ যেয়া নিয়ে লেখা পেই॥ বুবলেকাছ যেয়া নিয়ে লেখা পেই॥

ဒေဝါ။ လတော် ပေါကာရောစ်။ ပုံလိန် ဥ/ဦး ဆုံးသည် စကာလုံးနောက်က ယော သည် ပေါ် သို့ပြောင်းသည်။

ଶ୍ରୀ|| କେବେଳିଯୁ ଲେବାର|| ବୋ, ବୋ କେନ୍ଦ୍ରାଂ କି ଜନ୍ମ ଆ ହୀଁ ପ୍ରାଣଃଜନ୍ମ||

၃၁။ အံမောနိဂုဟီတံ ရျဲလပေဟီ။ ရျဲလပ နောက် အံသည် နိဂုဟီတံသို့ ပြောင်းသည်။

୨୩॥ ଯାହିଁର୍ଭିବୁଦ୍ଧିରେ ଯା, ଫୁ, ତି ପିଗଟିତିକ୍ଷିଗ୍ରାହିଣୀ ରୈନ ବର୍ଣ୍ଣନା ତିବୁଦ୍ଧି ପ୍ରାଣିରେଣ୍ଟିଲ୍

မပြောင်းသည့် အခါလည်းရှိသည်။

အစိအရင်ထူး

၁။ လနောက်က အံသည် နံသို့ပြောင်းသည်။

ပုံစံ။ အဟံ ဝန္တေ မဟာဝိရု ပုဒ္ဓမာဒိစ္စာနှံ။ (ဒိ-ဂါ၊ ပါ၊ ဂျဇာ)

အဟံ-ငါသည်။ မဟာဝိရုံ-လုံးလကြီးတော်မူသော၊ အာဒိစ္စပန္တုန်း-နေမင်း၏ ဆွဲတော်ဖြစ်တော်မူသော၊ ဗုဒ္ဓ-ဘုရားကို၊ ဝန္တု-ရှိခိုးပါ၏။

၂။ ယော ကို ပေါ်နေ မပြရန့် ယောကြောင့် ဥ သည် အ သို့ ပြောင်းသည်။ ဟေတယော၊ နှိမ်ယော စသည်
ဖြစ်၏။ (လယ်တိပဒေလာကျမ်း ပတဲ ၁၂၇)

ပုံစံ။ အဇွဲဝ တံ ကုရယော ပါပယာတူ။ (၁၂၂၊ ၃၀၈) ပါ၌ ကုရယောဟရှိ။ နိရဏ္ဍာ(၁၀၈)၌
ကုရယော/ကုရယော နှစ်မျိုး ပြသည်။ အဇွဲဝ-ယနေ့၌ပင် တံ-ထိုဝိရရအမတ်ကို၊ ကုရယော-ကုရတိုင်းတို့သို့၊
ပါပယာတူ-ရောက်စေလောာ။ (အတေကပါ၌မဟာနိပါတ်နှင့်သူ ၅၁ ၆၅)

၁။ ဉာဏ်လင် အာ ဆုံးသည့် စကားလုံးကို (ငွေးတို့၏အကို) “ဟ” ဟုခေါ်သည်။ ဉာဏ်လင် ဉာဏ် ပုံးသည့်စကားလုံးများကို (ငွေးတို့၏ ဉာဏ်ပုံးကို) “ပ” ဟုခေါ်သည်။ ပုံလိန် နပုံလိန် ၏ ဆုံးသောစကားလုံးများကို (ငွေးတို့၏ ဉာဏ်ကို) “၅” ပုံလိန် နပုံလိန် ၏ ဆုံးသောစကားလုံးများကို (ငွေးတို့၏ ပုံးကို) “၈” ပုံလိန် နပုံလိန် ၏ ဆုံးသောစကားလုံးများကို (ငွေးတို့၏ ပုံးကို) “၁” ဟုခေါ်သည်။

ဥကာရန္တပုလိုင် ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

ဘို့က္ခာ	ရဟန်း	ဝန္တာ	လိမ္မာသူ	သာနဲ့	တောင်ထိပ်ပြင်
ဘာကျေ	နေ့မင်း	ရာဟု	အသုရိန်	ကေတု	တံခွန်/မှန်ကင်း
ပဂံ	ဆွဲအသူ	ညီ	ကြံ	သိန္တာ	သမုဒ္ဒ
ကုန်	မီးစာ	ဝေါး/ ဝေကျေ	ဝါး	နေရာ/ မေရာ	မြင်းမိုဂ်တောင်
ဂရာ	ဆရာ	ဟေတု	အကြောင်း	သေတု	တံတား
မစွဲ	သေမင်း	ဗျာ	မိတ်ဆွေ	သတ္တာ	ရှင်းသူ
ကာရု	လက်သမား	ရရ	ဆတ်သတ္တဝါ	ကင့်စွဲ	ဇို့ဗို့
ကုရာ	ကုရာတိုင်း				

♠ ရရသဒ္ဓိဝယ် ယောဝိဘတ်ကို လတောဝါကာရော စ ၃ ဦးကာရသဒ္ဓိဖြင့် နောပြု၍ ရရနောဟု ရပ်များပို၏။ ဟေတုသဒ္ဓိဝယ် ယောဝိဘတ်ဖြင့် ဟေတုယောဟု ပို၏။ နေ့သဒ္ဓိကား နေ့ယော၊ နေ့နော ဟု နှစ်ရပ်ပို၏။ (တွဲဘက်အခြေပြုသဒ္ဓိ ၈၈)

ဖတ်စာများ

၃၀။ အထခေါ ထေရာနံ ဘို့က္ခာနံ ဓတေဒဟောသိ “ကတ္တ နဲ့ ခေါ မယံ ဓမ္မာ ဝိနယ္တ သက်းယေယာမာ”တိ အထခေါ ထေရာနံ ဘို့က္ခာနံ ဓတေဒဟောသိ “ရာဂေဟံ ခေါ မဟာဂေါစရုံ ပဟူတသေနာသနံ၊ ယန္တာနံ မယံ ရာဂေဟာ ဝသံ ဝသန္တာ ဓမ္မာ သက်းယေယာမာ၊ နဲ့ အညော ဘို့က္ခာ၍ ရာဂေဟာ ဝသံ ဥပဂဇ္ဇာယျာနိုး”။

(သီလက္ခာနံဝါဒအငွေကထာ-၆)

၃၁။ စတူဟို ဘို့က္ခာဝေ ဓမ္မာဟို သမန္တာဂတော ဘို့က္ခာ၍ အပဏ္ဍာကပဋိပံ့ပံ့ ပဋိပန္တာ ဟောတိ၊ ယောနိစသု အာရွှေ့ ဟောတိ အာသဝါနံ ခယာယာ။ ကတမေဟို စတူဟို? လူမဲ ဘို့က္ခာဝေ ဘို့က္ခာ၍ သီလဝါ ဟောတိ၊ ဗဟိုသုတော ဟောတိ၊ အာရွှေ့ဝိရိယော ဟောတိ၊ ပညာဝါ ဟောတိ၊ လူမေဟို ခေါ ဘို့က္ခာဝေ စတူဟို ဓမ္မာဟို သမန္တာဂတော ဘို့က္ခာ၍ အပဏ္ဍာကပဏိပံ့ပံ့ ပဏိပန္တာ ဟောတိ၊ ယောနိစသု အာရွှေ့ ဟောတိ အာသဝါနံ ခယာယာတိ။

(အံ၊ ပါ၊ ၁၊ ၃၈)

၃၂။ ဧဝံ မေ သုတံ -- ဇက် သမယံ ဘဂဝါ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ တောဝနေ့ အနာထပိလို့ကသု အာရာမေ။ တွဲ ခေါ ဘဂဝါ ဘို့က္ခာ၍ အာမနေ့သိ “ဘို့က္ခာဝါ”တိ။ “ဘဒ္ဒံ”တိ ဘို့က္ခာ၍ ဘဂဝတော ပစ္စသောသံ။ (အံ၊ ပါ၊ ၂၊ ၃၈)

သတ္တာဒိရိယ်
ပုလိန် ဥကာရွှေ
သတ္တာ (ဘရား) ရပ်စဉ်ပု

၁	သတ္တာ	သတ္တာရော (သတ္တာ) ^၁
အ၁	ဘောသတ္တာ၊ သတ္တာ	ဘောဇ္ဈာ သတ္တာရော (သတ္တာ)
၃	သတ္တာရုံး (သတ္တာ)	သတ္တာရော (သတ္တာရော)
၈	သတ္တာရာ၊ သတ္တာနှာ	သတ္တာရောဟို၊ ဘို့၊ သတ္တာ၂ဟို၊ ဘို့
၀	သတ္တာ၊ သတ္တာနော၊ သတ္တာသု	သတ္တာရာနံး၊ သတ္တာနံး၊ သတ္တာ၂နံး
၄	သတ္တာသွား၊ သတ္တာမှာ၊ သတ္တာရာ၊ သတ္တာနာ	သတ္တာရောဟို၊ ဘို့၊ သတ္တာ၂ဟို၊ ဘို့
၇	သတ္တာ၊ သတ္တာနော၊ သတ္တာသု	သတ္တာရာနံး၊ သတ္တာနံး၊ သတ္တာ၂နံး
၁၁	သတ္တာသွံး၊ သတ္တာမြို့၊ သတ္တာရိုး	သတ္တာရေသူ၊ သတ္တာ၂သု

၁	သတ္တာ + နို = သတ္တာ	သတ္တာ + ယော = သတ္တာရော
	သတ္တာ + ။ > ၁	သတ္တာ + ။ > ၁
		သတ္တာ + ယော = သတ္တာ
		၁
အ၁	သတ္တာ + နှို = သတ္တာ	သတ္တာ + နှို = သတ္တာ
	သတ္တာ + ။ > ၁ > ၁	သတ္တာ + ။ > ၁
၃	သတ္တာ + အံ = သတ္တာရုံး	(သတ္တာရော၊ ပထမာယောနှင်တူ)
		သတ္တာ + အံ = သတ္တာ၂
		၂
	(သတ္တာရော၊ ပထမာယောနှင်တူ)	သတ္တာ + ယော = သတ္တာရော
		သတ္တာ + ။ > ၁
၈	သတ္တာ + နာ = သတ္တာနှာ	သတ္တာ + နာ = သတ္တာရာ
	သတ္တာ + ဘို = သတ္တာရောဟို/ဘို	သတ္တာ + ။ > ၁
	သတ္တာ + ။ > ၁ ၅	
	၅ + ၁ > ၆	
		သတ္တာ + ဘို = သတ္တာ၂ဟို / ဘို
		သတ္တာ + ။ > ။

၁/၁၀

သတ္တာ + နှ = သတ္တာ
သတ္တာ+|> |

သတ္တာ + သ = သတ္တာသ
သ

သတ္တာ + သ = သတ္တာနော
နော

သတ္တာ + နံ = သတ္တာရာနံ
သတ္တာ+ |> ၁။၄
၏+|> ၁

သတ္တာ + နံ = သတ္တာနံ
သတ္တာ+|> ၁ > ၁

သတ္တာ + နံ = သတ္တာ။နံ
သတ္တာ+|>။။

၆

သတ္တာ + သူ့ = သတ္တာသူ့
မှာ

သတ္တာ + သူ့ = သတ္တာမှာ
မှာ

သတ္တာ + သူ့ = သတ္တာနှုံး
နှုံး

သတ္တာ + သူ့ = သတ္တာရာ
သတ္တာ+|>၁။၇ နှုံး > ၁

(သတ္တာရေဟိ/ဘိ၊ သတ္တာ။ဟိ/ဘိ တတိယာနှင့်တူ)

၃

သတ္တာ + သီး = သတ္တာသီး
သ

သတ္တာ + သီး = သတ္တာမိုး
မိုး

သတ္တာ + သီး = သတ္တာရီ
သတ္တာ+ |> ၁။၇ ၈ ၁

သတ္တာ + သူ = သတ္တာရေသူ
သတ္တာ+ |> ၁။၇
၏+|> ၁

သတ္တာ + သူ = သတ္တာ။သူ
သတ္တာ+|>။။

သတ္တာနှင့်ရုပ်စဉ်ပုံ/ပြောင်းလဲပုံတူသော စကားလုံးများ

သတ္တာ(သသ+ရတ္တ)ဘုရား ကတ္တာ(ကရာ+တူ)ပြုလုပ်သူ ဘတ္တာ(ဘရာ+ရိတု)လင်(အရှင်သခင်)
ဝတ္ထာ(ဝဒ/ဝစ+တူ)ပြောဆိုတတ်သူ နေတု(နို+တု) /နေတ္တာ-ဆောင်တတ်သူ
နတ္တာ (နတာ+ရိတု)-ပြေား ဓာတု(ဓာ+တု)ဆောင်တတ်သူ

♠ “တု”သည် ပြုလုပ်တတ်သူဟုသော(ကတ္တား) အမိပါယ်ကို ပြသည်။

အစီအရင်ထူး

♠ ကတ္တာ၊ ခတ္တာ-အမတ်၊ အမတ်ဟော ကတ္တာ၊ ခတ္တာ တို့၏ အာလပ်သိသည် ဧသို့ပြောင်း၍ ကတ္တေ၊ ခတ္တေ ဟု ရှိနိုင်သည်။ ဂသိကြောင့် ကတ္တာ၏ ဥသည် အာရသို့ပြောင်း၍ ကတ္တာရဟုလည်း ရှိနိုင်သည်။ နေတ္တာနောက်က သိုံးသည် ဧသို့ပြောင်း၍ နေတ္တေဟုလည်းရှိနိုင်သသည်။

စည်းမျဉ်းများ

၁၄၈။ သတ္တာပိတာဒီနမှာ သိသိုံး သိလောပါစ။ သိကြောင့် သတ္တာပိတု စသည်တို့၏ အဆုံး ဥသည် အာသို့ပြောင်း ပြီး သိသည် ပျောက်ကွယ်သွားသည်။

၁၄၉။ အလေ့သွားရတ္တာ။ သိမှတပါးသော ဝိဘတ်ကြောင့် သတ္တာ ပိတုတို့၏ အဆုံးဥသည် အာရသို့ပြောင်းသည်။ ၁၅၀။ ဝါ နံမို့။ နံကြောင့် သတ္တာ ပိတုတို့၏ အဆုံးဥသည် တခါတရု အာရသို့ပြောင်းသည်။

၁၅၁။ သတ္တာနတ္တာ။ နံကြောင့် သတ္တာ ပိတုတို့၏ အဆုံးဥသည် အ သို့ပြောင်းသည်။

၁၅၂။ ဥသိုံး သလောပါစ။ သကြောင့် သတ္တာ ပိတုတို့၏ အဆုံးဥသည် ဥ သို့ ထပ်ပြောင်းသည်။ သလည်း ပျောက်ကွယ်သွားသည်။ ဥထပ်ပြောင်းခြင်းဖြင့် ခိုင်မြဲသွား၍ အာရသို့ မပြောင်းတော့ပေ။

၁၅၃။ တတောယောနမောတု။ ဥမှ ပြောင်းလာသော အာရမှနောက် ယောသည် ပါသို့ ပြောင်းသည်။

၁၅၄။ တတောသို့မို့။ အာရနောက်က သိုံး သည် လူသို့ပြောင်းသည်။ (တတောဖြင့်အာရနောက်မဟုတ်သော သိုံးကို လည်း လူသို့ပြောင်းသည်၊ ဘုဝို၊ ဒီဝို)

၁၅၅။ နာအာ။ အာရ နောက်က နာ သည် အာ သို့ ပြောင်းသည်။

၁၅၆။ အာရောရသုမိကာရော။ သိုံး သည် လူသို့ပြောင်းက အာရ၏ အာသည် အ သို့ပြောင်းသည်။

၁၅၇။ သဗ္ဗာယောနိနမာဇာ။ အာဇာ သုတေသနမြဲဖြင့် အာရနောက်က ပထမာယောသည် အာ၊ ဒုတိယာယောသည် ဧသို့ပြောင်းသသည်။

၂၈။ သုနံဟိသုစာ။ သူ, နံ, ဟိ ဝိဘတ်တို့ကြောင့် ရှေ့က သရသည် ဒီယာသို့ ပြောင်းသည်။ မပြောင်းသည့် အခါလည်းရှိသည်။

၆၆။ ဈူလတော သသာ နော ဝါ။ ဈူလ တို့ နောက်က သ သည် နော သို့ပြောင်းသည်။

၂၁၈။ အမှ တူမှ(ပ)သွာနာဝေ။ သွာကို နာဝိဘတ် ပြောင်းလဲပုံအတိုင်း ပြောင်းနိုင်သည်။

♠ နာ၊ နံ နှစ်လုံး၊ ပေါင်း ဝိဘတ်သုံးမျိုးကြောင့် ဥ သည် အာရသို့ တခါတရု ပြောင်းသည်။ သနှစ်လုံး သိ တို့ကြောင့် ဥသည် အာရသို့မပြောင်း။ ကျွန်ုပ်ဘတ်ရှစ်မျိုးကြောင့် ဥသည် အာရသို့ အမြဲပြောင်းသည်။ တို့ကြောင့် “ သုံးကြောင့်ဝိကပ်၊ သုံးကြောင့်လပ်၊ ရှစ်ရပ်အာရမြဲ ” ဟု ဝိသုဒ္ဓိရုံးဆရာတော်ဆိုသည်။

**ပုံလိန် ဥကာရွှေ
ပိတု (အဘ) ရုပ်စဉ်ပုံ**

ပ	ပိတာ	ပိတာရော, (ပိတာ)
အ	ဘောပိတာ, ပိတာ	ဘောဇ္ဈာ ပိတာရော (ပိတာ)
ဒု	ပိတရုံ (ပိတု)	ပိတာရေ (ပိတာရေ)
တ	ပိတရာ, ပိတုနာ	ပိတာရေဟို, ပိတာရေဘို ပိတူဟို, ပိတူဘို
စ	ပိတု, ပိတုနော, ပိတုသော	ပိတာရာနံ, ပိတာနံ, ပိတူနံ
မီ	ပိတုသွား, ပိတုမှာ, ပိတရာ, ပိတုနာ	ပိတာရေဟို, ပိတာရေဘို ပိတူဟို, ပိတူဘို
ဆ	ပိတု, ပိတုနော, ပိတုသော	ပိတာရာနံ, ပိတာနံ, ပိတူနံ
သ	ပိတုသွံး, ပိတုမို့, ပိတရို	ပိတာရေသူ, ပိတူသု

♠ ရုပ်ပြောင်းလဲပုံမှာ “ပိတု၏ ဥမှာပြောင်းလာသော အာရ၏ အာသည် အသို့ ပြောင်းရုံသာ” ထူး၏။ ကျွန်ုင်း အာလုံး သဲ့၏ နှင့်တူ၏။

ပိတုနှင့်ရုပ်စဉ်ပုံ/ပြောင်းလဲပုံတူသောစကားလုံးများ

ပိတု (ပါ+ရိတု) အဘ	ဘာတု (ဘဒေ/ဘာသ+ရာတု)	အစ်ကို, ညီ
ဇေမာတု (ဇန်+ရိတု, ဇန်မှန်သည်မသို့ပြောင်း)		သားမက်

ပိတုစသည်အတွက်စဉ်းမျဉ်း

၁၅၈။ ပိတာဒီနမသိမိ။ သိမှတပါးသောဝိဘတ်ကြောင့် ပိတုစသည်တို့၏ အာရ၏ အာသည် အသို့ပြောင်းသည်။

(ကျွန်ုင်းမျဉ်းများမှာ သဲ့အတိုင်း ဖြစ်သည်)

အစီအရင်တူး

- ♠ ၁။ တောပစ္စည်းကြောင့် ပိတု၏ ဥသည် လူသို့ပြောင်းသည်။ ပိတိတော့
၂။ သမသံ့ဗြုလည်း ပိတု၏ ပိတု၏ ဥသည် လူသို့ပြောင်းသည်။ ပိတိပက္ခာ့
၃။ ပိတုနောက်က နာဒီဇကဂုစ် ငါးလုံးသည် ယာသို့ပြောင်းသည်။ ပေတျာ့

**ကြတိလိန် ဥကာရန်
မာတု (အမေ) ရုပ်စဉ်ပုံ**

၁	မာတာ	မာတရော
၂၁	ဘောတိ မာတ, မာတာ	ဘောတိယာ မာတရော
၃	မာတရုံ (မာတု)	မာတရော (မာတရေ)
၄၁	မာတရာ, မာတုယာ,	မာတရေဟို, မာတရေဘို, မာတူဟို, မာတူဘို
၅	မာတု, မာတုသု, မာတုယာ,	မာတရာနံး, မာတာနံး, မာတူနံး
၆	မာတရာ, မာတုယာ,	မာတရေဟို, မာတရေဘို, မာတူဟို, မာတူဘို
၇၁	မာတု, မာတုသု, မာတုယာ,	မာတရာနံး, မာတာနံး, မာတူနံး
၈၁	မာတုသွိုံး, မာတုမှို့, မာတရုံး, မာတုယာ, မာတုယံ	မာတရေသူ, မာတူသု

(နိရဲတိဒီပနီပါ၌-၁၀၄)

♠ ခိုတု, ဒုဟိုတု (သမီး) နတ္တာ (မြေးမိန်းကလေး) စသည်တို့တို့ကို မာတုကဲသို့ ရုပ်စဉ်ပါ။ မြေးမိန်းမဟော နတ္တာ၌ အာရေး အာကို အမပြောင်းပဲ နတ္တာရော, နတ္တာရုံးဟု ဖြစ်သည်။

အစီရင်တူး

၁။ မာတုမျှော် နာ, သ(j), သွာ, သွှံး ဇကဂုစ် ငါးလုံးမျှော် မတျာ၊ သွှံးမျှော် မတျာ၍ ဟုရှိနိုင်သည်။
 J။ ဝိတုမျှော် နာ, သ(j), သွာ, သွှံး ဇကဂုစ် ငါးလုံးမျှော် ပေတျာ၊ သွှံးမျှော် ပေတျာ၍ ဟုရှိနိုင်သည်။
 ၃။ အာလုပ်သိသည် စသို့ ပြောင်းသည်။ အစွဲရုံးပဲ နန္ဒမာတော-နန္ဒမယ်တော်၊ အစွဲရုံး-အုံသွွဲယ်ရှိပေစွာ၊

ရုပ်ပြောင်းပုံ

$$\text{မာတု} + \underline{\text{နာ}} = \text{မာတုယာ}$$

ယာ

$$\text{မာ} \quad \text{တု} + \underline{\text{နာ}} = \text{မတျာ}$$

မ+ာ   တု+ာ   ယာ

|

$$\begin{array}{ccc} \text{ဝ} & \text{တု} & + \quad \underline{\text{နာ}} = \text{ပေတျာ} \\ ၁ & + \overset{၁}{\cancel{၁}} > ၁ & \text{တ} + \cancel{\text{ာ}} \end{array}$$

စည်းမျဉ်းများ

၆၁။ ပတောယာ။ ပနောက်က နာ, သ, သွာ, သွှံး သည် ယာသို့ပြောင်းသည်။

၆၁။ တေသုဝဇ္ဇာ။ မာတုမျှော် တု၏ ဥသည် ပျောက်ကွယ်သွားပြီး မာ၏ အသည် အသို့ပြောင်းသည်။

၁၆၅။ ယုပတောသွိုံးယံးပဲ။ ယုပနောက်က သွှံးသည် ယံးသို့ပြောင်းသည်။

မနောဂိုဏ်း အကာရစဲ ပုံလိန် / နပုံလိန်

သီ	မနံး၊ မနော	မနား၊ မနာနံး
အာ	ဘော မနာ၊ မနာ့	ဘောနှဲ့ မနာ့၊ မနာနံး
ဒု	မနံး၊ မနော	မနော့၊ မနာနံး
တ	မနောနံး၊ မနာသာ	မနောဟို၊ မနောဝို
စ	မနာသာ၊ မနာသော	မနာနံး
မိ	မနာသွာ့၊ မနာမှာ့၊ မနာ	မနောဟို့၊ မနောဘို
ဆ	မနာသာ၊ မနာသော	မနာနံး
သ	မနာသွို့၊ မနာမှို့၊ မနာသို့၊ မနေ	မနောသူ

♠ မနော သဒ္ဓိသည် ပုံရှိသာဒိဂိုဏ်းထက် အံ၊ နာ၊ သ၊ သွို့ တို့၏သာ ထူးသည်။ ကျွန်ုပ်ဘတ်များ ပုံရှိသာဒိဂိုဏ်း၊ စီတွောဒိဂိုဏ်းတို့နှင့် တူသည်ဟု မှတ်ပါ။

ရုပ်ပြောင်းလုပ်

$$\begin{array}{ll}
 \text{မန} + \underline{\text{အံ}} = \text{မနော} & \text{မန} + \underline{\text{နံး}} = \text{မနာသာ} \\
 \text{---} & (\text{သ}) \quad \text{---} \\
 \text{မန} + \underline{\text{သ}} = \text{မနာသော} & \text{မန} + \underline{\text{သွို့}} = \text{မနာသို့} \\
 (\text{သ}) \quad \text{---} & (\text{သ}) \quad \text{---}
 \end{array}$$

စဉ်းမျဉ်းများ

၁၃၀။ မနောကဏာဒိတော သွို့နာနံးမိအား။ မနောကဏာဒိဂိုဏ်းသဒ္ဓိတို့မှ နောက်ဖြစ်ကုန်သော သွို့ နာ တို့သည် အစဉ်အတိုင်း လူ အာ သို့ပြောင်းသည်။

၁၃၁။ သသာ.စော။ မနောကဏာဒိဂိုဏ်းသဒ္ဓိတို့မှ နောက်ဖြစ်ကုန်သော သ အံ တို့သည် ဉာဏ် သို့ပြောင်းသည်။

၁၃၂။ သသရေဝါ.ဂမော။ နောက်သရကြောင့် မနောကဏာဒိဂိုဏ်းသဒ္ဓိတို့မှ နောက်၌ လိုအပ်လျှင် သ-လာပါ။

၁၃၂၂။ ဇတေသ.မော လောပေါ်။ ဝိဘတ်ကျေပြီးသော် မနောဂိုဏ်းသဒ္ဓိတို့ အဆုံးအသည် ဉာဏ် သို့ပြောင်းသည်။
(၁၃၂-စဉ်းမျဉ်းသည် သမာသ်၊ တဒ္ဒိတ်ပုဒ်များ အတွက်သာ ဖြစ်သည်)

မနောဂိုဏ်းလက္ခဏာ

- ၁။ နာ, သ, ဆုံး ၍ အစဉ်အတိုင်း သာ, သော, သိ ဆုံးသော စကားလုံး(ပုဒ်)ရှိခြင်း
 ၂။ ကြိယာနှင့်ယူဉ်ရာ ရဲခါ ဉာဏ်ဆုံးရှိခြင်း(၀၈၈၁ သုတေသန၊ မနော တွာ၊ မနဲ့ ဥတွာ)
 ၃။ သမာသံ, တဒ္ဒိတ်သို့ ရောက်လျှင် အလယ်မှာ ဉာဏ်ရခြင်း ဤအကိုသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဂိုဏ်းသည်
 မနောဂိုဏ်းမည်၏။

(နှိမ်) သာ, သော, သိ ပါ၊ ကိရိယာ ဉာဏ်၊ အလယ် ဉာဏ်၊ မနောဂိုဏ်းဟုသိ။ (လယ်တီပဒေလာ၊ ၂-၇၆)

မနောဂိုဏ်း ပုံလိုင် ဂိုဏ်းဝင်ပုဒ်များ

ဝစော-စကား	ဝယော-အချယ်	တောော-မီး, တန်ခိုး
တပေါ့-အကျင့်	စေတော့-စိတ်	တမော-အမိုက်မောင်
အယော-သံ(သတ္တု)	သိရော-ဦးခေါင်း	ပယော-ရေ့, နို့ရည်
သရော-ရေအိုင်	ဥရော-ရင်ဘတ်	ရဟော-မျက်ကွယ်
အဟော-နေ့ရက်		ဆန္ဒော-အလုံး, တဏ္ဍာ, ဆန္ဒစေတသိက်
ယသော-အခြေအရံ, အကျင်းအရောင်		

♠ မနောဂိုဏ်းသည် များသောအားဖြင့် နုပုံလိန်ဖြစ်သည်။ ပုံလိန်လည်းဖြစ်နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ စိတ္တာဒီဂိုဏ်း ပုံရုံသာဒီဂိုဏ်းများကဲ့သို့ ရပ်စဉ်နှင့် ရပ်ပြောင်းလဲပုံကို နားလည်ပါ။

♠ (ဦးတေဇ ကဲ့သို့ နာမည်ဟော တေဇ, ယသ, ဆန္ဒ တို့သည် ပုံလိန်ပုံရုံသာဒီဂိုဏ်း ဖြစ်သည်။ ပျက်ခြင်း အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ဝယ်, ကြိုးမွားခြင်း, ကုသိုလ်ကောင်းမှု အဓိပ္ပာယ်ရှိသော အယ်, သရှုစ်လုံးကို ဆိုလိုသော သရ တို့သည် ပုံလိန်ပုံရုံသာဒီဂိုဏ်းဖြစ်သည်။ ရဟော သည် နိပါတ်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်)
 (အခြေပြုသဒ္ဓိပွဲဘက်-၅၃)

♠ နာ၊ သွာ၊ ဝိဘတ်နေရာ၌ “သော”တွေ့က မနောဂိုဏ်းဟု မမှတ်နှင့်။
 အထွေသော-အနက်အာဖြင့်၊ ဗျူးနသော-သဒ္ဓိအားဖြင့်၊ သုတ္တုသော-သုတ်အားဖြင့်၊ ဥပါယသော-
 ဥပါယ်တမျဉ်အားဖြင့်၊ သွာသော-အလုံးစုံအားဖြင့်၊ ဌာနသော-တခက်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဒီယာသော-အလျား(အရည်)
 မှု)၊ ဉာဏ်သော-အတွင်းမှာ၊

စဉ်းမျဉ်းများ

- ၅၄။ သော ဝါ။ အကာရန္တပုဒ် နောက်က နာသည် သော သုံးပြောင်းသည်။
 ၅၅။ ဒီယာရောဟို။ ဒီယာ ဉာဏ်သုံးတို့ နောက်က သွာသည် သောသုံး ပြောင်းသည်။

မနောကားဒိုက်း

မနောကားဒိုက်းသည် မနောဂိုက်းလက္ခဏာသုံးပါးတွင် (က) ပုရိသာဒိုက်း စီတွောဒိုက်းထက် နံပါတ် တစ် ရုပ်ပုံစံသာ ပိုသောဂိုက်း (ခ) နံပါတ် နှစ် နှင့် သုံး ရုပ်ပုံစံသာ ပိုသောဂိုက်းဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။

(က) ပထမ မနောကားဒိုက်း ရုပ်စဉ်ပုံ

၁	ပိုလံ	ပိုလာ, ပိုလာနံ
အ၁	ဘော ပိုလံ, ပိုလာ	ဘဝန္တာနံ ပိုလာ, ပိုလာနံ
၃	ပိုလံ ("ပိုလာ"ဟု မရှိနိုင်)	ပိုလာ, ပိုလာနံ
၈	ပိုလေနံ, ပိုလသာ	ပိုလေဟို, ပိုလေဘို
၁၀	ပိုလသာ, ပိုလသော	ပိုလသာနံ
၁၂	ပိုလသာ, ပိုလမှု, ပိုလာ	ပိုလေဟို, ပိုလေဘို
၁၈	ပိုလသာ, ပိုလသော	ပိုလသာနံ
၃၁	ပိုလသိုံး, ပိုလမြို့, ပိုလေ, ပိုလသိုံး	ပိုလေသုံး

ပထမ မနောကားဒိုက်းဝင်ပုံများ

ပိုလံ-တွင်း၊ ဗလံ-အား၊ အစွမ်း၊ စစ်သည်ပိုလ်ပါ, အာဏာ၊ ဒမော-ဆုံးမခြင်း၊ ဝါဟော-ဆင်ယာဉ်စသော ယာဉ်, အတင်းရှစ်ဆယ်ကို ခေါ်သော တစ်ဝါဟာ၊ ထာမော၊ ထာမံ-အား၊ အစွမ်း၊ ဇရော-အဖျားရောဂါ၊ ဇရာ-အိုခြင်း၊ ပဒံ-ပုဒ်၊ နိုဗ္ဗာန်း၊ ခြော၊ ခြေရာ၊ မှုခံ-မျာာက်နှာ၊ ခံတွင်း၊

♠ ဤပုံများတွင် နိုဂါဟိတ်ဆုံးသောပုံများကို စီတွောဒိုက်းကဲ့သို့, ဉာဏ်ဆုံးသောပုံများကို ပုရိသာဒိုက်းကဲ့သို့, အာဆုံးသော ပုဒ်ကို ကညာဒိုက်းကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်, ရုပ်ပြောင်းပုံကို သိပါ။ နာ, သ, သုံး ဦး သာ, သော, သိ ရုပ်ပုံများထည့်ပါ။ ထို့ပြင် ထာမော ထာမံ ဝယ် နာ-ဦး ထာမသော, ထာမှနာ၊ သ-ဦး ထာမနော၊ သူဦး ထာမှနာ ဟု နံပါတ်တစ် မနောဂိုက်းလက္ခဏာရုပ်အပြင် ထပ်၍ ပိုပါသေးသည်။

ထာမသုံး ပုံလိန်ရုပ်စဉ်ပုံ

၁	ထာမော	ထာမော
အ၁	ဘော ထာမံ, ထာမာ	ဘောနှဲ့ ထာမံ
၃	ထာမံ	ထာမော
၈	ထာမေနံ, ထာမသာ, ထာမှနာ, ထာမသော	ထာမေဟို, ထာမေဘို

စ	ထာမသာ, <u>ထာမသော</u> , <u>ထာမူနော</u> ,	ထာမဘုံ
မီ	ထာမသွား, ထာမမှာ, ထာမာ, ထာမုနာ	ထာမေဟို, ထာမေဘို
ဆ	ထာမသာ, <u>ထာမသော</u> , <u>ထာမူနော</u> ,	ထာမဘုံ
သ	ထာမသွိုံး, ထာမမို့, ထာမေ, ထာမသို့	ထာမေသူ

(နုပုလိန်ထာမသွှေ့ကို စိတ္တာဒိဂိက်းအတိုင်းစဉ်ပြီး ရုပ်ပို့များထည့်ပါ)

ထာမ + နှာ = ထာမသော

သော

ထာမူနော, ထာမုနာ စသည်ကို ကမ္မအတိုင်း သိပါ။ စာမျက်နှာ ၉-ကို ပြန်ကြည့်ပါ။

(ခ) ဒုတိယ မနောကဏာဒိဂိက်း ရုပ်စဉ်ပုံ

ဝ	အာပေါ်	အာပါ
အာ	ဘော အာပ, အာပါ	ဘောဇ္ဈာ အာပါ
ဒု	အာပံ့, အာပေါ်	အာပေ
တ	အာပေန ('အာပသာ'ဟု မရှိ)	အာပေဟို, အာပေဘို
စ	အာပသာ ('အာပသော'ဟု မရှိ)	အာပါနံ့
မီ	အာပသွား, အာပမှာ, အာပါ	အာပေဟို, အာပေဘို
ဆ	အာပသာ ('အာပသော'ဟု မရှိ)	အာပါနံ့
သ	အာပသွိုံး, အာပမို့, အာပေ ('အာပသို့'ဟု မရှိ)	အာပေသူ

ဂိက်းဝင်ပုဒ်များ

အာပေါ်-ရော၊ သရဒေါ-သရဒေါတု, နှစ်၊ ဝါယော-လော၊ ရရော,ရရံ-မြှေမြှန်

(ရရံ ကို နုပုလိန် စိတ္တာဒိဂိက်းစဉ်ရပြီး ကျွန်ုပ်များကို ပုရိသာဒိဂိက်အတိုင်း စဉ်ရသည်)

၁၀၁

၃၀။ စတုဟို ဘိုက္ခဝေ ဓမ္မဟို သမန္ဒဂါတော့ အရိယသာဝကော သဗ္ဗုဒ္ဓတိဘယံ သမတိက္ခဇ္ဈာ ပောတိ။
ကတမေဟို စတုဟို ?

ଲ୍ଲିଳ ହିନ୍ଦୁଟ ଅର୍ଥିବୁବାଠିଗୋ ଧୂତେ ଆପେଣ୍ଠିବୁବାଦେଖି ବମଣ୍ଡିଲିଗଠେବା ପୋତି “ଲ୍ଲିଟିପି ବେବାଗଠି ଅରହିବୁ ବମଣ୍ଡିଲିଗଠେବା ଧୂତେ ପିତ୍ତ୍ରାତରାଜିବମଣ୍ଡିଲିଗଠେବା ଯୁଗଟେବା ଲୋକଠିକୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୟରେ ବୁନ୍ଦିବାତମ୍ଭବାରିତି ବମଣ୍ଡିଲିଗଠେବା ଦେଇମଣ୍ଡିଲିଗଠେବାକୁ ଧୂତେ ବେବାଗଠି”ଟି॥

မမှု အပေါ်ပသာဒေန သမန္တကတော ဟောတိ “သွေကျာတော ဘဂဝတာ မမှု သန္တိုင်ကော အကာလိ
ကော ဇဟိပသီကော သပနေယိုကော ပစ္စတဲ့ ဝေဒိတ္ထူ ဝိညုဗ္ဗီ”တိ။

သံပေါ်အတော်များနှင့် သမန္ဒာဂတော် ဟောတိ “သုပ္ပါယ်ပန္တာ ဘဂဝတော် သဘဝကသံပေါ်၊ ဥဇ္ဈိုင်ပန္တာ ဘဂဝတော် သဘဝကသံပေါ်၊ ညယပုံးပန္တာ ဘဂဝတော် သဘဝကသံပေါ်၊ သဘမိပုံးပန္တာ ဘဂဝတော် သဘဝကသံပေါ်၊ ယဒီဒီ စတ္တာရိ ပုရိသ ယူဂါန် အဋ္ဌပုရိသပုဂ္ဂလာ ဒေသ ဘဝဂဝတော် သဘဝကသံပေါ် အာဟုနေယျာ၊ ပါဟုနေယျာ၊ ဒက္ခိဏေယျာ၊ အဋ္ဌလိကရဏိယျာ၊ အနတ္တရုံ ပုညက္ခိတ္ထံ လောကသော”တိ။

အရိယကန္တေဟိ သီလေဟိ သမန္တာဂတေဘာ ပောတိ အခဏ္ဍာဟိ အဆိတ္ထုဟိ အသုလေဟိ အကမ္မာသေဟိ ဘုမ်းသေဟိ ဝိညာပသတ္တေဟိ အပရာမငြေဟိ သမာဓိသံဝတ္ထုနိကေဟိ။ လူမေဟိ ဘိက္ခာဝ မေမ့်ဟိ သမန္တာဂတေဘာ အရိယသာဝကော သွဲဒုဂ္ဂတိဘယံ သမတိကြန္တေဘာ ပောတိ။ (သ-၃၊ ဒုဂ္ဂတိဘယံသုတ်-၃၁၇)

ခက်ဆစ်စကားလုံးအဓိပ္ပါယ်

အရိယ(တိ)အရ-ကျ မြတ်သောသူတော်ကောင်း
 သာဝက(ပု) နာကြားသူ၊ တပည့်
 သမတိက္ခန္တ(တိ) သံ+အတိ+ကမ+တ(တိကိတ်)
 ကောင်းစွာ လွန်မြောက်သည်
 အထေစ္စ(ကြိဝိ) သိရှုံး၊ ပညာဖြင့်သက်ဝင်၍
 ပသာဒ(ပု)ပ+သဒ+ကျ၊ ကြည်ခြင်း၊ ကြည်ညီခြင်း
 သမန္တဘကတ်(တိ)သံ+အနဲ့+အဘကတ်၊ ပြည့်စုံသည်
 အရဟာ(တိ) အရဟာ+အ၊ ထိုက်သော
 သမ္မာ(နိ) ကောင်းစွာ၊ မှန်စွာ
 သမ္မာဖွံ့ဖြိုး(တိ) သံ+မူဓာ+တာ(တိကိတ်)ကိုယ်တိုင်သီသည်
 ဝိဇ္ဇာ(တိ) ဝိဒ+ယ၊ အသိဉာဏ်
 စရကာ(န)စရ+ယ၊ အကျင့်၊ သွားခြင်း၊ ခြေ၊ ခြေဖဝါး
 သူဂါတ်(တိ)သူ+ဂါတ်၊ ကောင်းသောအလားရှိသည်
 လောက(ပု)လောက+အ၊ လူပြည်၊ ဘုံသုံးပါး
 ဒမ္မာ(တိ) ဒမ+ယ၊ ဆုံးမရာသော
 သာရထိ(ပု) သာရ+ရထိ၊ ဆင်မြင်းစသည်ကို သင်ပြသူ
 သွာကွာတ်(တိ)သွာ+အ+ခါ+တာ၊
 ကောင်းစွာဟောကြားအပ်သော

သံဒိဋ္ဌက(တိ) သံ+ဒီသ+တ=သံဒိဋ္ဌ+ဏိက।
ကိုယ်တိုင် တွေ့နှင့်သော တရား
အကာလိက(တိ) နဲ့ကာလိက၊ အခါမလင့်
အကျိုးပေးတတ်သော
ဇဟိ(ပဋိမိ) လာလော့၊ ဇတိ(ဝတ္ထမာန်)သွား၏၊ ရောက်၏
ဇဟိ-ပသိက(တိ)လာကြည့်ပါဟု အစီရင် ခံထိုက်သည်
ပစ္စား (နို) မိမိကိုယ်တိုင်၊ မိမိသန္တာန်းများ၊ အသီးအသီး
ဝိညာ။ (ပု) ပညာရှိ
သူပွဲဒိုပန္တ (တိ) ကောင်းစွာ ကျင့်အပ်သည်
သူပွဲဒိုပန္တ (တိ) ဖြောင့်သော အကျင့်ရှိသည်
ညယပွဲဒိုပန္တ (တိ) နိုဗ္ဗာန်အလိုင်း ကျင့်အပ်သည်
သာမိစိပွဲဒိုပန္တ (တိ) ရိုသေမှန်င့် လျော်အောင်ကျင့်သည်
အာဟုနေယျ(တိ)အာ+ဟု+အနိယျ=အဝေးမှဆောင်၍
ပေးလူခြင်းကို ခံထိုက်သည်
ပါဟုနေယျ(တိ)ပါဟုနဲ့+အျေး=အညှိုးအလူကို ခံထိုက်သည်
ဒက္ခာကေယျ(တိ)ဒက္ခာကဲ့+အျေး=မြတ်သောအလူကို ခံထိုက်သည်
အူဇာလိကရဏီယ(တိ)အူဇာလို့+ကရဏီယ=လက်အပ်ချိခြင်း၏
ထိုက်သည်

သာမဏေကာလ
ပဋ္ဌမီကြိယာ

တခုခုလပ်ဖို့ စေခိုင်းလိုသည့်အခါ, တိုက်တွန်းသည့်အခါ, ဆူပေးသည့်အခါ စသည်တို့၏ ဤပဋ္ဌမီကြိယာကို အသုံးပြုသည်။ ဤပဋ္ဌမီကြိယာသည် ပစ္စွန် အတိတ် အနာဂတ်ကာလတို့တွင် ကာလတရုရကိုသာ မည့်နှင့်ပြု။ ကာလသာမန်ကိုသာ ညွှန်ပြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကာလသုံးပါးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟု ယူဆရမည်။

ယောဇ	ဇကဝစ်	ဗဟိုဝစ်
နာမ	တူ	အနဲ့
တူမှု	ပို	ထ
အမှု	မိ	မ

ယောဂ	ဇကဝစ်	ဗဟိုဝစ်
နာမ	ဘူးတူ	ဘူးနဲ့
တူမှု	ဘူး၊ ဘူးဘို	ဘူးထ
အမှု	ဘူးမို	ဘူးမ

အစီအရင်ထူး

၁။ အနောင် ဟို တခါတရု ကျေပျောက်၊ ပုံစံ-ဘူး

၂။ ဟို, မို, မ ရှု့က အ>အာ ပြောင်း၊ ပုံစံ-ဘူးဘို၊ ဘူးမို၊ ဘူးမ

ပုံစံများ ၁။ ကရောတု ကုသလံ။ ကုသလံ-ကုသိုလ်ကို၊ ကရောတု-ပြုပါလော။

၂။ သူခံ တေ ဟောတု။ တေ-သင့်အား၊ သူခံ-ချမ်းသာသည်၊ ဟောတု-ဖြစ်ပါစေသတည်း။

၃။ အဟံံ သူခီ ဘဝါမိ။ အဟံံ-ငါသည်၊ သူခီ-ချမ်းသာရှိသည်၊ ဟောမိ-ဖြစ်ရပါလို၏။

၄။ တုမေ့ ဒုက္ခာ မှစ္စထု။ တုမေ့-သင်တို့သည်၊ ဒုက္ခာ-ဆင်းရမှု၊ မှစ္စထု-လွတ်မြောက်ကြပါစေ။

၅။ တုမေ့ သူခိုတာ ဟောထု။ တုမေ့-သင်တို့သည်၊ သူခိုတာ-ချမ်းသာခြင်းရှိကြကုန်သည်၊ ဟောထု-ဖြစ်ကြပါစေကုန်သတည်း။

၆။ ဘဝါဘဝေ အဟံံ အယံံ သူမန်မှာလာဝ ပိုယာ ဟောမိ။

ဘဝါဘဝေ-ဘဝါတိုင်းဘဝါတိုင်းဦး၊ အဟံံ-ငါသည်၊ အယံံ သူမန်မှာလာဝ-ဤမြေားပန်းကဲ့သို့၊

ပိုယာ-ချစ်စရာကောင်းသူသည်၊ ဘဝါမိ-ဖြစ်ရပါလို၏။

၁ သူခံ/သူခိုတာ(တို့) ချမ်းသာ၊ သူခီ(ပုံ) ချမ်းသာသူ၊ သူခီ(တို့) ချမ်းသာခြင်းရှိသည်

၂ ပိုယာ(တို့)ချစ်အပ်သော၊ ပိုယာ(ပုံ) ချစ်အပ်သောသူ၊ လင်၊ တက်မ၊ တက်၊ ပိုယာ(နှု) ချစ်အပ်သောအရာ၊

ပိုယာ(တို့) ချစ်အပ်သောမယား

မေတ္တာပို့

အနောစိ

- (၁) သမ္မ သတ္တာ အဝေရာ ဟောနှီး၊ အဗျာပဇ္ဈာ ဟောနှီး၊ အနီးယာ ဟောနှီး၊ သူခီ အတ္တာနံ ပရိဟရနှီး (မေတ္တာ)။ ဒုက္ခာ မှစိနှီး (ကရာဏာ)။ ယထာလဒ္ဓသမ္မတိတော မှ ဝိဂါစိနှီး (မှိဒိတာ) ကမ္မသာကာ (ဥပေါ်)။
- (၂) သမ္မ ပါဏာ . . .။
- (၃) သမ္မ ဘူတာ . . .။
- (၄) သမ္မ ပုဂ္ဂလာ . . .။
- (၅) သမ္မ အတ္တာဘဝပရိယာပန္တာ . . .။

ထိခို

- (၆) သမ္မ လူတိယော . . .။
- (၇) သမ္မ ပုရိသာ . . .။
- (၈) သမ္မ အရိယာ . . .။
- (၉) သမ္မ အနုရိယာ . . .။
- (၁၀) သမ္မ ဒေဝါ . . .။
- (၁၁) သမ္မ မန်သာ . . .။
- (၁၂) သမ္မ ဝိနိပါတီကာ အဝေရာ ဟောနှီး၊ အဗျာပဇ္ဈာ ဟောနှီး၊ အနီးယာ ဟောနှီး၊ သူခီ အတ္တာနံ ပရိဟရနှီး (မေတ္တာ)။ ဒုက္ခာ မှစိနှီး (ကရာဏာ)။ ယထာလဒ္ဓသမ္မတိတော မှ ဝိဂါစိနှီး (မှိဒိတာ) ကမ္မသာကာ (ဥပေါ်)။
- ပုရိတိမှယ ဒီသာယ ပွိမှယ ဒီသာယ ဥတ္တရာယ ဒီသာယ ဒုက္ခာယ ဒီသာယ, ပုရိတိမှယ အနုဒီသာယ ပွိမှယ အနုဒီသာယ ဥတ္တရာယ အနုဒီသာယ ဒုက္ခာယ အနုဒီသာယ သမ္မ သတ္တာ (ပ)
- သမ္မ ဝိနိပါတီကာ (ပ) ကမ္မသာကာ။

ပါဋ္ဌ-မြန်မာ အဘိဓာန်

ဟောနှီးဖြစ်ကြပါစေ	ပါက(ပ) ထွက်သက်ဝင်သက်ရှိသော	ဝိနိပါတီက(တိ) အပါယ်ဘုံသား
အ-ဝေရ(တိ) ရန်မရှိသည်	သတ္တဝါ	သိခို(ပ) ပိုင်းရှားခြင်း
အ-ဗျာပဇ္ဈာ(ပုန်)စိတ်ဆင်းခြောင်းမရှိသူ	ဘူတ(ပုန်) ခန္ဓားပါးထင်ရှားဖြစ်သူ	အနောစိ(န+သိခို) (တိ) အပိုင်းအရှား
အနီးယ(တိ) ဆင်းရဲမရှိသူ	ပုဂ္ဂလ(ပ) ပုဂ္ဂလုံး၊ သတ္တဝါ	မရှိသော
ပရိ+ဟာရ-ဆောင်	အတ္တာဘဝ+ပရိယာပန္တ(တိ) အတ္တဘော၌	ပုရိတိမ(တိ) အရော်ဖြစ်သော
ဒုက္ခာ(န)ဆင်းရဲ	အကျိုးဝင်သူ	ဥတ္တရ(တိ) မြောက်အရပ်ဖြစ်သော
မှစိ-လွတ်	အရိယ(တိ) အရိယာ	ဒုက္ခာ(တိ) တောင်အရပ်ဖြစ်သော
ယထာလဒ္ဓသမ္မတိ(တိ)-ရပြီးစည်းစိမ်	အနုရိယ(န+အရိယ) (တိ) ပုထုဇ္ဇာ	ပွိုမ(တိ) အနောက်အရပ်ဖြစ်သော
ဝိဂါစိ-ကုန်ခန်း၊ က်းပျောက်၊ ပျက်စီး	ဒေဝ(ပ) နတ်	ဒီသာ(လူ)အရပ်မျက်နှာ
ကမ္မ+သာက=ကမ္မသာက(တိ)	မန်သာ(ပ)လူ	အနုဒီသာ(လူ)အထောင့်အရပ်
ကံသာလျှင် ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စရှိသူ	လူတို့(လူ) မိန်းမ	

ငါးပါးသီလ ခံယောက်တည်ပုံ

အဟံ ဘန္တ္တ တိသရဏေန သဟ ပဋိသီလံ ဓမ္မ ယာစာမိ အနုဂ္ဂဟံ ကတ္တာ သီလံ ၆၃၀ မေ ဘန္တ္တ။
(ဒုတိယမှို - -) (တတိယမှို - -)

ယမဟံ ၀၃၂၆ တံ ၀၆၃၀၀။ အာမ ဘန္တ္တ။

နမော တသာ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္မာသူ။

ဗုဒ္ဓ သရဏံ ဂုဏ္ဍာမိ။

ဓမ္မ သရဏံ ဂုဏ္ဍာမိ။

သံပံ သရဏံ ဂုဏ္ဍာမိ။ ဒုတိယမှို -----၊ တတိယမှို။

သရဏေဂမနံ ပရိပုဏ္ဍာ။ အာမ ဘန္တ္တ။

ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီ သီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမိ။

အဒီန္တာဒါနာ ဝေရမဏီ သီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမိ။

ကာမေသူ မိန္ဒာစာရာ ဝေရမဏီ သီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမိ။

မူသာဝါဒါ ဝေရမဏီ သီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမိ။

သုရာမေရယမန္တာမြွေပမာဒွာနာ ဝေရမဏီ သီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမိ။

ကူး မေ ပုညံ အာသဝက္ခာယံ ဝဟံ ဟောတု။ ကူး မေ သီလံ နို့ဗာနသူ ပစ္စယော ဟောတု။

တိသရဏေန သဟ ပဋိသီလံ ဓမ္မ သာရာကံ ကတ္တာ အပွဲမာဒေန သမ္မာဒေထာ။ အာမ ဘန္တ္တ။

ပါဋ္ဌ-မြန်မာ အဘိဓာန်

တိ(၃-လိုင်)သုံး	ဒုတိယ(တိ)နှစ်ခုမြောက်	ဝ(နီ)လည်း	မိန္ဒာ(ဗျူ)မှားယင်း
သရဏံ(နံ)ကိုးကွယ်ရာ	တတိယ(တိ)သုံးခုမြောက်	ပရိပုဏ္ဍာ(တိ)ပြည့်စုံပြီ	အာစာရ(နံ)အကျင့်
သဟ(ဗျူ)တက္ခာသီလ(နံ)	သီလံအလေ့အကျင့်	အတိပါတ(ပု) လျင်စွာ	မူသာ(ဗျူ)မှာသောစကား
ပဋိ(တိလိုင်)ဥု	၀၃(ဗျူ, စံ)ပြောဆို	ကျဖော်ခြင်းသတ်ခြင်း	ဝါဒ(ပု)ပြောခြင်း
ဓမ္မ-ကျင့်ဝတ် သီက္ခာပုဒ်	အာမ(ဗျူ)ဝန်ခံခြင်းဟုတ်ကဲ့	အဒီန္တာ(တိ)မပေးအပ်သော	သုရာ(ကူး)ချက်အရက်
ယာစ(ဗျူ)တောင်း	ဘန္တ္တ(နီ)အရှင်ဘုရား	အာဒါန(နံ)ယူခြင်း	မေရယ(ပု)ပန်းစသည်ရောအရက်
အနုဂ္ဂဟ(ပု)ချိုးမြောက်ခြင်း	နမော(ဗျူ)ရှို့ခြင်း(သည်/ကို)	ကာမ(ပု)လိုချင်စရာ	မဏ္ဍာ(နံ)အရက်
ပမာဒ(ပု)မြောင်း	နွာန(နံ)အကြောင်းတည်ခြင်း	ဝေရမဏီ(ကူး)ရှောင်ကြုံခြင်း	သီက္ခာပဒ်(နံ)ကျင့်ဝတ် သီက္ခာပုဒ်
သမာဒီယံ-ကောင်းစွာ	အာသဝ(ပု)အာသဝတရား	ဝဟံ(တိ)ရွက်ဆောင်	သာရာကံ(နီ)ကောင်းစွာ
ဆောက်တည်	ခယ(ပု)ကုန်ခြင်း	နို့ဗာန(နံ)ပြုမြို့ခြင်း	သမ္မာဒေ-ပြည့်စုံစေ

သာမည်ကာလ
သတ္တိကြီယာ

တရာ့ခုလုပ်ဖို့ သူတပါးအား ခွင့်ပြုသည့်အခါ, ကြံစည်တွေးတော့မှုကို ဖော်ပြုသည့်အခါ, စသည်တို့၏
ဤသတ္တိကြီယာကို အသုံးပြုသည်။ ဤသတ္တိကြီယာသည်လည်း ပစ္စာနှင့် အတိတ် အနာဂတ်ကာလတို့တွင်
ကာလတရာ့ခုကိုသာ မည့်နှင့်ပြု။ ကာလသာမန်ကိုသာ ထွန်ပြုသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကာလသုံးပါးလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်ဟု
ယူဆရမည်။

ယောဇ	ဓကဝစ်	ဗဟိုဝစ်
နာမ	ဓယျ	ဓယျံး
တုမှ	ဓယျာသီ	ဓယျာထ
အမှ	ဓယျာမိ	ဓယျာမ
ယောဂ	ဓကဝစ်	ဗဟိုဝစ်
နာမ	ဂဇ္ဈာယျ, ဂဇ္ဈာ	ဂဇ္ဈာယျံး, ဂဇ္ဈာ
တုမှ	ဂဇ္ဈာယျာသီ, ဂဇ္ဈာ	ဂဇ္ဈာယျာထ
အမှ	ဂဇ္ဈာယျာမိ, ဂဇ္ဈာ	ဂဇ္ဈာယျာမ

အစီအရင်ထူး

ဓယျ, ဓယျာသီ, ဓယျာမိ > န ပြောင်း၊ ပုစံ-ဂဇ္ဈာ
ဓယျံး > ဥ ပြောင်း၊ ပုစံ-ဂဇ္ဈာ

သတ္တိအသုံးပြုပုံ

ခွင့်ပြုခြင်း။	တွဲ ဂါမံ ဂဇ္ဈာယျာသီ။ တွဲ-သင်သည်၊ ဂါမံ-ရွာသို့၊ ဂဇ္ဈာယျာသီ-သွားချင်သွားတော့။
ကြံဆခြင်း။	အယံ အရဟာ ဘဝေယျ။ အယံ-ဤသူသည်၊ အရဟာ-ရဟန္တသည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်လောက်ရာ၏။
ဆုတောင်းခြင်း။	အဟံ ဗုဒ္ဓိ ဘဝေယျံး။ အဟံ-ငါသည်၊ ဗုဒ္ဓိ-ဘုရားသည်၊ ဘဝေယျံး-ဖြစ်ရပါလို၏။
တိုက်တွန်း/တောင်းပန်ခြင်း။	မာဏာ အန္တာပေယျာသီ။ (တွဲ-သင်သည်) မာဏာ-လုလင်ကို၊ အန္တာပေယျာသီ-သရရ္တာယ်စေပါလော့ (စာချပေးပါလော)

ပါဋ္ဌဖတ်စာ

ပထမပါရာမီက မေတုနစမ္မ သိက္ခာပဒ

ယော ပန ဘိက္ခု ဘိက္ခု၏ သိက္ခာသာမီဝယ်မှာပန္တာ သိက္ခု အပစ္စက္ခာယ ဒုဗ္ဗလျှံ အနာဂတ်တွာ မေတုန၏ ဓမ္မ့်ပဋ္ဌသေဝေယျှ၊ အန္တမသော တိရိစ္စာနကတာယပိ၊ ပါရာမီကော ဟောတိ အသဝိသော။

ပါဋ္ဌ-မြန်မာအဘိဓာန်

သိက္ခာ (ကူ) အကျင့်	သာမီဝယ်(တိ)သ+အာမီဝယ် အသက်ရှိသည်	သမာပန္န(တိ)ကောင်းစွာရောက်အပ်သည်
ပစ္စက္ခာယ(ကြိုဝိ)ပတိ+အာ+ခါ+တွာ ပယ့်,စွန်း,ချ ၍၍	ဒုဗ္ဗလျှံ(န်)ဒုဗ္ဗလ+ယ အားနည်းသောအဖြစ် မေတုန(န်)မေတုန်မိုးဝဲခြင်း	အာဝိကတွာ(ကြိုဝိ) အာဝိ+ကရ+တွာ ထင်စွာပြု၍
ဓမ္မ့်ပုံအကျင့်	ပဋ္ဌး+သေဝါ-မိုးဝဲ	အန္တမသော(ဗျာ) အန္တ+ကူမ+သော
ပါရာမီက (တိ) သာသနာမှု ဆုံးရုံး:စေအပ်သူ၊ပါရာမီကကျသူ	အသဝိသ(တိ) ရဟန်းကောင်းနှင့်ပေါင်းခွင့် မရှိသူ	(ကူသည်အပြောင်း) အယုတ်ဆုံးအားဖြင့်

ဒုတိယပါရာမီက အဒီန္တာဒါန သိက္ခာပဒ

ယော ပန ဘိက္ခု ဂါမာ ဝါ အရညာ ဝါ အဒီန္တာ ထောက်သံဃာတိ အာဒီယျယျှ၊ ယထာရူပေ အဒီန္တာဒါနေ ရာဇာနော စောရုံ ဂဟောတွာ ဟနေယျှုံး ဝါ ဗန္တာဇ္ဈာယျှုံး ဝါ “ စောရောသီ ဗာလောသီ မူဇွာသီ ထောနောသီ ” တိ တထာရူပုံ ဘိက္ခု အဒီန္တာ အာဒီယမာနော အယမ့် ပါရာမီကော ဟောတိ အသဝိသော။

(ဝိနည်းငယ်လေးစောင်ပါ၍-နှာ ၄)

ပါဋ္ဌ-မြန်မာအဘိဓာန်

ထောက် (န်) ချို့ခြင်း	သခိုက (တိ) ဆိုအပ်သည်	အာဒီယ (အာ+ဒီ+ယ) ယူ
ယထာရူပေ (တိ) အကြောင်းသို့သောရှိသော	ရာဇာ (ပုံ) မင်း	စောရုံ (ပုံ) ခိုးသူ
တထာရူပေ (တိ) အကြောင်းသို့သောရှိသော	ဂဟောတွာ(ဂဟ+တွာ)ယူ၍	ဟန်(ကူ)သတ်ခြင်း၊ ညျင်းခဲခြင်း
ဗန္တာဇ္ဈာယျှုံး တုတ်နောင်ခြင်း	ဗာလ(တိ) လူမိုက်+ငယ်ချုပ်သူ	ထောန(တိ)သူခိုး
ပုံးပုံးပုံး(ပ+ဝေ+ကော+စယျှုံး)	အသီ (အသ+သီ) ဖြစ်၏	မူဇွာ (တိ) တွေဝေသူ၊ လူမိုက်
ထွက်သွားစေ	ပရီ+ဘာသ-ကဲ့ချွဲဆဲရေး ကြိုင်းမောင်း	

♠ ထောက်သံဃာတိ ၌ နိုဂုဟိတ်(သေးသေးတင်)သည် ပထမ သိဂိုဘတ်မှ ပြောင်းလာသည်။ သို့သော ဖြင့် ဟု ဘာသာပြန်ရမည်။

ကြတိလိန် သဗ္ဗနာမ်ရပ်စဉ်များ

သဗ္ဗသဒ္ဓိရပ်စဉ်ပုံ

၁	သဗ္ဗာ	သဗ္ဗာ, သဗ္ဗာယော
အ၁	ဘောတိ သဗ္ဗဲ	ဘောတိယော သဗ္ဗာ, သဗ္ဗာယော
၃	သဗ္ဗဲ	သဗ္ဗာ, သဗ္ဗာယော
၈	သဗ္ဗာယာ	သဗ္ဗာဟို, သဗ္ဗာဘို
၁၀	သဗ္ဗာယာ, <u>သဗ္ဗာသဗ္ဗာ</u>	<u>သဗ္ဗာသံ</u> , <u>သဗ္ဗာသဗ္ဗာနံ</u>
၂၇	သဗ္ဗာယာ	သဗ္ဗာဟို, သဗ္ဗာဘို
၃၁	သဗ္ဗာယာ, <u>သဗ္ဗာသဗ္ဗာ</u>	သဗ္ဗာသံ, သဗ္ဗာသဗ္ဗာနံ
၄၁	သဗ္ဗာယာ, <u>သဗ္ဗာသဗ္ဗာ</u>	သဗ္ဗာသံ

(ပြုရပ်စဉ်၏ အများစုမှာ ကညာဒီဂိုဏ်းနှင့် တူ၏။ သဗ္ဗသဗ္ဗ, သဗ္ဗသံ, သဗ္ဗသဗ္ဗနံ, သဗ္ဗသံ သာ ထူး၏)

စည်းမျဉ်းများ

၁၂။ ဟပတော သိုံး သာနံ သံသာ။ ဟပအမည်ရှိသော သဗ္ဗနာမ်တို့ နောက်က သိုံး, သ ဝိဘတ်တို့သည် အစဉ်အတိုင်း တခါတရံ သံ, သ တို့ ပြောင်းသည်။
 ၁၁။ သံသာသောက ဝစနေသု စ။ ဇကဂုစ်ဝိဘတ် သံ သာ အပြုကြောင့် သ လာ။
 ၁၅။ ယောရသံ။ ဇကဂုစ်ဖြစ်ကုန်သော သံ, သာ အပြုတို့ကြောင့် ယအမည်ရှိသော အသည် အသို့ပြောင်းသည်။

ရပ်ပြောင်းလဲပုံ

$$\text{သဗ္ဗ}_\text{ဥ} + \text{သ}_\text{ဥ} = \text{သဗ္ဗသဗ္ဗ} \\ | \quad (\text{သ}) \quad \text{သ}$$

$$\text{သဗ္ဗ}_\text{ဥ} + \underline{\text{နံ}} = \text{သဗ္ဗသဗ္ဗနံ}$$

$$\text{သဗ္ဗ}_\text{ဥ} + \underline{\text{သံ}} = \text{သဗ္ဗသံ} \\ | \quad (\text{သ}) \quad \text{သံ}$$

၈ ပါးသီလ ခံယူဆောက်တည်ပုံ

အဟံ ဘန္တေ တိသရဏေန သဟ အဋ္ဌဂံသမန္တာဂတ် ဥပေါသထသီလံ ဓမ္မယာစာမို့ အနိုဂုဟံ ကတ္တာ
သီလံ ဒေထ မေ ဘန္တေ။ ဒုတိယမှို့ . . . . ॥ တတိယမှို့ . . . . ॥

ယမဟံ ဝဒါမိ တံ ဝဒေထာ။

အာမ ဘန္တေ

နမော တသာ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္မြွှေသာ။

ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂုဏ္ဍာမို့။
ဓမ္မံ သရဏံ ဂုဏ္ဍာမို့။
သံယံ သရဏံ ဂုဏ္ဍာမို့။ (ဒုတိယမှို့ . . . ॥ တတိယမှို့ . . . ॥)

သရဏံ ဂမနံ ပရီပုံး။

အာမ ဘန္တေ။

- ၁။ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီသီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမို့။
- ၂။ အဒီန္တာဒါနာ ဝေရမဏီသီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမို့။
- ၃။ အဗြဟ္မာစရိယာ ဝေရမဏီသီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမို့။
- ၄။ မူသာဝါဒါ ဝေရမဏီသီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမို့။
- ၅။ သူရာမေရယာမန္တပမာဒ္ဓာနာ ဝေရမဏီသီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမို့။
- ၆။ ဝိကာလဘောဇာနာ ဝေရမဏီသီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမို့။
- ၇။ နှစ် ဂိုတ ပါဒိုတ ဝိသူက ဒသာန မာလာဂန္ဓာ ဝိလေပန ဓရဏ
ဝိသူသန္တာနာ ဝေရမဏီသီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမို့။
- ၈။ ဉာဏ်သယန မဟာသယနာ ဝေရမဏီသီက္ခာပဒံ သမာဒီယာမို့။
ဉာဏ် မေ ပုညံ အာဝသက္ခာယံ ဝဟံ ဟောတူ။
ဉာဏ် မေ သီလံ နို့ဗာနသာ ပစ္စယော ဟောတူ။

တိသရဏေန သဟ အဋ္ဌဂံသမန္တာဂတ် ဥပေါသထသီလံ ဓမ္မ သာဓာကံ ကတ္တာ အပွဲမာဒေန သမ္မာဒေထ။

အာမ ဘန္တေ။

ပါဋ္ဌာ-မြန်မာ အဘိဓာန်

အငွေဂံ+သမန္တာဂတ (တိ)	ဥပါသထ+သီလ(န) ဥပုသ်သီလ	အဗြဟ္မာ+စရိယ(န) မမြတ်သောအကျင့်
၈-ပါးသော အဂံ့နှင့် ပြည့်စုံသော	နိုင်ကာလ+ဘောဇ်(န) နေလွှဲအခါစားခြင်း	နစ္စ(န) ကခြင်း
ဂိုတ(န)တေးသီချင်းသီချင်းဆိုခြင်း	ဝါဒိတ(န)ကြိုးတပ်တူရိယာ၊ တိုးမှုတ်ခြင်း	ဝိသူက(န) ဖွဲ့သာင်
ဒသေန(န) (ဒသေန+သဝန်)	မာလာ(တိ) ပန်း	ဂန္ဗာ(ပု) နံ့သာ
ဝိရူပမကသေသာ=ကြည့်ရှု	ဝိလေပန်(န) နံ့သာဖြင့်လိမ်ခြင်း၊	ဓာရဏာ(နာတိ)ပန်ဆင်ခြင်းဝတ်ဆင်ခြင်း
နားထောင်ခြင်း (သာရတ္ထိ)	လိမ်းစရာနံ့သာ	မဏ္ဍာန(န)လက်ကောက်စသည်ဖြင့်
ဝိဘူသန(တိန) တန်ဆာဆင်ခြင်း၊	ဝိဘူသန+ဌာန(န)တန်ဆာဆင်ခြင်းအကြောင်း	ခန္ဓာကို အလှဆင်ခြင်း၊ မိတ်ကပ်ခြေယ်ခြင်း
အဆင်တန်ဆာ	ဥစ္စာ+သယန(န) (လက်ရှစ်သစ်ထက်)	မဟာ+သယန(န)မြတ်သောအိပ်ရာနေရာ
	မြင့်သောအိပ်ရာနေရာ	

ကြိုးလိန်
သဗ္ဗာမ် တသန္တာ ရုပ်စဉ်ပုံ

ဓကရှစ်	ဗဟိုရှစ်
၁။ သာ	နာ၊ နာယော၊ တာ၊ တာယော
၃။ နံ့၊ တံ	နာ၊ နာယော၊ တာ၊ တာယော
၁၁။ နာယ၊ တာယ	နာဟို၊ နာဘို၊ တာဟို၊ တာဘို
၁။ တိသာ, တသာ, နံ့သာ, အသာ	
တိသာယ, တသာယ, နံ့သာယ, အသာယ	နာသံ့၊ နာသာနံ့၊ တာသံ့၊ တသာသာနံ့
နာယ၊ တာယ	
၅။ နာယ၊ တာယ	နာဟို၊ နာဘို၊ တာဟို၊ တာဘို
၁၁။ တိသာ, တသာ, နံ့သာ, အသာ	
တိသာယ, တသာယ, နံ့သာယ, အသာယ	နာသံ့၊ နာသာနံ့၊ တာသံ့၊ တသာသာနံ့
နာယ၊ တာယ	
၁။ တိသံ့၊ တသံ့၊ နံ့သံ့၊ အသံ့၊ နာယံ့၊ တာယံ့	နာသူ၊ တာသူ

စဉ် ၁၃

$$\begin{array}{rcl} 011 \quad \underline{\textcircled{1}} + \textcircled{2} + \textcircled{3} = \textcircled{12} & \quad \underline{\textcircled{1}} + \textcircled{2} + \cancel{\textcircled{3}} = \textcircled{12} & \quad \underline{\textcircled{1}} + \textcircled{2} + \textcircled{3} = \textcircled{12} \\ \textcircled{12} & \quad \textcircled{12} + \textcircled{3} = \textcircled{12} & \quad \textcircled{12} + \textcircled{3} = \textcircled{12} \\ & \quad \textcircled{12} & \quad \textcircled{12} \end{array}$$

ତ + ପ + ଇ = ତପି   (ଆମ୍ବାକୀନ୍ଦ୍ରିୟ ପଠନାଳିଙ୍କୁ) ତପି

$$\text{to} + \text{to} + \text{to} = \text{two}$$

ቃዕስ በመሆኑ የሚከተሉትን ስምዎች እንደሆነ የሚከተሉትን ስምዎች እንደሆነ

፩/፳॥ ገ + ብ + ዘ = ተጀዬ ብ + ብ + ዘ = ተዬ/ኩዬ/አዬ
 ዓ (ዬ)ዬ ፍ/፩ (ዬ)ዬ

ତ + ତ + ତ = ତୀତୀତୀତୀ
ଫ + ଫ + ଫ = ଫିଫିଫିଫି

፩ + ወ + ቁ = ቁርዎም/ቅርዎርቁና
፩ ወም/ዎርቁና

ఇ|| ఈ + చ + డ్లో = తాయ
య

$$\infty + \circ + \circ = \infty \circ \circ$$

ଲ୍ଲତ୍ତିଲିଖି

၁၀၅

ပ။ မသာ	မတာ, မတာယော
ဒ။ မတံ	မတာ, မတာယော
တ။ မတာယ	မတာဟို, မတာဘို
စ။ မတာယ, မတိသာ, မတိသာယ	မတာသံ, မတာသာနဲ့
မ။ မတာယ	မတာဟို, မတာဘို
ဆ။ မတာယ, မတိသာ, မတိသာယ	မတာသံ, မတာသာနဲ့
သ။ မတာယံ, မတိသံ	မတာသူ

୩୦୯

ပ။ မသာ	မတာ, မတာယော
ဒ။ မတံ	မတာ, မတာယော
တ။ မတာယ	မတာဟို, မတာဘို
စ။ မတာယ, မတိသာ, မတိသာယ	မတာသံ, မတာသာနဲ့
မ။ မတာယ	မတာဟို, မတာဘို
ဆ။ မတာယ, မတိသာ, မတိသာယ	မတာသံ, မတာသာနဲ့
သ။ မတာယံ, မတိသံ	မတာသူ

(ရုပ်ပြောင်းပုံ ၈ သတ္တိအတိုင်း သိပါ)

ကြတ္ထိလိန်
သမ္မနာမ် ကူမ သဒ္ဓိ ရပ်စည်ပု

ဇကဂုစ်	ဗဟိဂုစ်
၀။ အယံ	ကူမ၊ ကူမာယော
၁။ ကူမံ	ကူမ၊ ကူမာယော
၂။ ကူမာယ	ကူမာဟို၊ ကူမာဘို
၃။ ကူမာယ၊ အသာ၊ အသာယ	ကူမာသံ၊ ကူမာသာနံ
ကူမိသာ၊ ကူမိသာယ	ကူမာဟို၊ ကူမာဘို
၄။ ကူမာယ	ကူမာသံ၊ ကူမာသာနံ
၅။ ကူမာယ၊ အသာ၊ အသာယ	ကူမာသံ
ကူမိသာ၊ ကူမိသာယ	
၆။ ကူမာယံ၊ အသံ၊ ကူမိသံ	

၀။ ကူမာ + သံ = အယံ
အယံ

၁/၂။ ကူမ + အ + သ = အသာ
အ | (သ) သ

(ကျွန်ရပ်ပြောင်းပုံများကို ကြတ္ထိလိင် တ သဒ္ဓိအတိုင်း သိပါ)

တတိယပါရာမီက မန်သုဝိဂုဏ် သိက္ခာပဒ

ယော ပန် ဘိက္ခာ သံ့စွဲ မန်သုဝိဂုဏ် ဖို့တာ ဝေရောပေယျ သတ္တာဟာရက် ဝါ၊သာ ပရီယေသေယျ၊ မရဏဝဏ္ဍာ ဝါ သံ့ဝဏ္ဍာယျ၊ မရဏာယ ဝါ သမာဒပေယျ “အမွှာ ပုရိသ ကို တုယိမိနာ ပါပကေန ဒုဇိုင်တေန၊ မတ တေ ဖို့တာ သေယျ”တိ။ လူတိ စိတ္တာမနော စိတ္တသက်ပွဲ အနေကပရီယာယေန မရဏဝဏ္ဍာ ဝါ သံ့ဝဏ္ဍာယျ၊ မရဏာယ ဝါ သမာဒပေယျ၊ အယမြဲ ပါရာမီကော ဟောတိ အသံ့ဝါသော။

ပါဋ္ဌ-မြန်မာအဘိဓာန်

သံ့စွဲ(ကြိုဝိ)(သံ+စိတ္တ+တွာ)ကောင်းစွာစွေဆော်၍
ဝေရောပေယျ(ဝိ+အဝ+ရုဟာ+ကော+ဇယျ)ခွဲအံ့
ဟာရာက(တိ)ဆောင်တတ်သော
ပရီယေသေယျ(ပရီ+ကုသ+ဇယျ)ရှာအံ့
သံ့ဝဏ္ဍာယျ(သံ+ဝဏ္ဍာ+ကော+ဇယျ)ချီးမွမ်း/ထင်ရှားပြအံ့
သမာဒပေယျ(သံ+အာ+ဒါ+ကာပေ+ဇယျ) ကောင်းစွာယူစွေအံ့
စိတ္တသက်ပွဲ(ပု)စိတ္တို့ဖြစ်သော အကြံ
ပရီယာယ(ပ) အကြောင်း၊ အလုပ်၊ အကြိမ်

မန်သု(ပု)	လူ	ဝိဂုဏ်(ပု)	ခန္ဓာကိုယ်
ဖို့တာ(န)	အသက်	သတ္တာ(န)	လက်နက်
မရဏ(န)	သေခြင်း	ဝဏ္ဍာ(ပု)	ဂုဏ်ကျေးဇူး
ပါပက(တိ)	ယုတ်မာသော	ဒုဇိုင်တာ(န)	မကောင်းသော
မတ(န)	သေခြင်း		အသက်ရှင်ခြင်း
သေယျ(အ)	မြတ်၏		
အနေက(တိ)	များသော		

စုတ္တပါရာမီက ဉာဏ်ရှိမန်သုဓမ္မ သိက္ခာပဒ

ယော ပန် ဘိက္ခာ အနာဘိဇာန် ဉာဏ်ရှိမန်သုဓမ္မ အတ္တာပနာယိုက် အလမရီယဉာဏဒသန် သမှဒါစရေယျ “လူတိ ဇာနာမိ၊ လူတိ ပသာမိ”တိ။ တတော အပရေန သမန္တဂါဟီယမာနော ဝါ အသမန္တဂါဟီယမာနော ဝါ အာပန္တာ ဝိသုဒ္ဓိပေကွာ စံ ဝဒေယျ “အဇာနမော် အာဂုသော အဝစ် ဇာနာမိ အပသံ့ ပသာမိ၊ တုစ္ဆာ မှသာ ဝိလပိ”နှီး၊ အညဗြ အဓမာနာ၊ အယမြဲ ပါရာမီကော ဟောတိ အသံ့ဝါသော။

ပါဋ္ဌ-မြန်မာအဘိဓာန်

မန်သုဓမ္မ(ပု) ကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါး
အတ္တာပမာယိုက(တိ)အတ္တာ+ဥပနာယိုက
မိမိ၍ ကပ်ဆောင်၍
သမှဒါစရေယျ(သံ+ဥ+အာ+စရ+ဇယျ) ပြောပြအံ့
သမန္တဂါဟီယမာနော (သံ+အနု+ဂဟာ+ကော+ယ+မာန်)
စစ်ဆေးအပ်သော်
ဝိသုဒ္ဓိ(တိ)ဝိ+သုစံ+တ၊ စင်ကြယ်သော
အပော့(တိ)အပ+ကုက္ခာ+အ၊ အလိုရှိသော/သူ

အဘိဇာန်(န)	သိခြင်း	ဉာဏ်ရှိ(တိ)လွန်သော
အလံ+အရိယာ+ဉာဏဒသန(တိ)		တတော(ဗျ)ထိမှထိုကြောင့်
စွမ်းနိုင်သော အရိယာဉာဏ်အမြင်ရှိ		အပရ(တိ)အခြား၊ တပါး
အာပန္တ(တိ) အာ+ပဒ+တရောက်သူ		အညဗြ(ဗျ)ကြော်၍
အဓမာန်(ပု)ရြှို့ဟုထင်ခြင်း		တုစ္ဆာ(တိ)ဆိတ်သုဉ်းသော
မှသာ(ဗျ)မှသား		
ဝိလပိ(ဝိ+လပ+ကုံး)ပြောဆိုပြီ		
အဝစ်(အ+ဝစ+အာတ္တန်း အ မှ အပြောင်း) ပြောခဲ့ပြီ		

ပုဂ္ဂိုင် အမူ (ထိ/ဤ) သန္တိ ရုပ်စည်ပု

၀	အသု, အမူ	အမူ
၃	အမံ	အမူ
၈	အမူနာ	အမူဟို, အမူဘို, အမူဟို
၁	အမူသု, အဒုသု	အမူသံ, အမူသာနံ, အမူသံ, အမူသာနံ
မိ	အမူသွာ, အမူမှာ, အမူနာ	အမူဟို, အမူဘို, အမူဟို, အမူဘို
၂ၦ	အမူသု, အဒုသု	အမူသံ, အမူသာနံ, အမူသံ, အမူသာနံ
၃၁	အမူသံ, အမူမို	အမူသု, အမူသု

စည်းမျဉ်းများ။ ၃၇။ ယောသု ကတနိကာရလောပေသု ဒီယံ။ ယောဝိဘတ်သည် နိသို့ ပြောင်းပြီးလျင်ငင်း
သို့မဟုတ် ယောဝိဘတ်သည် ကျေပြောက်ပြီးလျင်ငင်း ရှေ့က သရသည် ဒီယံသို့ပြောင်းသည်။
၆၇။ ယပတောစ ယောနံ လောပေါ့။ ယပစျေလ တို့မှ စကားလုံးနောက်က ယောသည်
ပျောက်ကွယ်သွားသည်။
၇၉။ အမူသာနံ။ နုပုလိုင်၍ အံ၊ သို့ တို့ကြောင့် အမူ သည် အံ၊ သို့ နှင့် အတူ အံ၏ သို့
ပြောင်းသည်။ (သို့ ကြောင့်လည်း အံ၏ ပြောင်းနိုင် သေးသည်)
၁၂၂။ အမူသု မောသံ။ သို့ ကြောင့် နုပုလိုင်မဟုတ်သော အမူ ၏ မ သည် သို့
ပြောင်းသည်။
၁၂၇။ သဗ္ဗတော ကော့။ ပုဒ်အားလုံးနောက်၍ က အကွရာ ထပ်ရေးနိုင်သည်။

ရုပ်ပြီးပု

$$\text{အမူ} + \cancel{\text{သ}} = \text{အသု} \quad \text{အမူ} + \cancel{\text{သ}} = \text{အမူ} \quad \text{အမူ} + \cancel{\text{သေ}} = \text{အမူ}$$

$\frac{\text{မ} > \text{သ}}{\text{မ} > \text{သ}}$

$$\text{အမူ} + \underline{\text{မ}} = \text{အမံ}$$

$\frac{\cdot}{\text{မ} + \text{မ}} = \text{မ}$

$$\text{အမူ} + \text{နာ} = \text{အမူနာ} \quad \text{အမူ} + \text{ဟို} = \text{အမူဟို/ဘို} \quad \text{အမူဟို/ အမူဘို}$$

$\frac{\text{မ} + \text{မ}}{\text{မ} + \text{မ}} = \text{မ}$

$$(၁/၂) \text{ အမူ} + \underline{\text{သ}} = \text{အမူသု} \quad \text{အမူ} + \underline{\text{သ}} = \text{အဒုသု} \quad \text{အမူ} + \underline{\text{သ}} = \text{အမူနော}$$

$\text{သ} \quad \text{သ} \quad \text{နော}$

$\frac{\text{အခုံ(နိုဂုဟိုတ်ချေ)} \quad \text{အခုံ(နိုဂုဟိုတ်ချေ)}}{\text{အခုံ(နိုဂုဟိုတ်ချေ)} \quad \text{နော}}$

အမူ + နံ = အမူသံ/အမူသာနံ
မဲ+ဤ>|| သံ/သာနံ

အမူ + နံ = အမူသံ/အမူသာနံ
သံ/သာနံ

အမူ + သွေ = အမူသွေ၊ အမူမှာ၊ အမူနာ^၁
မှာ/နာ

အမူ+ ဟိ = အမူဟိ/ဘိ အမူ+ဟိ= အမူဟိ/ဘိ
မဲ+ဤ>||

အမူ + သိုံ = အမူသိုံ/အမူမိုံ
မိုံ

အမူ+ သူ = အမူသူ အမူ + သူ = အမူသူ
မဲ+ဤ>||

နပ္လ္လားင် အမူ (ထိ/ဤ) သဒ္ဓိ ရပ်စည်ပုံ

၁ အဒံ, အမံ
၃ အဒံ, အမံ

အမူ, အမူနံ
အမူ, အမူနံ

အမူ + သိုံ = အဒံ အမူ + သိုံ = အဒံ အမူ + ပေါ့ = အမူ အမူ+ ယော = အမူနံ
အဒံ ။ မဲ+ဤ>|| မဲ+ဤ>||

အမူ + ၁° = အဒံ အမူ + ၁° = အမံ

အမူ, အမူယော

ကဗ္ဗားဗိုလ်င် အမူ (ထိ/ဤ) သဒ္ဓိ ရပ်စည်ပုံ

၁	အသု, အမူ	အမူ, အမူယော
၃	အမံ	အမူ, အမူယော
၈	အမူယာ	အမူဟို, အမူဘို, အမူဟို, အမူဘို
၀	အမူယာ, အမူသာ	အမူသံ, အမူသာနံ, အမူသံ, အမူသာနံ
မီ	အမူယာ	အမူဟို, အမူဘို, အမူဟို, အမူဘို
ဆ	အမူယာ, အမူသာ	အမူသံ, အမူသာနံ, အမူသံ, အမူသာနံ
သ	အမူယာ, အမူသံ, အမူယံ	အမူသု, အမူသူ

$$\text{အမှု} + \cancel{\text{နှံ}} = \text{အသု} \quad \text{အမှု} + \cancel{\text{နှံ}} = \text{အမှု} \quad \text{အမှု} + \text{ယော} = \text{အမှု} \quad \text{အမှု} + \text{ယော} = \text{အမှုယော}$$

$$\text{အမှ} + \underline{1^{\circ}} = \text{အမှ} \quad (\text{အမှ၊ အမှယော ပထမနှင့်တဲ့)$$

အေမ့် + နှုတ် = အမူယာ
ယာ

(၁/၃၀) အမ + ဃ = အမုယာ အမ + ဃ = အမုသာ အမ+ နဲ့ = အမုသံ/အမုသာနဲ့
ယာ (သ)သာ မဲ့+။ သံ/သာနဲ့

$$\text{အမှ} + \frac{\text{သိ}}{\text{သာ/သံ}} = \text{အမှယာ/အမှယံ} \quad \text{အမှ} + \frac{\text{သိ}}{(သ)သံ} = \text{အမှသံ} \quad \text{အမှ} + \text{သု} = \text{အမှသု}$$

♠ အသု အမှ တို့နောက် က အကွဲရာဆက်၍ အသုကော, အသုကံ, အသုကာ၊ အမှကော, အမှကံ, အမှကာ စသည်ဖြင့် ပုရိသာဒိဂုက်း စိတ္တာဒိဂုက်း ကညာဒိဂုက်း တို့အတိုင်း ရပ်စဉ်ရမည်။

ဘရဏပရိတ်တော်

ဗုဒ္ဓိနဲ့ မီဝိတသု နဲ့ သက္ကာ ကေနစိ အန္တရာယာ ကာတုံ၊ တထာ မေ ဟောတု။

အတိတံသေ ဗုဒ္ဓသု ဘဂဝတော် အပွဲ့ဗုဒ္ဓတံ ဉာဏ်၊ အနာဂတံသေ ဗုဒ္ဓသု ဘဂဝတော် အပွဲ့ဗုဒ္ဓတံ ဉာဏ်၊ ပစ္စပွဲနဲ့သေ ဗုဒ္ဓသု ဘဂဝတော် အပွဲ့ဗုဒ္ဓတံ ဉာဏ်။

လူမေဟို တိဟို ဓမ္မဟို သမန္ဒာဂတသု ဗုဒ္ဓသု ဘဂဝတော် သုံး ကာယကမှု ဉာဏ်ပွဲဂုဏ်မံ ဉာဏာနုပရိဝတ္ထံ၊ သုံး ဝစ်ကမှု ဉာဏ်ပွဲဂုဏ်မံ ဉာဏာနုပရိဝတ္ထံ၊ သုံး မနောကမှု ဉာဏ်ပွဲဂုဏ်မံ ဉာဏာနုပရိဝတ္ထံ။

လူမေဟို ဆဟို ဓမ္မဟို သမန္ဒာဂတသု ဗုဒ္ဓသု ဘဂဝတော် နတ္ထိ ဆန္ဒသု ဟာနဲ့ နတ္ထိ ဓမ္မဒေသနာယ ဟာနဲ့ နတ္ထိ ဝိရိယသု ဟာနဲ့ နတ္ထိ ဝိပသနာယ ဟာနဲ့ နတ္ထိ သမာဓိသု ဟာနဲ့ နတ္ထိ ဝိမုတိယာ ဟာနဲ့။

လူမေဟို ဒ္ဓိဒ္ဓိ ဓမ္မဟို သမန္ဒာဂတသု ဗုဒ္ဓသု ဘဂဝတော် နတ္ထိ ဒဝါ၊ နတ္ထိ ရဝါ၊ နတ္ထိ အဖုံး၊ နတ္ထိ ဝေဂါယိတ္ထံ၊ နတ္ထိ အဗျာဝှုမနော၊ နတ္ထိ အပွဲ့ဗုဒ္ဓသီနုပေကွာ။

လူမေဟို အဋ္ဌရသာဟို ဓမ္မဟို သမန္ဒာဂတသု ဗုဒ္ဓသု ဘဂဝတော် နမော သတ္တုနဲ့ သမ္မာသမ္မာ၍နဲ့။

ပါဋ္ဌ-မြန်မာအဘိဓာန်

သက္ကာ(ဗျ)စွမ်းနိုင်၏(ကြိယာအနေဖြင့်သုံးသည်)

သက္ကာတိ(ကြိ)သက+သု+တိ၊ စွမ်းနိုင်၏

အတိတ+အံသ=အတိတသ(ပု) လွန်ပြီးသောအဖို

အ+ပွဲ့ဗုဒ္ဓဟတ/ဋ္ဌ(တိ)မပိတ်ပင်မတားဆီးအပ်သော

ပွဲ့ဗုဏ်မ(တိ)ရှုံးသွားဖြစ်သော

အနုပရိဝတ္ထံ(တိ) (အနု+ပရိ+ဝတု+တ)

အစဉ်လိုက်တတ်သော

ဟာနဲ့(လူ)ဟာ+နဲ့=ယုတ်ခြင်း

ဒေသနာ(လူ)ဟောတော်မူခြင်း

ဝိမုတ္ထိ(လူ) ဖလသမာပတ်ကိုလေသာမှုလွှတ်ခြင်း

ဒဝါ(ဗျ) မြူးတူးခြင်း

ရဝါ(လူ)လွှလွှချော်ချော်ပြခြင်း

ဖုံး(တိ) ဖရ / ဖသ+တ=ပုံးနဲ့/တွေ့ထိ

အဖုံး(တိ)မဖုံးမထိမပြည့်သော

ဝေဂါယိ(နှ)အဆောတလျှင်ပြုလုပ်ခြင်း

အဗျာဝှု(တိ)ဝါ+အာ+ဝှု+အ/ဝါ+အာ+ဝရ+တ

အားထုတ်/လုံးလ/ကြောင့်ကြပြုသော/သူ

ပဋ္ဌသီနု(နှ)ပတိ+သံ+ခါ+ယု=ရူးစမ်းဆင်ခြင်းခြင်း

အပွဲ့ဗုဒ္ဓသီနု(နှ)မဆင်ခြင်းခြင်း(မောဟ)

ရတ္တာဒိရိက်း (ကြစိလိန်)

- (က) ဣကာရန်
- (ခ) ဥကာရန်
- (ဂ) ဦးကာရန်

(က) ဣကာရန်

၀	ရတ္တီ	ရတ္တီ, ရတ္တိယာ, ရတော့
အ	ဘောတီ ရတ္တီ	ဘောတီယာ ရတ္တီ, ရတ္တိယာ, ရတော့
ဒ	ရတ္တံဃ	ရတ္တံဃ, ရတ္တိယာ, ရတော့
တ	ရတ္တိယာ, ရတုာ	ရတ္တိဟိ, ရတ္တိဘိ, ရတ္တိဟိ, ရတ္တိဘိ
စ	ရတ္တိယာ, ရတုာ	ရတ္တိနံဃ, ရတ္တိနံဃ
မီ	ရတ္တိယာ, ရတုာ	ရတ္တိဟိ, ရတ္တိဘိ, ရတ္တိဟိ, ရတ္တိဘိ
ဆ	ရတ္တိယာ, ရတုာ	ရတ္တိနံဃ, ရတ္တိနံဃ
သ	ရတ္တိယာ, ရတုာ	ရတ္တိယူ, ရတ္တိယူ
	ရတ္တိယံဃ, ရတုံဃ, ရတ္တူ	

စည်းမျဉ်းများ

၄၁။ မျဉ်နော စ ဝိသညောကော်။ နိဂုဟိတ်နောက်က သရကျပြီးသော် မျဉ်းနှစ်လုံးမှ တလုံးဖြစ်သည်။ မျဉ်းသုံးလုံး ရှိယျင် မျဉ်းတူနှစ်လုံး မှ အစလုံး ပျောက်သည်။

၄၂။ တေ လူထိချာ ပေါ့။ လူထိလိုင် ကာရန် လူ ဤ ဤ တို့ကို ပ ဟု နာမည့်ပေးသည်။

၄၃။ အမာ ပတော သိုံးသွာနံ ဝါ။ ပမည်သော လူဤ၏ မှ နောက် သိုံးသွာသည် အစဉ်အတိုင် အံ အာ သို့ ပြောင်းသည်။ နာ နှင့် သ လည်း အာ သို့ ပြောင်းသည်။

၄၄။ အာဒီတော ဉာ စ။ အာဒီ နှင့် ရတ္တီ သဒ္ဓိနောင် သိုံး သည် ဉာ သို့ပြောင်းသည်။

၄၅။ ပ သည်သ စ။ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသည့် ဉာ အာ အံ သရကြောင့် လူ ဤ သည် ယ သို့ ပြောင်းသည်။

၄၆။ အံမောနိဂုဟိတ် ချုလပေါ်။ ချုလပ နောက် အံသည် နိဂုဟိတ်သို့ ပြောင်းသည်။

၄၇။ အယော ရသာ မေကဝစန ယောသွပ်စ။ ဓကဂုစ်ဝိဘတ် ယောဝိဘတ်ကြောင့် ယုမဟုတ်သော ဒီယာသည် ရသာသို့ပြောင်းသည်။ သို့ဝိဘတ်ကြောင့်ကား ရသာသို့မပြောင်း။

၄၈။ ယောသု ကတနံဃကာရလောပေသု ဒီယံဃ။ ယောဝိဘတ်သည် နိသို့ ပြောင်းပြီးလျင်ငင်း သို့မဟုတ် ယောဝိဘတ်သည် ကျေပြောက်ပြီးလျင်ငင်း ရှေ့က သရသည် ဒီယာသု ဒီယာသို့ပြောင်းသည်။

၄၉။ သုနံဃဟိသုစ။ သု, နံဃ, ဟံဃ ဝိဘတ်တို့ကြောင့် ရှေ့က သရသည် ဒီယာသု ပြောင်းသည်။ မပြောင်းသည့် အခါလည်းရှိသည်။

၅၀။ ယပတောစ ယောနံဃ လောပေါ့။ ယ ပ ချ လ တို့၏ နောက်၌ရှိသော ယောသည် တခါတရံ ပျောက်ကွယ် သွားသည်။

၅၁။ ဓကတောသံ တော့။ သို့ ကြောင့် နုပုလိန်မဟုတ်သော ဓက ၏ တနှင့် တ သည် သ သို့ပြောင်းသည်။

୧୯୬॥ ତାତୋଯେବାକମାର୍ଗ୍ରୂ ଦୃପ୍ରଦ୍ଵୀ ଯୋବିଲ୍ଲ ରୋ ଜ୍ଞାନପ୍ରାଣଃବିଲ୍ଲ ॥
 ୨୦୭॥ ବୁବତୋ ହୃଦୟି ପି ॥ ବ ପ ତ୍ରୀଣି ଫୋର୍କର୍ସିବୋ ହୃଦୟ ବିଲ୍ଲ ତଶିତର୍ବ ଯ ଜ୍ଞାନପ୍ରାଣଃବିଲ୍ଲ ॥
 ୨୦୮॥ ବେବିତୋ ଲୋପ ଗବିରି ॥ ଯ ବିଲ୍ଲ ରୋ, -୧, -୧, : ଜ୍ଞାନପ୍ରାଣଃବିଲ୍ଲ ବୁବର୍କର୍ଗ୍ୟିବୁବାଃବିଲ୍ଲ ॥
 ୨୦୯॥ ଔଲପି ରଖି ॥ ଗବିକ୍ରାନ୍ତ ଔଲପ ମନ୍ଦିବୋ ହ୍ରୀନି ତ୍ରୀବିଲ୍ଲ ରଖିଜ୍ଞାନପ୍ରାଣଃବିଲ୍ଲ ॥

କୃତ୍ୟେଲୀଙ୍କ କୁଳାରଣ୍ଣ ଏହୁ ରୂପିତ୍ରିଃବୁ

$$0\text{॥} \quad \text{ရတ္ထ} + \text{သ} = \text{ရတ္ထ} \quad \text{ရတ္ထ} + \text{ယော} = \text{ရတ္ထ} \quad \text{ရတ္ထ} + \text{ယော} = \text{ရတ္ထယော}$$

$\text{တ္ထ} + \text{း} > \text{ဗ$

$$\frac{\text{ရတိ} + \text{ယော}}{\text{ထိ} + \text{ဗြိ}} > -1$$

အခါ (ပထမနှင့်တဲ့)

၃။ ရတ္ထိ + အဲ = ရတ္ထံ
ရတ္ထိ ရတ္ထံယော ရတေသာ (ပထမာအများကိန်းနှင့်တဲ့)
၁။

ଦୀର୍ଘାତ୍ମକ ପରିପ୍ରକାଶକ ପରିପ୍ରକାଶକ ଏବଂ ପରିପ୍ରକାଶକ ପରିପ୍ରକାଶକ ଏବଂ ପରିପ୍ରକାଶକ

$$\frac{\text{ရန္တ}^{\circ}}{\text{ဘိ}^{\circ}} + \frac{\text{ဟ}^{\circ}}{\text{ဘ}^{\circ}} = \frac{\text{ရန္တ}^{\circ}\text{ဟ}^{\circ}}{\text{ဘ}^{\circ}}$$

၈/ ၁။ ရတ္ထိ + သ = ရတ္ထိယ၊ ရတ္ထိ + သ = ရတ္ထိယ၊ ရတ္ထိ+နံ=ရတ္ထိနံ၊ ရတ္ထိ+ နံ=ရတ္ထိနံ
ယ၊ တ္ထိ+း>ပဲ၊ တ္ထိ+း>ပဲ

$$\text{သ} \parallel \text{ရတ္ထ} + \text{သို့} = \text{ရတ္ထယ်} \quad \text{ရတ္ထ} + \text{သို့} = \text{ရတုဂျိ} \quad \text{ရတ္ထ} + \text{သို့} = \text{ရတ္ထ}$$

$\text{ယ} \quad \quad \quad \text{တု} + \text{o} > - \quad | \quad |$

$$\begin{array}{ccc} \text{ရတိ} + \text{သိ} = \text{ရတိသိ} & \text{ရတိ} + \text{သူ} = \text{ရတိသူ} & \text{ရတိ} + \text{သု} = \text{ရတိသု} \\ \text{၆-၁} & & \text{ထု} + \text{သိ} > \text{ရတိ} \end{array}$$

ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

ရွှေ့-ညည့်	မတိ-သိခြင်း	နာဘိ-ချက်အရပ်	ဗောဓိ-သိခြင်း
ခန္ဓိ-သည်းညည်းခံခြင်း	ယူဝတိ-အပျို့	ညသစိ-ဆေး	ပါဋ္ဌး-ပါဋ္ဌပုဒ်အစဉ်
သိဒ္ဓိ-ပြီးစီးခြင်း	ကြိုး-တန်ခိုး	ကိုတို့-ကျော်စေခြင်း	ယုတို့-အသင့်ယုတို့
အဂ်လို့-လက်ချောင်း	ဒုန္ခုဘို့-စည်ကြီး		

(ခ) ဥက္ကရန္တ

၀။	ယာဂု	ယာဂု, ယာဂုယော
အ။	ဘောတိ ယာဂု	ဘောတိယော ယာဂု, ယာဂုယော
၃။	ယာဂုံ	ယာဂု, ယာဂုယော
၀။	ယာဂုယာ	ယာဂုဟို, ယာဂုဘို, ယာဂုဟို, ယာဂုဘို
၁။	ယာဂုယာ	ယာဂုနံး, ယာဂုနံး
၆။	ယာဂုယာ	ယာဂုဟို, ယာဂုဘို, ယာဂုဟို, ယာဂုဘို
၂။	ယာဂုယာ	ယာဂုနံး, ယာဂုနံး
၁။	ယာဂုယာ, ယာဂုယံး	ယာဂုသု, ယာဂုသု

ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

ယာဂု-ယာဂု(ယက်မန်း)	ဓာတု-ဓာတ်သဘော	ဓေန်-နွားမ	ဒွဲ့-ဖွဲ့ေး, ညူးမျင်း
ကဏ္ဍာ့-ယားနာ	ကရော့-ဆင်မ	ရွှေ့-ကြိုး	သသု့-ယောက္ခမ မိန်းမ
ဂိယုံး-ပျော်းမပင်	ဥမြေ့-ကြိုးထာရာ		

(ခ) ညီကာရန်

၀။	ဝရဲ	ဝရဲ, ဝရဲယော
အ။	ဘောတိ ဝရ	ဘောတိယော ဝရဲ, ဝရဲယော
ဒ။	ဝရံ	ဝရဲ, ဝရဲယော
တ။	ဝရဲယာ	ဝရဲဟို, ဝရဲဘို
စ။	ဝရဲယာ	ဝရဲနံး
မီ။	ဝရဲယာ	ဝရဲဟို, ဝရဲဘို
ဆ။	ဝရဲယာ	ဝရဲနံး
သ။	ဝရဲယာ, ဝရဲယံ	ဝရဲသူ

ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

ဝရဲ-ချွေးမမိန်းမ	ဇမ္မာြ-သပြေပင်	စမူ-စစ်သည်
သရာူြ-တက်တူ	သရာူြ-မကို့ဗြို့, သရာူြ	ကဆ္မာြ-ဝန်ဘာ
သုဘူြ-ကောင်းသော (လှသော) မျက်ခံး		
ဝါမူရူ-တင့်တယ်သော ပေါင်ရှိသော မိန်းမ		
နာဂနာသူူရူ-ဆင်အော်မောင်းကဲ့သို့ အရင်းတုတ်၍ အဖျားသေးလျက် လုံးသော ပေါင်ရှိသော မိန်းမ		
သုတန္မာြ-တင့်တယ်သော ကိုယ်ရှိသော မိန်းမ		

$$\text{အ။ } \underline{\text{ဝရဲ}} + \underline{\text{သိ}} = \underline{\text{ဝရ}} \\ \underline{\text{မိ}} + \underline{\text{ချွေး}}$$

$$\underline{\text{ဝရ}} + \underline{\text{သိ}} = \underline{\text{ဝရံ}} \\ \underline{\text{မိ}} + \underline{\text{ချွေး}}$$

$$\text{တ။ } \underline{\text{ဝရ}} + \underline{\text{နိုင်}} = \underline{\text{ဝရဲယာ}} \\ \underline{\text{မိ}} + \underline{\text{ချွေး}} \quad \text{ယာ}$$

ရတ္တာဒီဂိုဏ်း (ပုဂ္ဂိုင်)

(က) အာကာရန္တ	(ဟ) ဦ
(ခ) လူကာရန္တ	(ဃ) ဦး
(ဂ) ဤကာရန္တ	(စ) ဦး

(က) အာကာရန္တ (သာ-စွေး)

၁	သာ	သာ, သာနော
အာ	ဟေ သ, သာ	ဘောန္တာ သာ, သာနော
ဒု	သံ, သာနံ	သေ, သာနော
တ	သာနာ	သာနေဟို, သာနေဘို
စ	သာသာ	သာနံ
မိ	သာနာ	သာနေဟို, သာနေဘို
ဆ	သာသာ	သာနံ
သ	သာနေ	သာနေသူ (အခြေပြုသဒ္ဓိပွဲဖက်-၈၂)

စည်းမျဉ်းများ

၃၃။ အယော ရသာ မေကဝစန ယောသွိုစ။ ဇကဂုစ်ဝိဘတ် ယောဝိဘတ်ကြောင့် ယုမဟုတ်သော ဒီယာသည် ရသာသို့ပြောင်းသည်။ သိဝိဘတ်ကြောင့်ကား ရသာသို့မပြောင်း။ ၃၄။ န သိသိမ နပုံသကာနဲ့။ သိကြောင့် နပုံလိုင်မဟုတ်သော လူထိလိုင် ပုလွှိုင် ဒီယာရသည် ရသာသို့မပြောင်း။ ၁၀၆။ ဟိဝိဘတ္တိမှုစွဲ။ ဟိဝိဘတ်ကြောင့် ပုမ၏ အဆုံးအသည် အာန သို့ပြောင်းသည်။ စဖြင့် ဝိဘတ်အားလုံးကြောင့် မယဝယ်ဝတို့၏ အဆုံးအသည် ရုံခါ အာနသို့ပြောင်းသည်။

ရပ်ပြီးပုံ

၁။ သာ + သိ = သာ	သာ + ယော = သာ
	သိ+သာ > သ>
အာ။ သာ + သိ = သ, သာ	သာ (ပထမာယောနှင့်တူ)
သိ+သာ > သ>	
ဒု။ သံ + း = သံ သာ	သာ + း = သာနံ
	သံ+သာ > အာန

(ကျွန်ုင်ရပ်ပြောင်းပုံကို နည်းယူ၍ သိပါ)

(ခ) ကြကာရန် (အဂို-မီး)

ပ	အဂိုံ, အဂိုနို	အဂိုံ, အဂိုယော
အခ	ဘော အဂို	ဘောန္တာ အဂိုံ, အဂိုယော
ဒု	အဂိုံ	အဂိုံ, အဂိုယော
တ	အဂိုနာ	အဂိုဟို, အဂိုဘို, အဂိုဟို, အဂိုဘို
စ	အဂိုသု, အဂိုနော	အဂိုနံး, အဂိုနံး
မီ	အဂိုသွာ, အဂိုမှာ, အဂိုနာ	အဂိုဟို, အဂိုဘို, အဂိုဟို, အဂိုဘို
ဆ	အဂိုသု, အဂိုနော	အဂိုနံး, အဂိုနံး
သ	အဂိုသွံး, အဂိုမှု	အဂိုသွံး, အဂိုသွံး

စသိန္တာ

ଦ୍ୟା॥ ଅଗ୍ରିଯଶ୍ଚିକ୍ଷି॥ ଯିନ୍କୋଣ୍ଡ ଅଗ୍ରିଣୀ ଅଶ୍ଵଃଲୁହନ୍ ଲୁହିଯିବ୍ରାଂଦଃତନ୍॥
ଦ୍ୟା॥ ଯେବାପୁ ଗତରତ୍ତେବା ଘେରା॥ ଯେବାତ୍ଥୁନ୍କୋଣ୍ଡ ପଞ୍ଚରତ୍ତମାପୁ ଲୁହନ୍ ଅଧିବ୍ରାଂଦଃତନ୍॥

$$\frac{\text{အင်}}{\text{ငြာ}} + \frac{\text{သိ}}{\text{သိ}} = \frac{\text{အင်}}{\text{ငြာ}} \frac{\text{သိ}}{\text{သိ}}$$

ပိတ်စီဒန်

အဂို-မီး	အဘဒိ-အစ	ပျောစိ-အနို	မဟေသိုံ-ဘုရားရှင်
ကူသိုံ-ရသေ့	ကူသိုံ-ရသေ့ရဟန်း	ဂဏ္ဍိုံ-အထုံးအဖွဲ့၊ ခက်ဆစ်	မှန်း-ဘုရားရှင်
ကုစိုံ-ဝမ်း	အသိုံ-သန်လျက်	ပါဏ္ဍိုံ-လက်	အဟိုံ-မြဲ
ကိမိုံ-ပိုးလောက်	အရိုံ-ရန်သူ	ဉာတိ-ဆွဲမျိုး	ဗလို-အခွန်အတုတ်
အတိထိုံ-ဇည့်သည်			

- ♠ အဂိန် လို လူနဲ့ ပြောင်းသည့်ရုပ်သည် အဂိုချုသာ ရှိသည်။ အာဒီစသည်၌ အာဒီနိဟု မရှိ။
  - ♠ အာဒီ ရုပ်စဉ်တွင် သိုံး၌ “အာဒီတော့ ဉာဏ်” သုတေဖြင့် အာဒီနောက် သိုံးကို အံ ဉာဏ် ပြောင်း၍ အာဒီသိုံး၊ မှုပြင် အာဒီ အာဒီ၏ နှစ်ရုပ်ပိုသည်။
  - ♠ လူသိ မှန် တွင် အာလုပ်သို့ ယတေစသုတ် စည်းမျဉ်းအရ သိသည် ၆၇၆ပြောင်း၍ ကူးသော မှန် ဟု ရှိနိုင်သည်။

(ဂ) ဤကာစ္စ (အဏီ-ခုတ်ရှိသူ)

၁	အဏီ	အဏီ, အဏီနော
၂၁	ဘော အဏီ	ဘောနော အဏီ, အဏီနော
၃	အဏီး, အဏီနံ	အဏီး, အဏီနော
၈၁	အဏီနာ	အဏီဟို, အဏီဘို
၈၁	အဏီသု, အဏီနော	အဏီနံ
၄၆	အဏီသွာ, အဏီမှာ, အဏီနာ	အဏီဟို, အဏီဘို
၈၈	အဏီသု, အဏီနော	အဏီနံ
၈၈	အဏီသွား, အဏီမှို, အဏီနို	အဏီသူ

စည်းမျဉ်း:

၁၇၃။ နံရူတော ကတရသာ။ ပြုပြင်ပြီးသော စျရသုမှနောက် အံသည် နံသို့ပြောင်းသည်။
 ၁၇၄။ ယောနနော။ ပြုပြင်ပြီးသော စျရသုမှနောက် ယောတို့သည် နောသို့ပြောင်းသည်။
 ၁၇၅။ သွို့နို့။ ပြုပြင်ပြီးသော စျရသုမှနောက် သွို့သည် နံသို့ပြောင်းသည်။

ဂိဏ်ဝင်ပုဒ်များ

အဏီ-ခုတ်ရှိသူ	ဂဏီ-ဂိဏ်းဆရာ	သံပီ-သံပူဇ္ဈာ	သာမီ-အရှင်သခင်
ဂါစီ-သွားလေ့ရှိသူ	ယောကီ-အားထုတ်ခြင်းရှိသူ	ရောကီ-ရောဂါရိသူ	သူခီ-သူခရှိသူ
ဒုက္ခို-ခုက္ခိုရှိသူ	စာရီ-ကျင့်လေ့ရှိသူ	စာဂီ-စွန်းကဲလေ့ရှိသူ	
ဒါနီ-အစွယ်ရှိသော ဖြွေ့ခြေသော်၊ ကျင့်စွယ်ရှိသူ			
ဂါမဏီ-ရွာသူကြီး၊ အကြီးအချုပ်			
ကုသလီ-ကုသိုလ်ရှိသူ၊ ကျွန်းမာသူ			

(b) ဉာဏ်ရန် (ဘိက္ခာ-ရဟန်း) (စာမျက်နှာ ၈၇-မှာ ကြည့်ပါ)

(c) ဉာဏ်ရန် (သယမျှ-ဆရာမရှိဘဲအလိုအလျောက်ဖြစ်နိုင်သောဘုရား)

၁	သယမျှ	သယမျှ၊ သယမျှဝေါ
အ၁	ဘော သယမျှ	ဘောနှိုး သယမျှ၊ သယမျှဝေါ
၃	သယမျှံး	သယမျှ၊ သယမျှဝေါ
၈	သယမျှနာ	သယမျှံးဟို၊ သယမျှံးဟို
၀	သယမျှသု၊ သယမျှနော	သယမျှံး
၆	သယမျှနာ	သယမျှံးဟို၊ သယမျှံးဟို
၂၁	သယမျှသု၊ သယမျှနော	သယမျှံး
၁၁	သယမျှသုံး၊ သယမျှမိုး	သယမျှံးသူ

ဂိတ်ဝင်ပုဒ်များ

ဝတ္ထဘူ-ဝတ္ထအသုရာကို လွမ်းမိုးနိုင်သော ဗြဟာ
ပဘူ-အစိုးရသူ
ပရာဘိဘူ-သူတပါးကို လွမ်းမိုးနိုင်သူ
၁၀၃၃-မဂ်ညာဏ်ဖြင့် နိုဗ္ဗာန်ရောက်သူ
သဟဘူ-တကွဖြစ်သည်

သမျှ-ကောင်းစွာဖြစ်သူ
ဝိဘူ-အထူးဖြစ်သည်
သဗ္ဗည်း-အလုံးစုံကိုသိသူ
ဝိည်း-ပညာရှိ

♠ အဘိဘူ, ဝတ္ထဘူ, သမျှ၊ ပဘူ, ဝိဘူ, ပရာဘိဘူ တို့ကို သယမျှ အတိုင်း ပြောင်းပါ။ သဗ္ဗည်း ၁၀၃၃ စသည်တို့၏ ယောတိုးသည် ပေါ်သို့မပြောင်းပဲ နောသို့ပြောင်းသည်။ သဟဘူ၏ ယောတိုးသည် ပေါ်နော နှစ်မျိုးလုံး ပြောင်းသည်။

(၈) ဉာဏ် (ဂေါ်-နွား)

၁	ဂေါ်	ဂါဝေါ, ဂဝေါ
အာ	ဟော ဂေါ်	ဘောဇ္ဈာ ဂါဝေါ, ဂဝေါ
ဒု	ဂံ, ဂါံ, ဂါံ	ဂါဝေါ, ဂဝေါ
ဗ	ဂါဝေန, ဂဝေန	ဂါဟို, ဂေါဘို
စ	ဂါဝသာ, ဂဝသာ	ဂံ, ဂေါနံ, ဂူနံ
မီ	ဂါဝသွာ, ဂါဝမှာ, ဂါဝါ	
	ဂါဝသွာ, ဂါဝမှာ, ဂါဝါ	ဂါဟို, ဂေါဘို
ဆ	ဂါဝသာ, ဂဝသာ	ဂံ, ဂေါနံ, ဂူနံ
သ	ဂါဝသီး, ဂါဝမိုး, ဂါဝေ	
	ဂါဝသီး, ဂါဝမိုး, ဂါဝေ	ဂါဝေသူ, ဂဝေသူ, ဂေါသူ

စည်းမျဉ်း

၂၂။ ဂါဝသေ။ သကြောင့် ဂေါ်၏ ဉာဏ်လုံ အာဝ သို့ပြောင်းသည်။

၂၃။ ယောသု။ ယော, နာ, သွာ, သီး, သု တို့ကြောင့် ဂေါ်၏ ဉာဏ်လုံ အာဝ သို့ပြောင်းသည်။

၂၄။ အဝံမိုစ်။ အံ ကြောင့် ဂေါ်၏ ဉာဏ်လုံ အာဝ/အဝ သို့ပြောင်းသည်။ ယော, နာ, သာ, သွာ, သီး, သု တို့ကြောင့် ဂေါ်၏ ဉာဏ်လုံ အာဝ သို့ပြောင်းသည်။

၂၅။ အာဝသုဝါ။ အံကြောင့် အာဝ၏ အသည် ဥသို့ တခါတရုံ ပြောင်းသည်။

၂၆။ တတောန-မံ ပတိမှာ-လူတွေ စ သမာသေးပတိသဒ္ဓိကြောင့် အလုတ္ထသမာသ်၌ ဂေါနောက်က နံသည် အံသို့ပြောင်းသည်။ ဂေါ်၏ ဉာဏ်လုံ အဝသို့ ပြောင်းသည်။ သမာသ်မဟုတ်ရာတွင်လည်း နံသည် အံသို့ ပြောင်း၍ ဂေါ်၏ ဉာဏ်လုံး အဝသို့ပြောင်နိုင်သည်။

၂၇။ ဂေါကနံမိုဝါ။ နံကြောင့် ဂေါသည် ဂေါကသို့ တခါတရုံ ပြောင်းသည်။

၂၈။ သုဟိနာသု။ သု ဟိ နာ ဝိဘတ်တို့ကြောင့် ဂေါသည် ဂေါကသို့ ပြောင်းသည်။ နံ, သု, ဟိ, နာ တို့အပြင် သိစသည့် ဝိဘတ်တို့ကြောင့်လည်း ဂေါသည် ဂေါကသို့ပြောင်းသည်။ (အကျိုးအားဖြင့် ဝိဘတ်အားလုံးကြောင့် ဂေါသည် ဂေါကသို့ ပြောင်းနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ) နံကြောင့် ဂေါသည် ဂူသို့ပြောင်းသည်။

၂၉။ နော စ ဒိုဒိတော နံမို့။ ဂေါ နောက်က နံ၏ ရှေ့ နလာ။

ရုတ္တာဒိဂိုလ်: (နှပါလိုင်)

(က) ကုန်သွေး (အနှံ-အရိုး)

၁	အင်္က	အင်္က, အင်္ကနိ
၂၁	ပေါ့ အင်္ဂ	ပေါ့ အင်္ဂ, အင်္ဂဝိ
၃၅	အင်္း	အင်္း, အင်္းနိ
၀၈	အင်္နာ	အင်္နာ, အင်္နာဘိ
၁၀	အင်္နာနှာ	အင်္နာနှာ
၁၁	အင်္နာနာ, အင်္သု	အင်္နာနှံ
၁၂	အင်္သု, အင်္မှာ, အင်္နာနာ	အင်္ဟိ, အင်္ဘိ
၁၃	အင်္သုနာ, အင်္သု	အင်္သုနှံ
၁၄	အင်္သုနာနှာ, အင်္သု	အင်္သုနှံ
၁၅	အင်္သုဘိုံး, အင်္မိုံး	အင်္သု

စဉ်မျဉ်များ

ဝိဇယ်:ဝင်ပဒ်များ

အန္တိ-အရိုး အက္ခာ, အစ္ဆာ-မျက်လုံး
 သထ္တိ-ပေါင် ဝါရိ-ရေ
 ဒဓိ-နှို့ဓမ်း သထ္တိ-ထောပတ်

(ခ) ဤကာရွှေ (သုခကာရီ-ချမ်းသာကိုပြုလေ့ရှိသောဒါန)

၀	သုခကာရီ	သုခကာရီ, သုခကာရီနှင့်
အ၁	ဟော သုခကာရီ	ဟော သုခကာရီ, သုခကာရီနှင့်
၃	သုခကာရီ	သုခကာရီ, သုခကာရီနှင့်
၈	သုခကာရီနာ	သုခကာရီဟို, သုခကာရီဘို့
၁	သုခကာရီနော, သုခကာရီသူ	သုခကာရီနံ့
၄	သုခကာရီသွား, သုခကာရီမှာ,	သုခကာရီဘို့
၆	သုခကာရီနာ	သုခကာရီဟို, သုခကာရီဘို့
၈	သုခကာရီနော, သုခကာရီသူ	သုခကာရီနံ့
၁၁	သုခကာရီသွေး, သုခကာရီမှို့	သုခကာရီသူ

စည်းမျဉ်းများ

၃၃။ အယော ရသူ မေကဝစန ယောသွေပိစ။ ဇကဂုဏ်ဝိဘတ် ယောဝိဘတ်ကြောင့် ယုမဟုတ်သော ဒီယာသည် ရသုသွေ့မပြောင်းသည်။ သိဝိဘတ်ကြောင့်ကား ရသုသွေ့မပြောင်း။

၃၄။ န သိသွေ့မ နပုံသကာနဲ့။ သိကြောင့် နပုံလိုင်မဟုတ်သော လူတ္ထိလိုင် ပုလ္လာ့ဝိုင် ဒီယာရသည် ရသုသွေ့မပြောင်း။ (သိကြောင့် နပုံလိုင် ဒီယာရသည် ရသုသွေ့ ပြောင်းသည်ဟု ဆိုလိုသည်)

ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

သုခကာရီ-ချမ်းသာကို ပြုလေ့ရှိသော ဒါန
သီယာယာယီ-လျင်မြန်စွာ သွားလေ့ရှိသော စိတ်

- ♠ သုခကာရီ-ချမ်းသာကို ပြုလေ့ရှိသော ယောကျွား၊ သီယာယာယီ-လျင်မြန်စွာ သွားလေ့ရှိသောယောကျွား ဟု မြန်မာပြန်လျှင် ပုံလိုင် ဒဏ္ဍားအတိုင်းစဉ်ရမည်။

(ဂ) ဥကာရန် (အာယ့-အသက်)

၁	အာယ့	အာယ့, အာယ့နှင့်
၂	ဘော အာယ့	ဘဝန္တာနှင့် အာယ့, အာယ့နှင့်
၃	အာယ့ု	အာယ့, အာယ့နှင့်
၄	အာယ့နာ (အာယ့သာ)	အာယ့ဟို, အာယ့ဘို
၅	အာယ့နော, အာယ့သာ	အာယ့နံ့
၆	အာယ့သွာ, အာယ့မှာ, အာယ့နာ	အာယ့ဟို, အာယ့ဘို
၇	အာယ့နော, အာယ့သာ	အာယ့နံ့
၈	အာယ့သွို့, အာယ့မှို	အာယ့သူ

ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

အာယ့-အသက်	စက္ခာ-မျက်စိ	ဝသု-(ချွေ,ငွေ)ရတနာ	ဒါရိ-သစ်သား
မဓု-ပျားရည်	အမွှာ-ရော	တိပု-သလွဲမည်း(ခဲပုပ်)	ဟိုဂ်-ရှိန်းခို
သိဂုံး, သိဂုံး-ချင်း	မတ္ထာ-ရက်တက်	ဝထာ-တည်နေရာ	ဇွဲ-ချိတ်
သာလု-ကြာစွယ်	အသု-မျက်ရည်	ဖလု-အဆစ်	မိန္ဒာ-အပျောက်အလုံး

♠ နာဝိဘတ်၌ သာ ဆုံးသော ပုံစံသည် အာယ့အတွက်သာ ဖြစ်သည်။ အခြားဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ၏ မရှိ။ စက္ခာစသည်၌ စက္ခာနာဟု တရပ်သာ ရှိသည်။ စက္ခာသာဟု မရှိ။

♠ အာယ့သည် ပုံစံလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ပုံစံဖြစ်က ဘိက္ခာ အတိုင်း ရပ်စဉ်ရသည်။

♠ အမွှာ၌ သွို့သည် နဲ့ သို့ ပြောင်းပြီး အမွှာနိုဟု ရှိနိုင်သည်။ (လယ်တီပဒေလာ ပ ၁၅၅)

(ယ) ဉီကာရွှေ (ဂေါတ္တဘူ-ဂေါတ္တဘိတ်)

၁	ဂေါတ္တဘူ	ဂေါတ္တဘူ, ဂေါတ္တဘူနံ
အ၁	သော ဂေါတ္တဘူ	ဘဝန္တာနံ ဂေါတ္တဘူ, ဂေါတ္တဘူနံ
၃	ဂေါတ္တဘုံ	ဂေါတ္တဘူ, ဂေါတ္တဘူနံ
၈	ဂေါတ္တဘုနာ	ဂေါတ္တဘူဟို, ဂေါတ္တဘူဘို
၁၀	ဂေါတ္တဘုသု, ဂေါတ္တဘုနော	ဂေါတ္တဘူနံ
၁၄	ဂေါတ္တဘုသွာ, ဂေါတ္တဘုမှာ, ဂေါတ္တဘုနာ	ဂေါတ္တဘူဟို, ဂေါတ္တဘူဘို
၁၈	ဂေါတ္တဘုသု, ဂေါတ္တဘုနော	ဂေါတ္တဘူနံ
၂၁	ဂေါတ္တဘုသွံး, ဂေါတ္တဘုမှို	ဂေါတ္တဘူသွံး

ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

ဓမ္မည်။-တရားကိုသိသော ဉာဏ်
အဘိဘူ-လွမ်းမိုးသော(ဉာဏ်,စိတ်)

(၁) ဉာဏ်း (စိတ္တရ-ဆန်းကြယ်သော နွားကြောင်း၊ နွာကျားရှိသော အမျိုး)

၁	စိတ္တရ	စိတ္တရ, စိတ္တရနံ
အ၁	သော စိတ္တရ	ဘဝန္တာနံ စိတ္တရ, စိတ္တရနံ
၃	စိတ္တရုံ	စိတ္တရ, စိတ္တရနံ
၈	စိတ္တရုနာ	စိတ္တရဟို, စိတ္တရဘို
၁၀	စိတ္တရသု, စိတ္တရနော	စိတ္တရနံ
၁၄	စိတ္တရသွာ, စိတ္တရမှာ, စိတ္တရုနာ	စိတ္တရဟို, စိတ္တရဘို
၁၈	စိတ္တရနော, စိတ္တရသု	စိတ္တရနံ
၂၁	စိတ္တရသွံး, စိတ္တရမှို	စိတ္တရသွံး

♠ စိတ္တ-ဆန်းကြယ်သော+ဂေါ-နွား=စိတ္တဂေါ-ဆန်းကြယ်သောနွားရှိသူ။ “စိတ္တဂေါ”သည် စကားလုံးနှစ်ခု ပေါင်းစပ်ထားသော သမာသံစကားလုံးဖြစ်သည်။ ပါဋ္ဌသဒ္ဓိတုံးစံအရ “စိတ္တဂေါ”သည် “စိတ္တရ”ဟု ညာမှ ဥသို့ ပြောင်ရသည်။ “စိတ္တဂေါ”သည် မူရင်းဖြစ်ပြီး “စိတ္တရ”သည် ပြောင်းလဲပြီးပုံစံ ဖြစ်သည်။ မူရင်းကို ကြည့်၍ ဉာဏ်းသည့် စကားလုံးဟု ပြောနိုင်သလို ပြောင်းလဲပြီးပုံစံကြည့်၍ ဥသို့သည့် စကားလုံးဟုလည်း ပြောနိုင်သည်။ သို့သော ရပ်ပြောင်းလဲပုံ လေ့လာသည်အပါ မူရင်းစကားလုံးအဖြစ် “စိတ္တရ” ဟု ဥသို့သည့် စကားလုံးအဖြစ်နင့် လေ့လာရသည်။

ပုမာဒိဂိက်း ပုဂ္ဂိုင် အကာရွှေ

ပုမ (ယောကျား) ပုလွှိုင် ရပ်စဉ်

၁	<u>ပုမာ</u> , <u>ပုမော</u>	<u>ပုမာနော</u> , <u>ပုမာ</u>
၂၁	<u>ပေါ့</u> <u>ပုမံ</u> , <u>ပုမ</u> , <u>ပုမာ</u>	<u>ဘောက္ခာ</u> <u>ပုမာနော</u> <u>ပုမာ</u>
၃၅	<u>ပုမာနံ</u> , <u>ပုမံ</u>	<u>ပုမာနော</u> , <u>ပုမော</u>
၈၀	<u>ပုမုနာ</u> , <u>ပုမာနာ</u> , <u>ပုမေန</u>	<u>ပုမာနေဟို</u> , <u>ပုမာနေဘို</u> , <u>ပုမေဟို</u> , <u>ပုမေဘို</u>
၈၈	<u>ပုမုနော</u> , <u>ပုမသာ</u>	<u>ပုမာနံ</u>
၉၆	<u>ပုမုနာ</u> , <u>ပုမသွာ</u> , <u>ပုမမှာ</u> , <u>ပုမာ</u>	<u>ပုမာနေဟို</u> , <u>ပုမာနေဘို</u> , <u>ပုမေဟို</u> , <u>ပုမေဘို</u>
၁၁၁	<u>ပုမုနာ</u> , <u>ပုမသာ</u>	<u>ပုမာနံ</u>
၁၁၇	<u>ပုမုနေ</u> , <u>ပုမသို့</u> , <u>ပုမမို့</u> , <u>ပုမေ</u>	<u>ပုမာနေသူ</u> , <u>ပုမေသူ</u> , <u>ပုမသူ</u>

စသုဒ္ဓရာဇ်

၁၀၁။ ပုမန္တသာ သိမ့်။ သိကြောင့် ပုမ, မယဝ, ယူဝ, အဒ္ဓ တို့၏ အသည် ပိဘတ်နှင့်အတူ အသို့ ပြောင်းသည်။
၁၀၂။ အမာလပနေကုစနေ။ အာလပ်ကုစနေ သိဝိဘတ်ကြောင့် ပိဘတ်နှင့်တကွ ပုမ၏ အဆုံးအသည် အံသို့ ပြောင်းသည်။

၁၀၃။ သမာသေ စ ဝိဘာသာ။ ပုမနှင့် အခြားစကာလုံး နှစ်ခု ပေါင်းစပ်ရာတွင်လည်းအလုပ်ကောဂုံ သိဂိုလ်
ကြောင့် ဝိဘာတ်နှင့်တကွ ပုမ၏ အဆုံးအသည် အံသို့ ရဲ့ပြောင်းသည်။ (ဟေ ကြတ္တိပုမ=အံပြောင်းပုံ၊
ဟေ ကြတ္တိပုမ၊ ကြတ္တိပုမှာ=အမံပြောင်းသည့်ပုံ)

၁၀၄။ ယောသွာ နော။ ယောဝိဘတ်ကြောင့် ဝိဘတ်နှင့်တက္က ပုမဏီ အဆုံးအသည် အာနသို့ ပြောင်းသည်။

၁၀၅။ အာနေ သို့မို့ ပါ။ သို့ပိုဘတ်ကြောင့် ပိဘတ်နှင့်တက္က ပုမဏီ အဆုံးအသည် အာနေသို့ ရဲ့ပါ ပြောင်းသည်။

၁၀၆။ ဟိုပိဘတ္ထိမှစ။ ဟိုပိဘတ်ကြောင့် ပုမအဆုံးအသည် အာနေသို့ပြောင်းသည်။ ပိဘတ်အားလုံးကြောင့် မဟုတ် ယူဝစ်သည်တို့၏ အဆုံးအသည် အာနေသို့ ရဲခါ ပြောင်းသည်။

၁၀၇။ သူသို့ မှတ်။ သူဝိဘတ်ကြောင့် ပုမအဆုံးအသည် ရဲခါ အာသို့ ပြောင်းသည်

୧୦୮॥ କନ୍ତୁମ୍ଭି ୩॥ ଶ୍ଵର, ସା, ସ୍ଵର୍ଗରୂପୀଙ୍କୁ ପୁଅ, ଗମ୍ଭୀର, ଅପ୍ରତିଷ୍ଠାନୀୟ ଅବସ୍ଥା ଏ (ପ୍ରମହାତ୍ମ) ଆହୁଁ ପ୍ରେରଣଃବସ୍ଥା॥

ရပ်ပြောင်းလဲပုံ

$$0\text{II} \quad \underline{\text{ပုမဲ}} + \underline{\text{သို့}} = \underline{\text{ပုမဲ}}$$

$\begin{matrix} ၆ & + \\ ၅ & + \end{matrix} > \text{C}$

တ။ ပုမ + နာ = ပုမနာ
မ+။ > |

ပုမ + နာ = ပုမနာနာ
မ+။ > အာ

ပုမ + ဟိ = ပုမနာနာဟိ
မ+။>အာနေ

စ/ဆ။ ပုမ + သ = ပုမနော
မ+။၂။ နော

သ။ ပုမ + သိုံး = ပုမနော
မ+။>အာနေ

ပုမ + သူ = ပုမနောသူ
မ+။>အာနေ

♠ ယုဝ ၆။ အသည် (က) အာနသို့ ပြောင်း၍လည်းကောင်း (ခ) မပြောင်းဘဲလည်းကောင်း နှစ်မျိုးရှိနိုင်သည်။

(က) ယုဝ (လူပီ) ပုလိုင်ရပ်စဉ်

၀။	ယုဝါ	ယုဝါ, ယုဝါနော
အာ။	ဘော ယုဝါ, ယုဝါ၏	ဘောနွော ယုဝါ, ယုဝါနော
ဒ။	ယုဝံ	ယုဝေ, ယုဝါနော
တ။	ယုဝေနာ, ယုဝါနာ	ယုဝေဟို, ယုဝေဘို
စ။	ယုဝသာ	ယုဝါနံး
မ။	ယုဝသွာ, ယုဝမှာ, ယုဝါ	ယုဝေဟို, ယုဝေဘို
စ။	ယုဝသာ	ယုဝါနံး
သ။	ယုဝသိုံး, ယုဝမှို, ယုဝေ	ယုဝေသူ, ယုဝါသူ

၅။ ယုဝ + သိုံး = ယုဝါ
မ+။> ၁
ယုဝ + သော = ယုဝါနော
အာနော
ယုဝ + နာ/သူ = ယုဝါနာ/ယုဝါသူ
မ+။၁။

(ကျွန်ုရပ်များ ပုရိသအတိုင်း သိပါ)

(ခ) ယုဝ (လူပီ) ပုလိုင်ရပ်စဉ်

၀။	ယုဝါနော	ယုဝါနာ
အာ။	ဘော ယုဝါနာ, ယုဝါနာ၏	ဘောနွော ယုဝါနာ
ဒ။	ယုဝါနံး	ယုဝါနော
တ။	ယုဝါနောနာ	ယုဝါနောဟို, ယုဝါနောဘို
စ။	ယုဝါနသာ	ယုဝါနာနံး
မ။	ယုဝါနသွာ, ယုဝါနမှာ, ယုဝါနာ	ယုဝါနောဟို, ယုဝါနောဘို
စ။	ယုဝါနသာ	ယုဝါနာနံး
သ။	ယုဝါနသိုံး, ယုဝါနမှို, ယုဝါနော	ယုဝါနောသူ

♠ သိစသော အလုံးစုသော ဝိဘတ်ကြောင့် ယုဝ၏ အကို အာနပြောင်း၍ ပုရိသအတိုင်း ပြောင်းလဲရသည်။
မယဝ(သကြား)ကိုလည်း ယုဝအတိုင်း ရုပ်စဉ် ရုပ်ပြောင်းသည်။

အဒ္ဓ (အချိန်ကာလ/ခရီး) ပုဂ္ဂိုင်ရပ်စဉ်

၀။	အဒ္ဓ၍	အဒ္ဓါနော
၁။	ဘော အဒ္ဓ၊ အဒ္ဓ၍	ဘောနဲ့ အဒ္ဓါနော
၃။	အဒ္ဓါနံ	အဒ္ဓါနော
၅။	အဒ္ဓါန်ာ	အဒ္ဓါနေဟို၊ အဒ္ဓါနေဘို
၇။	အဒ္ဓါနော	အဒ္ဓါနံ
၉။	အဒ္ဓါန်ာ	အဒ္ဓါနေဟို၊ အဒ္ဓါနေဘို
၁၁။	အဒ္ဓါနော	အဒ္ဓါနံ
၁၃။	အဒ္ဓါန်ာ၊ အဒ္ဓါနော	အဒ္ဓါနေသူ၊ အဒ္ဓါသူ

♠ အံပိဘတ်ဖြင့် အဒ္ဓါနံ၊ ဟိုပိဘတ်ဖြင့် အဒ္ဓါနေဟို၊ သိုံးပိဘတ်ဖြင့် အဒ္ဓါနေ တို့၏ အဒ္ဓော အသည် အာနသို့ ပြောင်းသည်။ သိုံးပိဘတ်ဖြင့် အဒ္ဓနိမ့် သိုံးသည် နိသို့ ပြောင်းသည်။ ကျွန်ုပ်များသည် ပုမအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ရာဇာဒီဂိုဏ်း ပုလိုင် အကာရန်

ရာ၈ (မင်း) ပုလိုင် ရပ်စဉ်

၁	ရာဇာ	ရာဇာနော
အ၁	ဘော ရာဇာ၊ ရာဇာ	ဘောနဲ့ ရာဇာနော
၂	ရာဇာနံ၊ ရာဇံ	ရာဇာနော
၃	ရညာ၊ ရာမိနာ၊ ရာဇော	ရာဇုဟို၊ ရာဇူတိ၊ ရာဇောဟို၊ ရာဇော
၄	ရညာ၊ ရာမိနော	ရညံ့၊ ရာဇုနံ့၊ ရာဇာနံ့
၅	ရညာ	ရာဇုဟို၊ ရာဇူတိ၊ ရာဇောဟို၊ ရာဇော
၆	ရညာ၊ ရာမိနော	ရညံ့၊ ရာဇုနံ့၊ ရာဇာနံ့
၇	ရညာ၊ ရာမိနိ	ရာဇုသု၊ ရာဇော

စည်းမျဉ်းများ

၈၄။ ရာဇေသာ ရညာ၊ ရာမိနော သေ။ သကြောင့် ရာဇေသည် ဝိဘတ်နှင့်အတူ ရညာ၊ ရာမိနောသို့ ပြောင်းသည်။

၈၅။ ရညံ့ နံမ့် ဝါ။ နံကြောင့် ရာဇေသည် ဝိဘတ်နှင့်အတူ ရညံ့သို့ ပြောင်းသည်။

၈၆။ နာမို့ ရညာ ဝါ။ နာကြောင့် ရာဇေသည် ဝိဘတ်နှင့်အတူ ရညာသို့ ပြောင်းသည်။

၈၇။ သွီးမှု ရညာ ရာမိနိ။ သွီးကြောင့် ရာဇေသည် ဝိဘတ်နှင့်အတူ ရညာ၊ ရာမိနိသို့ ပြောင်းသည်။

၈၈။ ရာဇေသီနာမို့(မောဂလာန်ကျမ်း)နာကြောင့် ရာဇော အသည် လူသို့ပြောင်းသည်။

၈၉။ ရာဇေသာ ရာဇာ သုနံဟိုသု စ။ သု, နံ, ဟို တို့ကြောင့် ရာဇေသည် ရာဇုသို့ တခါတရုပြောင်းသည်။

၉၀။ ပြုတွေသခရာဇာဒီတော အမာနံ။ ပြဟွာ၊ အတ္ထာ၊ သခ၊ ရာဇာ တို့နောက်က အံသည် အာနံသို့ ပြောင်းသည်။

၉၁။ သူရာ ပြဟွာ၊ အတ္ထာ၊ သခ၊ ရာဇာ တို့ နောက်က သိသည် အာသို့ ပြောင်းသည်။

၉၂။ ယောနမာနော။ ပြဟွာ၊ အတ္ထာ၊ သခ၊ ရာဇာ တို့ နောက်က ယောတို့သည် အာနောသို့ ပြောင်းသည်။

၉၃။ သခတော စာ ယောနော။ သခ နောက်က ယောတို့သည် အာယော (သို့မဟုတ်) နောသို့ ပြောင်းသည်။

၉၄။ သွီး မေး။ သခ နောက်က သွီးသည် ဓသို့ ပြောင်းသည်။

၉၅။ ပြဟွာတော ကသာ စ။ ပြဟွာ နောက်က (အာလုပ်သို့) ကသို့ သည် ဓသို့ ပြောင်းသည်။

၉၆။ သခနဲ့သို့ နော နာ နံ သေသု။ (ယောမှပြောင်းလာသည့်) နော၊ နာ၊ နံ သ ဝိဘတ်တို့ရှေ့က သခ၏ အသည် လူသို့ပြောင်းသည်။

၉၇။ အာရော ဟိုမ့် ဝါ။ ဟိုကြောင့် သခ၏ အသည် တခါတရု အာရသို့ပြောင်းသည်။

၉၈။ သုနံ မံသုဝါ။ သု, နံ, အံ ဝိဘတ်တို့ကြောင့် သခ၏ အသည် တခါတရု အာရသို့ပြောင်းသည်။

၉၉။ ပြဟွာတောတူ သွီး နံ။ ပြဟွာ၊ ကမ္မ၊ စမ္မ၊ မူစ္မ၊ အွှဲ တို့နောက်က သွီးသည် နံသို့ပြောင်းသည်။

၁၀၀။ ဥတ္တာ သနာသု။ သ, နာ, နံ တို့ကြောင့် ပြဟွာ၏ အသည် ဥသို့ပြောင်းသည်။

၁၆၀။ အတ္ထန္တာ ဟိသိ မနတံ့။ ဟိ, သူ ဝိဘတ်ကြောင့် အတ္ထ၏ အသည် အနသိပြောင်းသည်။
 ၁၆၁။ တတော သွေးနီ။ အတ္ထနာက်က သွေးသည် နိသို့ ပြောင်းသည်။
 ၁၆၂။ သသနာ။ အတ္ထနာက်က သသည် နေသို့ ပြောင်းသည်။
 ၁၆၃။ သွာနာ။ အတ္ထနာက်က သွာသည် နာသို့ ပြောင်းသည်။

ရပ်ပြီးပုံ

၅။ ရာ၉ + သို့ = ရာ၈၁ အာ	ရာ၉ + ယော = ရာ၈၁နော အာနော	၃။ ရာ၉ + ဒဲ့ = ရာ၈၁နံ အာနံ

၇။ ရာ၉+နာ = ရညာ ရညာ	ရာ၉ + နာ = ရာ၉ိနာ ၇ိ+၁>၉	ရာ၉ + ဟို = ရာ၉ူဟို ရာ၉ (၇ိ+၁>။)

၈/၉။ ရာ၉+သု = ရညော/ရာ၉ိနော ရညော/ရာ၉ိနော	ရာ၉+နံုး = ရညံုး ရညံုး	ရာ၉ + နံုး = ရာ၉ူနံုး ရာ၉ (၇ိ+၁>။)

၁၀။ ရာ၉ + သွား = ရညာ ရညာနှင့်	ရာ၉ + သွေး = ရညေး/ရာ၉ိနေး ရညေး/ရာ၉ိနေး	ရာ၉ + သူ = ရာ၉ူသု ရာ၉ (၇ိ+၁>။)

(ကျွန်ုင်သည် ရပ်ပြောင်းပုံများသည် ပုဂ္ဂိုလ်အတိုင်း ဖြစ်သည်)

မြဟန (မြဟန) ပုဂ္ဂိုင် ရပ်စည်

၁	ပြဟ္မာ	ပြဟ္မာနော
၂၁	ဟော ပြဟ္မာ	ဘောဇ်း ပြဟ္မာနော
၃၅	ပြဟ္မာနံ၊ ပြဟ္မာ	ပြဟ္မာနော
၇၈	ပြဟ္မာနာ	ပြဟ္မာဟို၊ ပြဟ္မာဘို
၈၀	ပြဟ္မာနော၊ ပြဟ္မာသု	ပြဟ္မာနံ၊ ပြဟ္မာနံ
၉၆	ပြဟ္မာနာ	ပြဟ္မာဟို၊ ပြဟ္မာဘို
၁၁၁	ပြဟ္မာနော၊ ပြဟ္မာသု	ပြဟ္မာနံ၊ ပြဟ္မာနံ
၁၁၃	ပြဟ္မာနံ	ပြဟ္မာသု

၁၂

$$\begin{array}{rcl} \text{æ} & \text{பு} + \text{ல்} = \text{புல்} & \text{o} \quad \text{பு} + \text{ஞ்} = \text{புஞ்சி} \\ & \text{e-} & \text{ஞ்+ஒ} \end{array}$$

အတ္ထ (အတ္ထ, မိမိကိုယ်) ပုလ္လိင် ရပ်စဉ်

၁	အတွေ့	အတွေ့နော
၂၁	ဘော အတွေ့၊ အတွေ့	ဘောနှိုး အတွေ့နော
၃၂	အတွေ့နံး၊ အတွဲ	အတွေ့နော
၄၈	အတွေ့နံး၊ အတွေ့	အတွေ့နော၊ အတွေ့နော
၅၈	အတွေ့နော	အတွေ့
မ။	အတွေ့နံး	အတွေ့နော၊ အတွေ့နော
၇၀	အတွေ့နော	အတွေ့
၇၁	အတွေ့နံး	အတွေ့နော၊ အတွေ့နော
၇၂	အတွေ့	အတွေ့
၇၃	အတွေ့နံး	အတွေ့နော၊ အတွေ့

၁၂

$$\text{అ} \quad \frac{\text{అ} \text{ట్ల}}{\text{ట్ల}} + \frac{\text{అ}}{\text{ట్ల}} = \frac{\text{అ} \text{ట్ల} \text{ఫో} \text{ట్ల}}{\text{ట్ల}}$$

$\frac{\text{ట్ల}}{\text{ట్ల}} + \frac{1}{\text{ట్ల}} > \frac{1}{\text{ట్ల}}$

$\frac{\text{ట్ల}}{\text{ట్ల}} + \frac{1}{\text{ట్ల}} > 0$

♠ အာတုမ (ကိုယ်, မိမိကိုယ်) ကိုလည်း ပထမ၊ အာလပ်, ဒုတိယာ၏ အတန်းအတူ ရပ်စဉ်/ရပ်ပြီး၍ တတိယာမှုစဉ် သတ္တိမီအထိ ပုဂ္ဂိသနှင့်အတူ ရပ်စဉ်/ရပ်ပြီးပါ။

သခ (အဆွဲခင်ပွန်း, မိတ်ဆွေ) ပုဂ္ဂိုင် ရပ်စဉ်

၁	သခါ	သခါနာ, သခါယော, သခံနာ
၂၁	ဘော သခ, သခါ, သခေ	ဘောန္တာ သခါနာ, သခါယော, သခံနာ
၃	သခါနံ, သခါရံ, သခံ	သခါနာ, သခါယော, သခံနာ
၂၈	သခံနာ	သခါရေဟို, သခါရေဘို, သခေဟို
၈	သခံနာ, သခံသု	သခံနံ, သခါရာနံ, သခါနံ
၅၆	သခံနာ	သခါရေဟို, သခါရေဘို, သခေဟို
၂၇	သခံနာ, သခံသု	သခံနံ, သခါရာနံ, သခါနံ
၁၁	သခေ	သခါရေသူ, သခေသူ

ရပ်ပြီးပုံး

၁ သခ + ယော = သခါယော
-ါယော

သခ + နာ = သခံနာ
ခ+ါ>^၁ နာ

၃ သခ + း = သခါရံ
ခ+ါ> းရံ

သခ + ့ = သခံန့်
ခ+ါ> ့န့်

၂၈ သခ + ဟို = သခါရေဟို
ခ+ါ> ိုရေ
ရှု>၄

၈/၂၈ သခ + ဥ = သခံသု
ခ+ါ> ့နာ ဥ

သခ + ဥ = သခံနံ
ခ+ါ> ့> ံ

သ သခ + ဗို့ = သခေ
ခ+ါ> ့ ဗ

နဒီဒိရိတ်
လူထိလိုင် ဤကာရွှေ
နဒီ (မြစ်) ရပ်စဉ်

၁	နဒီ	နဒီ, နဒီယော (နဇ္ဈာ)
အ	ဘောတိ နဒီ	ဘောတိယော နဒီ, နဒီယော (နဇ္ဈာ)
၃	နဒီး, နဒီယံ	နဒီး, နဒီယော (နဇ္ဈာ)
၈	နဒီယာ (နဇ္ဈာ)	နဒီဟို, နဒီဘို
၀	နဒီယာ (နဇ္ဈာ)	နဒီနံ
၄	နဒီယာ (နဇ္ဈာ)	နဒီဟို, နဒီဘို
၂	နဒီယာ (နဇ္ဈာ)	နဒီနံ
၅	နဒီယာ, နဒီယံ, နဒီး	နဒီယု

စည်းမျဉ်းများ

၁၇။ အမာ ပတော သိုံးသွာန် ဝါ။ ပမည်သော လူဤ၏ မှ နောက် သိုံးသွာသည် အစဉ်အတိုင်း အံ အာ သို့ ပြောင်းသည်။ နာ နှင့် သ လည်း အာ သို့ ပြောင်းသည်။

၂၁။ ပ သည်သ စ။ ဂိုာတ်မှ ပြောင်းလာသည့် ယူ အာ အံ သရကြောင့် လူ ဤ သည် ယ သို့ ပြောင်းသည်။

၂၁။ အံမောနိုဂုဟိုတံ စူလပေဟို။ စူလပ နောက် အံသည် နိုဂုဟိုတံသို့ ပြောင်းသည်။

၂၃။ အယော ရသု မေကဝစန ယောသွပ်စ။ ဓကဂုစ်ဂိုာတ် ယောဂိုာတ်ကြောင့် ယုမဟုတ်သော ဒီယာသည် ရသုသို့ပြောင်းသည်။ သို့ဂိုာတ်ကြောင့်ကား ရသုသို့မပြောင်း။

၆၁။ ပတောယာ။ ပမည်သော လူဤ၏ ဦနောက်က နာ သ သွာ သ သိုံး တို့သည် ယာသို့ပြောင်းသည်။

၆၇။ ယပတောစ ယောန် လောပေ။ ယ ပ ၍ လ တို့၏ နောက်၌ရှိသော ယောသည် တခါတရုံ ပျောက်ကွယ်သွားသည်။

၁၇၄။ တတောယောနမောတု၌ တုဖြင့် ယောသည် ၃-၁ သို့ပြောင်းသည်။

၁၆၅။ ယပတော သိုံးယံုံး။ ယ ပ တို့၏ နောက်ရှိသော သိုံး သည် တခါတရုံ ယ သို့ ပြောင်းသည်။

၁၆၉။ သေသတော လောပံ ဂသိပိုံ။ သိ သည် ၃-၁, -၁, ၁ သို့ မပြောင်းက ပျောက်ကွယ်သွားသည်။

၁၇၂။ အံယမိတော ပသညတော့။ ပမည်သော ဤနောက်က အံသည် ယ သို့ပြောင်းသည်။

၁၉၃။ စူလပါ ရသံး။ ဂသိကြောင့် စူလပ မည်သော ဤ၌ တို့သည် ရသုသို့ပြောင်းသည်။

၂၁၇။ ယဝတံ တလန်ကာရာန် ဗျွှဲနာန် စလော့ကာရတဲ့။ ယအကွွဲရာရှိကုံးသော တလန် တို့သည် အစဉ်အတိုင်း စလော့သ သို့ ပြောင်းသည်။ (ပြောင်းပြီလျှင် ဒွေးဆော် ဖြစ်သွားသည်)

ရပ်စီးပုံ

၀။   နှု^၉ + ယော = နှဇ္ဇာ   ၃။   နှု^၉ + ယ = နဒိယ
၃+၇>၂ =၃|>၄>၅   ၆-၁   ၃+၇>၂ =၃|>၄>၅   ယ

၁။   နှု^၉ + နာ = နဒိယ   နှု^၉ + န = နမြဲ
၃+၇>၂ =ယ   ၁   ၃+၇>၂ =၃|>၄>၅   ၁

၃။   နှု^၉ + သို့ = နဒိယ   နှု^၉ + သို့ = နမြဲ
၃+၇>၂ =ယ   ၁   ၃+၇>၂ =၃|>၄>၅   ၁

ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

နဒီ-မြစ်	ကူးတို့၊ နာရီ-မိန်းမ	ကုမာရီ၊ တရာဏီ-အပျို့	ဗဟမ္မာဏီ-ပုလ္လားမ
သခီ-မိတ်ဆွဲမ	မာတုလာနီ-အဒေါ	သို့ရီ-ကြက်သရော	ဘောတီ-အရှင်မ
ဂါဝီ-နွားမ	ဒါသီ-ကျွန်းမ	ပုထဝီ၊ ပထဝီ-မြေ	
ဂစ္စတီ, ဂစ္စနှီ-ခရီသွားသောမိန်းမ		ဂုဏ်ဝတီ, ဂုဏ်ဝနှီ-ဂုဏ်ရှိသောမိန်းမ	

- ♠ ဂုဏ်ဝတီဂိဏ်းဝင်ပုဒ်, ဂစ္စနှီဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များကို ဤဆက်ပေးက နဒါဒီဂိဏ်းဝင်များ ဖြစ်သွားကြသည်။
- ♠ ဇွဲ့ ဇွဲ ၆၆ ပုံ ပုံစံများသည် နဒီအတွက်သာဖြစ်၍ ကျွန်းဂိဏ်ဝင်ပုဒ်များ ရပ်စဉ်ရာတွင် ဇွဲ့ ဇွဲ ၆၆ ပုံများ ချုန်၍ စဉ်ရမည်။

ဂဟပတာဒီဂိုဏ်း
လူထိလိုင် ဤကာရန္တ^၁
ဂဟပတာနီ (အမြတ်မြင်မ) ရပ်စဉ်

၁	ဂဟပတာနီ	ဂဟပတာနီ, ဂဟပတာနီယော
အ၁	ဘောတိ ဂဟပတာနီ	ဘောတိယော ဂဟပတာနီ, ဂဟပတာနီယော
၂	ဂဟပတာနီ၊ ဂဟပတာနီယံ	ဂဟပတာနီ, ဂဟပတာနီယော
၃	ဂဟပတာနီယာ	ဂဟပတာနီဟို, ဂဟပတာနီဘို
၄	ဂဟပတာနီယာ	ဂဟပတာနီနံ
၅	ဂဟပတာနီယာ	ဂဟပတာနီဟို, ဂဟပတာနီဘို
၆	ဂဟပတာနီယာ	ဂဟပတာနီနံ
၇	ဂဟပတာနီယာ, ဂဟပတာနီယံ	ဂဟပတာနီယု

ဂိဏ်းဝင်ပုဒ်များ

ဘိက္ခနီ-ရဟန်းမ	ရာဇိနီ-မိဖုရား(မင်းကတော်)	ဒဏ္ဍာနီ-ဒုတ်ရှိသောမိန်းမ
ပေါက္ခရဏီ-ရေကန်	ယက္ခနီ-ဘီလူးမ	ပရစ်တ္ထဝိဒုနီ-သူများစိတ်ကိုသိနိုင်သော

စည်းမျဉ်းများ

- (၁၃) ဝါပရောအသရှုပါ။ ရပ်သွင်မတူသော သရများတွေ့ဆုံးလျင် ရဲခါ နောက်သရပျောက်ကွယ်သွားသည်။
- (၁၄) ပုံဗွာစ။ နောက်သရကျပြီးသော် ရှေ့ရသုသရသည် တချို့ ဒီယိသို့ပြောင်းသည်။
- (၁၅) ပတိသိနိမို့။ လူနီကြောင့် ပတိ၏ အဆုံးလူသည် အသို့ ပြောင်းသည်။
- (၁၆) တုံ့တ သမာသ ကိတကာ နာမဲ ဝါ တဝေ တုနာဒီသု စ။ တုံ့တ်ပုဒ် သမာသ်ပုဒ် ကိတ်ပုဒ်တို့ကို နာမ်ပုဒ်အဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ သတ်မှတ်ပြီးရင် နာမ်ဝိဘတ်ဆက်ပေးနိုင်ပြီ။ တွာ, တုံ့ စသည် ဆုံးသည့် စကားလုံးတူ့ကို နာမ်အမည်ပေးစရာမလို့။ နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်၍ တိုက်ရှိက် နာမ်ဝိဘတ်ဆက်ပေးနိုင်သည်။
- (၁၇) ပတိ ဘိက္ခု ရာဇိ-ကာရ-နေ့ဟို လူနီ။ လူထိလိန်းမြှုပ်နှံ ပတိ, ဘိက္ခု, ရာဇ်, ဤကာရန္တသဒ္ဓိ, ဝိုက်ပုဒ်တို့ကို သိနေသော အကာရန္တသဒ္ဓိတို့နောင် လူနီ ဆက်ပေးရသည်။
- (၁၈) ကွဲစာဒီမဏ္ဍာတ္ထရာန်း ဒီယိရသုသာ ပစ္စယောသု စ။ နောက်ပွဲ ပစ္စည်းနောင်းသည် ဖြစ်စေ, မနောင်းသည် ဖြစ်စေ ပုဒ်၏ အစအလယ်အဆုံးတို့၌ ဒီယိ ရသု ပြုနိုင်သည်။
- (၁၉) တေသု ဂုဒ္ဓိလောပါ-ဂမ ဝိကာရ ဝိပရီတာ-ဒေသာ စ။ ပုဒ်၏ အစအလယ်အဆုံးတို့၌ အချို့အရာ၌ ဂုဒ္ဓိပြုခြင်း ဖောက်ပြန်ခြင်း ပြောင်းပြန်ဖြစ်ခြင်း အာအေသပြုခြင်းများ ဖြစ်နိုင်သည်။

ရုပ်ပြီးပုံ

ဂဟပတိ + ဝန် = ဂဟပတာနိ + ဘဲ = ဂဟပတာနိ
 တိ+ဝ>-၂ နန်
 -၇

ဘိက္ခါ + ဝန် = ဘိက္ခိနိ
 ဘိက္ခိနိ

ရာဇ္ဈ + ဝန် = ရာဇ္ဈနိ
 ဇ္ဈ+။

ဒဏ္ဍာ + ဝန် = ဒဏ္ဍာနိ
 ဏ္ဍာ+။

ပရစ်တွေဝိဇ္ဇ + နန် = ပရစ်တွေဝိဇ္ဇနိ

ယက္ခ + နန် = ယက္ခနိ

ပေါက္ခရဏီ (ရေကန်) ရပ်စဉ်

၁	ပေါက္ခရဏီ	ပေါက္ခရဏီ, ပေါက္ခရဏီယော, ပေါက္ခရညော
အ၁	ဘောတိ ပေါက္ခရဏီ	ဘောတိယော ပေါက္ခရဏီ, ပေါက္ခရဏီယော, ပေါက္ခရညော
၃	ပေါက္ခရဏီး, ပေါက္ခရဏီယံ	ပေါက္ခရဏီး, ပေါက္ခရဏီယော, ပေါက္ခရညော
၈	ပေါက္ခရဏီယာ, ပေါက္ခရညာ	ပေါက္ခရဏီဟို, ပေါက္ခရဏီဘို
၁	ပေါက္ခရဏီယာ,, ပေါက္ခရညာ	ပေါက္ခရဏီနံ
၆	ပေါက္ခရဏီယာ, ပေါက္ခရညာ	ပေါက္ခရဏီဟို, ပေါက္ခရဏီဘို
၃	ပေါက္ခရဏီယာ, ပေါက္ခရညာ	ပေါက္ခရဏီနံ
၁၁	ပေါက္ခရဏီယာ, ပေါက္ခရညာ	ပေါက္ခရဏီဘို
၁၃	ပေါက္ခရဏီယာ, ပေါက္ခရညာ	ပေါက္ခရဏီယု

ရုပ်ပြီးပုံ

ပေါက္ခရ(ကြာ,ရေ)+ဝ(ရှိ)= ပေါက္ခရိ + ဝန်= ပေါက္ခရဏီ + ဘဲ = ပေါက္ခရဏီ
 ရှိ+ဝ>၁ န်>-ဏ်+ဝ

ပေါက္ခရဏီ+ ယော = ပေါက္ခရညော ပေါက္ခရဏီ + နာ,သ,သွာ,သ,သိုံ>၁=ပေါက္ခရညော
 ဏ်+ဝ>၂=ဏ်>၂>ညာ

ဏ်+ဝ>၂=ဏ်>၂>ညာ

ပေါက္ခရဏီ + သိုံ>-ဃ=ပေါက္ခရညာ
 ဏ်+ဝ>၂=ဏ်>၂>ညာ

ကြတ္တိလိန်ဟောသဒ္ဓိ

ကြတ္တိလိန်ဟောသဒ္ဓိများဖြစ်ခြောင်း ဖော်ပြရန် မူရင်းစကားလုံးများ၏ အ၊ ဤ၊ ကဲနီ ဆက်ပေးရသည်။

(၁) အဖိုအမ နှစ်မျိုးအမိပါယ်ကို ဖော်ပြနိုင်သည့် စကားလုံးများကို အမအမိပါယ်နှင့် ပြောဆိုသုံးနှုံးလိုသည့် အခါ များသောအားဖြင့် ဤ (၅) ဆက်ပေးရသည်။ ပုံစံ -သုနာ(ခွေးထိုး, ခွေးမ) သူကရ(ဝက်ထိုး, ဝက်မ) မက္ခာ(များက်ထိုး, များက်မ) ယက္ခာ(ဘီလူးအထိုး, အမ) ။ သုနာခါ(ခွေးမ) သူကရ(ဝက်မ) မက္ခာ(များက်မ) ယက္ခာ(ဘီလူးမ) သို့သော တခါတရဲ ကဲနီ(၁၇)လည်း ဆက်ပေးတတ်သည်။ ပုံစံ - ယက္ခာနီ (ဘီလူးမ)

(၂) အဝ၊ ကိုက၊ ကောယျ၊ အ၊ နှီး၊ နှီး၊ ဆက်ထားသည့်ပုံံပုံံများ၏ ဤ(၅)ဆက်ပေးရသည်။

အဝ = မာနဝိ (ထို) အပျိုမ	မာနဝိ(ပုံ)လူပျိုး
ကိုက=နာဝိကို (ထို) လျေသူကြီးကတော်	နာဝိက (ပုံ) လျေသူကြီး
ကောယျ=ဝေနတေယျ (ထို) ဂဋ္ဌနှစ်မော်သမီး	ဝေနတေယျ (ပုံ) ဂဋ္ဌနှစ်
ကို=ဂေါတမီ (ထို) ဂေါတမီ မိပုရား	ဂေါတမ (ပုံ) ဂေါတမဖုရား
နှီး=ဂုဏ္ဍာနီ (ထို) သွားသောမိန်းမ	ဂုဏ္ဍာနီ (ပုံ) သွားသောယောကျား
နှီး=ဂုဏ္ဍာနီ (ထို) ဂုဏ္ဍာရှိသောမိန်းမ	ဂုဏ္ဍာနီ (ပုံ) ဂုဏ္ဍာရှိသောယောကျား

(၃) အကာရန္တိ ပိုသေသနပုံံဖောက်မှာ အ၊ (၁) ဆက်ပေးရသည်။

အဘိရူပါ ကညာ။ နှီလာ မာလာ။ သောဘနာ ဝရာ။
 အဘိရူပ (တိ) တင့်တယ်သော
 နှီလ (တိ) ညီ, စိမ်းညီသော
 သောဘန (တိ) တင့်တယ်သော

(၄) ဂဟပတာဒိဂိုဏ်းဝင်ပုံံများဖြစ်သော ကဲ, ဤ, ဦ, ဦး ဆုံးသည့်ပုံံ၌ ကဲနီ (၁၇) ဆက်ပေးရသည်။

ပုဂ္ဂိုင်ရပ်စဉ်များ

အကာရန္တ (ပုဂ္ဂိုလ်သီဂိုဏ်း)

၁	ပုဂ္ဂိုလ်သော	ပုဂ္ဂိုလ်သာ
၁၁	ဘောပုဂ္ဂိုလ်သာ,ပုဂ္ဂိုလ်သာ	ဘောဇွဲသာ ပုဂ္ဂိုလ်သာ
၃	ပုဂ္ဂိုလ်သံ	ပုဂ္ဂိုလ်သော
၇	ပုဂ္ဂိုလ်သောနဲ	ပုဂ္ဂိုလ်သောဟို/ဘိ
၈/၉	ပုဂ္ဂိုလ်သာသူ	ပုဂ္ဂိုလ်သာနဲ
၁၆	ပုဂ္ဂိုလ်သွား,ပုဂ္ဂိုလ်မှာ,ပုဂ္ဂိုလ်သာ	ပုဂ္ဂိုလ်သောဟို/ဘိ
၁၇	ပုဂ္ဂိုလ်သွို့,ပုဂ္ဂိုလ်မှို,ပုဂ္ဂိုလ်သော	ပုဂ္ဂိုလ်သာသူ

အကာရန္တ(မနောဂိုဏ်း)

၁	မနော	မနာ
၁၁	ဘော မနာ,မနာ	ဘောဇွဲသာ မနာ
၃	မနံး,မနော	မနော
၇	မနောနဲ,မနာသာ	မနောဟို/ဘိ
၈/၉	မနာသူ,မနာသော	မနာနဲ
၁၆	မနာသွား,မနာမှာ,မနာ	မနောဟို/ဘိ
၁၇	မနာသွို့,မနာမှို,မနော,မနာသို့	မနောသူ

အကာရန္တ (ပုမားဂိုဏ်း)

၁	ပုမာ,ပုမော	ပုမာနော, ပုမာ
၁၁	ဟော ပုမဲ့,ပုမာ,ပုမာ	ဘောဇွဲသာ ပုမာနော,ပုမာ
၃	ပုမာနဲ့,ပုမဲ့	ပုမာနော,ပုမော
၇	ပုမာနဲ့,ပုမာနဲ့,ပုမောနဲ့	ပုမာနောဟို,ဘို့,ပုမောဟို,ဘို့
၈/၉	ပုမာနော,ပုမာသူ	ပုမာနဲ့
၁၆	ပုမာနဲ့,ပုမာမှာ,ပုမာ	ပုမာနောဟို,ဘို့,ပုမောဟို,ဘို့
၁၇	ပုမာနော,ပုမောသွို့,ပုမောမှို,ပုမော	ပုမာနောသူ,ပုမောသွား,ပုမာသွို့

အကာရန္တ (ပုမားဂိုဏ်း)

၁	ယုဝါ	ယုဝါ, ယုဝါနော
၁၁	ဘော ယုဝါ,ယုဝါနာ	ဘောဇွဲသာ ယုဝါ,ယုဝါနော
၃	ယုဝါနဲ့	ယုဝါဝေး
၇	ယုဝါနောနဲ့,ယုဝါဝေး	ယုဝါဝောဟို,ယုဝါဝောဘို့
၈/၉	ယုဝါသူ	ယုဝါနဲ့
၁၆	ယုဝါသွား,ယုဝါဝေး,ယုဝါ	ယုဝါဝောဟို,ယုဝါဝောဘို့
၁၇	ယုဝါသွို့,ယုဝါမှို,ယုဝါ	ယုဝါဝောသူ,ယုဝါသွား

အကာရန္တ (ပုမားဂိုဏ်း)

၁	ယုဝါနော	ယုဝါနာ
၁၁	ဘော ယုဝါနာ,ယုဝါနာ	ဘောဇွဲသာ ယုဝါနာ
၃	ယုဝါနဲ့	ယုဝါနော
၇	ယုဝါနောနဲ့	ယုဝါနောဟို,ယုဝါနောဘို့
၈/၉	ယုဝါနာသူ	ယုဝါနဲ့
၁၆	ယုဝါနွား,ယုဝါမှာ,ယုဝါနာ	ယုဝါနောဟို,ယုဝါနောဘို့
၁၇	ယုဝါနွို့,ယုဝါမှို,ယုဝါ	ယုဝါနောသူ

အကာရန္တ (ရာဇ်ဒိုဂိုဏ်း)

၁	ရာဇ်	ရာဇ်နော
၁၁	ဘော ရာဇ်,ရာဇ်	ဘောဇွဲသာ ရာဇ်နော
၃	ရာဇ်နဲ့	ရာဇ်နော
၇	ရာဇ်,ရာဇ်နဲ့,ရာဇ်ဝေး	ရာဇ်ဟို,ဘို့ရာဇ်ဟို,ဘို့
၈/၉	ရာဇ်သူ	ရာဇ်
၁၆	ရာဇ်	ရာဇ်ဟို,ဘို့ရာဇ်ဟို,ဘို့
၁၇	ရာဇ်, ရာဇ်နဲ့	ရာဇ်သူ, ရာဇ်

အကာရွှေ (ရာဇာဒီဂိုဏ်း)

ပ	ပြဟ္မာ	ပြဟ္မာနော
အ	ဟေ ပြဟ္မာ	ဘောဇ္ဈာ ပြဟ္မာနော
ဒု	ပြဟ္မာနံ၊ ပြဟ္မာ	ပြဟ္မာနော
တ	ပြဟ္မာနာ	ပြဟ္မာဟို, ဘိ
စ/ဆ	ပြဟ္မာနော, ပြဟ္မာသု	ပြဟ္မာနံ, ပြဟ္မာနံ
မိ	ပြဟ္မာနာ	ပြဟ္မာဟို, ဘိ
သ	ပြဟ္မာနံ	ပြဟ္မာသူ

အကာရွှေ (ရာဇာဒီဂိုဏ်း)

ပ	အတ္ထာ	အတ္ထာနော
အ	ဘော အတ္ထာ, အတ္ထာ	ဘောဇ္ဈာ အတ္ထာနော
ဒု	အတ္ထာနံ, အတ္ထာ	အတ္ထာနော
တ	အတ္ထာနာ, အတ္ထာနံ	အတ္ထာနာဟို, ဘိ
စ/ဆ	အတ္ထာနော	အတ္ထာနံ
မိ	အတ္ထာနာ	အတ္ထာနာဟို, ဘိ
သ	အတ္ထာနံ	အတ္ထာနောသု, အတ္ထာသု

အကာရွှေ (ရာဇာဒီဂိုဏ်း)

ပ	သခါ	သခါနော, သခါယော, သခီနော
အ	ဘော သခါ, သခါ, သခေ	ဘောဇ္ဈာ သခါနော, သခါယော, သခီနော
ဒု	သခါနံ, သခါရံ, သခံ	သခါနော, သခါယော, သခီနော
တ	သခီနာ	သခါရေဟို, ဘိ, သခေဟို, ဘိ
စ/ဆ	သခီနော, သခီသု	သခီနံ, သခါရာနံ, သခါနံ
မိ	သခီနာ	သခါရေဟို, ဘိ, သခေဟို, ဘိ
သ	သခေ	သခါရေသု, သခေသု

အကာရွှေ (ဂုဏ်ဝါဒီဂိုဏ်း)

ပ	ဂုဏ်ဝါ ဂုဏ်ဝါနော	ဂုဏ်ဝါနာ ဂုဏ်ဝါနော
အ	ဘော ဂုဏ်ဝါ ဂုဏ်ဝါ ဂုဏ်ဝါ	ဘောဇ္ဈာ ဂုဏ်ဝါနာ ဂုဏ်ဝါနော
ဒု	ဂုဏ်ဝါ	ဂုဏ်ဝါ
တ	ဂုဏ်ဝတာ ဂုဏ်ဝါနော	ဂုဏ်ဝတ္ထာ ဂုဏ်ဝါနာ
စ/ဆ	ဂုဏ်ဝသု ဂုဏ်ဝတောာ ဂုဏ်ဝါနာသု	ဂုဏ်ဝတံ့ ဂုဏ်ဝါနံ
မိ	ဂုဏ်ဝတာ ဂုဏ်ဝါနာသု ဂုဏ်ဝါနာမှာ ဂုဏ်ဝါနာ	ဂုဏ်ဝါနာ ဂုဏ်ဝါနာ
သ	ဂုဏ်ဝတိ ဂုဏ်ဝါနံသို့ ဂုဏ်ဝါနံမှိ ဂုဏ်ဝါ	ဂုဏ်ဝါနာသု

အကာရန္တ(ဂုဏ်သိမ်း)

ပ	ဂစ်၊ ဂစ်နှော	ဂစ်နာ၊ ဂစ်နှော
အ	ဘော ဂစ်၊ ဂစ်၊ ဂစ်	ဘောနှော ဂစ်နာ၊ ဂစ်နှော
ဒု	ဂစ်၊ ဂစ်နှံ	ဂစ်နှော
တ	ဂစ်တာ၊ ဂစ်နှော	ဂစ်နှောဟို၊ ဂစ်နှောဘို
စ/ဆ	ဂစ်သူ၊ ဂစ်တောာ၊ ဂစ်နှောသူ	ဂစ်တံ့၊ ဂစ်နှောနံ့
မီ	ဂစ်တာ၊ ဂစ်နှောသူ၊ ဂစ်နှောမှာ၊ ဂစ်နှော	ဂစ်နှောဟို၊ ဂစ်နှောဘို
သ	ဂစ်တံ့၊ ဂစ်သံ့၊ ဂစ်နှောမို့၊ ဂစ်နှော	ဂစ်နှောသု

အာကာရန္တ (ရွှေ့သိမ်း)

ပ	သာ	သာ
အ	ဟော,သာ	ဟော သာ
ဒု	သံ	သေ
တ	သေနံ	သာဟို,သို
စ/ဆ	သသူ,သာယ	သာနံ့
မီ	သသွာ,သမှာ,သ	သာဟို,သို
သ	သသံ့,သမှို,သေ	သာသု

(လယ်တီနာမ်ပဒေလာ-၁၁၃)

ဗုဏာရန္တ(ရွှေ့သိမ်း)

ပ	အဂိုံ, အဂိုံနို	အဂိုံ,အဂိုံယော
အ	ဘော အဂိုံ	ဘောနှော အဂိုံ,အဂိုံယော
ဒု	အဂိုံး	အဂိုံ, အဂိုံယော
တ	အဂိုံနာ	အဂိုံဟို,ဘို အဂိုံဟို,ဘို
စ/ဆ	အဂိုံသု,အဂိုံနော	အဂိုံနံ့, အဂိုံနံ့
မီ	အဂိုံသွာ,အဂိုံမှာ,အဂိုံနာ	အဂိုံဟို,ဘို အဂိုံဟို,ဘို
သ	အဂိုံသံ့, အဂိုံမှို	အဂိုံသု, အဂိုံသု

ဗြိုကာရန္တ (ရွှေ့သိမ်း)

ပ	ဒဏ္ဍာ	ဒဏ္ဍာ, ဒဏ္ဍာနော
အ	ဘော ဒဏ္ဍာ	ဘောနှော ဒဏ္ဍာ, ဒဏ္ဍာနော
ဒု	ဒဏ္ဍား, ဒဏ္ဍာနံ့	ဒဏ္ဍား,ဒဏ္ဍာနံ့နော
တ	ဒဏ္ဍာနာ	ဒဏ္ဍာဟို,ဘို
စ/ဆ	ဒဏ္ဍာသု, ဒဏ္ဍာနော	ဒဏ္ဍာနံ့
မီ	ဒဏ္ဍာသွာ, ဒဏ္ဍာမှာ, ဒဏ္ဍာနာ	ဒဏ္ဍာဟို,ဘို
သ	ဒဏ္ဍာသံ့, ဒဏ္ဍာမှို, ဒဏ္ဍာနံ့	ဒဏ္ဍာသု

ဥကာရွှေ (သတ္တာဒီဂိန်း)

၁	သတ္တာ	သတ္တာရော (သတ္တာ)
အ၁	ဘောသတ္တာ, သတ္တာ	ဘောနွှော သတ္တာရော (သတ္တာ)
၃	သတ္တာရံ့, (သတ္တာ)	သတ္တာရော (သတ္တာရော)
၈	သတ္တာရာ, သတ္တာနာ	သတ္တာရေး, ဘီ, သတ္တာဟို, ဘီ
၁	သတ္တာ, သတ္တာနော, သတ္တာသာ	သတ္တာရာနံ့, သတ္တာနံ့, သတ္တာနံ့
မီ	သတ္တာသွာ, သတ္တာမှာ, သတ္တာရာ, သတ္တာနာ	သတ္တာရေဟို, ဘီ, သတ္တာဟို, ဘီ
၂၁	သတ္တာ, သတ္တာနော, သတ္တာသာ	သတ္တာရာနံ့, သတ္တာနံ့, သတ္တာနံ့
၁၁	သတ္တာသွံ့, သတ္တာမြို့, သတ္တာရို့	သတ္တာရေသူ, သတ္တာသူ

ဥကာရွှေ (ရွှေတ္တာဒီဂိန်း)

၁	ဘိက္ခာ	ဘိက္ခာ။ ဘိက္ခာဝေါ
အ၁	ဘော ဘိက္ခာ	ဘောနွှော ဘိက္ခာ။, ဘိက္ခာဝေါ, ဘိက္ခာဝေါ
၃	ဘိက္ခာ	ဘိက္ခာ။ ဘိက္ခာဝေါ
၈	ဘိက္ခာနာ	ဘိက္ခာဟို, ဘိဘိက္ခာဟို, ဘိ
၁/၂	ဘိက္ခာသာ, ဘိက္ခာနော	ဘိက္ခာနံ့၊ ဘိက္ခာနံ့
မီ	ဘိက္ခာသွာ, ဘိက္ခာနာ	ဘိက္ခာဟို, ဘိဘိဘိက္ခာဟို, ဘိ
၁၁	ဘိက္ခာသွံ့, ဘိက္ခာမြို့	ဘိက္ခာသွံ့, ဘိက္ခာသွံ့

ဦးကာရွှေ (ရွှေတ္တာဒီဂိန်း)

၁	သယမူး	သယမူး, သယမူးဝေါ
အ၁	ဘော သယမူး	ဘောနွှော သယမူး, သယမူးဝေါ
၃	သယမူး	သယမူး, သယမူးဝေါ
၈	သယမူးနာ	သယမူးဟို, ဘီ
၁/၂	သယမူးသာ, သယမူးနော	သယမူးနံ့
မီ	သယမူးနာ	သယမူးဟို, ဘီ
၁၁	သယမူးသွံ့, သယမူးမြို့	သယမူးသွံ့

ညာကာရွှေ (ရွှေတ္တာဒီဂိန်း)

၁	ဂေါ	ဂေဝေါ, ဂဝေါ
အ၁	ဟော ဂေါ	ဘောနွှော ဂေဝေါ, ဂဝေါ
၃	ဂါဝံ, ဂါဝံ, ဂါဝံ	ဂါဝေါ, ဂဝေါ
၈	ဂါဝေနံ့, ဂဝေနံ့	ဂါဝေဟို, ဘီ
၁/၂	ဂါဝေသာ, ဂဝေသာ	ဂါဝံ, ဂါဝံနံ့, ဂုဏ်
မီ	ဂါဝေသွာ, ဂါဝေမှာ, ဂါဝါ	
	ဂဝေသွာ, ဂဝေမှာ, ဂဝါ	ဂါဝေဟို, ဘီ
၁၁	ဂါဝေသွံ့, ဂါဝေမြို့, ဂဝေ	ဂါဝေသွံ့, ဂဝေသူ, ဂါဝါသူ
	ဂဝေသွံ့, ဂဝေမြို့, ဂဝေ	

နုလ္လာပိုင်ရပ်စဉ်များ

အကာရန္တ စီတွားဒိဂုက်း

ပ	စီတွဲ	စီတွား စီတွားနံ
အ	တော့ စီတွဲ, စီတွား ဘဝန္တာနံ	စီတွား စီတွားနံ
ဒု	စီတွဲ	စီတွေ့ စီတွားနံ
တ	စီတွေ့နံ	စီတွေ့ဟို, ဘို
စ/ဆ	စီတွေ့သဲ	စီတွားနံ
ပ	စီတွေ့သွား စီတွေ့မှာ စီတွား	စီတွေ့ဟို, ဘို
သ	စီတွေ့သွံး စီတွေ့မှို စီတွေ့	စီတွေ့သဲ

အကာရန္တ ဂုဏ်းဒိဂုက်း

ပ	ဂုဏ်း, ဂုဏ်း	ဂုဏ်းသာ, ဂုဏ်းသာနံ
အ	ဟောဂုဏ်း, ဂုဏ်း, ဂုဏ်း	ဂုဏ်းသာ, ဂုဏ်းသာနံ
ဒု	ဂုဏ်း	ဂုဏ်းနှေ့, ဂုဏ်းသာနံ

(တတိယာမှစ၍ ကျိုး ပုလ္လာပိုင်နှင့်တူသည်)

အကာရန္တ ဂုဏ်းဒိဂုက်း

ပ	ဂုဏ်းဝံ, ဂုဏ်းဝံ	ဂုဏ်းဝံ, ဂုဏ်းဝံ
အ	ဟောဂုဏ်းဝံ, ဂုဏ်းဝံ	ဂုဏ်းဝံ, ဂုဏ်းဝံ
ဒု	ဂုဏ်းဝံ	ဂုဏ်းဝံ, ဂုဏ်းဝံ

(တတိယာမှစ၍ ကျိုး ပုလ္လာပိုင်နှင့်တူသည်)

♠ ရုပသီ္ခိအလို အသွေးပြုပို့ကို အာကာရန္တနံပါးလိုင်ဟုဆိုသည်။ အနှင့်သွေးကို ပေါင်းစပ်ပြီး အသွေးဟု သမာသ်ပုံပြုဖြစ်လာသည်။ သွေးမရှိသောအမျိုးဟုဆိုလိုသည်။ သမာသ်ဖြစ်ပြီးသောအခါ အသွေး-ဟု အသံရှည်မှ အသွေး-ဟု အသံတို့သို့ ပြောင်းသွားသည်။ အသံတို့ပြောင်းပြီးမှ အသွေး, အသွေး၊ အသွေးနံ-ဟု စီတွေ့နှင့်အတူတူဂိုက်းစဉ်ရသည်။ ထိုသို့ဖြစ်၍ သွေးနံတိကျမ်းက အသွေး-ကို အာကာရန္တဟု မဆိုပဲ, အကာရန္တဟု ဆိုသည်။

လူကာရန္တ (ရွှေ့ဗုံးဒိဂုက်း)

ပ	အင်္ဂါ	အင်္ဂါ, အင်္ဂါနံ
အ	ဟော အင်္ဂါ	ဟော အင်္ဂါ, အင်္ဂါနံ
ဒု	အင်္ဂါး	အင်္ဂါ, အင်္ဂါနံ
တ	အင်္ဂါနာ	အင်္ဂါဟို, ဘို
စ/ဆ	အင်္ဂါနာ, အင်္ဂါသဲ	အင်္ဂါနံ
မီ	အင်္ဂါသွား, အင်္ဂါမှာ, အင်္ဂါနာ	အင်္ဂါဟို, ဘို
သ	အင်္ဂါသွံး, အင်္ဂါမှို	အင်္ဂါသဲ

လူကာရန္တ (ရွှေ့ဗုံးဒိဂုက်း)

ပ	သူခကာရို	သူခကာရို, သူခကာရိုနံ
အ	ဟော သူခကာရို	ဟော သူခကာရို, သူခကာရိုနံ
ဒု	သူခကာရိုး	သူခကာရို, သူခကာရိုနံ
တ	သူခကာရိုနံ	သူခကာရိုဟို, ဘို
စ/ဆ	သူခကာရိုနော့, သူခကာရိုသဲ	သူခကာရိုနံ
မီ	သူခကာရိုသွား, မှာ, သူခကာရိုနာ	သူခကာရိုဟို, ဘို
သ	သူခကာရိုသွံး, သူခကာရိုမှို	သူခကာရိုသဲ

ဉာဏ် (ရတ္တာဒီဂိုဏ်း)

၁	အာယ့	အာယ့, အာယ့နှင့်
အာ	ဘော အာယ့ ဘဝန္တာနံ	အာယ့, အာယ့နှင့်
ဒု	အာယံ	အာယ့, အာယ့နှင့်
တ	အာယ့နာ	အာယ့ဟို, ဘိ
စ/ဆ	အာယ့နော, အာယ့သူ	အာယ့နံ
မိ	အာယ့သွာ, မှာ, အာယ့နာ	အာယ့ဟို, ဘိ
သ	အာယ့သွှုံး, အာယ့မှို	အာယ့သူ

ဦးကာဏ် (ရတ္တာဒီဂိုဏ်း)

၁	ဂေါတ္တဘု	ဂေါတ္တဘု, ဂေါတ္တဘုနှင့်
အာ	ဘော ဂေါတ္တဘု	ဘဝန္တာနံ ဂေါတ္တဘု, ဂေါတ္တဘုနှင့်
ဒု	ဂေါတ္တဘုံ	ဂေါတ္တဘု, ဂေါတ္တဘုနှင့်
တ	ဂေါတ္တဘုနာ	ဂေါတ္တဘုဟို, ဘိ
စ/ဆ	ဂေါတ္တဘုသူ, ဂေါတ္တဘုနော	ဂေါတ္တဘုနံ
မိ	ဂေါတ္တဘုသွာ, မှာ, ဂေါတ္တဘုနာ	ဂေါတ္တဘုဟို, ဘိ
သ	ဂေါတ္တဘုသွှုံး, ဂေါတ္တဘုမှို	ဂေါတ္တဘုသူ

ဉာဏ် (ရတ္တာဒီဂိုဏ်း)

၁	စိတ္တရ	စိတ္တရ, စိတ္တရနှင့်
အာ	ဘော စိတ္တရ	ဘဝန္တာနံ စိတ္တရ, စိတ္တရနှင့်
ဒု	စိတ္တရုံ	စိတ္တရ, စိတ္တရနှင့်
တ	စိတ္တရနာ	စိတ္တရဟို, စိတ္တရဘိ
စ	စိတ္တရသူ, စိတ္တရနော	စိတ္တရနံ
မိ	စိတ္တရသွာ, စိတ္တရမှာ, စိတ္တရနာ	စိတ္တရဟို, စိတ္တရဘိ
ဆ	စိတ္တရနော, စိတ္တရသူ	စိတ္တရနံ
သ	စိတ္တရသွှုံး, စိတ္တရမှို	စိတ္တရသူ

ကြတိလိုင်ရပ်စဉ်များ

အာကာရွှေ (ကညာဒီဂိုဏ်း)

- ပ ကညာ ကညာ, ကညာယော
- အာ ဘောတိကသော ဘောတိယော ကညာ, ကညာယော
- ဒု ကညံ ကညာ, ကညာယော
- တ ကညာယ ကညာဟိ ကညာဘိ
- စ/ဆ ကညာယ ကညာနံ
- ပ ကညာယ ကညာဟိ ကညာဘိ
- သ ကညာယ, ကညာယံ ကညာသု

ကြကာရွှေ (ရတ္ထာဒီဂိုဏ်း)

- ပ ရတ္ထိ ရတ္ထိယော, ရတ္ထော
- အာ ဘောတိရတ္ထိ ဘောတိယောရတ္ထိ, ရတ္ထိယော, ရတ္ထော
- ဒု ရတ္ထိုံ ရတ္ထိ, ရတ္ထိယော, ရတ္ထော
- တ ရတ္ထိယာ, ရတ္ထာ
- စ/ဆ ရတ္ထိယာ, ရတ္ထာ
- မီ ရတ္ထိယာ, ရတ္ထာ
- သ ရတ္ထိယာ, ရတ္ထာ
- ရတ္ထိယံ, ရတ္ထိယု
- ရတ္ထိယံံ, ရတ္ထံံ, ရတ္ထော
- ရတ္ထိယို, ရတ္ထိယို

ဤကာရွှေ(နဒီဂိုဏ်း)

- ပ နဒီ နဒီ, နဒီယော (နဇ္ဈာ)
- အာ ဘောတိနဒီ ဘောတိယောနဒီ, နဒီယော(နဇ္ဈာ)
- ဒု နဒီံ, နဒီယံ နဒီ, နဒီယော (နဇ္ဈာ)
- တ နဒီယာ (နဇ္ဈာ) နဒီဟိ, ဘိ
- စ/ဆ နဒီယာ (နဇ္ဈာ) နဒီနံ
- မီ နဒီယာ (နဇ္ဈာ) နဒီဟို, ဘို
- သ နဒီယာ, နဒီယံ, နဇံ နဒီသု

ဤကာရွှေ(ဂဟပတာဒီဂိုဏ်း)

- ပ ဂဟပတာနံ ဂဟပတာနံ, ဂဟပတာနံယော
- အာ ဘောတိ ဂဟပတာနံ ဘောတိယော ဂဟပတာနံ,
- ဂဟပတာနံယော
- ဒု ဂဟပတာနံံ, ဂဟပတာနံယံ ဂဟပတာနံ,
- ဂဟပတာနံယော
- တ ဂဟပတာနံယာ ဂဟပတာနံဟို, ဘိ
- စ/ဆ ဂဟပတာနံယာ ဂဟပတာနံနံ
- မီ ဂဟပတာနံယာ ဂဟပတာနံဟို, ဘိ
- သ ဂဟပတာနံယာ, ဂဟပတာနံယံ ဂဟပတာနံသု

ဥကာရွှေ(ရတ္ထာဒီဂိဏ်း)

ပ ယာဂု	ယာဂု, ယာဂုယော
အ ဘောတိယာဂု	ဘောတိယောယာဂု,ယာဂုယော
ဒ ယာဂု	ယာဂု,ယာဂုယော
တ ယာဂုယာ	ယာဂုဟို,ဘို, ယာဂုဟို,ဘို
စ/ဆ ယာဂုယာ	ယာဂုနံ,ယာဂုနံ
မ ယာဂုယာ	ယာဂုဟို,ဘို, ယာဂုဟို,ဘို
သ ယာဂုယာ,ယာဂုယံ	ယာဂုသု,ယာဂုသု

ဥကာရွှေ(သတ္ထာဒီဂိဏ်း)

ပ မာတာ	မာတရော
အ ဘောတိ မာတာ	ဘောတိယော မာတရော
ဒ မာတရုံ(မာတုံ)	မာတရော (မာတရော)
တ မာတရာ, မာတုယာ,	မာတရောဟို,ဘို,မာတုဟို,ဘို
စ/ဆ မာတု,မာတုသု,မာတုယာ	မာတရာနံ,မာတာနံ,မာတူနံ
မ မာတရာ,မာတုယာ,	မာတရောဟို,ဘို,မာတုဟို,ဘို
သ မာတုသွံး,မာတုဖို့,မာတရုံ,	
မာတုယာ, မာတုယံ	မာတရောသု, မာတူသု

ဦးကာရွှေ(ရတ္ထာဒီဂိဏ်း)

ပ ဝရု	ဝရု, ဝရုယော
အ ဘောတိဝရု	ဘောတိယော ဝရု,ဝရုယော
ဒ ဝရု	ဝရု, ဝရုယော
တ ဝရုယာ	ဝရုဟို,ဘို
စ/ဆ ဝရုယာ	ဝရုနံ
မ ဝရုယာ	ဝရုဟို,ဘို
သ ဝရုယာ,ဝရုယံ	ဝရုသု

သကာရွှေ (ရတ္ထာဒီဂိဏ်း)

ပ ဂေါ	ဂါဝေါ, ဂဝေါ
အ ဟေ ဂေါ	ဘောဇ္ဈာ ဂါဝေါ, ဂဝေါ
ဒ ဂုံ,ဂါံ,ဂါဂုံ	ဂါဝေါ, ဂဝေါ
တ ဂါဝေန,ဂဝေန	ဂေါဟို,ဘို
စ/ဆ ဂါဝသု,ဂဝသု	ဂုံ, ဂါံနံ, ဂုံး
မ ဂါဝသွံး,ဂဝမှာ,ဂဝါ	ဂါဝေါ
	ဂါဝသွံး,ဂဝမှာ,ဂဝါ
သ ဂါဝသွံး,ဂဝမှို,ဂဝေ	ဂါဝေသု
ဂဝသွံး,ဂဝမှို,ဂဝေ	ဂါဝေသု,ဂဝေသု,ဂါဝသု

♠ ကြုံလိုင်ဂေါနှင့် ပုလွှိုင်ဂေါသည် ရပ်စဉ်တူသည်။

သဗ္ဗနာမ်ရုပ်စဉ်များ

ပုဂ္ဂိုင်(သဗ္ဗ)

ပ သဇ္ဈာ	သဇ္ဈာ
အ၊ ဘော သဗ္ဗ,သဗ္ဗာ	ဘောနှော သဇ္ဈာ
ဒု သဇ္ဈာ	သဇ္ဈာ
တ သဇ္ဈာန်	သဇ္ဈာဟို/ဘိ
စ/ဆ သဗ္ဗသူ	သဇ္ဈာသံဃာ,သဇ္ဈာသာန်
မီ သဗ္ဗသွား,မှာ	သဇ္ဈာဟို/ဘိ
သ သဗ္ဗသွှံး,သဗ္ဗမှို	သဇ္ဈာသူ

နပုဂ္ဂိုင်(သဗ္ဗ)

ပ သဇ္ဈာ	သဗ္ဗာန်
အ၊ ဘော သဗ္ဗ,သဗ္ဗာ	ဘောနှော သဗ္ဗာန်
ဒု သဇ္ဈာ	သဗ္ဗာန်
တ သဇ္ဈာန်	သဇ္ဈာဘို/ဘိ
စ/ဆ သဗ္ဗသူ	သဇ္ဈာသံဃာ,သဇ္ဈာသာန်
မီ သဗ္ဗသွား,မှာ	သဇ္ဈာဟို/ဘိ
သ သဗ္ဗသွှံး,သဗ္ဗမှို	သဇ္ဈာသူ

ကြတ္ထိလိုင်(သဗ္ဗ)

ပ သဗ္ဗ	သဗ္ဗ,သဗ္ဗာယော
အ၊ ဘောတိ သဇ္ဈာ	ဘောတိယော သဗ္ဗ,သဗ္ဗာယော
ဒု သဇ္ဈာ	သဗ္ဗ,သဗ္ဗာယော
တ သဗ္ဗယော	သဗ္ဗဟို,ဘိ
စ/ဆ သဗ္ဗယော,သဗ္ဗသာ	သဗ္ဗသံဃာ,သဗ္ဗသာန်
မီ သဗ္ဗယော	သဗ္ဗဟို,ဘိ
သ သဗ္ဗယံဃာ,သဗ္ဗသံဃာ	သဗ္ဗသူ

♠ ကတရ, ကတမ, ကဲတရ, အည, အညတရ,
အညတမ တို့သည် ပုဂ္ဂိုင်မြဲ နပုဂ္ဂိုင်မြဲ သဗ္ဗနှင့်
ရပ်စဉ် အလုံးစုံတူသည်။ ကြတ္ထိလိုင်တွင် သ,သွှံးမြှု
ကတရစသည်၏ အသည် ကဲသို့ပြောင်း၍
ကတရိသာ, ကတရိသံဃာ စသည်ဖြင့် သဗ္ဗထက်
ရပ်စဉ်ပို့သည်။

ပုဂ္ဂိုင်(ပုံ)

ပ ပုဇ္ဈာ	ပုဇ္ဈာ,ပုဇ္ဈာ
အ၊ ဘောပုဇ္ဈာ,ပုဇ္ဈာ	ဘောနှော ပုဇ္ဈာ,ပုဇ္ဈာ
ဒု ပုဇ္ဈာ	ပုဇ္ဈာ
တ ပုဇ္ဈာန်	ပုဇ္ဈာဟို/ဘိ
စ/ဆ ပုဇ္ဈာသူ	ပုဇ္ဈာသံဃာ,ပုဇ္ဈာသာန်
မီ ပုဇ္ဈာသွား,မှာ,ပုဇ္ဈာ	ပုဇ္ဈာဟို/ဘိ
သ ပုဇ္ဈာသွှံး,ပုဇ္ဈာမှို,ပုဇ္ဈာ	ပုဇ္ဈာသူ

ကြတ္ထိလိုင်(ပုံ)

ပ ပုံ	ပုံ,ပုံဗာယော
အ၊ ဘောတိ ပုဇ္ဈာ	ဘောတိယော ပုံ,ပုံဗာယော
ဒု ပုံ	ပုံ,ပုံဗာယော
တ ပုံယော	ပုံဟို,ဘိ
စ/ဆ ပုံယော,ပုံသာ	ပုံသံဃာ,ပုံသာန်
မီ ပုံယော	ပုံဟို,ဘိ
သ ပုံယံဃာ,ပုံသံဃာ	ပုံသူ

♠ ပုံ နပုဂ္ဂိုင်ရပ်စဉ်ပုံမှာ သဗ္ဗအတိုင်းသာ ဖြစ်သည်။ ပရ, အပရ, ဒက္ခိဏ, ဥတ္တရ, အဓရ တို့ကိုလည်း ပုံ
အတိုင်း ရပ်စဉ်ရသည်။ သို့သော ဒက္ခိဏ, ဥတ္တရ ၏ ကြတ္ထိလိုင်ရပ်စဉ်ရာတွင် သွှံးမြှု သွှံးသည် အာယသို့လည်း
ပြောင်း၍ ဒက္ခိဏယော, ဒက္ခိဏသံဃာ, ဒက္ခိဏသံဃာ၊ ဥတ္တရယော, ဥတ္တရသံဃာ ဟု ဖြစ်သည်။

♠ ယ သည် လိုင်သုံးလုံး သဗ္ဗန္တ့ အလုံးစုံ တူသည်။

ပုဂ္ဂိုင် (တ)

၁ သော	နော, တော
၃ နံ, တံ	နော, တော
၈ နောနံ, တောနံ	နောဟို, ဘို, တောဟို, ဘို
၁/၂ နှသူ, အသူ, တသူ, နမှာ, တမှာ	နောသံ, နောသာနံ,
	တောသံ, တောသာနံ
၆ နသွာ, အသွာ, တသွာ, နမှာ, တမှာ	နောဟို, ဘို, တောဟို, ဘို
၇ နသွိုံး, အသွိုံး, တသွိုံး, နမိုံး, တမိုံး	နောသွုံး, တောသွုံး

နပုဂ္ဂိုင် (တ)

၁ နံ, တံ	နာနံ, တာနံ
၃ နံ, တံ	နာနံ, တာနံ
၈ တတိယာမှစ၍ ပုလိုင်နှင့်တူ	

ဇူလိုင် (တ)

၁ သာ	နာ, နာယော, တာ, တာယော
၃ နံ, တံ	နာ, နာယော, တာ, တာယော
၈ နာယ, တာယ	နာဟို, နာဘို, တာဟို, တာဘို
၁/၂ တိသာယ, တသာယ, နသာယ, အသာယ	နာသံ, နာသာနံ, တာသံ, တာသာနံ
	နာယ, တာယ
၆ နာယ, တာယ	နာဟို, နာဘို, တာဟို, တာဘို
၇ နာယံး, တာယံး	နာသွုံး, တာသွုံး

ပုဂ္ဂိုင် (ဇတ)

၁ ဇသော	ဇတော
၃ ဇတံ	ဇတော
၈ ဇတောနံ	ဇတောဟို, ဘို
၁/၂ ဇတသူ, ဇတမှာ	ဇတောသံ, ဇတောသာနံ
၆ ဇတသွာ, ဇတမှာ	ဇတောဟို, ဇတောဘို
၇ ဇတသွိုံး, ဇတမိုံး	ဇတောသွုံး

ဇူလိုင် (ဇတ)

၁ ဇသော	ဇတာ, ဇတာယော
၃ ဇတံ	ဇတာ, ဇတာယော
၈ ဇတာယ	ဇတာဟို, ဇတာဘို
၁/၂ ဇတာယ, ဇတိသာ,	ဇတာသံ, ဇတိသာယ
	ဇတိသာယ
၆ ဇတာယ	ဇတာသံ, ဇတာဘို
၇ ဇတာယံး	ဇတာသွုံး

နပုဂ္ဂိုင် (ဇတ)

၁ ဇတံ	ဇတာနံ
၃ ဇတံ	ဇတာနံ

ပုဂ္ဂိုင် (လူမ)

၁ အယံ	လူမေ
၃ လူမံ	လူမေ
၁၁ အနေနာ လူမိနာ	လူမေဟို, ဘိုးဟော, ဘိုး
၈/၂။ လူမာသာ၊ အသာ	လူမေသံ, လူမေသာနံ၊ သံ, သေသနံ
၆။ လူမသွာ၊ လူမမှာ၊ အသွာ သ လူသွိုံး၊ လူမဖိုံး၊ အသွိုံး	လူမေဟို, ဘိုးဟော, ဘိုး လူမေသု, ဇသု

နပုဂ္ဂိုင် (လူမ)

၁ လူဒံ၊ လူမံ	လူမာနံ
၃ လူဒံ	လူမာနံ
၁၁ တတိယာမှစ၍ ပုဂ္ဂိုင်နှင့်တူ	

လူတ္ထိလိုင် (လူမ)

၁ အယံ	လူမာ, လူမာယော
၃ လူမံ	လူမာ, လူမာယော
၁၁ လူမာယ	လူမာဟို, လူမာဘိုး
၈/၂။ လူမာယ, အသာ, အသာယ	
လူမိသာ, လူမိသာယ	လူမာသံ, လူမာသာနံ
၆။ လူမာယ	လူမာဟို, လူမာဘိုး
သ လူမာယံ, အသံ, လူမိသံ	လူမာသု

လူတ္ထိလိုင် (အမူ)

၁ အသု, အမူ	အမူ	၁ အသု, အမူ	အမူ, အမူယော
၃ အမံ	အမူ	၃ အမံ	အမူ, အမူယော
၁၁ အမူနာ	အမူဟို, ဘိုး, အမူဟို, ဘိုး	၁၁ အမူယ	အမူဟို, ဘိုး, အမူဟို, ဘိုး
၈/၂။ အမူသု, အဒုသု	အမူသံ, အမူသာနံ, အမူသံ, အမူသာနံ	၈/၂။ အမူယာ, အမူသာ	အမူသံ, အမူသာနံ, အမူသံ, အမူသာနံ
၆။ အမူသွာ, အမူမှာ, အမူနာ	အမူဟို, ဘိုး, အမူဟို, ဘိုး	၆။ အမူယ	အမူဟို, ဘိုး, အမူဟို, ဘိုး
သ အမူသွိုံး, အမူမိုံး	အမူသု, အမူသု	သ အမူယာ, အမူသံ, အမူယံ	အမူသု, အမူသု

နပုဂ္ဂိုင် (အမူ)

၁ အဒံ, အမံ	အမူ, အမူနံ
၃ အဒံ, အမံ	အမူ, အမူနံ

ပုဂ္ဂိုင် (ကို)

ပ ကော	ကေ
ဒ ကံ	ကေ
တ ကေန	ကေဟို,ဘိ
စ/ဆ ကသာ,ကိသာ	ကေသံ၊ ကေသာနံ
မီ ကသွာ,ကမှာ	ကေဟို,ဘိ
သ ကသွိုံ,ကိသွိုံ,ကမို,ကိမိ	ကေသူ

လုတ္ထိလိုင် (ကို)

ပ ကာ	ကာ,ကာယော
ဒ ကံ	ကာ,ကာယော
တ ကာယ	ကာဟို,ကာဘို
စ/ဆ ကာယ,ကသာ	ကာသံ,ကာသာနံ
မီ ကာယ	ကာဟို,ဘိ
သ ကာယံ, ကသံ	ကာသူ

နပုဂ္ဂိုင် (ကို)

ပ ကံ	ကာနံ
ဒ ကံ	ကာနံ

♠ ဇက-ဃ,အတူ,အတူမရှိ, အဖော်မပါ

ပုဂ္ဂိုင် (ဇက)

ပ ဇကော
ဒ ဇကံ
တ ဇကေန
စ/ဆ ဇကသာ
မီ ဇကသွာ,မှာ
သ ဇကသွိုံ,မို

နပုဂ္ဂိုင် (ဇက)

ပ ဇကံ
ဒ ဇကံ
တ ဇကေန
စ/ဆ ဇကသံ
မီ ဇကသွာ
သ ဇကသွိုံ

လုတ္ထိလိုင် (ဇက)

ပ ဇကာ
ဒ ဇကံ
တ ဇကာယ
စ/ဆ ဇကာယ,ဇကိသာ
မီ ဇကာယ
သ ဇကာယံ,ဇကိသံ

♠ ဇက-တပါးတွေး

ပုဂ္ဂိုင် (ဇက)

ပ ဇကေ
ဒ ဇကေ
တ ဇကေဟို/ဘိ
စ/ဆ ဇကေသံ/သာနံ
မီ ဇကေဟို/ဘိ
သ ဇကေသူ

နပုဂ္ဂိုင် (ဇက)

ပ ဇကာနံ
ဒ ဇကာနံ
တ ဇကေဟို/ဘိ
စ/ဆ ဇကေသံ/သာနံ
မီ ဇကေဟို/ဘိ
သ ဇကေသူ

လုတ္ထိလိုင် (ဇက)

ပ ဇကာ,ဇကာယော
ဒ ဇကာ,ဇကာယော
တ ဇကာဟို/ဘိ
စ/ဆ ဇကာသံ,ဇကာသာနံ
မီ ဇကာဟို/ဘိ
သ ဇကာသူ

♠ ဇကသည် ရောနောခြင်း, အမြတ်, အမျိန် အနက်ကို ဖော်ပြက ပုရိသာဒီ, စိတ္တာဒီ, ကသာဒီဂိုဏ်တို့အတိုင်း ရပ်စဉ်ရမည်။

ဥဘ, ဒီ - နှစ်ခု, နှစ်ယောက် (လိင်သုံးပါးလုံးရပ်စဉ်တူ၏။ အများကိုန်းသာရှိသည်)

ဥ / ဒဲ	ဥဘော၊ ဥဘော	ဥ / ဒဲ	ဒွဲ၊ ဒုဝေ
တ / မီ	ဥဘောဟို၊ ဘို့၊ ဥဘောဟို၊ ဘို့	တ / မီ	ဒ္ဓဟို့၊ ဒ္ဓဘို့၊ ဒ္ဓဟို့ဘို့၊ ဒုဝေဟို့/ဘို့
စ / ဆ	ဥဘို့နှံး	စ / ဆ	ဒ္ဓို့နှံး၊ ဒုဝေို့နှံး
သ	ဥဘောသု့၊ ဥဘောသု့	သ	ဒ္ဓသု့၊ ဒ္ဓသု့၊ ဒုဝေသု့

ဥဘယ်(နှစ်ခု နှစ်ယောက်) ရပ်စဉ်ပုံ

တိ (သုံးခု) ရပ်စဉ်ပုံ

စတု (လေးခု) ရပ်စဉ်ပုံ

ပုံလိန်	နပုံလိန်	ကြော်လိန်			
ဥ/ဒဲ	စတ္တာရောစတုရော	ဥ/ဒဲ	စတ္တာရို့	ဥ/ဒဲ	စတေသော
တ/မီ	စတူဟို့/ဘို့စတူဟို့/ဘို့	တ/မီ	စတူဟို့/ဘို့စတူဟို့/ဘို့	တ/မီ	စတူဟို့/ဘို့စတူဟို့/ဘို့
	စတူဗို့		စတူဗို့		စတူဗို့
စ/ဆ	စတူနှံး	စ/ဆ	စတူနှံး	စ/ဆ	စတေသာနှံး
သ	စတူသု့၊ စတုသု့	သ	စတူသု့၊ စတုသု့	သ	စတူသု့၊ စတုသု့

ပဋ္ဌ(၅) မှ အဋ္ဌဘရသ(၁၈) အထိ ဂဏန်းသချုပ်များ

၁/၃	ပဋ္ဌ
၂/၆	ပဋ္ဌဟိ
၁/၂၁	ပဋ္ဌနှံ
၁၁	ပဋ္ဌသူ

(လိန်သုံးပါးလုံးရပ်စဉ်တူ၏)

တုမှ (အလိင်) ရပ်စဉ်ပုံ

၁	တွဲ, တုဝံ	တုမေ့, ၈၀။
၃	တံ့, တဝံ, တုဝံ, တွံ	တုမေ့, တုမှာကံ, ၈၀။
၁၁	တယာ, တွယာ, တော	တုမေ့ဟို, တုမေ့ဘို, ၈၀။
၁/၂၁	တဝံ, တုယုံး, တုမှုံး, တော	တုမှာကံ, တုမှုံး, ၈၀။
၆	တယာ, တွယာ	တုမေ့ဟို, တုမေ့ဘို, ၈၀။
၁၁	တယို, တွယို	တုမေ့သူ

အမှ (အလိင်) ရပ်စဉ်ပုံ

၁။	အဟံ	မယံ, အမေ့, နော
၃။	မံ, မမံ	အမေ့, အမှာကံ, နော
၁၁။	မယာ, မော	အမေ့ဟို, အမေ့ဘို, နော
၁။	မမံ, မယုံး, အမှုံး, မမံ, မော	အမှာကံ, အသွာကံ, အမှုံး, နော
၆။	မယာ, မော	အမေ့ဟို, အမေ့ဘို, နော
၁၁။	မမံ, မယုံး, အမှုံး, မမံ, မော	အမှာကံ, အသွာကံ, အမှုံး, နော
၁၁။	မယို	အမေ့သူ, အသွာသူ

အချာတ်

ကတ္တား ကံဟူသည်မှာ နာမ်၏ဆိုင်ရာဖြစ်သည်။ ကြိယာကားအာချာတ်၏ ဆိုင်ရာဖြစ်၏။ ပါဋ္ဌကို စီကုံး နှင့်ဖွဲ့ရှု၍ ကံ ကတ္တား ကြိယာတို့သာ အချုပ်အခြာ ပစာနပေတည်း။

၁၇၉-အခြား

အာချာတ်ကြိယာ တည်ဆောက်ရာတွင် အာချာတ်ဝိဘတ်ကို အသုံးပြုရမည်။ အာချာတ်ဝိဘတ်သည် ဝတ္ထုမန် ဝိဘတ်, ပဋိမိဝိဘတ်, သတ္တိမိဝိဘတ်, ပရောက္ခာဝိဘတ်, ဟိယျွှေ့နိဝိဘတ်, အဇ္ဇာ်နိဝိဘတ်, ဘဝိသုန္တိဝိဘတ်, ကာလာ တိပတ္တိဝိဘတ် ဟူ၍ ရှစ်မျိုးရှိ၏။ တမျိုးတမျိုး၌ ၁၂-လုံးစီ ရှိ၏။ ရှေ့ ၆-လုံးကို ပရသုပ္ပါယ်ဟု နာမည်မှုံး၍ နောက် ၆-လုံးကို အတ္ထနောပုဒ်ဟု နာမည် မှုံးလေသည်။ ရှေ့ ၆-လုံးတွင်လည်း ရှေ့ဆုံး ၂-လုံးကို ရှေ့ဆုံးကတားသောကြောင့် ပဋိမပုရိသုပ္ပါယ်ဟု ခေါ်သည်။ အလယ် ၂-လုံးကို အလယ်မှာတားသောကြောင့် မဏီမပုရိသုပ္ပါယ်ဟု ခေါ်သည်။ နောက်ဆုံး ၂-လုံးကို နောက်ဆုံးကျသောကြောင့် ဥတ္ထမပုရိသုပ္ပါယ်ဟု ခေါ်သည်။ အတ္ထနောပ္ပါယ် နောက် ၆-လုံးကိုလည်း ပရသုအတိုင်း ၂-လုံးစီကို ပဋိမ မဏီမ ဥတ္ထမပုရိသုပ္ပါယ်ဟု ခေါ်ပုံ သိပါ။ “ပုရိသု”သည် ပြည့်စုံခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ပုံစံတစ္ဆေသည် ဝိဘတ်မပါလျှင် မပြည့်စုံသေး၊ အာချာတ်ဝိဘတ်ပါမှ ပြည့်စုံသည်။ ထိုကြောင့် အာချုပ်ဝိဘတ်ကို ပုရိသု(ပုရိသု)ဟု မှည့်ခေါ်သည်။

အာချာတ်ဝိတ် ၈-မျိုးတွင် တမျိုးတမျိုး၌ ဝိဘတ် ၁၂-လုံးရှိသောကြောင့် အာချာတ်ဝိဘတ် ၉၆-လုံးရှိ၏။ ထိုတွင် ပရသုပ္ပါယ် ၄၈-လုံး၊ အတ္ထနောပ္ပါယ် ၄၈-လုံးရှိ၏။ အာချုပ်ဝိတ် ၉၆-လုံးကို ပဋိမ မဏီမ ဥတ္ထမပုရိသုပ္ပါယ် သုံး မျိုးဖြင့် ခွဲခြားလျှင် ပဋိမပုရိသု-၃၂၊ မဏီမပုရိသု-၃၂၊ ဥတ္ထမပုရိသု-၃၂ ဖြစ်၏။

အာချုပ်ဝိဘတ် ၈-မျိုး

ဝတ္ထမာနာ	တိ	အနှံ	သိ	ထေ	မိ	မ	တေ	အနှံ	သေ	ဇွဲ	ဇ	မျှ
ပဋိမီ	တု	အနှံ	ဟိ	ထေ	မိ	မ	တံ	အနှံ	သု	ဇွဲ	ဇ	အာမသေ
သတ္တိမီ	ဇယျ	ဇယျံ	ဇယျာသိ	ဇယျာထ	ဇယျာမိ	ဇယျာမ	ဇထ	ဇရံ	ဇထေ	ဇယျာဇွဲ	ဇယျံ	ဇယျာမှေ
ပရောက္ခာ	အ	ပေ	ဇ	ဇွဲ	အ	မှ	ဇွဲ	ဇရေ	ဇွဲ့	ဇွဲ	ဇူ	မျှ
ဟိယျွှေ့နိ	အာ	ပေ	ဉာ	ဇွဲ	အ	မှာ	ဇွဲ	ဇွဲ့	သေ	ဇံ	ဇူး	မှသေ
အဇ္ဇာ်နိ	ဤ	ံ	ဉာ	ဇွဲ	ဇွဲ	မှာ	အ	ပေ	ဇွဲ	ဇံ	အ	မျှ
ဘဝိသုန္တိ	သုတိ	သုန္တိ	သုတိ	သုထ	သုမိ	သုမ	သုတေ	သုနှံ	သုသေ	သုဇွဲ	သု	သုမှေ

အနည်းဆုံး ကတ္တားနှင့်ကြိယာ နှစ်မျိုးပါသော စကားရပ်နှင့် ကတ္တား၊ ကံ၊ ကြိယာ သုံးမျိုးပါသော စကားရပ်ကို ဝါကျဟုခေါ်သည်။ ဝါကျသည် ကတ္တားဟောဝါကျ (Active Voice) ကံဟောဝါကျ (Passive Voice) ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ကတ္တားဟောဝါကျ၏ ကတ္တားကို ပထမာစိဘတ်ဖြင့် ရေးရသည်။ ကံကို ဒုတိယာဖြင့်ရေးရသည်။ ကံဟောဝါကျ၏ ကံကို ပထမာစိဘတ်ဖြင့် ရေးရသည်။ ကတ္တားကို တတိယာစိဘတ်ဖြင့် ရေးရသည်။

ကတ္တားနေရာ ကံနေရာတွင် ရေးရမည့် စကားလုံးများသည် နာမသဒ္ဓိ၊ (Third Person) တူမှသဒ္ဓိ၊ (Second Person) အမှသဒ္ဓိ၊ (First Person) ဟု သုံးမျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် “သင်” ဟု အဓိပ္ပာတ်ရသော စကားလုံး များကို တူမှသဒ္ဓိဟု ခေါ်သည်။ “ငါ” ဟု အဓိပ္ပာတ်ရသော စကားလုံးများကို အမှသဒ္ဓိဟု ခေါ်သည်။ သင် နှင့် ငါ မှတပါး ယောက်ဗျား(ပုဂ္ဂိုလ်) အမျိုးသမီး(ကညာ) စိတ်(စိတ္တာ) ကောင်းမှု(ကုသလ) သစ်ပင်(ရုက္ခ) စသည် စကားလုံးများကို နာမသဒ္ဓိဟု ခေါ်သည်။

ကတ္တားဟောဝါကျ

ကတ္တားဟော ဝါကျ၏ ကတ္တားသည် နာမသဒ္ဓိ ဖြစ်ပါက ကြိယာကို ပထမပုရိသ် (တိ၊ အနှစ်) စသည်ဖြင့် ရေးရသည်။ ကတ္တားသည် အနည်းဖြစ်ပါက တိ-ဖြင့် ရေးရမည်။ ကတ္တားသည် အများဖြစ်ပါက အနှစ်-ဖြင့် ရေးရမည်။

ပုံစံ။	<u>ပုဂ္ဂိုလ်-ယောက်ဗျားသည်</u> (ကတ္တား)နာမသဒ္ဓိ အနည်းကိန်း	<u>မရှုံး-လမ်းကို</u> ကံ	<u>ဂစ္စတိ-သွား၏။</u> ပထမပုရိသ်ကြိယာ အနည်းကိန်း

ပုဂ္ဂိုလ်-ယောက်ဗျားတို့သည် (ကတ္တား)နာမသဒ္ဓိ အနည်းကိန်း	<u>မရှုံး-လမ်းကို</u> ကံ	<u>ဂစ္စနှစ်-သွားကုန်၏။</u> ပထမပုရိသ်ကြိယာ အနည်းကိန်း

ကတ္တားဟော ဝါကျ၏ ကတ္တားသည် တူမှသဒ္ဓိဖြစ်ပါက ကြိယာကို မရှုံးမပုရိသ် (သီ၊ ထ) ဖြင့် ရေးရမည်။ ကတ္တားသည် အနည်းဖြစ်ပါက သီ-ဖြင့်၊ အများဖြစ်ပါက ထ-ဖြင့် ရေးရမည်။

ပုံစံ။	<u>တူမှ-သင်သည်</u> (ကတ္တား)တူမှသဒ္ဓိ အနည်းကိန်း	<u>မရှုံး-လမ်းကို</u> ကံ	<u>ဂစ္စသီ-သွား၏။</u> မရှုံးမပုရိသ်ကြိယာ အနည်းကိန်း

<u>တူမှ-သင်တို့သည်</u> (ကတ္တား)တူမှသဒ္ဓိ အများကိန်း	<u>မရှုံး-လမ်းကို</u> ကံ	<u>ဂစ္စထ-သွားကုန်၏။</u> မရှုံးမပုရိသ်ကြိယာ အများကိန်း

ကတ္တားဟော ဝါကျွှု ကတ္တားသည် အမှုသဒ္ဓိဖြစ်ပါက ကြိယာကို ဥတ္တမပူရိသု (မီ, မ) ဖြင့် ရေးရမည်။ ကတ္တားသည် အနည်းဖြစ်ပါက မီ-ဖြင့်, အများဖြစ်ပါက မ-ဖြင့် ရေးရမည်။

<u>ပုံစံ။</u>	<u>အဟံ-ငါသည်</u> (ကတ္တား)အမှုသဒ္ဓိ အနည်းကိန်း	<u>မဂ္ဂံ-လမ်းကို</u> ကံ	<u>ဂုဏ္ဍာမိ-သွား၏။</u> ဥတ္တမပူရိသုကြိယာ အနည်းကိန်း
	<u>မဟံ-ငါတို့သည်</u> (ကတ္တား)အမှုသဒ္ဓိ အများကိန်း	<u>မဂ္ဂံ-လမ်းကို</u> ကံ	<u>ဂုဏ္ဍာမ-သွားကုန်၏။</u> ဥတ္တမပူရိသုကြိယာ အများကိန်း

♠ ကတ္တားဟော ဝါကျွှု
 ၁။ ကတ္တားကို ပထမာန့် ရေးပုံ
 ၂။ ကံကို ဒုတိယာန့် ရေးပုံ
 ၃။ ကတ္တားန့် ကြိယာကို အနည်း အများ၊ သဒ္ဓိ ပုံရိသု ကိုက်ညီအောင် ရေးပုံ တို့ကို သတိပြုပါ။

ကံဟောဝါကျ

ကံဟော ဝါကျွှု ကံသည် နာမသဒ္ဓိ ဖြစ်ပါက ကြိယာကို ပထမပူရိသု (တိ, အနှစ်) စသည်ဖြင့် ရေးရသည်။ ကတ္တားသည် အနည်းဖြစ်ပါက တိ-ဖြင့် ရေးရမည်။ ကတ္တားသည် အများဖြစ်ပါက အနှစ်-ဖြင့် ရေးရမည်။ ကံဟောကြိယာကို မူရင်းပေတ် (ဂုဏ္ဍာ-စသည်) + ဦယ သို့မဟုတ် ယ (ကံဟောသက်တပြပစွည်း) + အချောတ်ဝိဘတ် (တိ, အနှစ်စသည်) ဖြင့် ရေးရသည်။

ပုံစံ - ဂုဏ္ဍာ-သွား + ဦယ-အပ် + တိ-၏။ = ဂုဏ္ဍာယတိ-သွားအပ်၏။
 မူရင်းပေတ် ကံဟောပစွည်း အချောတ်ဝိဘတ်

<u>ပုံစံ။</u>	<u>ပုံရိသေန-ယောကျိုးသည်</u> ကတ္တား	<u>မဂ္ဂံ-လမ်းကို</u> (ကံ) နာမသဒ္ဓိ အများကိန်း	<u>ဂုဏ္ဍာယတိ-သွားအပ်၏။</u> ကြိယာ အများကိန်း
<u>ပုံစံ။</u>	<u>ပုံရိသေန-ယောကျိုးသည်</u> ကတ္တား	<u>မဂ္ဂံ-လမ်းတို့ကို</u> (ကံ) နာမသဒ္ဓိ အများကိန်း	<u>ဂုဏ္ဍာယနှစ်-သွားအပ်ကုန်၏။</u> ကြိယာ အများကိန်း
<u>ပုံစံ။</u>	<u>ပုံရိသေန-ယောကျိုးသည်</u> ကတ္တား	<u>တွဲ-သင်လမ်းကို</u> (ကံ) တဗုံမသဒ္ဓိ အနည်းကိန်း	<u>ဂုဏ္ဍာယသို့-သွားအပ်၏။</u> ကြိယာ အနည်းကိန်း
<u>ပုံစံ။</u>	<u>ပုံရိသေန-ယောကျိုးသည်</u> ကတ္တား	<u>တိမ္မေ-လမ်းတို့ကို</u> (ကံ) တဗုံမသဒ္ဓိ အများကိန်း	<u>ဂုဏ္ဍာယထ-သွားအပ်ကုန်၏။</u> ကြိယာ အများကိန်း

ပုံစံ။	ပုရိသန-ယောကျီးသည် ကတ္တား	အဟံ-ငါလမ်းကို (က) အမှုသဒ္ဓိ အနည်းကိန်း	ဂွဲ့ယာမိ-သွားအပ်၏။ ကြိယာ အနည်းကိန်း
ပုံစံ။	ပုရိသန-ယောကျီးသည် ကတ္တား	မယံ-ငါလမ်းတို့ကို (က) အမှုသဒ္ဓိ အများကိန်း	ဂွဲ့ယာမ-သွားအပ်ကုန်၏။ ကြိယာ အများကိန်း

♠ ကံဟော ဝါကျွေ့

၁။ ကံကို ပထမာနှင့် ရေးပုံ
၂။ ကတ္တားကို တတိယာနှင့် ရေးပုံ
၃။ ကံနှင့် ကြိယာကို အနည်း အများ၊ သဒ္ဓိ ပုရိသု ကိုက်ညီအောင် ရေးပုံ တို့ကို သတိပြုပါ။

♠ ဟောရာ ဟောရာ ပဋိမာ။ ။ ကြိယာသည် ကတ္တားကို ဟောသော ကြိယာ၊ ကံကို ဟောသော ကြိယာဟု ၂-မျိုးရို၏။ ကတ္တားကို ဟောရှု့ ကတ္တားကို ပထမာဝိဘတ်ဖြင့် ပါဋ္ဌစီရသည်။ ပုံစံကား-“ပုရိသော ဂွဲ့တိ”တည်း။ ကံကို ဟောရှု့လည်း ကံကို ပထမာဝိဘတ်ဖြင့်ပင် ပါဋ္ဌစီရသည်။ ပုံစံကား-“မရေါ် ဂွဲ့ယတိ”တည်း။ ထိုသို့ ဟောရှု့ ကြိယာနှင့်ကတ္တား၊ ကြိယာနှင့်ကံတို့သည် ဇကုဝါး ဗဟိုဝါးချင်း (များသောအားဖြင့်) တူကြရသည်။

♠ မဟောကတ္တာ-တတိယာ၊ ကံမှာ ဒုတိနှင့်။ ။ ကြိယာက မဟောအပ်သော အစုတ္တကတ္တားကို တတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ပါဋ္ဌစီရမည်။ ပုံစံကား-“ပုရိသေန ဂွဲ့ယတိ” တည်း။ ကြိယာသည် မဟောအပ်သော အစုတ္တကံကို ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် ပါဋ္ဌစီရမည်။ ပုံစံကား-“မရှုံး ဂွဲ့တိ” တည်း။ ဤကဲ့သို့ မဟောအပ်သော ကံကတ္တားတို့မှာ ကြိယာနှင့် ဇကုဝါးချင်း ဗဟိုဝါးချင်း တူကြသည်ဖြစ်စေ မတူကြသည်ဖြစ်စေ နေ့နှင့်လေတော့သည်။

♠ မဟောသမျှ အစုတ္တး သဒ္ဓသုံးသွယ် ရှစ်နှစ်သွယ်။ ။ မဟောအပ်သော အစုတ္တ ကံ ကတ္တားတို့မှာ နာမ တုမှ အမှုဟူသော သဒ္ဓ ၃-မျိုးကိုလည်းကောင်း၊ ဇကုဝါး ဗဟိုဝါး ၂-မျိုးကိုလည်းကောင်း လဲလှယ်၍ အဆင့်ဆင့် သွင်းနိုင် သည်။
(အမြေပြုသဒ္ဓိ-၁၈)

နာမယောက ဇကုဝါး

ကတ္တားဟော ၆-ဝါကျွေ့

ပုရိသော	မရှုံး	ဂွဲ့တိုး
ပုရိသော	မရေါ်	ဂွဲ့တိုး
ပုရိသော	တံ	ဂွဲ့တိုး
ပုရိသော	တုမေ့	ဂွဲ့တိုး
ပုရိသော	မံ	ဂွဲ့တိုး
ပုရိသော	အမေ့	ဂွဲ့တိုး

ကံဟော ၆-ဝါကျွေ့

ပုရိသေန	မရေါ်	ဂွဲ့ယတိုး
ပုရိသေဟို	မရေါ်	ဂွဲ့ယတိုး
တယာ	မရေါ်	ဂွဲ့ယတိုး
တုမေ့ဟို	မရေါ်	ဂွဲ့ယတိုး
မယာ	မရေါ်	ဂွဲ့ယတိုး
အမေ့ဟို	မရေါ်	ဂွဲ့ယတိုး

ကတ္တားဟော ၆-ဝါကျ အနက်ပေးပံ့

ပုရိသော-ယောကျားသည်၊ မဂ္ဂုံ-လမ်းကို၊ မရွှေ့-လမ်းတို့ကို၊ တံ-သင်လမ်းကို၊ တုမေ့-သင်လမ်းတို့ကို၊ မံ-ငါလမ်းကို၊ အမေ့-ငါလမ်းတို့ကို၊ ဂုဏ်တိ-သွား၏။

ကံဟော ၆-ဝါကျ အနက်ပေးပံ့

ပုရိသေန-ယောကျားသည်၊ ပုရိသေဟိ-ယောကျားတို့သည်၊ တယာ-သင်သည်၊ တုမေ့ဟိ-သင်တို့သည်၊ မယာ-ငါသည်၊ အမေ့ဟိ-ငါတို့သည်၊ မရွှေ့-လမ်းကို၊ ဂုဏ်တိ-သွား၏။

နာမယောက ဗဟိုစု

ကတ္တားဟော ၆-ဝါကျ

ပုရိသာ	မဂ္ဂုံ	ဂုဏ်စီ။
ပုရိသာ	မရွှေ့	ဂုဏ်စီ။
ပုရိသာ	တံ	ဂုဏ်စီ။
ပုရိသာ	တုမေ့	ဂုဏ်စီ။
ပုရိသာ	မံ	ဂုဏ်စီ။
ပုရိသာ	အမေ့	ဂုဏ်စီ။

ကံဟော ၆-ဝါကျ

ပုရိသေန	မဂ္ဂုံ	ဂုဏ်ယနိုး။
ပုရိသေဟိ	မဂ္ဂုံ	ဂုဏ်ယနိုး။
တယာ	မဂ္ဂုံ	ဂုဏ်ယနိုး။
တုမေ့ဟိ	မဂ္ဂုံ	ဂုဏ်ယနိုး။
မယာ	မဂ္ဂုံ	ဂုဏ်ယနိုး။
အမေ့ဟိ	မဂ္ဂုံ	ဂုဏ်ယနိုး။

တုမေ့ယောက ဇကုစု

ကတ္တားဟော ၆-ဝါကျ

တံ	မဂ္ဂုံ	ဂုဏ်သိုံး။
တံ	မရွှေ့	ဂုဏ်သိုံး။
တံ	တံ	ဂုဏ်သိုံး။
တံ	တုမေ့	ဂုဏ်သိုံး။
တံ	မံ	ဂုဏ်သိုံး။
တံ	အမေ့	ဂုဏ်သိုံး။

ကံဟော ၆-ဝါကျ

ပုရိသေန	တံ	ဂုဏ်ယသိုံး။
ပုရိသေဟိ	တံ	ဂုဏ်ယသိုံး။
တယာ	တံ	ဂုဏ်ယသိုံး။
တုမေ့ဟိ	တံ	ဂုဏ်ယသိုံး။
မယာ	တံ	ဂုဏ်ယသိုံး။
အမေ့ဟိ	တံ	ဂုဏ်ယသိုံး။

တဗုံးမှုယောက ဗဟိုရုစွဲ

ကတ္တားဟော ၆-ဝါကျ

တုမေ့	မဂံ	ဂစ္စထ။
တုမေ့	မဂ္ဂ	ဂစ္စထ။
တုမေ့	တံ	ဂစ္စထ။
တုမေ့	တုမေ့	ဂစ္စထ။
တုမေ့	မံ	ဂစ္စထ။
တုမေ့	အမေ့	ဂစ္စထ။

ကံဟော ၆-ဝါကျ

ပုရိသန	တုမေ့	ဂစ္စီယထ။
ပုရိသဟို	တုမေ့	ဂစ္စီယထ။
တယာ	တုမေ့	ဂစ္စီယထ။
တုမေ့ဟို	တုမေ့	ဂစ္စီယထ။
မယာ	တုမေ့	ဂစ္စီယထ။
အမေ့ဟို	တုမေ့	ဂစ္စီယထ။

အမှုယောက ဇကရုစွဲ

ကတ္တားဟော ၆-ဝါကျ

အဟံ	မဂံ	ဂစ္စာမိ။
အဟံ	မဂ္ဂ	ဂစ္စာမိ။
အဟံ	တံ	ဂစ္စာမိ။
အဟံ	တုမေ့	ဂစ္စာမိ။
အဟံ	မံ	ဂစ္စာမိ။
အဟံ	အမေ့	ဂစ္စာမိ။

ကံဟော ၆-ဝါကျ

ပုရိသန	အဟံ	ဂစ္စီယာမိ။
ပုရိသဟို	အဟံ	ဂစ္စီယာမိ။
တယာ	အဟံ	ဂစ္စီယာမိ။
တုမေ့ဟို	အဟံ	ဂစ္စီယာမိ။
မယာ	အဟံ	ဂစ္စီယာမိ။
အမေ့ဟို	အဟံ	ဂစ္စီယာမိ။

အမှုယောက ဗဟိုရုစွဲ

ကတ္တားဟော ၆-ဝါကျ

မယံ	မဂံ	ဂစ္စာမ။
မယံ	မဂ္ဂ	ဂစ္စာမ။
မယံ	တံ	ဂစ္စာမ။
မယံ	တုမေ့	ဂစ္စာမ။
မယံ	မံ	ဂစ္စာမ။
မယံ	အမေ့	ဂစ္စာမ။

ကံဟော ၆-ဝါကျ

ပုရိသန	မယံ	ဂစ္စီယာမ။
ပုရိသဟို	မယံ	ဂစ္စီယာမ။
တယာ	မယံ	ဂစ္စီယာမ။
တုမေ့ဟို	မယံ	ဂစ္စီယာမ။
မယာ	မယံ	ဂစ္စီယာမ။
အမေ့ဟို	မယံ	ဂစ္စီယာမ။

အာချာတ်အနှစ်ချုပ်

(၁)ဝဏ္ဏမာန်

တိ၊ အနှစ်၊ သိ၊ ထ၊ မိ၊ မ၊ တေ၊ အနှစ်၊ သေ၊ တွေ၊ ဧ၊ မူ။

	ပရသယပုဒ်		အတ္ထနောပုဒ်	
ယောက	ဇကဂုဏ်	ဗဟိုဂုဏ်	ဇကဂုဏ်	ဗဟိုဂုဏ်
နာမ	ဂုဏ်တိ၊ ဂုဏ္ဍာ	ဂုဏ်နှစ်၊ ဂုဏ္ဍာရေ	ဂုဏ်တေ	ဂုဏ်နှစ်ဂုဏ္ဍာရေ
တုမု	ဂုဏ်သိ	ဂုဏ်ထ	ဂုဏ်သေ	ဂုဏ်ပြေ
အမှ	ဂုဏ်ဘမ်ဂုဏ္ဍာ	ဂုဏ်ဘမ	ဂုဏ္ဍာ	ဂုဏ်မြေ

အစီအရင်ထူး

- ၁။ တိ၊ မိ > ဧ ပြောင်း၊ ပုစံ-ဂုဏ္ဍာ
 ၂။ မိ၊ မ ၏ ရှေ့က အ > အာပြောင်း ပုစံ-ဂုဏ္ဍာမိ၊ ဂုဏ္ဍာမ
 ၃။ ဂရာရေးရှိ ရသယု၏နောက် အနှစ်၊ အနှစ် > ရေး ပြောင်း ပုစံ-ဂုဏ္ဍာရေး

၁။ (က) ဖြစ်နေဆဲကို ပြောဆိုရေးသားပုံ

ပါဋ္ဌလိပုတ္ထံ ဂုဏ်တိ။
 သာဝတ္ထိယံ ပဝိသတိ။
 ဝိဟရတိ အေတာဝန်။

(ခ) ဖြစ်နေဆဲမှ အမြဲ ရပ်စဲသွားသည်ကို ပြောဆိုရေးသားပုံ

အဟံ မံသံ န ခါဒါမိ။ (အရင်ကစားပေမဲ့ ခုရောနောင်ပါ မစားတော့)

(ဂ) ဆက်လက်ဖြစ်နေမှုကို ပြောဆိုရေးသားပုံ

အဟံ ဘော မံသံ ခါဒါမိ။ (သက်သက်လွတ် မစားသူ၊ စားပြီး၊ စားဆဲ၊ စားလတ္ထံ)

လူဟ မလူာ ယုဇ္ဇာနှစ်။ (အမြဲတမ်း မထိုးပေမဲ့ မကြာမကြာထိုးသည်)

(ပါဋ္ဌလိပုတ္ထံ-ပါဋ္ဌလိပုတ်ပြည်သို့ ဂုဏ်တိ-သွား၏ သာဝတ္ထိယံ-သာဝတ္ထိပြည်သို့ ပဝိသတိ- (ဆွမ်းအလိုင့်) ဝင်၏ အေတာဝန်- အေတာဝန် ကျောင်း၍ ဝိဟရတိ-နော၏ အဟံ-ငါသည်။ မံသံ-အသားကို၊ နခါဒါမိ-မစားပါ။ ဘော-အမောင်၊ အဟံ-ငါ-သည်။ မံသံ-အသားကို၊ ခါဒါမိ-စားပါ၏။ လူဟ-ဤအရပ်၍၊ မလူာ-လက်ရွှေသမားတိုးသည်။ ယုဇ္ဇာ-ထိုးသတ်ကြကုန်၏)

၂။ ဖြစ်ပြီးကာစနှင့် ဖြစ်ခါနီးကို ပြောဆိုရေးသားပဲ
 ကုတော့ ဘဝံ အာဂစ္စတိ၊ ပါဋ္ဌလိပုတ္ထတော့ အာဂစ္စမဲ့။ (ဖြစ်ပြီးကာစ)
 ကုဟိုး ဂစ္စသို့၊ သာဝတ္ထိယံး ဂစ္စမဲ့။ (ဖြစ်ခါနီး)
 မယံး ဘဏာမဲ့။ (ဖြစ်ခါနီး)
 (ဘဝံ-အရှင်၊ ကုတော့-အဘယ်အရပ်မှု၊ အာဂစ္စတိ-လာခဲ့ပါသနည်း၊ ပါဋ္ဌလိပုတ္ထတော့-ပါဋ္ဌလိပုတ္ထပဲည်မှု၊ အာဂစ္စတိ-လာခဲ့ပါ၏။ ကုဟိုး-အဘယ်အရပ်သုံး၊ ဂစ္စတိ-သွားမလို့လဲ၊ သာဝတ္ထိယံး-သာဝတ္ထိပဲည်သုံး၊ ဂစ္စမဲ့-သွားမလို့)

၃။ ယာဝ ပုရေ ပုရာသုံးပြီး ဖြစ်လာမည်ကို ပြောလိုသောအခါ သုံးပုံ
 ယာဝါဟံ အာဂတ္တာမိ၊ တာဝ ကူဇော ဟောတိ။ (ငါလာသည့်တိုင်အောင် ဤနေရပင် နေရစ်)
 ဓမ္မဋ္ဌ ဝိနယဉ် သက်ပါယာမ၊ ပုရေ ဒိပိဋ္ဌ အဓမ္မား။ (အဓမ္မမထွန်းကားမှို ဓမ္မဝိနယကို သက်ပါယနာတင်ကြနို့)
 ပုရာ ဝသာတိ ဒေဝေါ(မိုးမရွာမှို) ကူမေ ဒဏ္ဍာ ဆိန္တာ၊ ပုရာ မရာမိ (မသေမှို ဤအစွယ်ကို ဖြတ်ယူပါ)
 ဓယုံသီး၊ ပုရာ ဟညာမိ (အသတ်မခံရခွင့် လိုက်ခဲ့ပါ)

၄။ မကန်ဖြစ်မည့် အရာ၊ မလွှဲမသွေ ဖြစ်မည့်အရာ၊ ကာလသုံးပါးနှင့် သက်ဆိုင်သည့်အရာကို ပြောပုံ

နိုဂယံ နှစ် ကွဲ့မီ၊ နှစ် မေ ဓာတ္ထ သံသယော(၁၈၃၇ စင်စစ် သွားရမည်၊ ဤကိစ္စုံ ငါအတွက် သံသယမရှိ)

ବୁଦ୍ଧି କାହିଁମହଁ (ମୟୋତ ଏ ଜ୍ଞାନଃ ପ୍ରତିଲିଙ୍ଗମନ୍ୟ)

မန်သာ စေ ပဒ္ဒန် ဘာသတိ ဝါ ကရောတိ ပါ(ပျက်သောစိတ်ဖြင့် တကယ် ပြောသည်ဖြစ်စေ ပြုလုပ် သည်ဖြစ်စေ)

၅။ ကဒါ, ကရဟိန်း ဖြစ်လာမည်ကို ပြောလိုရေး တခါကရံ ဝတ္ထမနှစ်သုံး

ကဒ္ဒ ဂန္ဓိ (ဘယ်တော်သွားမလဲ)

ଗର୍ଭି ଗାଁତି/ ଗାଁ ଗମିତି॥ (ହାଯିଟେରୁ ଖୁବାଃମଲ)

ကရဟိ သက်ရုံ ဒက္ခမိ (ဘယ်အခါမှ မဟေသွေရကို မြင်ရပါအဲနည်း)

၆။ အမေးအခိုပါယ်ပြ ကို၊ ကတရ၊ ကတမနှင့် ရလိုသည့်ကို မေးရှု၍ တခါတရံ ဝတ္ထမနှစ်သုံး

ကတရော/ကတမော ဘိက္ခိ ဂဏ္ဍာတိ/ဂနိုသာတိ (အဘယ်သူသည်ထမင်းကို ယူလိုလတ္တံနှင့်)

କୋ ହିଂକ୍ଷେ ରୂପି/ରୂପୁତ୍ରୀ (ଆଜିଯାଇବିଲ୍ ଡମଣ୍ଡ୍‌ସିଙ୍ଗ ଯୁଦ୍ଧିତ୍ତିରେ)

၇။ အလိုဂိုအပ်သော ထမင်းစသည်ဖြင့် ပြီးစီးခြင်းကို သိအပ်ရာဝယ် (ကြောင်းကျိုးဆက်ပြရာဝယ်) တခါတစ် ဝတ္ထမနှစ်သုံး

ယော အန္တိ ဒေါက်/ဒေါသာတိ၊ ယော သရု ယာတိ/ယာသာတိ (ထမင်းပေးသွာသည် နတ်ပြည့်ရောက်လတ္တံ့)

၈။ တောင့်တသည်ကို ပြောလိုရှုံး အတိတ် ပစ္စပန် အနာဂတ် ပိုက်များ သုံးနိုင်သည်

ဒေဝါ စေ အဝသိ/ဝသတိ/ဝသိသာတိ၊ မယ် ဝပီမှာ/ဝပါမ/ဝပီသာမ (မိုးရွာပြီး/ရွာဆဲ/ရွာလတ္ထံဖြစ်လျှင်
ငါတို့ စိုက်ပျိုးပြီး/ စိုက်ပျိုးဆဲ/ စိုက်ပျိုးလတ္ထံဖြစ်မှာပဲ)

၉။ အမေးကို နှစ်/နှုန်းဖြင့် မေးဖြေရှုံး အတိတ်အနာက် ဝတ္ထာမန်သက်
အကာသိ ကုန့် ဒေဝါတ္ထာ၊ နှစ် ကရောမိ ဘော
အကာသိ ကုန့် ဒေဝါတ္ထာ၊ နှုန်းဖြင့် ဘော၊ နာကာသိုံး ဝါ။
အကာသိ ကုန့် ဒေဝါတ္ထာ၊ နှုန်းဖြင့် အဟံ နှုန်း ကာသိုံး ဝါ။
(ဒေဝါတ္ထာ-ဒေဝါတ်၊ ကုန့်-သင်ဖျာကို၊ အကာသိ-ပြုပြီးလော(ယက်ပြီးလော)
ဘော-အရှင်၊ ကရောမိနှစ်-ပြုပြီးမဟုတ်ပါလော)

၁၁။ ဆိုင်ရာအနာက်ကို ပြစ္စမ်းနိုင်ရှုံး အတိတ်အနာက် ဝတ္ထာမန်သက်
အယ် တဒါ နဲ့ ဘဝတိ။ (တဒါ-ထိအခါ၌၊ အယ်-ဤဘေးသည်၊ နဘဝတိ-မဖြစ်နိုင်ပါ၍)

(j) ပဋ္ဌမီ

တဲ့၊ အနဲ့၊ ဟို၊ ထားမို့၊ မ၊ တံ့၊ အနဲ့၊ သူ့၊ ရွှေ့၊ ဧံ၊ အာမသော

	ပရာသာပုဒ်		အတ္ထာနောပုဒ်	
ယောက	ကောဂုံ	ဗဟိုဂုံ	ကောဂုံ	ဗဟိုဂုံ
နာမ	ဘုဇ္ဇာ	ဘုဇ္ဇို	ဘုဇ္ဇာ	ဘုဇ္ဇို
တူမှ	ဘုဇ္ဇာ ဘုဇ္ဇာဟို	ဘုဇ္ဇာထ	ဘုဇ္ဇာသူ	ဘုဇ္ဇာဝေါ
အမှ	ဘုဇ္ဇာမိ	ဘုဇ္ဇာမ	ဘုဇ္ဇာ	ဘုဇ္ဇာမသော

အစီအရင်ထူး

၁။ အနောင် ဟို တခါတရုံ ကျေပျောက်၊ ပုံစံ-ဘုဇ္ဇာ
၂။ ဟို၊ မို့၊ မ ရှေ့က အ>အာ ပြောင်း၊ ပုံစံ-ဘုဇ္ဇာဟို၊ ဘုဇ္ဇာမိ၊ ဘုဇ္ဇာမ

စေခိုင်းခြင်း။	ကရောတု ကုသလုံး။ သူကာတု မေ ဘန္တော် သံပေါာ်။ ဂါမံ ဂုစ္စတု ဘော ဒါနီး။
တောင်းတခြင်း။	သူခံ တော် ဘောတု သူဗြို့။ အဟံ သူခံ ဘဝတိုံး။
ကျိုန်စာဆိုခြင်း။	ဇကိုကာ သယနေ သေတု၊ ယာ တော် အမွှေ အဝါဟရို (စွပ်စွဲခံရ၍ မဟုတ်ကြောင်းပြဆိုခြင်း)
ကျိုန်ဆဲခြင်း။	တံ့ အနုပစ္စတု မဟံးသီး။ အကွုယ် ဟောတု တော် ဘယံး။ မှုခြား ဖလတု သတ္တာ။
တောင်းခြင်း။	ဒဒါဟို ပဝရုံ ဂံး။ ဒဒါဟို မေ ဂါမဝရုံ။

ဆက်စပ်မေးခြင်း။ ကိုနှိုး ဘော အဘိဓမ္မ ဝါ သူကောမိ၊ ဥဒါဟု ဝိနယ် ဝါ သူကောမိ။ ကို ဘော တော်
အမိယာမိ၊ ဥဒါဟု တက္ကာ အမိယာမိ။ (ရိုးရိုးအမေးမဟုတ်၊ ကိစ္စနှစ်ခု ဆက်စပ်မေးခြင်း)
ခုတောင်းခြင်း။ အယ် သုမန်မှုလာဝ ပိယာ ဟောမိ ဘဝါဘဝေ။ ကူမံ ဟတ္ထိုံး ဝိတပီတေန သလျှန်
ဝိရွှေ့ပေတွာ ဇီဝတက္ကာယ် ပါပေတွာ ဆုံးရှုံးရသိုံး ဝိသဇ္ဇာနှင့် ယမကဒ္ဒာ အာဟရာပေတံ့
သမတ္တာ ဟောမိ။

(၃)သတ္တမ

ଓয়ু, ওয়াঁ ওয়াবি, ওয়াও। ওয়ামি, ওয়াম। ওয়া, ওঁ। ওয়াও, ওয়াডো। ওঁ, ওয়ামু।

	ပရသုပ္ပါဒ်			အတွန်းပုံ
ယောက	ဇကဝိ	ဗဟိဝိ	ဇကဝိ	ဗဟိဝိ
နာမ	ဒီဇ္ဈယျ, ဒီဇ္ဈ	ဒီဇ္ဈယျံး	ဒီဇ္ဈထ	ဒီဇ္ဈရံ
ဘုမ္မ	ဒီဇ္ဈယျာသီ, ဒီဇ္ဈ	ဒီဇ္ဈယျာထ	ဒီဇ္ဈထော	ဒီဇ္ဈယျာရေါ့
အမှ	ဒီဇ္ဈယျာစိ, ဒီဇ္ဈ	ဒီဇ္ဈယျာမ	ဒီဇ္ဈယျံး, ဒီဇ္ဈ	ဒီဇ္ဈယျာမေ့

အစိအရင်ထူး

ଓয়ু, ଓয়ুରୁଚି, ଓଯାକି, ଓଯି > ଓ ପ୍ରୋଣ୍ଡିଃ। ବୁଢ଼-ତିଲେ

သတ္တမီအသုံးပြုပါ

ଆଣ୍ଣେଯୁଁ କିଂଫି-ଚାର୍ଷାଯିରାମାପିଲୋଇ ପରତିର୍ଗି-ଚାର୍ଷାମଧ୍ୟାଃକିଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ-ମହୋଃରାଜି ହାନ୍ତି ଆର୍ଦ୍ଦଚାର୍ଷାଃ ଅହବ୍-ତପନ୍ତି ତେବେ ଚାର୍ଷା ହାଗଠ ତୋ-ମ୍ରତ୍ତର୍ଥଚାର୍ଷାନୀଃ ଚାର୍ଷାକେ-ଆତ୍ମର୍ଥ ପତ୍ରକ୍ଷଣ୍ଟ-ର୍ଗର୍ବନ୍ଧାଃଆପ୍ରତିକିଂ ଲାକୋଯୁଁ-ରାଜୁନ୍ଦପିନୀ ଉପଚାମୁତ୍-ରାଜାନ୍ତିଃଆପ୍ରତିକିଂ ଲାକୋଯୁଁ-ରାଜୁନ୍ଦପିନୀ ॥ ମାନ୍ଦା-ଲୁଲାଦିକିଂ ଆଣ୍ଣାପେଯାରାହି-ଚାର୍ଷାଯିରାପେଲା(ତାଜୁପେସିଲା) ॥ କୋ-ଆମାର୍ଦା ଗିର୍ମି-ଶ୍ଵରାହି ॥ ପଠି-ଭ୍ରମିତି ॥ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ-ଚାର୍ଷାରାନୀ ॥ ହାଦି-ଆର୍ଦ୍ଦଚାର୍ଷା ଲୂର୍ମ-ଭ୍ରମିଷନ୍ତି ॥ ଫିଲିଓଯୁଁ-ତ୍ରିଦିଲୁନ୍ତିପିଲୋରୁ ॥ ହାଦି-ଆର୍ଦ୍ଦଚାର୍ଷା ଗିମହି-ଶ୍ଵରାହି ॥ ଚାର୍ଷା-ତାଃପିଲୋ ॥ କୋ-ଆହାର୍ଯ୍ୟଚାର୍ଷା ଲୂର୍ମଭ୍ରମି-ଭ୍ରମିଅର୍ବୁନ୍ଦାତାଦେଃକି ॥ ପିଦ୍ରେଦୟ-ପିର୍ବାନ୍ଦିଃତ୍ରମଃଫିର୍ଦିପିଅନ୍ତର୍ଦୟଃ ॥ ହାଦି-ଆର୍ଦ୍ଦଚାର୍ଷା ଏଲ୍ଲ-ତର୍ଦିତର୍ଦି ॥ ରାତ୍ରି-ମନ୍ଦଃଆପ୍ରତିକିଂ ॥ କରେ(କରେଯୁଁ)ପ୍ରାତିକିନୀ ॥ ହାନ୍ତା-ମୋର୍ଦନ୍ଦଃ ଗିମକ୍ରି-ଶ୍ଵରାଯିତି ॥ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ(ନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟରାହି)ଚାର୍ଷାତମଃଲୋ ॥

(၄) ပရောက္ခ

ବୋ,   ପାଇଁ ଥିଲା,   ବୋ,   ପାଇଁ ଥିଲା,   ରୋଇଁ ଦେଖିଲା,   ବୋଇଁ ଥିଲା,   ବୋଇଁ ଥିଲା॥

အစိအရင်ထူး

ଛୁ, ରେ, ତୋହା, ମୁ, ମେ ପୂର୍ବିଃଦ୍ଵିତୀୟାଙ୍କଣଃଶ୍ରୀ ଲ୍ଲଲା॥ ବୁଢ଼-ପାହାଠିଛୁ, ତାହାଠିରେ ଠବନ୍ଦ୍ର

ပရသုပ္ပါဒ်		အတွန်ပုံ		
ယောက	ဇကဝိ	ဗဟိဝိ	ဇကဝိ	ဗဟိဝိ
နာမ	ဗဘူဝ	ဗဘူဝ	ဗဘူဝိထ္ထာ	ဗဘူဝိရေး
တုမှ	ဗဘူဝ၂၀	ဗဘူဝိထ္ထာ	ဗဘူဝိထော	ဗဘူဝိထော့
အမှ	ဗဘူဝ	ဗဘူဝိမှ	ဗဘူဝိ	ဗဘူဝိမေး

ဖြစ်ပြီးသည်ကို မွေလျှော့ခြင်း၊
မသိဟန်ဆောင်ခြင်း။

သူတပါးပြောသံ တဆင့်ကြားရခြင်း။

အဟံ ပိုလလာပံ ကိရ။ အဟံ စကာရုံ ကိရ။ အဟံ ဗျူးဝံ ကိရ။
နာဟံ ကလိဂ် ဂေါမ။ (နေခြင်း၏ အကြောင်းရင်းကိုပါဖုံးသည်။
ရီးရီးဖုံးရာ၌ “နာဟံ အဝယ်” မနေဘူးပါဟု အဇူတ္တနှင့်) သော အာဟံ ကိရ။ တံ့ ဗျူးဝံ ကိရ။ ဇံ ကိရ ပေါရာဏာဟု။

(အဟံ-ငါသည်၊ ဝိလလာပံကိရ-ရောင်းရမ်းပြောမိသတဲ့။ အဟံ-ငါသည်၊ စကာရံကိရ-ပြုလုပ်မိသတဲ့။ အဟံ-ငါသည်၊ ဗုဒ္ဓံ ကိရ-ဖြစ်ပြီတဲ့။ အဟံ-ငါသည်၊ ကလိုဂ်-ကလိုဂ်တို့ကို၊ နဂေါမ-မသွားဘူးမရောက်ဘူးပါ။ သော-ထိုသူသည်၊ အာဟ ကိရ-ဆိုသတဲ့။ တွဲ-သင်သည်၊ ဗုဒ္ဓဝေကိရ-ဖြစ်ပြီတဲ့။ ဓဝံ-ဤသို့၊ ပေါရာဏာ-ရေးဆရာတို့သည်၊ အာဟုကိရ-ဆိုကုန်သတဲ့)

(၅) ဟိယျွှန်

အာ, ဦး၊ ဉာဏ်, ဋ္ဌ၊ အ, မှာ၊ ဋ္ဌ, ဋ္ဌ။ သေ, ဗုံ၊ ဏူး, မှသေ။

ပရသုပုဒ်

အတ္ထနောပုဒ်

ယောက	ဇကဂုစ်	ဗဟုဂုစ်	ဇကဂုစ်	ဗဟုဂုစ်
နာမ	အဘဝါ,ဘဝါ၊	အဘရု,ဘရု	အဘဝတ္ထာ,ဘဝတ္ထာ	အဘဝတ္ထုံး,ဘဝတ္ထုံး။
	အဘဝ, ဘဝ,	အဘရု,ဘရု		
တုမု	အဘဝေါ,ဘဝေါ,အဘဝ,ဘဝ,	အဘဝတ္ထာ,ဘဝတ္ထာ	အဘဝသေ,ဘဝသေ	အဘဝံုံး,ဘဝံုံး
	အဘဝိုံး,ဘဝိုံး	အဘဝထာ,ဘဝထာ		
အမှ	အဘဝ, ဘဝ	အဘဝမှာ,ဘဝမှာ,	အဘဝိုံး၊ ဘဝိုံး၊	အဘဝမှသေ,ဘဝမှသေ။
		အဘဝမှု,ဘဝမှု		

အစီအရင်ထူး

ဓတ်အစွဲ အလာ၊ ပုံစံ-အဘဝါ စသည်	
J။ အာ, ဦး > အ, ဉာ	ပုံစံ-အဘဝ, အဘရု စသည်
၃။ ဉာဏ် > အ, ဏူ	ပုံစံ-အဘဝ, အဘဝိုံး စသည်
၄။ ဋ္ဌ > ထူ	ပုံစံ-အဘဝထာ

ယမန်နောည့် သန်းခေါင်အခါမှစ၍(မနေ့ကစ၍) ရေးဖြစ်သော အတိတ်က အဖြစ်အပျက်ကို
ပြောဆိုရေးသား လိုသည့်အခါ ဟိယျွှန် သုံးရသည်။

သော အဂမာ မရှုံး။ တေ အဂမူ မရှုံး။

(သော-ထိုသူသည်၊ မရှုံး-လမ်းကို၊ အဂမာ-သွားပြီ။ တေ-ထိုသူတို့သည်၊ မရှုံး-လမ်းကို၊ အဂမူ-သွားကုန်ပြီ)

(၆) အဇ္ဈတနီ

ဦး, ဦး, ဉာဏ်, ဉာဏ်, မှာ၊ အာ, ဉာဏ်, သေ, ဗုံး, အံ, မွှေ့၊

	ပရသုပ္ပါဒ်		အတ္ထနောပ္ပါဒ်
ယောက	ဇကဂုံ	ဇဟဂုံ	ဇကဂုံ
နာမ	အဘဝိ, ဘဝိ၊ အဘဝိ, ဘဝိ,	အဘဝံ, ဘဝံ အဘဝံသူ, ဘဝံသူ အဘဝံသူ, ဘဝံသူ	အဘဝါ, ဘဝါ၊ အဘဝါတ္ထာ, ဘဝါတ္ထာ အဘဝါတ္ထာ, ဘဝါတ္ထာ
တုမု	အဘဝေါ, ဘဝေါ, အဘဝ, ဘဝ, အဘဝိ, ဘဝိ	အဘဝိတ္ထာ, ဘဝိတ္ထာ အဘဝုတ္ထာ, ဘဝုတ္ထာ	အဘဝိသော, ဘဝိသော၊ အဘဝိဂုံ, ဘဝိဂုံ
အမှ	အဘဝိုံ, ဘဝိုံ	အဘဝိမှာ, ဘဝိမှာ, အဘဝိမှာ, ဘဝိမှာ အဘဝုမှာ, ဘဝုမှာ	အဘဝ, ဘဝ၊ အဘဝိမှာ, ဘဝိမှာ အဘဝုမှာ, ဘဝုမှာ

အစီအရင်တူး

၁။ ဓာတ်အစွဲ အလာ	ပုံစံ-အဘဝိ စသည်
၂။ ဦး > ဉာဏ်, အံသူ	ပုံစံ-အဘဝံသူ, အဘဝံသူ စသည်
၃။ ဉာဏ် > အ, ဉာဏ်	ပုံစံ-အဘဝ, အဘဝိ စသည်
၄။ မှာ > မှ	ပုံစံ-အဘဝိမှာ
၅။ အာ > ဉာဏ်	ပုံစံ-အဘဝိတ္ထာ
၆။ ဉာဏ် > ဉာဏ်	ပုံစံ-အဘဝိ
၇။ အံ > အ	ပုံစံ-အဘဝ

ယနေ့(ယခုဖြစ်ပြီးစ အချိန်မှ)စဉ် (လေးသချိန်င့်ကမ္မာတစ်သိန်းကြာစေကာမှ) လွန်လေသမျှ အတိတ်အကြောင်းကို ပြောလိုရမ္မာ အဇ္ဈတနီဖြင့်ရေးသည်။ ဟိယျှောနီနှင့် အဇ္ဈတနီကို 'မာ' နိပါတ်နှင့်တွေးရေးက ပစ္စွာန် အတိတ် အနာဂတ် ကာလသုံးပါးလုံး ဘာသာပြန်နိုင် သည်။ ပုံစံ မာဂမာ-မသွားနှင့် (ဟိယျှောနီ) မာဂမီ-မသွားနှင့် (အဇ္ဈတနီ) အတိတ်မှာလည်းမသွားပြီး ပစ္စွာန်လည်း မသွားဆဲ၊ အနာဂတ်မှာလည်း မသွားလတဲ့၊ ဘယ်ကာလမှာမှ မသွားဟု ဆို လိုသည်။ 'မာ' ကို ပစ္စွာမိုးဘတ်နှင့်လည်း တွဲရေးနိုင်သည်။ ပုံစံ-မာဂစ္စာဟို-မသွားပါနှင့်

(ရ) ဘဝိသန္တီ

သုတိ, သုန္တီ, သုသံ, သုထ, သုမဲ, သုတေ, သုဇွဲ, သုသေ, သုရှေ, သံ, သုမေ။

ပရသုပ္ပါဒ်

အတ္ထနောပ္ပါဒ်

ယောက	ဇကဂုစ်	ဗဟိုဂုစ်	ဇကဂုစ်	ဗဟိုဂုစ်
နာမ	ဂုဏ်သုတိ	ဂုဏ်သုန္တီ, ဂုဏ်သုဇွဲ	ဂုဏ်သုတေ	ဂုဏ်သုဇွဲ, ဂုဏ်သုသေ
တုမု	ဂုဏ်သုသံ	ဂုဏ်သုထ	ဂုဏ်သုသေ	ဂုဏ်သုရှေ
အမှ	ဂုဏ်သုမဲ	ဂုဏ်သုမဲ	ဂုဏ်သံ	ဂုဏ်သုမေ

အစီအရင်ထူး

၁။ နှီး, ဇွဲ > ရေ ပုံစံ-ဂုဏ်သုဇွဲ စသည်

အသုံးပြုပုံ

- ၁။ နောင်အနာဂတ် ဖြစ်ပျက်မည့်အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုရေးသားလိုသောအခါ
- ၂။ ဂရဟ(ကဲ့ရဲ့ခြင်းအဓိပါယ်ရသော)နာမနှင့်တွဲပြီး အတိတ်ကအကြောင်းအရာကို ပြောလိုရာအခါ
- ၃။ ဝိမုယ(အုံသခြင်းအဓိပါယ်ရသော)နာမနှင့်တွဲပြီး အတိတ်ကအကြောင်းအရာကို ပြောလိုရာအခါ
- ၄။ အတိတ်က အဖြစ်အပျက်ကို ယဉာဟိ-နာမ-နှင့်အုံဉာဇာ ပြောလိုရာအခါ
- ၅။ အတိတ်က အဖြစ်အပျက်ကို ကထံဟိ-နာမ-နှင့် ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင် ပြောလိုရာအခါ တို့၏ ဘဝိသန္တီကို အသုံးပြသည်။

၁-ပုံစံ၊ သော ဂုဏ်သုတိ၊ တေ ဂုဏ်သုန္တီ။ သော-ထိုသူသည်၊ ဂုဏ်သုတိ-သွားလတဲ့၊ တေ-ထိုသူတို့သည်၊ ဂုဏ်သုန္တီ-သွားကုန်လတဲ့။

၂-ပုံစံ၊ ကြမေဟိနာမ ကလျာဏမွာ ပဋိဇာနိသုန္တီ၊ ကြမေ(ဟိ)ကြုံမကောင်းသောတရားရှိသူတို့သည်၊ ကလျာဏမွာ-ကောင်းသောတရားရှိသူတို့ဟူ၍၊ ပဋိဇာနိသုန္တီနာမ-ဝန်ခံကုန်ဘိ၏။

၃-ပုံစံ၊ အစ္စရှိယံ အန္တာနာမ ပွဲတဲ့-မာရောဟိသုတိ၊ အန္တာ-သူကတော်သည်၊ (သမာနော-ဖြစ်ပါလျက်) ပွဲတဲ့-တောင်ပေါ်သွို့အာရောဟိသုတိနာမ-တက်နိုင်ပါပေ၏၊ အစ္စရှိယံ-အုံဉာဇာယ်ကောင်းလေစွာ၊

၄-ပုံစံ၊ ယဉာဟိနာမ သည် ကေရော ပွဲမတွောနဲ့ သက္ကတွေသတာနဲ့ နိသာယန်သာယ အတိက္ထာန်နေဝေဒကွဲတိယ နဲ့ ပန်သောသုတိ။

ယဉာဟိ(ယောဟိ)အကြောင်းအက္ထာရှရသေ့သည်၊ သည်သမာနော-သညာရှိသူဖြစ်ပါလျက်၊ ဘေရော-နှီးနေပါလျက်၊ နိသာယန်သာယ-မိမိကို ကပ်၍ကပ်၍၊ အတိက္ထာန်-လွန်သွားကုန်သော၊ ပွဲမတွောနဲ့ သက္ကတွေသတာနဲ့-လွှဲည်းငါးရာ တို့ကို၊ နေဝေဒကွဲတိနာမ-မြင်လည်းမမြင်လိုက်၊ နပန်သောသုတိနာမ-ကြားလည်းမကြားလိုက်၊ တသု-ထိုအားကျော်၏သန္တီပို့ဟာရောန-ြိမ်သက်သောနောင်းသမာပတ်ဖြင့်တံ့ဝိဟရုံး-ထိုနောင်းသည်၊ အစ္စရှိယံဝော-အုံဉာဇာယ်ကောင်းလေစွာ၊

၅-ပုံစံ၊ ကထံဟနာမ တံ့မေ ယဂ္ဂရီယ ၆။ သွက္ကာတေ ဓမ္မဝိနယေ ဉာဏ်သာ ကာရဏာ ပွဲမိသာ။

(ရ) ကာလာတိပ္ပါ

သာ၊ သံသူ၊ သော၊ သာထ၊ သံ၊ သာမှာ၊ သာထ၊ သံသူ၊ သာသေ၊ သာရေး၊ သံ၊ သာမှသေ။

	ပရသယပုဒ်		အတ္ထနောပုဒ်
ယောက	ဇကဂုံ	ဗဟိုဂုံ	ဇကဂုံ
နာမ	အက္စိသာ၊ ဂ္စိသာ အက္စိသံသူ၊ ဂ္စိသံသူ အက္စိသာထ၊ ဂ္စိသာထ အက္စိသံသူ၊ ဂ္စိသံသူ	အက္စိသာထ၊ ဂ္စိသာထ အက္စိသံသူ၊ ဂ္စိသံသူ	ဗဟိုဂုံ
တူမှ	အက္စိသော၊ ဂ္စိသော အက္စိသာထ၊ ဂ္စိသာထ အက္စိသာသော၊ ဂ္စိသာသော အက္စိသာရေး၊ ဂ္စိသာရေး	အက္စိသာသော၊ ဂ္စိသာသော အက္စိသာရေး၊ ဂ္စိသာရေး	အက္စိသာမှသော၊ ဂ္စိသာမှသော
အမှ	အက္စိသံ၊ ဂ္စိသံ အက္စိသာမှာ၊ ဂ္စိသာမှာ အက္စိသံ၊ ဂ္စိသံ အက္စိသာမှာ၊ ဂ္စိသာမှာ	အက္စိသံ၊ ဂ္စိသံ အက္စိသာမှာ၊ ဂ္စိသာမှာ	အက္စိသာမှသော၊ ဂ္စိသာမှသော

အစီအရင်တူး

- ၁။ သာ > သံ ပုံစံ-အက္စိသာ စသည်
 ၂။ သော > သံ ပုံစံ-အက္စိသာ စသည်
 ၃။ သာမှာ > သာမှ ပုံစံ-အက္စိသာမှ စသည်

ဖြစ်သင့်သည်အရာ မဖြစ်ပ အချိန်လွန်သွားသည့်အရာကို ပြောလိုရာတွင် ကာလာတိပ္ပါဝိဘတ်ကို အသုံးပြုသည်။

(က) သော စေ တံ ယာနံ အလဘိသာ၊ အက္စိသာ။ (ခ) တေ စေ တံ ယာနံ အလဘိသံသူ၊ အက္စိသံသူ။

(ဂ) သစေ မေပော့ နိဝင်သောယျ၊ ဉာဏ်အပစိသာ။ (ဃ) သော စေ ပဋိမဝေယေ ပွဲမိသာ၊ အရဟာ အဘဝိသာ။

(သော-ထိသူသည်၊ တံ ယာနံ-ထိယာဉ်ကို၊ စေ အလဘိသာ-အကယ်၍ရော့၊ အက္စိသာ-သွားနိုင်လောက်ရာပြီ။ တေ-ထိသူတိသည်၊ တံ ယာနံ-ထိယာဉ်ကို၊ စေ အလဘိသံသူ-အကယ်၍ရကုန်အံ့၊ အက္စိသံသူ-သွားနိုင်လောက်ကုန်ရာပြီ။ မေပော့-မိုးသည်၊ သစေနိဝင်သောယျ-မရွာခံပါမှာ၊ ဉာဏ်အပစိ-ထမင်းသည်၊ အပစိ သာ-ကျက်လောက်ရာပြီ။ သော-ထိသူရွေးသားသည်၊ ပဋိမဝေယေ-ပထမအရွယ်တုန်းက၊ စေပွဲမိသာ-အကယ်၍ ရဟန်းပြုခဲ့အံ့၊ အရဟာ-ရဟန္တာသည်၊ အဘဝိသာ-ဖြစ်လောက်ရာပြီ။)

ဥပသာရပုဒ်

နာမ်ပုဒ် အာချတ်ပုဒ်တိနှင့် တွဲဖက်၍ ယင်းပုဒ်တိအနက်ကို (၁) မွမ်းမံ (၂) ပြင်ဆင် (၃) ခြယ်မှန်း သော ပ၊ ပရာ စသော နှစ်ဆယ်သော ပုဒ်တိကို ဥပသာရပုဒ်ဟု ခေါ်သည်။

အာချတ်ပုဒ်အနက်ကို မွမ်းမံပု

အဘိဝန္တာမိ=အလွန်ရှိသေစာရှိခိုးပါ၏။
အဘိ+ဝန္တ(ရှိခိုး)+မိ
ဥပါစ္စတိ=တက်၏။ ဥ+ကမ့်(သွား)+တိ
ဥလျှောကေယျာထ=မေ့ကြည့်ကြလေ့။
ဥ+လောက(ကြည့်)နယျာထ
ဥလောကေဟိ=ငံကြည့်လေ့။အဝ+လောက+ဟိ

အာချတ်ပုဒ်အနက်ကို ပြင်ဆင်ပု

ပရာတေတိ=ရှုံး၏။ ပရာ+ဇီ(အောင်)တိ
အာဂ္စ္စတိ=လာ၏။ အာ+ကမ့်(သွား)တိ
ပက္ခာသတိ=ခေါ်၏။ ပ+ကုသ(ဆဲဆို)တိ

အာချတ်ပုဒ်ကို ခြယ်မှန်းပု

လဘတိ=ရ၏။ ပဋိလဘတိ=ရ၏။
ပဋိ+လဘ(ရ)+တိ
ဝေဒေတိ=ခံစား၏။ သံ+ဝေဒေတိ=ခံစား၏။
သံ+ဝိဒ(ခံစား)+တိ

နာမ်ပုဒ်အနက်ကို မွမ်းမံပု

ဥပဂံ=မြစ်၏ အနီးအနား။ ဥပ+ဂံ(မြစ်)
ပတိသောတံ=ရေဆန်။ ပတိ+သောတ(ရေအလျှို့)
အဘိမွှေ=လွန်ကဲထူးမြတ်သောတရား။
အဘိ+မွှေ(တရား)

နာမ်ပုဒ်အနက်ကို ပြင်ဆင်ပု

ဥမ္မမွော=ဓမ္မအစစ်မဟုတ်။ ဥ+ဓမ္မ(ဓမ္မအစစ်)
ဥဗိုနယော=ဝိနည်းအစစ်မဟုတ်။
ဥ+ဝိနယ(ဝိနည်းအစစ်)

နာမ်ပုဒ်ကို ခြယ်မှန်းပု

ဖသော=တွေ့ထိခြင်း
သမ္မသော=တွေ့ထိခြင်း။ သံ+ဖသာ(တွေ့ထိခြင်း)

- ♠ ဓတ်, နာမ်ကိုကပ်၊ အတ္ထကိုခြယ်၊ ပုဒ်ကိုခြယ်၊ နှစ်သွယ်ဥပသာ။
ချီးမြှင့်ပံ့ပြင်၊ တားမြစ်လျင်၊ သုံးအင်အနက်မှာ။
(သွှေ့သံခိုပ်)

ဥပသာရပ်အနက်များ

၁။ ဝ = အပြား၊ အစ၊ ပြဋ္ဌန်းခြင်း၊ အစိုးရခြင်း၊ အတွင်းခြေဖြစ်ခြင်း -- စသည်
ပညာ-အပြားအားဖြင့် သိတတ်သောတရား(ပ+ည=သိခြင်း) ဝိပ္ပကတံ-စဉ်ပြအပ် အပြီးမသတ်သေးသော
အလုပ်(စိ+ပ+ကရ=ပြ+တ) ပက္ခိတံ-ပြဋ္ဌန်းသည်၏အဖြစ်သို့ ဆောင်အပ်၏။ မွန်မြတ်၏။
(ပ+နှီ=ဆောင်+တ) ပဘူ-အစိုးရသူ(ပ+ဘူ=ဖြစ်) ပက္ခိထွံ-ထည့်သွင်းအပ်၏။ (ပ+ခိပ=ပစ်လွတ်+တ)

၂။ ပရာ = ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၊ ဆုရုံးခြင်း -- စသည်
ပရာဘဝါ-ပျက်စီးခြင်း(ပရာ+ဘဝ=ဖြစ်ခြင်း) ပရာမီတော့-ရုံးစေအပ်၏(ပရာ+မီ=အောင်+တ)
ပရာမသန်-သုံးသပ်ခြင်း(ပရာ+မသ=သုံးသပ်+ယူ)

၃။ နီ = အကြွင်းအကျိန်မရှိ၊ ထွက်သွားခြင်း၊ ထုတ်ဆောင်ခြင်း၊ တားမြစ်ခြင်း၊ မရှိခြင်း -- စသည်
နိရဝသေသံ-အကြွင်းအကြုံမရှိအောင်(နီ+အဝသေသ=ကြွင်းကျိန်သော) နိယျာတိ-ထွက်မြောက်၏
(နီ+ယသ=သွား+တိ) နိဒ္ဓါရဏာ-ထုတ်ဆောင်ခြင်း(နီ+ဓရဏာ=ဆောင်ခြင်း) နိဝါရေတိ-တားမြစ်၏
(နီ+ဝရ=ပိတ်ဆို+ကော+တိ) နိမ္မကိုကံ-ပျေားကောင်မရှိ(နီ+မကိုကာ=ပျေားကောင်,ယင်ကောင်)

၄။ နီ = ပယ်ထုပ်ခြင်း၊ တားမြစ်ခြင်း -- စသည်
နိဟရတိ-ပယ်ထုပ်၏(နီ+ဟရ=ဆောင်+အ+တိ) နိဝရဏာ-တားမြစ်တတ်သောတရား(နီ+ဝရ=ပိတ်ဆို+ယူ)

၅။ ဦ = တိုးတက်ခြင်း၊ အထက်အမူ၊ ပြဋ္ဌန်းခြင်း၊ စွမ်းနိုင်ခြင်း -- စသည်
ဥဂ္ဇာတိ-အထက်သို့တက်၏(ဦ+ဂု=သွား+တိ) ဥုံးတော့-ထ၏(ဦ+ဗွာ=ရပ်+တ) ဥဗ္ဗမော-မြတ်သူ
(ဦ+တမ=တန်ဆာဆင်,ယုံမှား,ချစ်ဖွယ်ပြ) ဥသာဟတိ-စွမ်းနိုင်၏(ဦ+သဟ=သည်းခံ,လွမ်းမိုး,အားထုတ်+
အ+တိ)

၆။ ဒု = မတင့်တယ်ခြင်း၊ မရှိခြင်း၊ မပြည့်စုံခြင်း -- စသည်
ဒုဂ္ဂန္ဗာ - မတင့်တယ်သော အနဲ့(ဒု+ဂု=အနဲ့) ဒုသိုံးလော=သိုံးလမရှိသူ(ဒု+သိုံး=သိုံး)
ဒုသသံး-ကောက်စပါးမပြည့်စုံခြင်း(ဒု+သသံး=ကောက်စပါး)

၇။ သံ = ပေါင်းခြင်း၊ ကောင်းစွာ၊ အကျဉ်းချုံးခြင်း -- စသည်
သန္ဗိုံး-ပေါင်းစပ်ခြင်း(သံ+စာ=ဆောင်,ပေး,မွေးမြှု+လှု) သမာဓိ-ကောင်းစွာအာရုံး ထားတတ်သောတရား
(သံ+အာ+စာ+လှု) သမာသော-ပုဒ်တို့ကိုချုံးခြင်း(သံ+အသ=ထင်ရှားရှိ,သွား,ထွန်းပ,ယူ,ပစ်ပယ်,စား+ဏာ)

၈။ ဝ = အထူး၊ ဆန့်ကျင်ဘက်၊ မယ်ဥခြင်း -- စသည်

ဝမှတိ=အထူးသဖြင့် လွတ်မောက်ခြင်း(ဝ+မှစ=လွတ်ကင်းခြင်း+တိ) ဝဝါဒေါ=ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆိုခြင်း
(ဝ+ဝါ=ပြောဆိုခြင်း+အာ) ဝပွဲယူတွော=မယ်ဥသောတရား (ဝ+ပ+ယူဇာ=ယ်ဥ+တ)

၉။ အဝ = အောက်အဖို့၊ ကင်းခြင်း၊ လွမ်းမိုးခြင်း၊ ခိုခြင်း -- စသည်

အဝကိုတွဲ=အောက်သို့ချချပ်သော (အဝ+ခိုပ=ပစ်လွင့်+တ) သမုတ္တာပါဟနော=ချတ်အပ်သောဖိနပ်ရှိသူ
(သ+မှစ=လွတ်ကင်း,စွန့်လွတ်+တ) အဝဇာန်=အထင်သေးခြင်း(အဝ+ဉာဏ်=သိခြင်း+နာ+ယူ)
အဝဟာရော=ခိုးခြင်း (အဝ+ဟရ=ယူ+အာ)

၁၀။ အနု = အစဉ်လိုက်ခြင်း၊ မပြတ်စခြင်း၊ တူမျှခြင်း -- စသည်

အနောတိ=အစဉ်လိုက်၏(အနု+လူ=သွား,ရောက်+တိ) အနုသယော=အစဉ်မပြတ်ကိန်းဝပ်သောကိုလေသာ
(အနု+သိ=တည်မြှုံး+အ) အနုရူပံ့=လျှော်၏(အနု+ရူပ=သဘော)

၁၁။ ပရီ = ထက်ဝန်းကြော်၊ ပိုင်းရှားခြင်း၊ ရှောင်ကြော်ခြင်း -- စသည်

ပရီဂုတော့=ထက်ဝန်းကျင်စောင့်ရှောက်,ခြုံရှုအပ်၏(ပရီ+ဝရ=ပိတ်ဆို+တ) ပရီဇူယံး=ပိုင်းခြား၍သိအပ်၏။
(ပရီ+ဉာဏ်=သိခြင်း+အာ) ပရီဟရတိ=ရှောင်လွှဲ၏။ (ပရီ+ဟရ=ဆောင်ယူ+တိ)

၁၂။ အဓိ = အလွန်အကဲ၊ အဖိုးရသူ၊ လွမ်းမိုးခြင်း၊ သရရှာယ်ခြင်း -- စသည်

အဓိသိလုံး=လွန်ကဲသောသိလုံး(အဓိ+သိလုံး=သိလုံး) အဓိပတိ=အကြီးအကဲ(အဓိ+ပတိ=အကြီးအကဲ)
အဓိဘဝတိ=လွမ်းမိုး၏(အဓိ+ဘဝ=ဖြစ်+တိ) အဓိတော့=ရှတ်အံသင်ယူ၏(အဓိ+လူ+တော့)

၁၃။ အဘိ = ရေးရှုဖြစ်ခြင်း၊ အထူး၊ အလွန်အကဲ၊ အထက်အမှု -- စသည်

အဘိကူမတိ=ရေးရှု(ရွှေ့သို့)သွား၏(အဘိ+ကမှု=သွား,နှစ်သက်+အ+တိ) အဘိဓမ္မာ=ထူးကဲသောတရား
(အဘိ+ဓမ္မာ) အဘိဝသတိ=အလွန်ရွာ၏ (အဘိ+ဝသူ=မိုးရွာ+အ+တိ) အဘိရဟတိ=တက်၏
(အဘိ+ရဟာ=ဖြစ်+တိ)

၁၄။ ပတိ=ပဋိ =မိုးခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်၊ အစားပေးခြင်း၊ တားမြစ်ခြင်း၊ တူမျှခြင်း၊ ထိုးထွင်း၍သိခြင်း-စသည်

ပစ္စကွား=စက္ခတသောကြေနှေ့ကိုမို့သောညာက်/မျက်မောက် (ပတိ+အကွား=စက္ခတသောကြေနှေ့) ပတိသောတံ-ရော်
ဆန့်ကျင်ဘက်(ပတိ+သောတံ=ရောအလျှော်) ပတိဒဒါတိ=အစားပေး၏(ပတိ+ဒဒါ=ပေး+တိ)
ပတိသေစန်း=တားမြစ်ခြင်း(ပဋိ+သိရုံး=သွား+ယူ)
ပဋိဝေရော=ထိုးထွင်း၍သိခြင်း (ပဋိ+ဝိစား=ဖောက်ထွင်း,ကွဲပြား,စီရင်+အာ)

၁၅။ သူ = တင့်တယ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ၊ ပြည့်စုံခြင်း -- စသည်

သူဂန္ဓာ=တင့်တယ်သောအနဲ့ (သူ+ဂန္ဓာ=အနဲ့) သူဂတော=ကောင်းစွာကြသွားတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား (သူ+ဂတေ=သွားခြင်း) သူဘိက္ခာ=ထမင်း၏ပြည့်စုံခြင်း (သူ+ဘိက္ခာ=ထမင်း)

၁၆။ အာ = ရေးရှုဖြစ်ခြင်း၊ အပိုင်းအခြား၊ ပုံးနှံခြင်း၊ ရောက်ခြင်း၊ လိုလားခြင်း -- စသည်

အာဂစ္စတိ=လာ၏(အာ+ဂစ္စ=သွား+တိ) အာပွဲတံ့=တောင်တိုင်အောင်(တောင်အထိ) (အာ+ပွဲတံ့=တောင်)

အာကုမာရုံ ယသော ကစွာယနသွား=ကစွာည်းထောင်၏ အကျော်အကောသည် ကလေးငယ်တိုင်အောင်ဖြစ်သည်။ (အာ+ကုမာရုံ=ကလေးငယ်) အာပန္ဓာ=ရောက်၏ (အာ+ပဒ=သွား/ခိုင်ခံ)

အာကခီး=လိုလားခြင်း(အာ+ကခီး=လိုခြင်း/ယုံမှား)

၁၇။ အတိ = သာလွန်(ကျော်လွန်)ခြင်း၊ လွန်သွားခြင်း၊ ကဲလွန်၊ အလွန် -- စသည်

အတိရောစတိ=သာလွန်တင့်တယ်၏(အတိ+ရစ်=တင့်တယ်+အ+တိ) အတိတောာ=လွန်၍ဖြစ်၏

(အတိ+လှေ=ဖြစ်+တာ) အစွဲး=အပိုင်းအခြားကို လွန်၏ (အတိ+အစွဲး=အပိုင်းအခြား)

အတိကုသလံ=အလွန်လိမ္မာ၏(အတိ+ကုသလံ=လိမ္မာ) အတိဝါဒ္ဓာ=အလွန်ကြီးခြင်း(အတိ+ဝါဒ္ဓာ=ကြီး)

၁၈။ အပို = ချီးမြှောက်ခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ မေးခြင်း -- စသည်

မေရှိမြို့-မြင်းမို့ရတောင်ကိုသော်လည်း၊ ဝိနိုင်ရှိတွာ=ထိုးဖောက်၍၊ ဂဇ္ဈာယျ=သွားနိုင်ရာ၏။

အပိုအမှာကံ ပဏ္ဍာတက်=ငါတို့၏ပညာရှိကြီး(စက်ဆပ်အပ်သော ပညာရှိ)

ဘဇ္ဇာ-အရှင်ဘုရား၊ ဘိက္ခာ-ဆွမ်းကို၊ အပိုလဘိတ္တာ-ရပါကုန်၏လောာ။

၁၉။ အပ = ကင်းခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ရောင်ကြုံခြင်း -- စသည်

အပမာနော=ကင်းသောမာနရှိ၏(အပ+မာန) အပက္မာ-နတ်ပြည်ပဋိသန္ဓာမှုကင်းသူ(အပ+က္မာ=ပဋိသန္ဓာ)

ယုတ်ညံ့သော ပဋိသန္ဓာမြင်းရှိသူ။

ဝါကိော-ကုန်သည်တို့သည်။ အပသာလာယ-ကင်းတဲ့ကိုရောင်လွှဲကုန်၍၊ အာယန္တာ-လာကုန်၏။

၂၀။ ဥပ = ချုပ်းကပ်ခြင်း၊ အနီးကပ်၊ ရောက်ခြင်း၊ အသင့်၊ အထက်၍ဖြစ်ခြင်း၊ အလွန် -- စသည်

ဥပနီးသီဒေသွား=ကပ်၍ထိုင်အံ့(ဥပ+နီးသီဒေသွား=ထိုင်အံ့)

ဥပနာရာ-မြို့အနီး(ဥပ+နာရာ=မြို့) ဥပပဏ္ဍာတောာ=

အသင့်အားဖြင့်(ဥပ+ပဒ=သွား+တိ+တောာ)

နိပါတ်ပုဒ်

ဝါကျ၏ အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး တနေရာရာမှနေ၍ မိမိဟောလိုသော အနက်အဓိပါယ်ကို နာမ်ပုဒ် ကြိယာပုဒ်တို့နှင့်တဲ့ဖက်၍ ညွှန်ပြသော စ၊ ပါ အစရှိသော ပုဒ်တို့သည် “နိပါတ်ပုဒ်”တို့မည်၏။

ယင်းနိပါတ်ပုဒ်နှင့် ဥပသာရပုဒ်တို့သည် လိုင်သုံးပါးဝိဘတ်ခနှစ်သွယ်နှင့် ဆက်သွယ်သော်လည်း မူလရပ်သွင်အနေအထား ပြောင်းလဲမှုမရှိသဖြင့် “အဗျာယပုဒ်”လည်း မည်၏။

ပုံစံများ

(က) မာ မံ ဘဇ္ဇာ နာသေထ = အရှင်ဘုရား တပည့်တော်မ(၏ စည်းစိမ်)ကို မဖျက်ဆီးကြပါကုန်လင့်။

ဤမြို့မြို့ ‘မာ’ဟူသော နိပါတ်ပုဒ်သည် ဝါကျ၏အစဉ်တည်လျက် မိမိဟောလိုသော တားမြစ်ခြင်းအနက်ကို ‘နာသေထ’ ဟူသော ကြိယာပုဒ်နှင့် တဲ့ဖက်၍ ညွှန်ပြသည်။

(ခ) ခီကာသဝေး ပန် မီဝိတေ ဝါ မရဏေ ဝါ ဥပေကွဲကောဝ ဟောတိ။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား အသက်ရှင်ခြင်းမြှုဖြစ်စေ သေခြင်းမြှုဖြစ်စေ (မုန်းချစ် မပြု) လျစ်လျှော့ရှုသည်သာ ဖြစ်၏။

ဤမြို့မြို့ ‘ပန်၊ မီ’ နိပါတ်ပုဒ်တို့သည် ဝါကျ၏အလယ်ကနေ၍ နာမ်ပုဒ်များနှင့်တဲ့ဖက်ပြီး မိမိတို့ ဟောလိုသော ‘ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်’ ‘ပိုင်းခြားကန့်သတ်ခြင်း’ အနက်များကို ဟောကုန်၏။

(ဂ) ပုညကရဏံ ဟိ ကူးစေ သမ္မရာယေ စ သူခမေဝ = ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြခြင်းသည်သာ ယခုဘဝ်ဖြစ်စေ နောင်ဘဝ်ဖြစ်စေ ချမ်းသာ(သောအကျိုး)ကို ဖြစ်စေနိုင်သည်သာ။

ဤမြို့မြို့ ‘စ’ နိပါတ်ပုဒ်သည် ဝါကျ၏အဆုံးကနေ၍ မိမိဟောလိုသော ‘ပိုင်ခြားကန့်သတ်ခြင်းအနက်ကို’ သူခုဟူသော နာမ်ပုဒ်နှင့်တဲ့ဖက်၍ ညွှန်ပြလေသည်။

နိပါတ်ပုဒ်နှင့် ငြင်းတို့၏ အဓိပါယ်များ

- ၁။ နဲ့၊ နော့၊ မာ၊ အလံ၊ ဟလံ = မ၊ မဟုတ်
- ၂။ အထ = အခြားမဲ့၊ ထိုမှုတပါး၊ သို့မဟုတ်
- ၃။ တဲ့ = ထိုမှုတပါး၊ အထူး
- ၄။ ဟဝေ၊ ဝေ = စင်စစ်၊ ဇကန်၊ အမှန်အားဖြင့်
- ၅။ သေယျဒိုး = ထိုဟာအဘယ်နည်း

- ၆။ အထူး = ရှိကုန်၏။
- ၇။ သက္ကာ = တတ်ကောင်း၏။
- ၈။ သမန္တာ = ထက်ဝန်းကျင်
- ၉။ ဟော့ = အောက်
- ၁၀။ ဥပရီ = အထက်

၁၁။ မဟုတ် = တမူဟုတ်များ တခဏများ
 ၁၂။ ကြတိ=ထို--ကြောင့်၊ ဤတွင်ပြီးပြီ
     ဤသို့ဟု၊ ချုံ၊ ဟု
 ၁၃။ အပွဲဝနာမ=ဌားအံ့လည်းမသိ၊ -တန်ရာ၏၊
 ၁၄။ အာမ၊ သာဓာ=ကောင်းပြီ၊ အေး၊ အိမ်း၊
 ၁၅။ ကိုဥာပိ = အကယ်၍ - - ပါပေ၏၊
 ၁၆။ ကု = စက်ဆုပ်ဘွယ်

၁၇။ အဟော = အံ့သွေယ်ရှိပါပေစွဲ
 ၁၈။ ကိုရ=တဆင့်စကားကြားရဖူးသည်ကား၊
     သတဲ့၊ သတတ်၊
 ၁၉။ နာနာ၊ ပုထု=အသီအခြား
 ၂၀။ ပုန်=တဖန်
 ၂၁။ ဓာ=သာ၊ သာလျှင်၊ ပင်လျှင်
 ၂၂။ ယာဝ=အကြင်မျှလောက်
 ၂၃။ တာဝ=ထိုမျှလောက်
 ၂၄။ နမော=ရှိခိုခြင်းသည် - စသည်တို့ဖြစ်ကုန်၏။

သာမိကာရကနှင့်တွဲသည့်နိပါတ်ပုဒ်များ

၁။ ဥပရိ=အပေါ်မှာ

ရုက္ခာသု ဥပရိ သကုကော ဟောတိ။ သစ်ပင်၏ အပေါ်မှာ ငုက်ရှိသည်။

၂။ ဟောငွာ=အောက်မှာ

ရုက္ခာသု ဟောငွာ ဒါရကာ ကိုဥား။ သစ်ပင်၏ အောက်မှာ ကလေးများ ကစားနေကြသည်။

၃။ ပုရော၊ ပုရတော=ရှေ့မှာ

ဂေဟသု ပုရော(ပုရတော) ရုက္ခာ ဟောတိ။ အိမ်၏ ရှေ့မှာ သစ်ပင်ရှိသည်။

၄။ ပစ္စာ၊ ပစ္စာတော=နောက်မှာ

ဂိဟသု ပစ္စာ(ပစ္စာတော) သာမကောရာ ဟောနှိုး။ ကျောင်း၏ နောက်မှာ သာမကောများရှိကြသည်။

၅။ သမီပေ၊ သနှိုက်=အနီးမှာ

နိုက်သု သမီပေ(သနှိုက်) မန်သု ဝသနှိုး။ မြို့၏ အနီးအနားမှာ လူများနေကြသည်။

၆။ ဒူရေ=အဝေးမှာ

နိုက်သု ဒူရေ ခေတ္တာနိုး ဟောနှိုး။ မြို့၏ အဝေးမှာ လယ်များ ရှိကြသည်။

၇။ အဝိဒူရေ=မနီးမဝေး၌

အမှာကံ ဂေဟသု အဝိဒူရေ ရောက် တိုကံ ခါဒှိုး။

ငါတို့၏ အိမ်၏ မနီးမဝေး၌ နွားများသည် မြေက်ကို စားကြသည်။

၈။ အန္တာ=အတွင်းမှာ
နိဂရသ၊ အန္တာ အရယော နဲ့ ဟောနှီး။ မြို့၏အတွင်း၌ ရန်သူများ မရှိကြပါ။

၉။ ဗဟို=အပြင်အပည့်
နိဂရသ၊ ဗဟို အရယော နဲ့ ဟောနှီး။ မြို့၏အပြင်ပည့် ရန်သူများ မရှိကြပါ။

၁၀။ အန္တာရာ=အကြားမြှုံး
ဒီနှီး ဂါမာနဲ့ အန္တာရာ ဇကာ နဲ့ အဟောသိုံး။ ရွာနှစ်ရွာတို့၏ အကြားမှာ မြစ်ကစ်မြစ်ရှိခဲ့သည်။

ကရဏာတိဘတ်နှင့် တဲ့ရသည့် နိပါတ်များ

၁။ ဝိနာ=ကင်းရှုံး၊ မပါဘဲ
တဲ့ ပလ္လိတေန ဝိနာ မာ ဝသာဟို။ သင်သည် ပညာရှိနှင့် ကင်းကွာပြီး မနေနှင့်။
သီလေန ဝိနာ ဓမ္မ စရိတ် နဲ့ သက္ကာတိုံး။ အကျင့်သီလနှင့် ကင်းကွာပြီး တရားကို ကျင့်ရန် မစွမ်းနိုင်။

၂။ သီး။ သဟ=အတူတကွ
မယံ အာစရိယေန သဟ(သီး) ကမ္မာ ကရောမဲ့ ငါတို့သည် ဆရာနှင့် အတူတကွ အလုပ်လုပ်ကြသည်။

မြန်မာသို့ ပြန်ဆိုပါ

၁။ ဂေဟသု ဟောဌာ ဒါရကာ ကိုပြနှီး။
၂။ ဂါမသု အဝိဒုရေ ဝနဲ့ အဟောသိုံး။
၃။ အာစရိယုသု သီးကေ မယံ သိုံး ဥရောမဲ့
၄။ တူမှေ အာစရိယုသု ပုရေ မာ ဘာသထု။
၅။ အမှာကံ ဂေဟသု အန္တာ ဓနဘနဲ့ အဟောသုံး။
၆။ ဂါမသု ဗဟို ဓေတ္တာနဲ့ ဟောနှီး။
၇။ တာယော ကညာယော အမွှေဟို သီး စေတိယံ ဂါးနှီး။
၈။ အဟံ တယာ ဝိနာ ဝသိတ် နဲ့ သက္ကာမဲ့။
၉။ ဗာလေဟို သဟ မာ ဝသထု။
၁၀။ ဂါမသု စ နိဂရသ စ အန္တာရော ကည်း ပသာမဲ့။

(ပထမလတ်တန်း ပါဋ္ဌသဒ္ဓိ အသုံးအနှစ်း ၃၅-၄၁)

သမာသ

နာမ်ပုဒ် နှစ်ပုဒ်ကိုဖြစ်စေ သုံးပုဒ်လေးပုဒ်စသည် အများကို ဖြစ်စေ စကားတိအောင် ချုံးမှု စကားကျဉ်းအောင် ချဉ်းစပ်မှုကို သမာသ်ဟု ခေါ်၏။ မြန်မာစကားသုံး၏လည်း ထိကဲသုံးသမာသ် စကားလုံးတွေ များစွာပါရှိ၏။ မချုံးမျဉ်းအပ်သော စကားကို ပါဋ္ဌလို “ဝါကျ”ဟု ခေါ်သည်။

ပါဋ္ဌဝါကျ - ရညာ+ပုတ္တာ	မြန်မာဝါကျ - မင်း၏+သား
ပါဋ္ဌသမာသ် - ရဇူးပုတ္တာ	မြန်မာသမာသ် - မင်းသား

ဤပုံစံ၌ ဝါကျတုန်းက စကားကျယ်၍ သမာသ်မှာ စကားကျဉ်းပုံကိုဖြည့်၊ ဝါကျတုန်းက ရညာ၌ သဝိဘတ်၊ မင်း၏၌ ၏ဟူသော မြန်မာဝိဘတ်တို့သည် သမာသ်သို့ရောက်က ကျေပျောက်ရကုန်၏။ ဝါကျအခိုက်၌ ကိုယ့်ဝိဘတ်နှင့်ကိုယ် ရညာတပ် ပုတ္တာတပ်ဟု နှစ်ပုဒ်ကဲသော်လည်း သမာသ်ဖြစ်သည့်အခါ သဝိဘတ်ကျေပျောက်၍ ရာဇူးပုတ္တာ-ဟု တပ်စီတည်း ဖြစ်ရတော့သည်။ အနက်အားဖြင့်လည်း ဝါကျတုန်းက ရညာအတွက် မင်းခြပ်၊ ပုတ္တာအတွက် သားခြပ်ဟု အနက်ခြပ် နှစ်မျိုးရသော်လည်း သမာသ်ဖြစ်သည့်အခါ မင်းသားတယောက်တည်းကို ရခြင်းသည် အနက်ကိုချုံးခြင်း စပ်ထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဝိဘတ်ကျေပျောက်သဖြင့် ပုဒ်အနက်နှစ်ပါးကို ချုံးခြင်းစပ်ထားခြင်းသည်ပင် သမာသ်၏သဘောတည်း။

ပုဒ်နှစ်ပါးကို စပ်ထားခြင်း၌ သန္တိစပ်လည်းရှိ၏။ သို့သော် ထိုသန္တိစပ်၌ ရှုံးပုဒ်နှင့်နောက်ပုဒ် အနက်ခြင်းလည်း တသားတည်းဖြစ်အောင် မစပ်သည့်ပြင် ဝိဘတ်ကျေပျောက်၍ တပ်စီတည်းဖြစ်အောင်လည်း မစပ်နိုင်။ သန္တိစပ်လိုက်သည့်အခါ ရွတ်ဘတ်လို့ ပြေပြစ်ည်းလောရုံသာ ရှိသည်။ ဥပမာ - ယသာ + ကြိုးယာနိုးနှစ်ပုဒ်ကို ယသိန္တိယာနို့ဟု သန္တိစပ်သည့်အခါ ယသာ၌ သဝိဘတ်မကျေသည့်အတွက် ယသိန္တိယာနို့ဟူသော သန္တိသည် တပ်စီတည်းမဟုတ်၊ မူလအတိုင်း နှစ်ပုဒ် နှစ်ပုဒ်ပင် ဖြစ်၏။ သန္တိစပ်ထားသော်လည်း အနက်ဆိုသည့်အခါ “ယသာ-အကြောင်သူ၏၊ ကြိုးယာနိုး-ရှိုးတို့”ဟု နှစ်နက်ပင် ခဲ့ရသောကြောင့် အနက်ပြပ်လည်းမစပ်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဝိဘတ်ကျေပျောက်၍ ပုဒ်ရောအနက်ပါစပ်ခြင်းသည် သမာသ်စပ်တည်း၊ အနက်လည်းမစပ် ဝိဘတ်လည်းမကျ ရွတ်ရန့် ပြေပြစ်ည်းလော့ ချောမောရုံသာ စပ်ခြင်းသည် သန္တိစပ်တည်ဟု မှတ်ပါ။

(အခြေပြုသဒ္ဓိ ၄၄၅-၄၄၇)

၁ နာမ်ပုဒ်ဆိုသည်မှာ နာမ်နာမ်၊ သဗ္ဗနာမ်၊ သမာသ်နာမ်၊ တဒ္ဒိတ်နာမ်၊ ကိုတ်နာမ်နှင့်တကွ ဥပသာရပ် နိပါတ်ပုဒ်များကို ဆိုလိုသည်။ သမာသ်တဒ္ဒိတ်ကိုတ်မဟုတ်သော တိသား၊ ဒေတာ စသည် ရှိုးရှိုးနာမ်ပုဒ်သည် နာမနာမ်၊ သဗ္ဗ၊ ကတရ၊ ကတမ စသည်ကား သဗ္ဗနာမ်များဖြစ်သည်။ ဥပသာရပ် နိပါတ်ပုဒ်တို့ကိုလည်း နာမ်ဝိဘတ်သက်ရသောပုဒ်ဖြစ်၍ နာမဟု ခေါ်သည်။ အချုပ်အားဖြင့် အာချုတ်(ကြိုးယာ)ပုဒ်မှ တပါးသော ပုဒ်အားလုံးကို နာမဟု ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

(၁) အဗျာယီဘောသမာသ

ဥပသာရပုဒ်, နိပါတ်ပုဒ်တို့သည် လိုင် ၃-ပါး ဝိဘတ် ဂ-သွယ်တို့နှင့် ဆက်သွယ်သော်လည်း ပုံသဏ္ဌာန် ပြောင်းလဲပျက်စီးမှု မရှိသောကြောင့် ‘အဗျာယီ’ မည်၏။ ထိုအဗျာယီမည်သော ဥပသာရပုဒ် နိပါတ်ပုဒ်များနှင့် ဆက်စပ်သော သမာသံသည် ‘အဗျာယီဘောသမာသ’ မည်၏။

အဗျာယီဘော သမာသံတွဲစပ်သောအခါ

- (၁) ဥပသာရပုဒ်၊ သို့မဟုတ် နိပါတ်ပုဒ်တို့ကို ရှေ့ဆုံးက ထားရမည်။
- (၂) ထိုဥပသာရပုဒ်၊ သို့မဟုတ် နိပါတ်ပုဒ်တို့အနက်သာ ပြဋ္ဌာန်းရမည်။
- (၃) ရှေ့ပုဒ်၏ ပထမဝိဘတ်၊ နောက်ပုဒ်၏ ဝိဘတ်ခန့်သွယ်တွင် တမျိုးမျိုးကျေရမည်။

♠ အဗျာယီဘော သမာသံသည် လိုင်အားဖြင့် နုပုံလိုင်တမျိုးတည်းသာ ရှိ၏။ ကူတိလိုင်၊ ပုလိုင်နာမ်တို့သည် အဗျာယီဘောသမာသံဖြစ်လျှင် မိမိလိုင်ကိစ္စနှင့် နပုလိုင်သာ ဖြစ်ကုန်၏။

ကာရန်အားဖြင့် အ-ကူ-ဥ ဟု ၃-မျိုးသာရှိ၏။ ပင်ကိုယ် အာ-ကြိ-ဦး တို့ကို အဗျာယီဘောသမာသံဖြစ်လျှင် အစဉ်အတိုင်း အ-ကူ-ဥ ပြောင်းရသည်။ ဤ ကို ဦ သို့ ပြောင်းရသည်။

အ-ဆုံးသော အဗျာယီဘောသမာသံနှင့် တွဲစပ်လျှင် ပထမ၊ ဒုတိယာဝိဘတ်များကို အံ-အဖြစ် ပြောင်းရသည်။ တတိယာ၊ စတုတို့၊ သတ္တမီဝိဘတ်တို့ကို အချို့ အံ-အဖြစ် ပြောင်းရသည်။ ကူ-ဥ ဆုံးသော အဗျာယီဘောသမာသံနှင့် တွဲစပ်မည့် ဝိဘတ်အားလုံး ကျေပျောက်ကုန်၏။

♠ အဗျာယီဘောစည်းမျဉ်း

၄။ ဥပသဂ္ဗနိပါတ် ပုံစံကော အဗျာယီဘာဝါ။ ဥပသာရပုဒ် နိပါတ်ပုဒ် ရှေ့လဲရှိ၊ ပြလဲပြဋ္ဌာန်းသော သမာသံသည် အဗျာယီဘော သမာသံဖြစ်သည်။

၅။ သော နုပုံသကလိုက်၏။ ထိုအဗျာယီဘောသမာသံကို လိုင်အားဖြင့် နုပုံလိုင်ဟု မှတ်ပါ။

၆။ အံ ဝိဘတ္တိန်းမာကာရန္တာ အဗျာယီဘာဝါ။ အကာရန္တာ အဗျာယီဘောပုဒ်နောက် ဝိဘတ်အားလုံးသည် တခါတရုံ အံသို့ပြောင်းသည်။

၇၇။ သရောရသော နုပုံသကော နုပုံလိုန်သမာသံပုဒ် အဆုံးသရသည် ရသောသို့ပြောင်းသည်။

၈၈။ အညသွာ လောပေါ် စ။ အကာရန္တာ အဗျာယီဘောမှတပါးသော (ကူ-ဥ ကာရန္တာ) အဗျာယီဘောသမာသံ နောက်က ဝိဘတ်အားလုံးသည် ကျေပြောက်သွားသည်။

အ-ဆုံးသော အဗျယီဘောသမာသံပုဒ်	ကြ-ဦ ဆုံးသော အဗျယီဘောသမာသံပုဒ်	နိပါတ်ပုဒ်နှင့်တွဲစပ်သော အဗျယီဘောသမာသံပုဒ်
ဥပန်ဂရံ-မြို့အနီး	အဓိတ္ထိ-မိန်းမကိုအကြောင်းပြု၍	အဆွဲန်ဂရံ-မြို့တွင်း
ဥပကုမ္မာ-အိုးအနီး	ဖြစ်သော စကား	အဆွဲဝသံ-ဝါတွင်း
ပဋိသောတံ-ရေအလျင်၏	အဓိကမာရိ-သတို့သမီး	ဗဟိုန်ဂရံ-မြို့ပြင်
ဆန့်ကျင်ဘက်(ရေဆန်)	အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သောစကား	ပုရေဘူတံ-နံနက်ခင်း
ပတိဝါတံ-လေဆန့်ကျင်ဘက် (လေဆန်)	ဥပဝရု-ချွေးမအနီး	ပစ္စာဘူတံ-ညနေခင်း
	ဥပဂု-နွားအနီး	ဟော့မဗ္ဗံး-ညောင်စောင်းအောက်

အကာရွှေအဗျယီဘောရှပ်စဉ်

၀။ ဥပန်ဂရံ (ဥပန်ဂရံ)	ဥပန်ရာ၊ ဥပန်ရာနီ (ဥပန်ဂရံ)
အာ။ ဘော ဥပန်ရာ၊ ဥပန်ရာ (ဥပန်ဂရံ)	ဘဝန္တာနိုဝပန်ရာ၊ ဥပန်ရာနီ (ဥပန်ဂရံ)
၃။ ဥပန်ဂရံ (ဥပန်ဂရံ)	ဥပန်ရော၊ ဥပန်ရာနီ (ဥပန်ဂရံ)
တ။ ဥပန်ရောန် (ဥပန်ဂရံ)	ဥပန်ရောဟို/ဘီ (ဥပန်ဂရံ)
စ/ဆ။ ဥပန်ရသာ (ဥပန်ဂရံ)	ဥပန်ရာနံ (ဥပန်ဂရံ)
မီ။ ဥပန်ရသွား/မှာ, ဥပန်ရာ(ဥပန်ဂရံ)	ဥပန်ရောဟို/ဘီ (ဥပန်ဂရံ)
သ။ ဥပန်ရသွိုံး/မို့, ဥပန်ရော(ဥပန်ဂရံ)	ဥပန်ရောသု (ဥပန်ဂရံ)

ဘာသာပြန်ပုံး။ မြို့၏အနီးသည်၊ တို့သည်၊ အို့မြို့၏အနီး,တို့၊ -အနီးကို,တို့ကို၊ စသည်ဖြင့် ပြန်ပါ။ ရူဘာ့၌ ပ ၅၄၅,၆ ဦးကြည့်ပါ

ကြကာရွှေအဗျယီဘောရှပ်စဉ်

၅။ အဓိတ္ထိ	အဓိတ္ထိ, အဓိတ္ထိနို (အဓိတ္ထိ)
အာ။ အဓိတ္ထိ	အဓိတ္ထိ, အဓိတ္ထိနို (အဓိတ္ထိ)
၃။ အဓိတ္ထိ(အဓိတ္ထိ)	အဓိတ္ထိ, အဓိတ္ထိနို (အဓိတ္ထိ)
တ။ အဓိတ္ထိနာ(အဓိတ္ထိ)	အဓိတ္ထိဟို, ဘီ(အဓိတ္ထိ)
စ/ဆ။ အဓိငိုင်နော,	
အဓိတ္ထိသု(အဓိတ္ထိ)	အဓိတ္ထိနံ(အဓိတ္ထိ)
မီ။ အဓိတ္ထိသွား,	
အဓိတ္ထိနာ(အဓိတ္ထိ)	အဓိတ္ထိဟို, ဘီ(အဓိတ္ထိ)
သ။ အဓိတ္ထိသွိုံး, မို့(အဓိတ္ထိ)	အဓိတ္ထိသု (အဓိတ္ထိ)

ဥကာရွှေအဗျယီဘောရှပ်စဉ်

၀။ ဥပဂု	ဥပဂု, ဥပဂုနီ (ဥပဂု)
အာ။ ဥပဂု	ဥပဂု, ဥပဂုနီ (ဥပဂု)
၃။ ဥပဂု (ဥပဂု)	ဥပဂု, ဥပဂုနီ (ဥပဂု)
တ။ ဥပဂုနာ (ဥပဂု)	ဥပဂုဟို/ဘီ (ဥပဂု)
စ/ဆ။ ဥပဂုနော,	
ဥပဂုသု (ဥပဂု)	ဥပဂုနံ (ဥပဂု)
မီ။ ဥပဂုသွား, ဥပဂုမှာ	
ဥပဂုနာ (ဥပဂု)	ဥပဂုဟို/ဘီ (ဥပဂု)
သ။ ဥပဂုသွိုံး, (ဥပဂု)	ဥပဂုသု (ဥပဂု)

(၂) ကမ္မစာရယ်သမာသ

ရှေ့ပုဒ်နောက်ပုဒ် နှစ်ပါးတို့ အနက်ဖြပ်အရတူဖြစ်သော သမာသသည် “ကမ္မစာရယ်သမာသ”မည်၏။ ကံပုဒ်သည်ကြီယာအကျိုး ၂-မျိုးကိုဆောင်သလို အမည်နှစ်မျိုးကိုဆောင်သောကြောင့် “ကမ္မစာရယ်သမာသ” မည်၏။

ပုံစံ-မဟာပုရိသော၊ မြတ်သောယောကျား။

ဤ ‘ယောကျားဖြပ်’ တစ်ခုတည်းက မြတ်သောဂုဏ်ဟူသောအမည် ယောကျားဇာတ်ဟူသောအမည် နှစ်မျိုးကို ဆောင်ထားသောကြောင့် ကမ္မစာရယ်သမာသမည်၏။ မြန်မာအသံထွက်၌ ရှေ့ပုဒ်အဆုံး၌ သောဟူသော အသံထွက်ပေါ်လျှင် ကမ္မစာရယ်သမာသဟု မှတ်ပါ။ ဤသမာသသည် နောက်ပုဒ်၏အနက်သာ ပစာနဖြစ်(ပြုဗုန်း) သည်။

နှစ်ပုဒ်တဲ့အပ်သော ကမ္မစာရယ်ကို ဖွံ့ဖြိုးပေါ်ကမ္မစာရယ်ဟု ခေါ်၏။ သုံးပုဒ်တဲ့အပ်သော ကမ္မစာရယ်ကို တိပိဋကမ္မစာရယ်ဟု ခေါ်၏။ ဝိဂြိုဟ်ပြုရှုံးကား ဖွံ့ဖြိုးဖြစ်လျှင် နှစ်ပုဒ်လုံးနောက်မှာ၊ တိပိဋကမ္မစာရယ် သုံးပုဒ်လုံးနောက်မှာ ပထမအစိဘတ် ဇကုဝှစ်ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ဗဟိုဝှစ်ဖြစ်စေ သင့်သလို ဆက်ပေးရသည်။ စ၊ တ သဒ္ဓိမပါဘဲလည်း ဝိဂြိုဟ်ဆိုနိုင်သည်။ ပါ၍လည်း ဆိုနိုင်သည်။ ရှေ့နောက် နှစ်ပုဒ် လိုင်ဝှစ်မတူလျှင် ရှေ့ပုဒ်၏ လိုင်ဝှစ်နှင့်တူအောင် တသဒ္ဓိကို ထားပါ။

ပုံစံ-မဟာန္တာ ပုရိသော မဟာပုရိသော (စ,တ သဒ္ဓိ မပါ)

မဟာန္တာ စ သော ပုရိသော စာတိ မဟာပုရိသော (စ,တ သဒ္ဓိ ပါ)

အဝိဇ္ဇာ စ သာ ပစ္စာယော စာတိ အဝိဇ္ဇာ ပစ္စာယော (တ သဒ္ဓိ ရှေ့ပုဒ်လိုင်လိုက်ပုံ)

မဟာန္တာ တံ နီလ္မ တံ ဥပ္ပလ္မာတိ မဟာနီလ္မပံ့လံ (တိပဒ)

ကမ္မစာရယ်သမာသသည်

- ၁။ ဝိသေသနပုံဗ္ဗပဒ ကမ္မစာရယ်
- ၂။ ဝိသေသနတ္ထရပဒ ကမ္မစာရယ်
- ၃။ ဝိသေသနောဘယပဒ ကမ္မစာရယ်
- ၄။ ဥပမာနတ္ထရပဒ ကမ္မစာရယ်
- ၅။ သမ္မာဝနာပုံဗ္ဗပဒ ကမ္မစာရယ်
- ၆။ အဝေဓရဏပုံဗ္ဗပဒ ကမ္မစာရယ်
- ၇။ နနိပါတပုံဗ္ဗပဒ ကမ္မစာရယ်
- ၈။ ကုနိပါတပုံဗ္ဗပဒ ကမ္မစာရယ်
- ၉။ ပါဝိပုံဗ္ဗပဒ ကမ္မစာရယ် - ဟူ၍ ၉-မျိုးရှိ၏။

ဝိသေသနပုံဗ္ဗပဒ ကမ္မစာရယ်

ဝိသေသနပုဒ်ကို ရှေ့ကထား၍ တဲ့စပ်လျှင် “ဝိသေသနပုံဗ္ဗပဒ ကမ္မစာရယ်” သမာသဖြစ်၏။

ပုံစံ-မဟာပုရီသော=မြတ်သောယောကုံး(ယောကုံးမြတ်)

ဝိရပုရီသော=ရဲရင့်သောယောကုံး

သေတဟတ္ထီ=ဖြူသောဆင်(ဆင်ဖြူ)

နီလုပွလံ=ညီသောကြာ(ကြာညီ)

လောဟိတစန္ဒနံ=နီသောစန္ဒကူး(စန္ဒကူးနီ)

ဝိသေသနအတွက်ရပ်ကမ္မာရယ်

ဝိသေသနပုဒ်ကို နောက်ကထား၍ တွဲစပ်လျှင် ‘ဝိသေသနတွက်ရပ်ကမ္မာရယ်သမာသ’ ဖြစ်သည်။

ပုံစံ-သာရိပုတ္ထတွေရော=အရှင်သာရိပါကြာမထောင်

ဓမ္မပါလာစရိယော=ဆရာတော်အရှင်ဓမ္မပါလ

ဝိဓရပုလ္မာတော်=ဝိဓရပုလ္မာရှိ၊ ဝိဓရသုဓမ္မန်

ဝိသေသနအာဘယ်ပဒ် ကမ္မာရယ်

ဝိသေသနပုဒ်တွေချဉ်းတွဲစပ်လျှင် ‘ဝိသေသနအာဘယ်ပဒ်ကမ္မာရယ်သမာသ’မည်၏။

ပုံစံ-သီတုဏုံ=အေးလည်းအေး ပူလည်းပူသောစားဖွယ်

ခုခုခွော့=ခွင်လည်းခွင် ကုန်းလည်းကုန်းသောသူ

ဆီဒ္ဒါဝဆီဒ္ဒါ=အပေါက်ကြီးလည်းရှိ အပေါက်ငယ်လည်းရှိသောဝတ္ထု

ဥစာဝစ်=အမြတ်လည်းပါအယုတ်လည်းပါသောကိစ္စ

ဂတပစ္စာဂတ်=အသွားလည်းဆောင်အပ် အပြန်လည်းဆောင်အပ်သော ကမ္မားနှင့်

ဥပမာနအတွက်ရပ် ကမ္မာရယ်

ဥပမာနပုဒ်ကို နောက်ကထား၍ တွဲစပ်သောသမာသည် ‘ဥပမာနတွက်ရပ်ကမ္မာရယ်သမာသ’ ဖြစ်သည်။

မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုသောအခါ ဥပမာနပုဒ်ကို သင့်လျှော်သလို တွဲစပ်ရသည်။

ပုံစံ-မူနိသီဟော=ခြေသံမင်းကဲ့သို့ ရဲရင့်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား

ဗုဒ္ဓနာဂေါ်=ဆင်ပြောင်ကြီးနှင့်တူတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား

ဗုဒ္ဓိဒ္ဓာ=နေမင်းနှင့်တူတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား

သွေ့မွေ့ရုံသီ=ရောင်ခြည်နှင့်တူတော်မူသော သူတော်ကောင်းတရား

မှစ်နွော=လှပတင့်ရွန်း လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့ ကျက်သရေရှိသော မျက်နှာ

သမ္မဝနာပုံပဒ ကမ္မဘရယ်

ချီးပင့်မြင့်တင်ခြင်းကို သမ္မဝနာဟု ခေါ်သည်။ ထိုသမ္မဝနာအနက်ကို လူတိသဒ္ဓိက ပြစ်။ သမာသ်စပ်ရာ၏ ရှေ့ပုဒ်ဝယ် (ချီပင့်မြင့်တင်ခြင်း) သမ္မဝနာအနက်ကို ပြသော လူတိသဒ္ဓိကျပြောက်၍ သမာသ်ပုဒ်ဝယ် ယင်း၏ အနက် အသံထွက်ပေါ်နေသော သမာသ်သည် ‘သမ္မဝနာပုံပဒ ကမ္မဘရယ်သမာသ်’ မည်၏။

မြင့်တင်ပုံမှာ-“မမ္မာ ဗုဒ္ဓိ၏ ဓမ္မအရ တရားရ၏။ ဗုဒ္ဓိအရ အသံဉာဏ်ရ၏။ ဤသို့ ဓမ္မနှင့်ဗုဒ္ဓိတို့ အနက်အရချင်း မတူညီကြ၍ တုလျာခိုကရဏာ မဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဓမ္မ၏အနက်က ဗုဒ္ဓိ၏အနက်ကို မမှတ် နိမ့်ကျ သကဲ့သို့ဖြစ်နေရာ “ဓမ္မဘလုတိ-တရားဟူ၍ဖြစ်သော ဗုဒ္ဓိ-အသံဉာဏ်” ဟု လူတိသဒ္ဓိက ဓမ္မ၏အနက်ကို မြင့်တင် ပေးလိုက်မှ ဗုဒ္ဓိအနက်နှင့် အနက်ချင်းညီမျှ၍ တုလျာခိုကရဏာဖြစ်ကာ ကမ္မဘရယ်သမာသ် တွဲစပ်နိုင်လေသည်။

ပုံစံ-ဓမ္မဗုဒ္ဓိ=တရားဟူဖြစ်သော အသံဉာဏ်

ဓမ္မသညာ=တရားဟူဖြစ်သော အမှတ်သညာ

အနိစ္စသညာ=အနိစ္စ(မမြဲ)ဟူဖြစ်သော အမှတ်သညာ

ဓိတုသညာ=သမီးဟူဖြစ်သော အမှတ်သညာ

အတ္ထဒိဋ္ဌး=အတ္ထဟူဖြစ်သော အယူ

ဤသို့ဖြစ်လျှင် လူတိသဒ္ဓိကျရှုံးသာ သမ္မဝနာကမ္မဘရယ်ဟု ရုပသံစိစာကိုယ်နှင့် ဋီကာတို့၏ မိန့်ဆို ကြသည်။ ရေးရေးမြန်မာဆရာတော် အဆက်ဆက်ကမူ “ဟုတွာ(ဖြစ်၍) သခိုတ(ဆိုအပ်သော) ဘူတ(ဖြစ်သော) စဝ(သာလျှင်) လူတိ(ဟူသော)” သဒ္ဓိတို့ကျသော သမာသ်ကို သမ္မဝနာပုံပဒကမ္မဘရယ်ဟု မိန့်တော်မှုကြ၍

ဟေတုပစ္စယော=ဟိတ်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား

အလောဘကုသလမှုလ်=အလောဘဟုဆိုအပ်သောကုသိုလ်မှုလ

ဉာဏ်သုန်း=ဉာဏ်ဖြစ်၍ဖြစ်သောအမြင်

ရူပါယတန်း=အဆင်းသာလျှင်အာယတန် စသည်တို့ကိုလည်း သမ္မဝနာပုံပဒကမ္မဘရယ်၍

သွင်းတော်မှုကြသည်။

အဝောရဏပုံပဒ ကမ္မဘရယ်

အဝောရဏအနက်ကို ညွှန်ပြသော စေသဒ္ဓိကျပျောက်လျက် သမာသ်ပုဒ်၍ ငြင်း၏အနက်ဖြစ်သော ‘သာလျှင်’ ဟူသောအသံ ပေါ်ထွက်နေသောသမာသ်သည် ‘အဝောရဏပုံပဒ ကမ္မဘရယ်’ သမာသ်မည်၏။

ပုံစံ-ဂဏေဓန်း=ဂဏ်သည်သာလျှင်ဥစ္စာ

စက္ခို၌ယံ=စက္ခိုသည်သာလျှင် လူ၌၌

ရူပါရမ္မာကံ=အဆင်းသည်သာလျှင် အာရုံ

နှစ်ပါတဗုံးပဒေမွဲမာရယ်

နောက်ပုဒ်၏အနက်ပေါ်လွင်(ပိုပြင်စေ)ရန် နဟူသောနှစ်ပါတ်ပုဒ် ရှေးရှိသောသမာသုပုဒ်သည် ‘နှစ်ပါတဗုံးပဒေမွဲမာရယ်’ သမာသုပုဒ်၏။

ပုံစံ-အဗြဟ္မာဏော=ပုံဏ္ဏားအစစ် မဟုတ်သောသူ၊ ပုံဏ္ဏားအစစ်နှင့်တူသူ(ပုံဏ္ဏားတူ)

အမန်သော=လူအစစ်မဟုတ်သောသူ၊ လူနှင့်တူသောသူ(နတ်၊ ဘီလူး)

အသုမဏော=ရဟန်းစစ်မဟုတ်သောသူ၊ ရဟန်းအစစ်နှင့်တူသောသူ(ရဟန်းတူ၊ ရဟန်းယောင်)

အဗျာကတောာ=ကုသိုလ်အကုသိုလ်အဖြစ် မဟောအပ်သောတရား

အကုသလော=ကုသိုလ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်(အကုသိုလ်)

အလောကောာ=လောဘာ၏ဆန့်ကျင်ဘက်(အလောဘာ)

အနရှိယော=အရှိယာမဟုတ်သောသူ(ပုထုဇွဲ့)

နှစ်ပါတဗုံးပဒေမွဲမာရယ်သမာသု အရာ၌ နောက်ပုဒ်၏အစဉ် သရှိနေလျှင် ‘နံ’ကို အန်ပြုရမည်။
ဗျားစနေလျှင် ‘နံ’ကို အပြောင်းရှု ဆက်စပ်ရသည်။

ကုန်ပါတဗုံးပဒေမွဲမာရယ်

ကု-နှစ်ပါတ်ပုဒ် ရှေးရှိသော သမာသုသည် ‘ကုန်ပါတဗုံးပဒေမွဲမာရယ်’သမာသုမည်၏။ နောက်ပုဒ်၏
အစဉ် သရှိလျှင် ကု-ကို ကု- ပြုရသည်။ အနည်းငယ်ဟူသော အနက်ဟော ကုန်ပါတ်ပုဒ်နှင့် အချို့စက်ဆုပ်ဖွယ်
အနက်ဟော ကု-နှစ်ပါတ်တို့ကို ‘ကာ’ ပြုရသည်။

ပုံစံ-ကဒန္တာ=စက်ဆုပ်ဖွယ် ထမင်း

ကဒသန်း=စက်ဆုပ်ဖွယ်အစားအစာ

ကာလဝဏ်း=အနည်းငယ်သောဆား

ကာပုဂ္ဂံး=အနည်းငယ်သောပန်း

ကာပုရှိသော=စက်ဆုပ်ဖွယ် ယောကျား

ပါဒီပုံံးပဒေမွဲမာရယ်

ပအစရှိသော ဥပသာရပုဒ်ရှေးရှိသော ကုမွဲမာရယ်သမာသုသည် ‘ပါဒီပုံံးပဒေမွဲမာရယ်’သမာသုသည်။
ပုံစံ-ပါဝစန်း=ပြုနှစ်းသော(မြတ်စွာဘုရား)စကားတော်

ပဝ္မံး=အလွန်ကြီးသောခန္ဓာ

သမာဓန်း=ကောင်းစွာ(အညီအမျှ)ထားခြင်း(စိတ်တည်ကြည်ခြင်း)

ဝိမတိုး=အထူးထူးအပြားပြားသီခြင်း

ဝိကပ္ပါး=အထူးထူးအပြားပြား (အမျိုးမျိုးအဖုံးပုံး) ကြိုစည်ခြင်း

အဓိသီလ်=လွန်ကဲသောသီလ်၊ မြင့်မြတ်သောသီလ်

သုကန္တာ=ကောင်းသောအန်း(မွေးကြိုင်သောအန်း)

သတိပြုရမည့်အချက်များ

၁။ မဟာပုရိသော စသည်၏ မဟန္တ-မ မဟာ ဖြစ်လသည်။

၂။ သပ္ပါနိသော စသည်၏ သန္တ-မှ သ ဖြစ်လာသည်။

၃။ ပုလ္လာင် စသည်၌ နောက်၌ လိုက်သဒ္ဓါစသည်ကြောင့် ပုမည့် မဏီမှိရာ အ-သရကျပောက်၍ မဲ-သည် နိဂုဟိတ် ဖြစ်သွားပြီး နောက်က တွဲပုဒ်၏ အစဉ်းအလိုက် C, E, G, A, D, B, စသည် တစ်ဖန်ဖြစ်ရသည်။

၄။ ဗြဟ္မာနဒါရိကာ စသော ကြတ္တိလိုင်ဟောသွို့မြှင့် ပုဂ္ဂိုင်ဟောဖူးသောရွှေ့ပုဒ်၏ ကြတ္တိလင်ကိုညွှန်ပြသော

“အာ(-၁)၊ ဤ(၉)၊ လနိ(၂၄)၊ ပစ္စည်းများ ဆက်သွယ်ရန်မလို။ နောက်ပုဒ် တပုဒ်နှင့်သာ ဆက်သွယ်လျှင် ကိစ္စပြီးတော့၏။

ပုံစံ-ခတ္ထိယကညာ(မင်းမျိုးသတို့သမီး)၊ ရှေ့လတာ(နိုင်သောနွယ်)၊ တရာဏ်ပြဟ္မာနီ(ငယ်ရွယ်သောပူဇော်းမ)

၅။ နန္ဒာပေါက္ခရဏီ(နန္ဒာရောကန်)၊ စန္ဒာအော်(စန္ဒာမည်သောမိဖုရား)၊ ပထဝီဓာတု(ပထဝီဓာတ်) စသော အမည်

ခိုင်သမာန

သချုပ်သဒ္ဓရေးရှိသော ကမာရာသုတေသန ဖို့ကြသမာသုတေသန၏ ယင်းအတွက်

(က) နိပ်လိုင် ဇက်ဝိစ္စထားရနေသာ သမှားယူရနိုင်

(ခ) နောက်ပုဒ်လိုင်အတိုင်း လိုင်သံးပါး၊ ဝစ်နှစ်ပါး ထားနိုင်သော အသမ္မဟာရဒီဂါ ဟူ၍ |မျိုးခိုသည်။

(က)ပံ့-တိလောက်-သံးပါးသောလောက်(လောကသံးပါး)

ପ୍ରକାଶକ ନାମ

ပန္တသီလံ-ငါးပါးသီလ

၁၃၁။ ပုဂ္ဂနိုင်ရှင်-လီးပါးက

အငွေသိလုပ်ပါးသီလ

•ကုပ္ပန်လော-တစ်ယောက်တွေ

တိဘဝါ-သုံးပါးသောဘဝတိ။

စတုဒ္ဒသာ-လေးပါးသောအရပ်မျက်နှာတို့

(၁) ရတ္ထိ၊ အဂ်လို၊ ဂေါ်ဆာဝရီ-စသော သဒ္ဓိတိနှင့် အ-ပစ္စည်းဆက်သွယ်လျှင် ပုဒ်အဆုံးသရများ ကျေပြောက် သာသနသို့။ ပုံစံ-ဒိဂက်(နှစ်ဘာ၏။)၊ ဒရိုဂုံ(လာက်နှစ်ဘာ၏။)၊ သာကဗောဓိခေါ်(ဦ-နှစ်းသာ့၊ ဂေါ်ဆာဝရီမြို့)စာ့သို့။

(1) ଜୀବନିଁ ଜୀ ତା ପଠି-ଯତିନିଃନ୍ଦ ଲୋର୍ଦ୍ଦୟ ରକ୍ଷଣିଣୀ ଅଳ୍ପାଳି ଗପିବୁବୁବୁ॥

ပုံစံ-သဲဆိုဂိုး(မေးကြိုင်သောအန်)၊ သဂ္တ်(ကျောင်းသောအန်)၊

ဒဂ္ဂနိုင်(မကောင်းသောအုပ်), ပတ်ဝန်(ပုဂ္ဂသောအုပ်)

တပ္ပါရီသံသမာသံ

တပ္ပါရီသံသမာသံသည် (က) မိသကတပ္ပါရီသံ (ခ) သူဒ္ဓတပ္ပါရီသံ ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ ကမ္မာရည်း၊ ဒိဂုလက္ခဏာနှင့် ရောသော တပ္ပါရီသံကို မိသကတပ္ပါရီသံဟု ခေါ်သည်။ ကမ္မာရည်း၊ ဒိဂုလက္ခဏာနှင့် မရောသော တပ္ပါရီသံကို သူဒ္ဓတပ္ပါရီသံဟု ခေါ်သည်။

(က) မိသကတပ္ပါရီသံသည်လည်း (ခ) မဟာပုရီသကဲ့သို့ ကမ္မာရည်း တပ္ပါရီသံရောသော ကမ္မာရယမိသက တပ္ပါရီသံ (ဂ) တိလောက် ကဲ့သို့ ကမ္မာရယမိရီ လက္ခဏာနှစ်ခုရောသော ကမ္မာရယမိရီမိသက တပ္ပါရီသံဟု နှစ်မျိုးရှိပြန်သည်။

တပ္ပါရီသံသမာသံပုဒ်များ၏ နောက်ပုဒ်အနက်(အမိပါယ်)ကသာ အမိကဖြစ်သည်။

မဟာပုရီသံရောသော ကမ္မာရည်းသမာသံ၌ မဟန္တပုဒ်အနက်ဖြစ်တဲ့ “မြတ်”ဟူသော ဂုဏ်ကိုမရှုပုရီသံ၏ အနက်ဖြစ်တဲ့ ယောကျားပြပ်သာရှု၏။ “မြတ်သောယောကျားကို ခေါ်ခဲ့စမ်း”ဟု ဆိုလျင် အမြတ်ဂုဏ်ကို မခေါ်ရ၊ ယောကျားပြပ်ကိုသာ ခေါ်ခဲ့ရလိမ့်မည်။ ဤသို့ နောက်ပုဒ်အနက် ပြဋ္ဌာန်းရကား မဟာပုရီသံရောသော ကမ္မာရည်းသမာသံသည်ပင် တပ္ပါရီသံလည်း မည်၏။

တိလောက်ဟူသော ဒိဂုလက္ခဏာနှင့် တိသဒ္ဓိအနက်ဖြစ်တဲ့ “၃-ခု”အရေအတွက် သခံ့သည် ပဆန်မဟုတ်၊ လောက၏အနက်ဖြစ်တဲ့ လူနာတြဲပြောတို့သာ လိုရင်းပဆနတည်း။ ဤသို့ နောက်ပုဒ်အနက် ပြဋ္ဌာန်းရကား တိလောက်ဟူသော ဒိဂုလက္ခဏာနှင့် တပ္ပါရီသံသည်လည်း တပ္ပါရီသံလည်း မည်ရပြန်၏။

စည်းမျဉ်း ၁၁။ ဥက္က တပ္ပါရီသာ။ ကမ္မာရည်း ဒိဂုလက္ခဏာနှစ်ခုသည် တပ္ပါရီသံလည်း မည်ကုန်၏။
ပုံစံ - မဟာပုရီသော၊ တိလောက်

သူဒ္ဓတပ္ပါရီသံ၌ ရွှေပုဒ်တွင် အံအစရှိသောဝိဘတ် ခြောက်လုံး(ဇက်စ် ဗဟိုစ် ၁၂-လုံး)တွင် တလုံးလုံး ကျေစေရမည်။ နောက်ပုဒ်၌ ပထမဝိဘတ်အမြဲကျေသည်။ ရွှေပုဒ်၌ ကျေသော ဝိဘတ်ကိုမှတ်၍ ဒုတိယာတပ္ပါရီသံ၊ တတိယာ၊ စတုတ္ထီ၊ ပွဲမီ၊ ဆန္ဒီ၊ သတ္တမီတပ္ပါရီသံဟု နာမည်ပေးသည်။ လိုင်မှာ နောက်ပုဒ်အနက်လိုက်၍ သုံးလိန် ဖြစ်နိုင်သည်။

စည်းမျဉ်း ၁၂။ အ.မာဒယော ပရပဒေဘီ။ အံဝိဘတ်စသည်ဆုံးသောစကားလုံးတို့ကို နောက်စကားလုံးတရုန်းတွေစပ်ရေးသားက ငွေးတွဲလုံးကို တပ္ပါရီသံသမာသံဟု ခေါ်သည်။
ပုံစံ - ဘူမိုံကတောာ စသည်

ကံပွဲကို င့်သော လိုလားသော ဂတာ၊ နိသိတာ၊ အတိတာ၊ အတိက္ထာ၊ ပတ္တ၊ အာပန္ဒ-စသော နောက်ပုဒ်များနှင့် သမာသုတ္တလျှင် ဒုတိယာတပ္ပန်သမာသုတ္တစပ်ရမည်။

ပုံစံများ သုဇရတ် သောဘန်ာ သုဇရတ်သောဘန်ာ-အလုံးစုံသောညဉ်ပတ်လုံးတင့်တယ်သူ
ပဘက်ရော-အရောင်ကို ပြုတော်မူတတ်သောဘုရား(ဤ၌ ပဘံ ဝယ် အံဝိဘာတ်မကျသော အလုတ္တသမာသ)
အရည် ဂတော အရည်ဂတော-တောသို့သွားသူ
ဓမ္မာ နိသိတော ဓမ္မနိသိတော-အကြောင်းကိုမှုပိသောတရား
ဘဝံ အတိတော ဘဝံတိတော-ဘဝကိုလွန်မြောက်ပြီးသူ
ပမာဏံ အတိက္ခာန္တာ ပမာဏာတိက္ခာန္တာ-အတိင်းအရှည်ကို ကျော်လွန်သူ
သုခံ ပတ္တာ သုခံပတ္တာ-ချမ်းသာသို့ရောက်သူ
သောတံ အာပန္တာ သောတာပန္တာ-အရိယာမင်အယဉ်သို့ ရောက်ပြီးသူ
ရထံ အာရုန္တာ ရထာရုန္တာ-ရထားကိုတက်စီးသူ

မှတ်ချက် တေ၌၊ တာရီ၊ မာန၊ အာန၊ အန္တ၊ တံ့၊ တုန၊ တွေန၊ တွော တငေ၊ တုယေ-ပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်များနှင့် သမာသ် မတွဲစပ်ရပါ။ ထိုပစ္စည်းဆုံးသော ပုဒ်အားလုံးပင် နသဒ္ဓါန်း တဲ့ရာ၏ကား သမာသ် ဖြစ်သေး၏။ အဘုတ္တဝါ၊ အဘုတ္တရီ၊ အကုရှမာနော၊ အဂစ္စနို့၊ အကရာနော၊ အကာတံ့၊ အကာတုန၊ အကတွာ၊ အကတငေ၊ အဟေတုယေ ဟု နိုင်ပါတယ်ပုံပေါ်ကမ္မာရဲ သမာသ်ဖြစ်သေး၏။ နိုင်ပါတယ်မှတ်ပါး အခြားသော ရှေ့ပုဒ်များနှင့်ကား သမာသ်မဖြစ်။ (ရှုပသိမ်ဘာသာ၌ကဲ ၃ ၈၃)

တတိယာတပ္ပါရီသု။ ။ကိုတ်ပစ္စည်းဆုံးသောသဒ္ဒို, ပုဂ္ဂ, သဒီသ, သမသဒ္ဒို၍နအနက်ရှိသောသဒ္ဒိုကလဟ, နိပ္ပဏီ, မိသု, သခိုလ စသော တတိယာဝိဘတ်နက်များကို လိုလားသော နောက်ပုဒ်များနှင့်တတိယာတပ္ပါရီသုသမသုတွဲစပ်ရသည်။

ပုံစံများ: သလျေန ဝိဇ္ဇာ သလျေဝိဇ္ဇာ၊ သလျေန-မြားဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇာ-ပစ်ခွင့်အပ်သော သားကောင်တည်း၊ သလျေဝိဇ္ဇာ-မြားဖြင့်ပစ်ခွင့်အပ်သော သားကောင်။

ဗုဒ္ဓန ဘာသိတော့ ဗုဒ္ဓဘာသိတော့-ဘုရားရှင်သည် ဟောအပ်သောတရား။

ଶିଖାର୍ଥୀ ପଦମୟୋ ଶିଖାପଦମୟୋ-ପଦମ୍ବାର୍ଥୀ ଶିଖାର୍ଥୀ ॥

ବ୍ୟାକି-ରଣ୍ଜିତପୁଣ୍ଡ ସ୍ଵାଃତନ୍ତ୍ରୀଯା ଯତ୍ତାରୀ(ଭେଦ୍ଧା ଫଳିଃ)

ပါဒပါ-ခြေထောက်(သဖွယ်ဖြစ်သော အမြစ်)ဖြင့် ရေသောက်တတ်သော သစ်ပင်
စတုဝဂ္ဂန် ကရဏီယံ စတုဝဂ္ဂကရဏီယံ-စတုဝဂ္ဂသံယာ ပြတိက်သောကံ
မာသေန ပုံဗွဲ မာသပုံဗွဲ-တစ်လဖြင့် ရှေးကျသူ
မာတုယာ သဒီသော မာတုသဒီသော-အမိန့်တူသူ
စကေန ဥန္တာ ဇက္ခနာ ဇက္ခနာ စ သာ ဝိသတိစာတိဇက္ခန်ဝိသတိ-တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော
နှစ်ဆယ်(၁၉-၄)
သီလနေ ဝိကလေ သီလဝိကလေ-သီလဖြင့် ချို့တဲ့သူ

စတုတ္ထီတွေ့ရှိသု။ တဒတ္ထသမ္မဒါန်, အတ္ထ သဒ္ဓါ, ဟိတ သဒ္ဓါ, ဒေယျ သဒ္ဓါ စသော နောက်ပုဒ်များနှင့်
စတုတ္ထီတွေ့ရှိသုမာသ် တွဲစပ်ရမည်။

ပုံစံများ: ကထိနသု ဒုသံ ကထိနဒုသံ၊ ကထိနသု-ကထိနအလို့ငါး၊ ဒုသံ-အဝတ်တည်း၊
ကထိနဒုသံ-ကထိနလျာအဝတ်
အဘက္နိကသု ဘတ္ထံ အဘက္နိကဘတ္ထံ-စည်သည်အတွက် ထမင်း
အတ္ထနော အတ္ထံ အတ္ထတ္ထံ-မိမိအကျိုးငါး(မိမိအတွက်)
ပရသု အတ္ထံ ပရတ္ထံ-သူတပါးအကျိုးငါး(သူတပါးအတွက်)
လောကသု ဟိတော လောကဟိတော့-လောကအစီအပွား
ဗုဒ္ဓသု ဒေယျုံ ဗုဒ္ဓဒေယျုံ-ဘုရားရှင်အား လူဒါန်းအပ်သော(ပန်း)
သံသုသု ဒေယျုံ သံသုသု-သံသုတော်အားလူဒါန်းအပ်သော(သက်န်း)

ပဋ္ဌာန်ပုံရှိသု။ ခွဲခွဲခြင်း၊ ကြောက်လန်းခြင်း၊ ရှောင်ကြော်ခြင်း၊ လွှတ်မြောက်ခြင်း အနက်ဟောသဒ္ဓိစသော
အပါဒါန်အနက်ကိုင့်သော လိုလားသော နောက်ပုဒ်များနှင့် တွဲစပ်လျှင် ပဋ္ဌာန်ပုံရှိသုမာသ် တွဲစပ်ရမည်။

ပုံစံများ: မေထုနာ အပေတော့ မေထုနာပေတော့၊ မေထုနာ-မေထုန်းမှု၊ အပေတော့-ကင်းသူတည်း၊
မေထုနာပေတော့-မေထုန်းမှုကင်းသူ
သမ္မ ဘဝါ သမ္မဘဝါ၊ သမ္မဘဝါပေဟို နိသုဇ္ဇာ သမ္မဘဝါနိသုဇ္ဇာ-ဘဝအားလုံးတို့မှ ထွက်မြောက်သူ
ပါပတော့ ဘီတော့ ပါပဘီတော့-မကောင်းမှုမှုကြောက်သူ
ကာယဒုစွာရှိတော့ ဝိရတိ ကာယဒုစွာရှိတိရတာ-ကာယဒုစရိတ်မှ ရှောင်ကြော်ခြင်း
ဗုဒ္ဓနာ မှုတွော ဗုဒ္ဓနှုမှတွော--အနှောင်အဖွဲ့မှ လွှတ်မြောက်သူ၊ အညာမှ လွှတ်သော (ထန်းသီး)

ပုစံများ ရညှာ ပုတ္တာ ရာဇ်ပုတ္တာ၊ ရညှာ-မင်း၏၊ ပုတ္တာ-သားတည်း၊ ရာဇ်ပုတ္တာ-မင်းသား ဗုဒ္ဓသု သာဝကာ ဗုဒ္ဓသာဝကာ-မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့် ပုမသု လိုင် ပုလှိုင်-ယောက်ဂျား၏ အသွင်အပြင် ဟတ္ထိသု ပဒ် ဟတ္ထိပဒ်-ဆင်၏ ခြေရာ(ဆင်ခြေရာ) ကဲတ္ထိရူပံ့-မိန်းမ၏ အရှပ်(မိန်းမအရှပ်) အစရိယသု ပူဇော် အစရိယပူဇော်-ဆရာကို ပူဇော်တတ်သူ ဒေဝါနံ ရာဇာ ဒေဝရာဇာ-နတ်တို့၏ မင်း
(ရာဇ်ပုဒ်နှင့် ဆဋ္ဌတပ္ပါရိသုတဲ့လျှင် တချို့ပုရိသာဒိဂိက်း ဖြစ်သည်)

ମୁଠ୍କୁର୍ଗୀ ॥ ଲୁହ୍ରୀରୁପ୍ତି । ହାତ୍ତୀପତ୍ର । ହିଙ୍ଗଳ୍କିର୍ଣ୍ଣିତିରୁଷା । ଶ୍ରେଷ୍ଠାବୀତ୍ତିର୍କୁ ବାହାର୍ଯ୍ୟରୁଷା । “ଗ୍ରୀ ଉି” ବାରମ୍ବାଃଗ୍ରୀ
“ଲୁହ୍ରୀ ଉ” ପ୍ରଥାଃବନ୍ଦ ॥

တုပစ္စည်းဆုံးသောပုဒ်၊ ပူရဏအနက်ဟော ပစ္စည်းဆုံးသောပုဒ်၊ နိုဒ်ဂရဏီယပ်၊ ဘာဝပစ္စည်းဆုံးသောပုဒ်၊ မာန အန္တ ပစ္စည်းဆုံးသောပုဒ်၊ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ခြင်း အနက်ဟောသောပုဒ်တို့နှင့် ဆဋ္ဌတပ္ပါဒိသမာသ မတွဲစပ်ရ။

ပုံစံများ: ကမ္မသု-အလုပ်ကို၊ ကတ္တာရော-ပြတတ်သူတို့ (ကမ္မကတ္တာရော-ဟု သမာသ်မဖြစ်) တုပစ္စည်းပုံ ဘိန္ဒာနံ-ကွဲပြားသူတို့ကို၊ သန္ဓာတာ-စွဲစပ်တတ်သူတည်း (ဘိန္ဓသန္ဓာတာ-ဟု သမာသ်မဖြစ်) တုပစ္စည်းပုံ ကပ္ပသု-ကမ္မာ၏၊ တတိယော-သုံးခြမှာက်သော၊ ဘာဂေါ်-အဘို့တည်း၊
(ကပ္ပတတိယဘာဂေါ်-ဟု သမာသ်မဖြစ်) ပူရရှာအနက်ဟောပုံ
မန်သုံး-လူတို့တွင်၊ ခတ္တိယော-မင်းအတ်ရှိသူသည်၊ သူရတမော-သာ၍ရဲရင့်၏ (မန်သုခတ္တိယော-ဟု သမာသ်မဖြစ်) နိဒ္ဒါရဏီယုံ

သတ္တမိတပ္ပရှိသု။ မိရာတည်ရာအန်က်ဟော ရှေ့ပုဒ်များနင့် သတ္တမိတပ္ပရှိသုသမာသု တွဲစပ်ရသည်။

දුම්බා: ව්‍යවරේ ඉග්‍ර ව්‍යවරුග්‍ර-ව්‍යවරුව් (ප්‍රෝටොවා) හඳුන්ව (ව්‍යවරාභාන්ධාන්වා)
ංණ පුද් ඡනුද්-තොවුව්(පුද්වා)පන්ස: (තොපන්ස:)
ංණ මහින්වා ඡනුදහින්වා-තොවුව්(ශේවා)ගැළු (තොගැළු)
පගේ ගෙත් පගේ-නුක්වුව්පෙළිගින්වා(ගැළු)
විශේ රුහාතිති විශ්‍රාශුහ්-ඩීස්ලොඩ්වුව්පෙළිගින්වා(ස්පේන්)

အထူးမှတ်ဖွယ်

♠ အင်သော ဝိဘတ်ဆုံးသောပုဒ်များ နောက်ကနေသော အချို့တွေရှိသံသမာသံပုဒ်အဆန်းများရှိသေးသည်။

ပုံစံများ အနဲ့ အတိက္ခနဲ့ အစွဲနဲ့-အပိုင်းအခြားကို လွန်သောအမှု
ဝေလံ အတိက္ခနဲ့ အတိဝေလော-အခါကို လွန်သောအရာ
မီဝကံ ပတ္တာ ပတ္တမီဝကော-အသက်မွေးခြင်းသို့ရောက်သူ
အကွဲ-ကွဲမျိုးကို ပတိကတ်(နိသိတ်)မှုသည်တည်းပစ္စကွဲ-ကွဲမျိုးကိုမှုသော မြင်ခြင်း (မျက်မျာ်က်ဖြစ်
သောမြင်ခြင်း) (ပတိကတ်-သည် ပတိ၏ ပရီယာယ်)
အတွဲ-အနက်သို့၊ အနုဂတ်-အစဉ်လိုက်သောအမည်တည်း၊ အနွဲတွဲ-အနက်သို့ အစဉ်လိုက်သောအမည်
ဝါနတော နိုက္ခနဲ့ နိုဗာန်-ဝါနမှ လွတ်မြောက်တတ်သောတရား
အာစရိယတော-ဆရာထက်၊ ပရော-ဆရာတည်း၊ ပါစရိယာ-ဆရာထက်မြတ်သော ဆရာ(ဆရာဆရာကြီး)
အယျကတော ပရော ပယျကော-အဘိုးထက်မြတ်သောအဘိုး(အဘေး)
ဟိုယျာ-မနေ့မှ၊ ပရော-နောက်တနေ့၊ ပရုဟိုယျာ-ယမန်နေ့မှ နောက်နေ့(တမြန်နေ့)
ကဟာပဏသု-တကျပ်၏၊ အမဲ့-ထက်ဝက်တည်း၊ အမကဟာပဏံ-ငါးမှုး
ရှုတိယာ-ညွှေ့၏၊ အမဲ့-ထက်ဝက်တည်း၊ အမရရှုံး-ညွှေ့ထက်ဝက် (သန်းခေါင်ယာမ်) (ရှုတိ၏ကွဲကိုအပြု)
ရှုတိယာ-ညွှေ့၏၊ ပုံ့ဗုံး-ရှေ့ပိုင်းတည်း၊ ပုံ့ဗုံးရှုံး-ညွှေ့ရှေ့ပိုင်း(ညွှေ့သီးယာမ်)
ရှုတိယာ-ညွှေ့၏၊ ပစ္စာ-နောက်ပိုင်းတည်း၊ ပစ္စာရှုံး-ညွှေ့နောက်ပိုင်း(မိုးသောက်ရန်)
အဟသု-နေ့၏၊ ပုံ့ဗုံး-ရှေ့ပိုင်းတည်း၊ ပုံ့ဗုံးနှုံး-နံနက် (အဟသည် အနွဲသို့ပြောင်းသည်)
အဟသု-နေ့၏၊ သာယော-နောက်ပိုင်းတည်း၊ သာယန်း-ညနေပိုင်း

ဗဟိုဘိသမာသံ

သမာသံပုဒ်ကို “သကပဒ=မိမိပုဒ်”ဟု ခေါ်သည်။ သမာသံစပ်ရာတွင် မပါဝင်သောပုဒ်ကို “အည်ပဒ=တပါးသောပုဒ်”ဟု ခေါ်သည်။ သမာသံပုဒ်မှ အခြားတပါးသောပုဒ်ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုတပါးသောပုဒ်၏ စပ်ရသော သမာသံကို “ဗဟိုဘိသမာသံ”သမာသံဟု ခေါ်၏။ ပုံစံကား-မီတော့ မာရော ယေနာတိ မိတော်ရော (မိနော) တည်း။ ယေန-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာရော-မာရောကို၊ မီတော့-အောင်တော်မူအပ်ပြီ၊ လူတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မိတော်ရော-မိတော်ရမည်၏။ မိနော-ဘုရားတည်း။

ဤ“မိတော်ရော”၏ မီတော်နှင့်မာရောသည် စပ်အပ်သော သမာသံပုဒ်တည်း။ မိနောပုဒ်နှင့် ယေနပုဒ်တို့ကား သမာသံပုဒ်တွင် မပါဝင်သော “အည်ပုဒ်”တည်း။ မီတော်နှင့် မာရောကို သမာသံစပ်သည့်အခါ “အောင်အပ်သော+မာရု” ဟူသော မိမိအနက်၏မစပ်ဘဲ ယေန-မိနောတိ၏အရဖြစ်သော ဘုရားဟူသောအနက်၏ စပ်ရသည်။

ဤပြခဲ့သောစကားအစဉ်အရ “မိတော် မိနော”ဟု သမာသံစပ်ရာတွင် ပါဝင်သင့်လျက် မပါဝင်သော မိနောပုဒ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထို့မိနောနှင့် အရတူဖြစ်သော ယေနပုဒ်ကိုလည်းကောင်း “အည်ပုဒ်”ဟုခေါ်သည်။

(အခြေပြုသဒ္ဓိ ၄၇၁-၂)

သမာသံပုဒ်အနက် မပြဋ္ဌာန်းဘဲ သမာသံပုဒ်မှ တပါးသောပုဒ်အနက် ပြဋ္ဌာန်းသောသမာသံသည် “ဗဟိုဘိသမာသံ” မည်၏။

ပုံစံ။ မိတိန္ဒြေယော=အောင်အပ်ပြီးသော လူနှေ့ရှိတော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)

ဤ၏ ‘မိတိန္ဒြေယံ’ဟူသော သမာသံပုဒ်အနက် မပြဋ္ဌာန်းဘဲ ဝါကျအခိုက်၏ ပါရှိသော သမာသံပုဒ်မှ တပါးသော လူမသဒ္ဓိ၏စွဲရာ မြတ်စွာဘုရားအနက်ယော ‘ဘကဝါ’ဟူသော ပုဒ်အနက်သာ ပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် ဗဟိုဘိသမာသံမည်၏။ (ပထမလတ်တန်း ပါဝါးသဒ္ဓိနှင့် အသံးအနှစ်း ၁၂၈)

ပုဒ်နှစ်ခုလုံးကို ပေါင်းစပ်သောအခါ သမာသံအတွင်း၏ ပါဝင်သောပုဒ်တို့၏ အနက်များသည် သမာသံအတွင်း၏ မပါဝင်သော အခြားပုဒ်တာခု၏အနက်အား အထူးပြုလျှင် နာမဝိုင်သောသနဖြစ်ရကား ဆိုင်ရာအထူးပြုအပ်သော ပုဒ်နှင့် လိုင် ဂုစ် ပို့ဘတ် တူရလေသည်။ (တဗ္ဗာသို့လို့ချချက်)

မီတော့ ရာဂေါ ယသာတိ မိတော်ရာဂေါ (မိကာသဝါ) ယသာ-အကြင်သူ၏။ မီတော့-ကင်းသော ရာဂေါ-ရာဂါသည်၊ (အတ္ထိ-ရှိ၏) (သော-ထိုသူသည်) မိတော်ရာဂေါ-မိတော်ရာဂေါမည်၏။ မိကာသဝါ-ရဟန္တာ။

ဆိုန္တာ ဟတ္တာ ယသာတိ ဆိုန္တဟတ္တာ (ပုရိသော)။ ယသာ-အကြင်ယောက်သူး၏။ ဆိုန္တာ-ပြတ်သော ဟတ္တာ-လက်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏။ လူတိ-ထို့ကြောင့်။ သော-ထိုယောက်သူးသည်။ ဆိုန္တဟတ္တာ-ဆိုန္တဟတ္တာမည်၏။

စည်းမျဉ်း။ အည်ပဒတ္ထာသု ဗဟိုဘို့။ အည်ပုဒ်အနက်ကို အထူးပြုသော နာမ်ပုဒ်တို့ကို စပ်ထားသောသမာသံကို ဗဟိုဘိသမာသံဟု ခေါ်၏။

ဗဟိုဘိသမာသံဝိဂြိုဟ်၌ အညုပ်ပစာနဖို့

ဗဟိုဘိသမာသံကို ဝိဂြိုဟ်ပြတဲ့အခါ အညုပ်သည် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ပုံလိန်ကောဂုစ်နက်ကို ရစေလိုသူင် ‘ယ’စသော အညုပ်နက်ကို ပုံလိန်ကောဂုစ်ဖြင့်ထားရသည်။ ဗဟိုဂုစ်နက်ကိုရစေလိုသူင် အညုပ်ပုံးကို ဗဟိုဂုစ်ဖြင့်ထားရသည်။ ကျွန်ုတ်လိန် နပုံလိန်ကိုရစေလိုရှု၍ အညုပ်ကို ကျွန်ုတ်လိန် နပုံလိန်ဖြင့် ထားရသည်။ သမာသံပုံးကား လိန်ဂုစ်အတူးမပြောင်းတော့ပြီ၊ ပင်ကိုယ်လိန်ဂုစ်အတိုင်းသာတည်း။

- (၁) မိတော မာရော ယေနာတိ မိတေမာရော (မိနာ) ပုံလိန် ကောဂုစ်
- (၂) မိတော မာရော ယေဟီတိ မိတေမာရာ (မိနာ) ပုံလိန် ဗဟိုဂုစ်

ပုံး (၁)၌ ‘မိနာ’သည် ပုံလိန် ကောဂုစ်ဖြစ်၍ ‘ယေန’ဟု ပုံလိန် ကောဂုစ်ဖြင့် ထားရသည်။
ပုံး (၂)၌ ‘မိနာ’သည် ပုံလိန် ဗဟိုဂုစ်ဖြစ်၍ ‘ယေဟီ’ဟု ပုံလိန် ဗဟိုဂုစ်ဖြင့် ထားရသည်။

- (၃) မိတောနိ ကျွန်ုတ်ယာနိ ယေနာတိ မိတိန္ဒြယော (သမဏော) ပုံလိန် ကောဂုစ်
- (၄) မိတောနိ ကျွန်ုတ်ယာနိ ယေဟီတိ မိတိန္ဒြယာ (သမဏော) ပုံလိန် ဗဟိုဂုစ်
- (၅) မိတောနိ ကျွန်ုတ်ယာနိ ယာယာတိ မိတိန္ဒြယာ (ကညာ) ကျွန်ုတ်လိန် ကောဂုစ်
- (၆) မိတောနိ ကျွန်ုတ်ယာနိ ယာဟီတိ မိတိန္ဒြယာယော (ကညာယော) ကျွန်ုတ်လိန် ဗဟိုဂုစ်
- (၇) မိတောနိ ကျွန်ုတ်ယာနိ ယေနာတိ မိတိန္ဒြယုံ (စိတ္တာ) နပုံလိန် ကောဂုစ်
- (၈) မိတောနိ ကျွန်ုတ်ယာနိ ယေဟီတိ မိတိန္ဒြယာနိ (စိတ္တာနိ) နပုံလိန် ဗဟိုဂုစ်

ပုံး(၃) ယေန-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကျွန်ုတ်ယာနိ-ကျွန်ုတ်ဘုံကို၊ မိတောနိ-အောင်အပ်ကုန်ပြီ၊ ကျွန်ုတ်-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မိတိန္ဒြယော-မိတိန္ဒြယာမည်၏။ ပုံလိန် ကောဂုစ်ဖြစ်၍ ‘ယေန-မိတိန္ဒြယော’ ဟုထားသည်။ မိတောနိ ကျွန်ုတ်ယာနိ-ကား လိုရှင်းမဟုတ်။ ကျွန်ုတ်ယာ-ပုံးက နပုံလိန်ဖြစ်၍ နပုံလိန်၊ ကျွန်ုတ်တွေက များသောကြောင့် ဗဟိုဂုစ်ဖြင့် ပြထားသည်။

- ပုံး(၄) ပုံလိန် ဗဟိုဂုစ်ဖြစ်၍ ယေဟီ-မိတိန္ဒြယာ ဟုထားသည်။
- ပုံး(၅) ကျွန်ုတ်လိန် ကောဂုစ်ဖြစ်၍ ယာယာ-မိတိန္ဒြယာ ဟုထားသည်။
- ပုံး(၆) ကျွန်ုတ်လိန် ဗဟိုဂုစ်ဖြစ်၍ ယာဟီ-မိတိန္ဒြယာယော ဟုထားသည်။
- ပုံး(၇) နပုံလိန် ကောဂုစ်ဖြစ်၍ ယေန-မိတိန္ဒြယုံ ဟုထားသည်။
- ပုံး(၈) နပုံလိန် ဗဟိုဂုစ်ဖြစ်၍ ယေဟီ-မိတိန္ဒြယာနိ ဟုထားသည်။

ဗဟိုဘိသမာသံ ၇ မျိုး

အညပုဒ်နှင့် တဲ့ဘက်ကြီယာကို ကတ္တား+ကြီယာ စပ်ရလျှင် ပထမားဘုဒ္ဓိဘိသမာသံ ဖြစ်သည်။ ပုံစံ - သဟ ဝိတက္ကန ယော ဝတ္ထိနှင့် သို့ သတ္တား၊ ယော-အကြင်တရားတို့သည်၊ ဝိတက္ကန-ဝိတက်နှင့်၊ သဟ-တက္က၊ ဝတ္ထိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ လူတိ-ထို့ကြောင့်၊ တော်-ထို့တရားတို့သည်၊ သို့တက္တား-သို့တက္တားတို့ မည်၏။ (ယော ဝတ္ထိ- သဟ-ကား ကတ္တား၊ ဝတ္ထိ-ကား ကြီယာတည်း၊ ကြီယာကို ကတ္တား-ဟူလည်း ခေါ်ကြသည်)

အညပုဒ်နှင့် သမာသံပုဒ်တစိတ်တို့ ကံ+ကြီယာ စပ်ရလျှင် ခုတီယားဘုဒ္ဓိဘိသမာသံ ဖြစ်သည်။ ပုံစံ - အာဂတ္တာ သမကာ လူမံတိ အာဂတ္တသမကော်၊ လူမံ-ဤကျောင်းတိုက်သို့၊ သမကာ-ရဟန်းတို့သည်၊ အာဂတ္တ-လာကုန်၏၊ လူတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထို့ကျောင်းတိုက်သည်၊ အာဂတ္တသမကော်-အာဂတ္တသမဏမည်၏။ (ကုမံ အာဂတ္တ၌ လူမံ-ကား ကံ၊ အာဂတ္တကား ကြီယာတည်း၊ ကြီယာကု ကမ္မီဟူလည်းခေါ်သည်)

အညပုဒ်နှင့် သမာသံပုဒ်တစိတ်တို့ ကတ္တား+ကြီယာ၊ ကရိုက်း+ကရိုက်း၏ကြီယာ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ရလျှင်လည်းကောင်း၊ သဟာဒီယောက စပ်ရလျှင်လည်းကောင်း တတိယားဘုဒ္ဓိဘိသမာသံ ဖြစ်သည်။ ပုံစံ - မိတ္တာ မာရော ယောနာတိ မိတ္တမာရော။ ယောနာ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မာရော-မာရ်ကို၊ မိတ္တာ-အောင်တော်မူအပ်ပြီ၊ လူတိ-ထို့ကြောင့်၊ သော-ထို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မိတ္တမာရော-မိတ္တမာရမည်၏။ (ယောနာ မိတ္တာ၌ ယောနာ-သည် ကတ္တား၊ မိတ္တာ-ကား ကြီယာတည်း)

ဆိုန္တာ ရုက္ခာ ယောနာတိ ဆိုန္တာရုက္ခာ။ ယောနာ-အကြင်လက်နက်ဖြင့်၊ ရုက္ခာ-သစ်ပင်ကို၊ ဆိုန္တာ-ဖြတ်အပ်၏ကုတိ-ထို့သို့သစ်ပင်ကို ဖြတ်ကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထို့လက်နက်သည်၊ ဆိုန္တာရုက္ခာ-ဆိုန္တာရုက္ခာ မည်၏။ (ပရသု-ပုဆိုန်တည်း) (ယောနာ-ကား ကရိုက်း၊ ဆိုန္တာ-ကား ကြီယာတည်း)

သူခေါ် သံဝါသော ယောနာတိ သူခသံဝါသော (မိရော)။ ယောနာ-အကြင်သူနှင့်၊ သံဝါသော-ပေါင်းသင်းရခြင်း သည်၊ သူခေါ်-ချမ်းသာ၏၊ လူတိ-ထို့သို့ ပေါင်းသင်းရခြင်း၏ ချမ်းသာကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထို့သူသည်၊ သူခသံဝါသော-သူခသံဝါသမည်၏။ (မိရော-ပညာရှိတည်း) (ယောနာ-ကား သဟာဒီယော၊ သံဝါသော-ကား သဟာဒီယောဂုဏ်တည်း)

အညပုဒ်နှင့် သမာသံပုဒ်တစိတ်တို့ သမွဒါန+သမွဒါနီ(သမွဒါနီ+သမွဒါနီရှိသောပုဒ်) အဖြစ်ဖြင့် စပ်ရလျှင် စတုတ္ထိဘုဒ္ဓိဘိသမာသံ ဖြစ်သည်။ ပုံစံ - ဒိမ္မာ သူကော် ယုသာတိ ဒိမ္မာသူကော် (ရာဇာ)၊ ယသာ-အကြင်မင်းအား၊ သူကော်-အခွန်ကို၊ ဒိမ္မာ-ပေးအပ်၏၊ လူတိ-ထို့သို့ အခွန်ကို ပေးအပ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒိမ္မာသူကော်-ဒိမ္မာသူက်မည်၏၊ (ရာဇာ-မင်းတည်း) (ယသာ-ကား သမွဒါန၊ ဒိမ္မာ-ကား သမွဒါနီ)

အညုပ်နှင့် သမာသံပုဒ်တစိတ်တို့ အပါဒါန+အပါဒါနီ (အပါဒါန်+အပါဒါနိရှိသောပုဒ်) အဖြစ်ဖြင့် စပ်ရလျှင် ပွဲမီးဟူဗိုးဟိုသမာသံ ဖြစ်သည်။ ပုံစံ-နိဂုတာ နော အသွာတိ နိဂုတာနော၊ အသွာ-ကြိုးဘယ်၊ နိဂုတာ-ထွက်သွားကုန်ပြီ၊ လူတိ-ထိုသို့ လူတို့ ထွက်သွားကုန်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုရွာသည်။ နိဂုတာနော-နိဂုတာနောမည်၏။ (အသွာ-ကား အပါဒါန၊ နိဂုတာ-ကား အပါဒါနီ)

အညုပ်နှင့် သမာသံပုဒ်တစိတ်တို့ သမ္မန်+သမ္မန်း (သမ္မန်+သမ္မန်ရှိသောပုဒ်) အဖြစ်ဖြင့် စပ်ရလျှင် ဆန္ဒီးဟူဗိုးဟိုသမာသံ ဖြစ်သည်။ ပုံစံ - ဆိန္ဒာ ဟတ္ထာ ယသာတိ ဆိန္ဒာတ္ထာ (ပုရိသော)။ ယသာ-အကြင်ယောက်ရား၏၊ ဆိန္ဒာ-ပြတ်သော၊ ဟတ္ထာ-လက်သည်၊ အထို-ရှိ၏၊ လူတိ-ထိုကြောင့်၊ သော-ထိုယောက်ရားသည်။ ဆိန္ဒာတ္ထာ-ဆိန္ဒာတ္ထာမည်၏။ (ယသာ-ကား သမ္မန်၊ ဟတ္ထာ-ကား သမ္မန်း)

အညုပ်နှင့် သမာသံပုဒ်တစိတ်တို့ အာဓာရ+အာဇာယ် (တည်ရာ+တည်တတ်သောပုဒ်) အဖြစ်ဖြင့် စပ်ရလျှင် သတ္တီးဟူဗိုးဟိုသမာသံ ဖြစ်သည်။ ပုံစံ - ဗဟဝါ ဝိဟယာ ယသိုံးတိ ဗဟုဗိုးဟို၊ ယသိုံး-အကြင်နေပုဒ်၏၊ ဗဟဝါ-များကုန်သော၊ ဝိဟယာ-ကောက်စပါးတို့သည်၊ သန္တီ-ရှိကုန်၏၊ လူတိ-ထိုသို့ ကောက်စပါးတို့ ပေါများရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗဟုဗိုးဟို-ဗဟုဗိုးဟိုမည်၏။ (ယသိုံး-ကား အာဓာရ၊ ဝိဟယာ-ကား အာဇာယ်)

ဒွန်သမာသ

ဒွန်သဒ္ဓိသည် အစုအစုဟူသော အနက်ကို ဟောသကဲ့သို့ ထိုအတူ အစုအစုဟူသော အနက်ကိုရသော သမာသသည် ဒွန်သမာသမည်၏။

သမဏော စု ဗြိုဟု သမဏော စု သမဏေဗြိုဟု တို့ သမဏေဗြိုဟု နာမ်ပုဒ်နှစ်ခုသည် ပင်မှ ‘သိ’ ဝိဘတ်ချင်း တူကြ၏။ “သမဏေဗြိုဟု-ရဟန်းပုန်ဏားတို့သည်၊ အာဂ္မာနီး-လာကုန်၏”ဟု ပြော ဆိုရှု၍ သမဏေချဉ်းလာသည်မဟုတ်၊ ဗြိုဟုတေသုတ်းလာ၏။ ထို့ကြောင့် သမဏေသည် ဗြိုဟုတေကို ပေါင်းစည်း ဆွဲယူလျက် ရှိသည်။ ဤသို့ ဆိုင်ရာကိစ္စုံ နာမ်တို့၏ ပေါင်းစည်းလုံးမှာကို “သမ္မတယ”ဟု ခေါ်သည်။

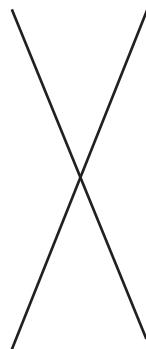
ဒွန်သမာသသည်လည်း ဒိဂုသမာသကဲ့သို့ သမာဟာရဒ္ဓ်၊ အသမာဟာရဒ္ဓ် ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ **သမာဟာရဒ္ဓ်** စကားတွဲလုံးများ(သမာသ)သည် နုပုလိန် ဇကရစ်သာ ဖြစ်သည်။ **အသမာဟာရဒ္ဓ်**သည် တွဲဘက်ပုဒ်များသလောက် အနက်လည်းများသောကြောင့် ဗဟိုရှိသာရှိသည်။ လိန်မှာ နောက်ဆုံးပုဒ်၏ လိန်သာပဲနဖြစ်၍ ၃-လိန်ရကောင်း ၏။

သမာဟာဟာရဒ္ဓ် ရှိစဉ်ပုံ

ဇကဂုစ်

- ၀ စက္ခာသောတံ
- အ၁ ဘော စက္ခာသောတံ,စက္ခာသောတာ
- ၂ စက္ခာသောတံ
- ၈၀ စက္ခာသောတေန
- ၈၁ စက္ခာသောတသု
- ၈၂ စက္ခာသောတသူ့,မှာ,စက္ခာသောတာ
- ၈၈ စက္ခာသောတသု
- ၧ၁ စက္ခာသောတသို့,မို့,စက္ခာသောတေ

ဗဟိုဂုစ်

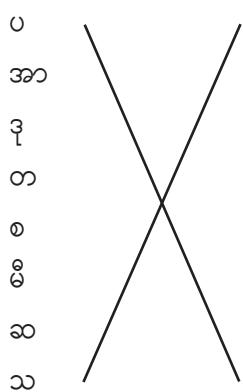
အသမာဟာဟာရဒ္ဓ် ရှိစဉ်ပုံ

ဇကဂုစ်

- ၀
- အ၁
- ၂
- ၈၀
- ၈၁
- ၈၂
- ၈၈
- ၧ၁

ဗဟိုဂုစ်

- သမဏေဗြိုဟု
- ဘောဇ္ဈား သမဏေဗြိုဟု
- သမဏေဗြိုဟု
- သမဏေဗြိုဟုဟို,ဟို
- သမဏေဗြိုဟုဘာရံး
- သမဏေဗြိုဟုဟို,ဟို
- သမဏေဗြိုဟုဘာရံး
- သမဏေဗြိုဟုဘာသု

စည်းမျဉ်း။ တထာ ဒွေနှင့် ပါဏီ တူရှိယ ယောဂု သေနှင့် ခုဒ္ဓနေ့က ဝိဝိစဝိရွှေ ဝိသဘာက်တ္ထာဒီနှစ်။ သမဟာရ ဒိဂုသမာသံအတိုင်း ဒွန်သမာသံမြှုပ်လည်း သတ္တာ၏အကို, တူရှိယ၏အကို, ယာဉ်၏အကို, စစ်၏အကို, ထော်သောသတ္တာ, အထူးထူးအပြားပြားဆန့်ကျင်ဘက်, လက္ခဏာကွဲလျက် ကိစ္စတူအနက်ရှိသောသဒ္ဓိ စသည်တို့သည် နုပုလိန်းကုစ်သာ ဖြစ်သည်။

သတ္တာ၏အကိုပုံစံ

စက္ခလောတံ-မျက်စိ,နား၊ ဟန်ဂိုံး-မေး,လည်ပင်း၊ ကဏ္ဍနာသံ-နား,နာခေါင်း၊ ပါဏီပါဒံ-လက်,ခြား
ဆုတ္တာလောဟိုတံ-အရေား,အသား,အသွေး၊

တူရှိယ၏အကိုပုံစံ

ဂိတ္တိအိတ်-သီဆိုခြင်း,တီးမှတ်ခြင်း၊ သမ္မတဘုံး-မောင်းတီးခြင်း,လက်ခုပ်တီးခြင်း၊ သခံပဏာဝံ-
ခရာသင်းထက်စည်း၊ သခံပဏာဝံကြိုံး-ခရာသင်း၊ ထက်စည်း, စည်တိုး

ယာဉ်၏အကိုပုံစံ

ဗာလပါစနံ-ထယ်သွား၊ နှင်တံ၊ ယုဂနက်လံ-ထမ်းပိုး၊ ထွန်တံး၊

စစ်၏အကိုပုံစံ

ဟတ္တိအသံ-ဆင်,မြင်း၊ ရထပတ္တိကံ-ရထား,ခြေလျင်၊ အသိစမ္မံ-သန်လျက်,မြှေားကား၊ ဓနကလာပံ-
လေး,မြှေားကျော်တောက်း၊

ထော်သောသတ္တာပုံစံ

ခုံသမကသံ-မှက်,ခြင်း၊ ကုန်ကိပ်လိုကံ-ပိုးချ,ခြုံးပုံး၊

အထူးထူးအပြားပြားဆန့်ကျင်ဘက်(ကဏ္ဍာရန်)ပုံစံ

အဟိနကုလံ-မြေား,မြေားပါ၊ မိမ္မာရမူသိကံ-ကြောင်း,ကြောင်း၊ ကာကောလူကံ-ကျိုး,မီးကွက်၊ သပ္ပမဏ္ဍာကံ-
မြေား,ယား၊ ဂရုဏ်သံ့့-ဂရုဏ်းနှင့်,နှင့်း၊

လက္ခဏာကွဲလျက် ကိစ္စတူအနက်ရှိသောသဒ္ဓိပုံစံ

သီလပညာတံ-သီလ,ပညာ၊ သမထဝိပသုနံ-သမထ,ဝိပသုနာ၊ နာမရူပံ-နာမ်,ရူပ်၊ ဟိရောတ္ထံ့-
အရှက်,အကြောက်၊ သတိသမ္မာညံ့-သတိ,သမ္မာညာ၊ ဝိဇ္ဇာစရကံ-အသိညား,အကျင့်၊ လောဘမောဟံ-
လောဘ,မောဘ၊ ဒေါသမောဟံ-ဒေါသ,မောဘ၊ အဟိရိကာနောတ္ထံ့-အဟိရိက,အနောတ္ထံ့၊ ထိနမိဒံ့-
ထိန်,မိဒံ့၊ ဥစ္စကုဋ္ဌ့့-ဥစ္စကုဋ္ဌ့၊ ကုဋ္ဌ့့

---

၁ သီလသည် ဧမခြင်း လက္ခဏာရှိ၍ ပညာသည် သီခြင်းလက္ခဏာ ရှိသောကြောင့် လက္ခဏာချင်းကွဲပြား၏၊
သို့သော် ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ တူကြသည်။

စည်းမျဉ်း။ ၈။ ဝိဘာသာ ရှုက္ခ တိကာ ပသု ဓန ဓည နေပဒါဒီန္တ။ ဒွန်သမာသ် သစ်ပင်, မြက်, သားကောင်, ဥစ္စာ, စပါး, နေပုဒ်အနက်ဟော သဒ္ဓိအစရိုသည်တို့သည်လည်း တခါတရုံ နပုံလိန်းကဗုစ် ဖြစ်သည်။ (နပုံလိန်းကဗုစ်မဟုတ်က နောက်ပုဒ်လိင်အတိုင်း ဗဟိုဂုဏ်ချည်း ရပ်စဉ်ရမည်)

ပုံစံများ ။ရှုက္ခ-သစ်ပင်

အသာတွော စ ကပိတနော စ အသာတွေကပိတန်း၊ အသာတွေကပိတနာ ဝါ။ အသာတွော စ-ညောင်ဗုဒ္ဓဟောပင်လည်း၊ ကပိတနော စ - ညောင်ချည်ပင်းလည်း၊ အသာတွေကပိတန်း-ညောင်ဗုဒ္ဓဟော၊ ညောင်ချဉ်း၊ အသာတွေကပိတနာ-ညောင်ဗုဒ္ဓဟော ညောင်ချဉ်းတို့။

တိကာ-မြက်

ဥသိရှု ဗီရဏ္ဍ ဥသိရဗီရဏံ၊ ဥသိရဗီရဏာ ဝါ။ ဥသိရှု-ပန်းရင်းလည်း၊ ဗီရဏ္ဍ-မြက်မွေးလည်း၊ ဥသိရဗီရဏံ-ပန်းရင်း၊ မြက်မွေး၊ ဥသိရဗီရဏာ-ပန်းရင်း၊ မြက်မွေးတို့။

ပသု-သားကောင်

အဇော် စ ဇွဲကော စ အဇွဲကံ၊ အဇွဲကာ ဝါ။ အဇော် စ-ဆိတ်လည်း၊ ဇွဲကော စ-သိုးလည်း၊ အဇွဲကံ-ဆိတ်, သိုး၊ အဇွဲကာ-ဆိတ်, သိုးတို့။

ဓန-ဥစ္စာ

ဟံရည့် သုဝဏ္ဏ့် ဟံရည်သုဝဏ္ဏ့်၊ ဟံရည်သုဝဏ္ဏာ ဝါ။ ဟံရည့်-ငွေလည်း၊ သုဝဏ္ဏ့်-ရွှေလည်း၊ ဟံရည်သုဝဏ္ဏ့်-ငွေရွှေ၊ ဟံရည်သုဝဏ္ဏာ-ငွေရွှေတို့။

ဓည-စပါး

သာလိ စ ယတော် စ သာလိယဝံ၊ သာလိယဝါ။ သာလိ စ-သလေးစပါးလည်း၊ ယတော် စ-မုယောစပါးလည်း၊ သာလိယဝံ-သလေးမုယော၊ သာလိယဝါ-သလေးမုယောတို့။

နေပဒ်-နေပုဒ်

ကာသီ စ ကောသလာ စ ကာသီကောသလံ၊ ကာသီကောသလာ ဝါ။ ကာသီ စ-ကာသီတိုင်းတို့လည်း၊ ကောသလာ စ-ကောသလတိုင်းတို့လည်း၊ ကာသီကောသလ-ကာသီကောသလတိုင်း၊ ကာသီကောသလ-ကာသီကောသလတိုင်းတို့။ (တတိုင်းတန်ယ်ကို နေပုဒ်ဟု ခေါ်သည်။ နေပုဒ်ဟောသဒ္ဓိတို့သည် ပုံလိန်းကဗုစ်ဗဟိုဂုဏ်းသာ ဖြစ်၍ “ကာသီ”ဟု ဗဟိုဂုဏ်ဖြင့် ထားသည်)

တဒ္ဓိတ်

“တေသံ+ဟိတ် တဒ္ဓိတ်” တေသံ-ထိနာမ်ပုဒ်တို့၏၊ ဟိတ်-စီးပွားတည်း၊ တဒ္ဓိတ်-ထိနာမ်ပုဒ်တို့၏စီးပွား၊ ဤဝိရှိဟိတ်အရ နာမ်ပုဒ်တို့၏ စီးပွားဖြစ်သော (နာမ်ပုဒ်တို့၏ စီးပွားတက်လာသလို အနက်တိုးပွားအောင်ပြတ်တ်သော) က အစရိသော ပစ္စည်းသည် တဒ္ဓိတ်မည်၏။ ထိပစ္စည်းနှင့်တဲ့ဘက်ရသော ပုဒ်များလည်း မကင်းစကောင်းသော အပိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် တဒ္ဓိတ်ပုဒ်မည်။

နာမ်ပုဒ်တို့၏ စီးပွားတက်ပုံ။ ၁၀သို့ဗြိုဟူသော နာမ်ပုဒ်သည် “ဝသို့” အမည်ရှိသူကို ဟော၏။ ၁၀သို့နောင် တဒ္ဓိတ် က ပစ္စည်းသက်၍ ဝါသိဇ္ဇာဖြစ်လာသည့်အခါ “ဝသို့၏ သား” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ဤပုဒ်၏ “၏” ဟူသော အနက် “သား” ဟူသော အနက်များလည်း ကာပစ္စည်းအတွက် တိုးတက်လာသော စီးပွားပေတည်း။

ဤသို့ နာမ်ပုဒ်များကို အနက်တိုးပွားလျက် စီးပွားတက်အောင် ပြတ်တ်သောကြောင့် “တေသံ+ဟိတ်” အရ “တဒ္ဓိတ်” ဟု ခေါ်ရလေသည်။ (တ+ဟိတ်= တ-အထက်၏ (-)နိဂုံဟိတ်လာ၊ ဟိတ်၏ ဟသည် ဓသို့ပြောင်း၍ တံ့အထက်က နိဂုံဟိတ်သည် ဒသို့ပြောင်းပြီး တဒ္ဓိတ်ဟု ဖြစ်သည်)

(အခြေပြုသဒ္ဓိ-၄၉၄)

တဒ္ဓိတ် သုံးမျိုး

- (က) သာမည်
- (ခ) အဗျယ်
- (ဂ) ဘာဝ

(က) လိုင်သုံးပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံ၍ သာမည်တဒ္ဓိတ်ဟု ဆိုသည်။
ဤသာမည် တဒ္ဓိတ်သည် ၁၅-မျိုး ရှိပြန်သည်။

၁။ အပစ္စတဒ္ဓိတ်	၆။ ဌာနတဒ္ဓိတ်	၁၁။ အသုတ္တတဒ္ဓိတ်
၂။ တရတျာဒီတဒ္ဓိတ်	၇။ ဥပမာတဒ္ဓိတ်	၁၂။ ပကတီတဒ္ဓိတ်
၃။ ရာဂါဒီတဒ္ဓိတ်	၈။ နိသိတဒ္ဓိတ်	၁၃။ ပူရဏတဒ္ဓိတ်
၄။ ဇာတာဒီတဒ္ဓိတ်	၉။ ဗဟိုလတဒ္ဓိတ်	၁၄။ သချာတဒ္ဓိတ်
၅။ သမူဟတဒ္ဓိတ်	၁၀။ ဝိသေသတဒ္ဓိတ်	၁၅။ ဝိဘာဂတဒ္ဓိတ်

၁။ အပစ္စတဒ္ဓိတ်

“အပစ္စ”သဒ္ဓိသည် ပုံစံးဖြစ်လျင် သား၊ နုပုံစံးဖြစ်လျင် အမျိုး၊ ကြုံစွဲလိုင်ဖြစ်လျင် အမျိုးအနှစ် ဟူသော အနက်ကို ပြ၏။ သား၊ သမီး၊ အမျိုးအနှစ် ဟူသော အပစ္စအနက်ကို ဆက်လက်ညွှန်ပြသော ‘က’ စသော တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းများနှင့် သမှာနအနက်ဟော ဆိုပို့ဘတ်ဆုံးသော နာမ်ပုဒ်တို့ ဆက်သွယ်ထားသော တဒ္ဓိတ်သည် အပစ္စတဒ္ဓိတ်မည်၏။ ထိုအပစ္စသဒ္ဓိ၏ အနက်ကိုဆက်လက်ညွှန်ပြသော ပစ္စည်းများသည် က ကာယန ကာန ကောယျ ကို ကံ့က ကျျှ ကာဝ ကောရ ပစ္စည်းတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

မူရင်း+တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း

ဝသိန္ဒာ+ကာ	ဝသိန္ဒာသု အပစ္စံ ဝသိန္ဒာ(ဝသိန္ဒာ၏သား) ဝသိန္ဒာ (ဝသိန္ဒာ၏သမီး) ဝသိန္ဒာ (ဝသိန္ဒာ၏အမျိုး)
ဘာရဒ္ဓိဇ္ဈာ+ကာ	ဘာရဒ္ဓိဇ္ဈာသု အပစ္စံ ဘာရဒ္ဓိဇ္ဈာ, ဘာရဒ္ဓိဇ္ဈာ, ဘာရဒ္ဓိဇ္ဈာ
ဂေါတမ+ကာ	ဂေါတမသု အပစ္စံ ဂေါတမော, ဂေါတမီ, ဂေါတမံ
ဗလဒေဝ+ကာ	ဗလဒေဝသု အပစ္စံ ဗလဒေဝေါ, ဗလဒေဝီ, ဗလဒေဝံ
ဝသုဒေဝ+ကာ	ဝသုဒေဝသု အပစ္စံ ဝသုဒေဝေါ, ဝသုဒေဝီ, ဝသုဒေဝံ
မောဂ္ဂလ္လာ+ကာယန်	မောဂ္ဂလ္လာသု အပစ္စံ မောဂ္ဂလ္လာယနော, မောဂ္ဂလ္လာယနီ, မောဂ္ဂလ္လာယနံ
မောဂ္ဂလ္လာ+ကာန်	မောဂ္ဂလ္လာသု အပစ္စံ မောဂ္ဂလ္လာနော, မောဂ္ဂလ္လာနီ, မောဂ္ဂလ္လာနံ
ဒေါကာ+ကို	ဒေါကာသု အပစ္စံ ဒေါကို
ဝါသဝ+ကို	ဝါသဝသု အပစ္စံ ဝါသဝိ
သကျပုပ္ပါတ္ထ+ကို	သကျပုပ္ပါတ္ထသု အပစ္စံ သကျပုပ္ပါတ္ထိ

က ကာယန် ကာန် ကို ပစ္စည်း

က ကာယန် ကာန် ကို ပစ္စည်းများကို အဆုံးသော နာမ်ပုဒ်များနှင့် ဆက်သွယ်ရသည်။ ပုလွှိုင်သဒ္ဓိနောင် လူထိုလိုင်ကို ညွှန်ပြသော ဤဆက်ပေးလျှင် လူထိုလိုင်ပုဒ် ဖြစ်သွားသည်။

အနုပန် နှင့် ဝုဒီ

တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းများသည် များသောအားဖြင့် အနုပန်ပါရှိသည်။ အနုပန်ဟူသည် လိုအပ်သော အကွဲရာ၌ ရည်ရွယ်ချက် တရာ့ခြောင့် “ထပ်ဆင့်အပို ဖွဲ့စပ်ထည့်ထားသော အကွဲရာ”ကို ခေါ်သည်။ ထို ‘က’အနုပန်ကို ချေပစ်ရသည်။ ထိုအနုပန်၏ အစွမ်းသတ္တိခြောင့် နောက်၌ သံယ်ဂေါ် လုံးဆင့်အကွဲရာ မပါလျှင် ပုဒ်၏ အစအလည်းအဆုံး တနေရာရာ၌ရှိသော အသည် အဖြစ်လာသည်။ ဣ၊ဤသည် ဖြစ်လာသည်။ ဦ၊ဦသည် ပြ ဖြစ်လာသည်။ ဤသို့ မူလသရ၏ တိုးမွားလာမှုကို ဝုဒီပြသည်ဟု ဆိုကြကုန်၏။

ယင်းသို့ အနုပန်ရှိသော်လည်း နောက်၌ သံယ်ဂေါ် လုံးဆင့်အကွဲရာရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း မူလသရသည် အာ-ဧ-ဃ သရ ဖြစ်နေလျှင်သော်လည်းကောင်း ဝုဒီမပြရပေ။

(ပထမလတ်တန်း ပါဋ္ဌသဒ္ဓိနှင့် အသုံးအနှစ်း ၁၃၇-၁၃၈)

---

၁ တမျိုးလုံးတန်ယ်လုံးနှင့် ဆိုင်၍ အပစ္စံဟု နပုံလိုင်ဖြင့် ထားသည်။ အများနှင့်ဆိုင်ရာဝယ် နပုံလိုင်ဖြင့်ထားခြင်းသည် သဒ္ဓထုံးစံဖြစ်သည်။ (အခြေပြုသဒ္ဓိ-၄၉၆)

♠ ဏေယျ ပစ္စည်းကို အာ ကဲ ဤ ဆုံးသော ကဲတိလိုင်သဒ္ဓိများနှင့် ဆက်သွယ်ရသည်။

မူရင်း+တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း

ကတ္ထိကာ+ဏေယျ=ကတ္ထိကာယ အပစ္စ ကတ္ထိကေယျ (ကတ္ထိကာ၏သား)

ရောဟို၏+ဏေယျ=ရောဟို၏ယ အပစ္စ ရောဟိုကေယျ (ရောဟို၏၏သား)

သုစိ+ဏေယျ=သုစိယ အပစ္စ သောစေယျ (သုစိ၏သား)

♠ ထိကပစ္စည်းကို အ ဦ ဆုံးသော ပုလိုင်သဒ္ဓိများနှင့် ဆက်သွယ်ရသည်။ အချို့နေရာ၌ ထိက၏ ကသည် ယအဖြစ် ပြောင်းသွားသည်။

သကျပုတ္ထ+ထိက=သကျပုတ္ထသာ အပစ္စ သကျပုတ္ထကော၊ သကျပုတ္ထိယော (သာကိုဝင်မင်း၏သား၊ ဘုရား၏သား)
ဝိမာတု+ထိက=ဝိမာတုယ ပုတ္ထော ဝေမာတိကော မိတ္ထေး(မိမိမိခင်နှင့် မတူသောမိန်းမ)၏သား

♠ ကျပစ္စည်းကို အဒီတိအစရှိသောနာမ်ပုဒ်များနှင့် ဆက်သွယ်ရသည်။

အဒီတိ+ကျ=အဒီတိယ အပစ္စ အာဒီဇွာ (အဒီတိနတ်သမီး၏သား)

(ယပစ္စည်းရှိလျင် ရှေ့ကဲသရကျပြောက်ရသည်။ တနှင့်ယတဲ့စပ်၍ တူမှ စပြောင်း၊ စတလုံးလာလျင် အဒီစွာဟု ဖြစ်သည်)

♠ ကေဝပစ္စည်းကို ဥ-ဆုံးသော ပုလိုင် ကဲတိလိုင် သဒ္ဓိများနှင့် ဆက်သွယ်ရသည်။

ဥပက္က+ကေဝ=ဥပက္ကသာ အပစ္စ သုပကတော (ဥပက္က၏သား)

မနှု+ကေဝ=မနှုနော အပစ္စ မာကတော (မနှု၏သား)

♠ ဏေရပစ္စည်းကို အ အာ ဤဆုံးသော ပုလိုင် ကဲတိလိုင်သဒ္ဓိများနှင့် ဆက်သွယ်ရသည်။

ဝိစော+ဏေရ=ဝိစောယ အပစ္စ ဝေစောရော (မုဆိုးမ၏သား)

ဗုဒ္ဓုကို+ဏေရ=ဗုဒ္ဓုကိယ အပစ္စ ဗုဒ္ဓုကေရာ (ဗုဒ္ဓုကိ၏သား)

သမကာ+ဏေရ=သမကာသာ အပစ္စ သာမကေရာ (ဥပ္ပါယ်)ရဟန်း၏သား

စဉ်းမှုးများ

- ၁။ ဝါကာပန္တာ။ အပစ္စအနက်၌ ဏပစ္စည်း (ဝိကပ်)သက်သည်။ (ဆက်သည်-ဟု ဆိုလိုသည်)
- ၂။ ဏာယန ဏာန ဝစ္စာဖိတောာ။ ဝစ္စအစရိတောာ သဒ္ဓိမှုနောက် အပစ္စအနက် ဏာယ ဏာန သက်သည်။
- ၃။ ကော်များ ကတ္တိကာဒီဟို။ ကတ္တိကာဒီသည် လူတ္ထိလိုင်သဒ္ဓိများနောင် အပစ္စအနက် ကိုက သက်သည်။
- ၄။ အတော ကို ဝါ။ သကျပုလွှာကဲ့သို့ အကာရွှေသဒ္ဓိများနောက် အပစ္စအနက် ကို သက်သည်။
- ၅။ ဏဝါပကွာဒီဟို။ ဥပက္ကအတူရှိသော ဥကာရွှေသဒ္ဓိမှုနောက် အပစ္စနက် ဏဝါ သက်သည်။
- ၆။ ကောရ ဝိခဝါဒီတောာ။ ဝိခဝါအစရိတောာ သဒ္ဓိမှုနောက် အပစ္စနက် ကောရပစ္စည်း သက်သည်။

(အခြေဖြေသဒ္ဓိ-၄၉၆-၅၀၂)

၂။ တရတျာဒီတ္ထိတ္ထိ

ပထမ၊ ဒုတိယ၊ တတိယ၊ စတုတိုး၊ ပန္တိမီ ဆွဲမီ ဆွဲ သတ္တမိဘတ်ဆုံးသော ပုဒ်များနှင့် တရတိစသောသဒ္ဓိ၏ ကူးသွားခြင်းစသော အနက်ကို ဆက်ခံည့်နိုင်ပြသော “ကိုက”ပစ္စည်းတို့ ဆက်သွယ်ထားသော တ္ထိတ္ထိသည် တရတျာဒီတ္ထိတ္ထိမည်၏။

ထိုတရတျာဒီတ္ထိတ္ထိ၌ ကိုကပစ္စည်း၏ ဆက်ခံည့်နိုင်ပြသော အနက်သို့လိုက်၍ (ကျေလေပြီးသော နောက်ပုဒ်ကို စွဲ၍) တရတိတ္ထိတ္ထိ စရတိတ္ထိတ္ထိ စသည်တို့ဖြစ်ကုန်၏။

(ပထမလတ်တန်း ပါဋ္ဌသဒ္ဓိနှင့် အသံးအနှစ်း ၁၄၁)

သံသဋ္ဌတ္ထိတ္ထိ။ တေလ+ကိုက=တိလေန သံသဋ္ဌး တေလိကံ (နှစ်းဖြင့် ရောနောအပ်သောဘောဇ်)
တရတိတ္ထိတ္ထိ။ နာဝါ+ကိုက=နာဝါယ တရတိတိ နာဝါကော (လျေဖြင့် ကူးတတ်သူ)(လျေသူကြီး)
စရတိတ္ထိတ္ထိ။ သကဋ္ဌ+ကိုက=သကဇူန စရတိတိ သာကဋ္ဌကော (လုည်းဖြင့် လုညွှဲလည်သွားတတ်သူ)
(လုည်းသမား)

ဝဟတိတ္ထိတ္ထိ။ သီသ+ကိုက=သီသန ဝဟတိတိ သီသိကော (ဦးခေါင်းဖြင့်ရွက်ဆောင်တတ်သောသူ)
(ခေါင်းရွက် ရွေးသည်)

ဝသတိတ္ထိတ္ထိ။ ရာဂေဟ+ကိုက=ရာဂေဟ ဝသတိတိ ရာဂေဟိကော (ရာဂြိုဟ်မြို့၌ နေသူ)
ဇာတာတ္ထိတ္ထိ။ ရာဂေဟ+ကိုက=ရာဂေဟ ဇာတာ ရာဂေဟိကော (ရာဂြိုဟ်မြို့၌ မွေးဖွားသူ)
ဂုဇ္ဇာတိတ္ထိတ္ထိ။ ပရဒါရ+ကိုက=ပရဒါရု ဂုဇ္ဇာတိတိ ပါရဒါရိကော (သူမယားကို သွားလာသူ)
အမိတေတ္ထိတ္ထိ။ ဝနယ+ကိုက=ဝနယု အမိတေတိ ဝနယိကော(ဝနည်းကို သရဣာယ်သူ) (ဝနည်းသင်အံသူ)
ကတာတ္ထိတ္ထိ။ ကာယ+ကိုက=ကယယေန ကတာ ကယယိကံ (ကိုယ်ဖြင့် ပြုအပ်သောအမှု)
သန္တိခာနတ္ထိတ္ထိ။ ကာယ+ကိုက=ကယယ သန္တိခာနာ ကယယိကာ (ကိုယ်၌ တည်နေသောဝေဒနာ)

၁ ဏပစ္စည်းသက်၍ တ္ထိတ္ထိပုဒ်မလုပ်ပ ဝသံသည် အပစ္စ ဟု ပကတိ(ဝါကျ)အတိုင်းလည်း ရှိနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ တ္ထိတ္ထိပုဒ်တိုင်း ဝါကျပုံးနှင့် ရှိနိုင်သည်။

နိယုတ္တတဒ္ဓိတ်။ ဒွါရံ+ဏီက=ဒွါရံ နိယုတ္တာ ဒေါဝါရီကော=တံခါးခြားယဉ်သူ(တံခါးစောင့်)
သိပ္ပတဒ္ဓိတ်။ ဝိဏာ+ဏီက=ဝိဏာ အသု သိပ္ပါ ဝေဏီကော=စောင်းတီးခြင်းအတတ်ရှိသူ, စောင်းတီးတတ်သူ,
စောင်းသမား, စောင်းပညာရှင်

ဘဏ္ဍာတဒ္ဓိတ်။ ဂန္ဓါ+ဏီက=ဂန္ဓာ အသု ဘဏ္ဍာနှိုး ဂန္ဓိကော=နံ့သာဟူသောရောင်းရန်ဘဏ္ဍာရှိသူ(နံ့သာကုန်သည်)
တေလ+ဏီက=တေလံ အသု ဘဏ္ဍာနှိုး တေလိုကော=ဆီဟူသောရောင်းရန်ဘဏ္ဍာရှိသူ(ဆီကုန်သည်)

မီဝိကတဒ္ဓိတ်။ ဥရ္မ္မ+ဏီက=ဥရ္မ္မံ့ ဟန္တာ မီဝိတိတိ ထဲရ္မ္မိကော=ဆိတ်ကိုသတ်၍အသက်မွေးသူ(ဆိတ်သတ်သမား)
သူကရာ+ဏီက=သူကရာနိကော=ဝက်ကိုသတ်၍အသက်မွေးသူ(ဝက်သတ်သမား)

ဟတတဒ္ဓိတ်။ ဇာလ+ဏီက=ဇာလန် ဟတော, ဟန်တိတိ ဝါဇာလိုကော=ပိုက်ကွန်ဖြင့်သတ်အပ်သောငါး(ငုက်)

ဗန္ဓာတဒ္ဓိတ်။ သူတ္တ+ဏီက=သူတ္တန် ဗန္ဓိ သူတ္တိုကော=ချည်ဖြင့်ဖွဲ့နောင်အပ်သောင့်က်
ဝရတ္တ+ဏီက=ဝရတ္တာယ ဗန္ဓိ ဝါရတ္တိုကော=သားရေလွှာကြီးဖြင့် နောင့်ဖွဲ့အပ်သောဆင်

အာဂုဓတဒ္ဓိတ်=စာပ+ဏီက=စာပေါ့ အသု အာဂုဓောတိ စာပိကော=လေးလက်နက်ရှိသူ(လေးသမား)

ပသန္တတဒ္ဓိတ်=ဗုဒ္ဓ+ဏီက=ဗုဒ္ဓ ပသန္တာ ဗုဒ္ဓိကော=ဘုရားရှင်ဗြိုဟ်ညီသူ

သန္တာတဒ္ဓိတ်=သံ့ယူ+ဏီက=သံ့ယူသု သန္တိကော=သံ့ယူ၏ဥစ္စာဖြစ်သောကျောင်း

ကိုတတဒ္ဓိတ်=ဝတ္ထ+ဏီက=ဝတ္ထန် ကိုတံ ဝတ္ထိကံ=အဝတ်ဖြင့် ဝယ်အပ်သော ဘဏ္ဍာ
သုဝဏ္ဍာ+ဏီက=သုဝဏ္ဍာန် ကိုတံ သောဝဏ္ဍာ့ကံ=ရွှေဖြင့်ဝယ်အပ်သော ဘဏ္ဍာ

ပရီမာကတဒ္ဓိတ်=ဒေါက+ဏီက=ဒေါကော အသု ပရီမာကံ ဒေါကိုကံ=တစ်စိတ်အတိုင်းအရှည်ရှိသောဥစ္စာ
ရာသိတဒ္ဓိတ်=ကုမ္ပ+ဏီက=ကုမ္ပသု ရာသိ ကုမ္ပိကော=တကုမ္ပအစုအပုံ

အရဟာတိတဒ္ဓိတ်=ကဟာပဏာ+ဏီက=ကဟာပဏံ အရဟာတိတိ ကဟာပဏိကော=တစ်ကျပ်ထိုက်တန်သောပစ္စား

ဒိုဗုတိတဒ္ဓိတ်=အကွာ+ဏီက=အကွာန် ဒိုဗုတိတိ အကွိုကော=အန်စာဖြင့်(အောင်နိုင်လို)သူ (အန်ကစားသူ
ကြောင်းအန်သမား ဖဲသမား)

တသီလတဒ္ဓိတ်=ပံ့သူကူလ+ဏီက=ပံ့သူကူလံ သီလံ အသုတံ ပံ့သူကူလိုကော=ပံ့သူကူသက်န်းကို
ဆောင်လေ့ရှိသောရဟန်း

ဝိဒီတတဒ္ဓိတ်=လောက+ဏီက=လောကော ဝိဒီတော လောကိုကြုံထင်ရှားသောတရား

သံ့ဝတ္ထိတိတဒ္ဓိတ်=လောက+ဏီက=လောကာယ သံ့ဝတ္ထိတိတိ လောကိုကော=လောအလို့ငါးဖြစ်သောတရား

အာဂတတဒ္ဓိတ်=မာတု+ဏီက=မာတိတော အာဂတံ မာတိကံ=အမိမ့် လာသော အမည်

သမျှာတတဒ္ဓိတ်=မာတု+ဏီက=မာတိတော သမျှာတံ မတ္တိကံ=အမိမ့် ဖြစ်သောဥစ္စာ

ပယောနာတဒ္ဓိတ်=ဥပစီ+ဏီက=ဥပစီတသု ပယောနံ သုပစီကံ=ခန္ဓာဟူသောအကျိုးရှိသောကံ
(ဝိပါက်ခန္ဓာအကျိုးပေးသောကံ)

တဗ္ဗာတို့တဒ္ဓိတ်=စတုမဟာရာဇ်+ဏီက=စတုမဟာရာဇ်တော ဘတ္တိ ဇတေသနိုး စာတုမဟာရာဇ်ကိုကော=နတ်မင်းကြီး
လေးယောက်ဗြိုဟ်းကပ် ခံစားခြင်းရှိသောနတ်များ

၁ ဒွါရံကို အကွာရာအစဉ်အတိုင်းရေးလျင် “ဒို့ဝါရ”ဟု ရေးရသည်။ ဒို့ သရမရှိ၊ ၆-၅ သရပေါ်လာက ဒေါဝါရ-ဟု ဖြစ်သည်။
(အခြေဖြေသဒ္ဓိ-၅၅၆)

၂ ပိုက်ကွန်ဖြင့်သတ်တတ်သူတံ့၏ မှန်းဟု ဘာသာပြန်လျင် ဟန်တိတဒ္ဓိတ် ဖြစ်သည်။

စည်းမျဉ်းများ

၇။ ယေန ၀။ သံသင့် တရတိ စရတိ ဝဟတိ ကိုကော် အကြင်ဝှေ့ဖြင့် ရောနော၏၊ ကူးသွား၏၊ လုည့်လည်၏၊ ရွက်ဆောင်၏၊ စသည့်အဓိပ္ပာယ်ကိုဖော်ပြရန် တတိယန္တလိုင်မှုနောက်၌ ကိုကသက်သည်။

၈။ တမီဘေး တော် ကတာဒီ သန္တာန် နိယောက သိပ္ပ ဘဏ္ဍာ မိုးကတ္ထာသု ၈။ ထိုကို ရွတ်အံ၏၊ ထိုဖြင့် ပြအပ်၏၊ ထို၌ စွဲကပ် တည်နေ၏၊ ထို၌ ယုံ၏၊ ထိုသူ၏ အတတ်၊ ထိုသူ၏ ဘဏ္ဍာ၊ ထိုသူ၏ အသက် မွေးဝမ်းကြောင်း စသည့် အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြရန် ကိုကသက်သည်။

ရာဂါဒီတဒ္ဒိတ်

ပထမ၊ ဒုတိယ၊ တတိယ၊ ပွဲမီ၊ ဆင့်၊ သတ္တမီ ပိုဘတ်ဆုံးသော နာမ်ပုဒ်များနှင့် ‘ရာဂ=ဆိုးခြင်း’
‘ကူး=ဥစ္စာ’စသောအနက်ကို ညွှန်ပြသော ကာ-ပစ္စည်း ကေယျ-ပစ္စည်းတို့ကို ဆက်သွယ်ထားသော တဒ္ဒိတ်သည်
“ရာဂါဒီတဒ္ဒိတ်”မည်၏။

ရာဂတဒ္ဒိတ်=ကသာဝ+က=ကသာဝန် ရတ္ထာ ကသာဝံ=ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုအပ်သော သက်နှုန်း
ကူးတဒ္ဒိတ်=မဟိုးသ+ကာ=မဟိုးသသု ကူး မဟိုးသ=ကျွေ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အသား(ကျွေသား)
အဝိဇ္ဇရဘဝတဒ္ဒိတ်=ဥဇ္ဇရ+ကာ=ဥဇ္ဇရသု အဝိဇ္ဇရေး ပဝတ္ထာ ညုဇ္ဇရံ=ရေသဖန်းပင်၏ အနီးဗြို့ဖြစ်သော ဖိမာန်
ဘဝတဒ္ဒိတ်=မန်+ကာ=မန်သံ ဘဝံ မာန်သံ=စိတ်ဗြို့ဖြစ်သောချမ်းသာ(စိတ်ချမ်းသာ)
ဇာတတဒ္ဒိတ်=မထုရ+ကာ=မထုရာယံ ဇာတော် မာထုရော=မထုရာမြို့ဗြို့ မွေးဖွားသူ
အာဂတတဒ္ဒိတ်=မထုရ+ကာ=မထုရာယအာဂတော် မာထုရော=မထုရာမြို့ဗြို့ လာသူ
အသုနိဝါသတဒ္ဒိတ်=မထုရ+ကာ=မထုရာ အသု နိဝါသော မာထုရော=မထုရာမြို့ဗြို့ နေရာရှိသူ
ကူသုရတဒ္ဒိတ်=မထုရ+ကာ=မထုရာယ ကူသုရော မာထုရော=မထုရာမြို့ဗြို့ကို အစိုးရသောသူ
နိယုတ္ထတဒ္ဒိတ်=ပိသာခါ+ကာ=ဝိသာခါယ ယုတ္ထာ ဝေသာခါ=ပိသာခါနှုန်းယုံ၏(ကဆုန်)လ
အသုဒေဝတာတဒ္ဒိတ်=ဗုဒ္ဓ+ကာ=ဗုဒ္ဓသု အသု ဒေဝတာတိ ဗုဒ္ဓါ=ဘုရားရှင်ဗြို့ အီမ်းနတ်ရှိသူ
အဓိတေတန္တတဒ္ဒိတ်=ဗျာကရကာ+ကာ=ဗျာကရကာ အဓိတေတိ ဝေယျာကရကော=ဗျာကရက်(သွို)ကျမ်းကို သရဏ္ဍာယ်သူ၊
သင်အံသူ၊ တတ်သူ
ပိသာတန္တတဒ္ဒိတ်=ဝသာတိ+ကာ=ဝသာတိနံ ပိသာယော ဒေသော ဝါသာတော်=ဝသာတိမည်သောမင်းသားတို့၏
နယ်ပယ် ဖြစ်သော အရပ်

တသိုံး သန္တိ(ကုစ္စိ)တန္ထိတ်=ဉာဏ်ရှု+အ=ဉာဏ်ရှု အသိုံး ပအေသေ သန္တိတိ ဉာဏ်ရှု=ရေသဖန်းပင်တို့ရှိရာအရပ်
 နို့ဖွဲ့တွဲတန္ထိတ်=သာကရာ+အ=သာကရေဟို နို့ဖွဲ့တွဲဘာ သာကရေ=သာကရမင်းသာတို့ ဖြစ်စေအပ်သော သမုဒ္ဓရာ
 အရဟာတိတန္ထိတ်=သဟသာ+အ+ကြို=သဟသုံး အရဟာတိတိ သဘဟသုံး=တစ်ထောင်ထိုက်တန်သောဂါထာ
 ဝိကာရတန္ထိတ်=အယ်+အ= အယ်သော ဝိကာရော အာယ်သော=သံဖြင့်တစ်မျိုးတစ်ဖုံးပြုအပ်သောခွက်(သံခွက်)
 ပရီမာဏတန္ထိတ်=ပုရိသာ+အ=ပုရိသော ပရီမာဏံ အသာတိ ပေါရိသုံး=ယောက်ဗျားတရပ်(တစ်သူ=
 လက်ခုပ်တစ်ဖောင်) အတိုင်းအရှည်ရှိသောရေ
 ဝသတိတန္ထိတ်=ဗာရာဏသုံး+ကောယျ=ဗာရာဏသုံးယုံ ဝသတိတိ ဗာရာဏသေယျကော=ဗာရာဏသုံးပြည်းနေသူ
 (တန္ထိတ်ပုဒ်အဆုံး၌ ကအကွဲရာလာထားသည်)
 ဟိတတန္ထိတ်=ပထ+ကောယျ=ပထသုံး ဟိတ် ပါထေယျံ=လမ်း၏အစီးအပွားဖြစ်သောရိုက္ခာ (လမ်းရိုက္ခာ)

(ပထမလတ်တန်း ပါဋ္ဌသဒ္ဓိနှင့် အသုံးအနှစ်း ၁၄၇-၉)

စည်းမျဉ်းများ

၉။ အ ရာဂါ တသောဒ.မည်တွေသူ ၈။ ထိုဖြင့် ဆိုးအပ်၏၊ ထိုသူ၏ ဥစ္စာ၊ စသော အမိပ္ပါယ်ကို ဖော်ပြရန်
 အ စသော ပစ္စည်းသက်သည်။

ဘတာဒီတဒ္ဓိတ်

ဆနိုင်ဘတ် သတ္တုမိုင်ဘတ်ဆုံးသော နာမ်ပုဒ်တို့နှင့် ဘတစသော သဒ္ဓိတို့၏အနက်ကို ဆက်ခံဟောပြနိုင်သော “လူမ လူယ လူက ကျ ကောယျ ကိုယ” စသော ပစ္စည်းတို့ကို ဆက်သွယ်ထားသော တဒ္ဓိတ်ပုဒ်သည် ဘတာဒီတဒ္ဓိတ်မည်၏။

ဘတာဒ္ဓိတ်=ပစ္စာ+လူမ=ပစ္စာ ဘတော ပစ္စီမာ=နောက်၍ ဖြစ်သူ

မနုသုဇာတိ+လူယ=မနုသုဇာတိယာ ဘတော မနုသုဇာတိယာ၊လူဇာတ်အားဖြင့်(၌)ဖြစ်သူ

ပွဲတ+ကောယျ=ပွဲတော ဘတော ပွဲတောယျ=တောင်၌ဖြစ်သူ၊တောင်ပေါ်သား

ပွဲတ+ကောယျ= ပွဲတော ဘတော ပွဲတောယျ=တောင်၌ဖြစ်သောမြစ်၊ တောင်ကျခေါင်း

ပွဲတ+ကောယျ= ပွဲတော ဘတော ပွဲတောယျ=တောင်၌ဖြစ်သောဆေး

ဗာရာဏသီ+ကောယျ=ဗာရာဏသီယံ ဘတော ဗာရာဏသေယျကော=ဗာရာဏသီပြည်၌မွေးဖွားသူ (တဒ္ဓိတ်ပုဒ်အဆုံး၌က-အကွဲရာလာထားသည်)

ထန+ယ=ထနတော ဘတော ထည်=နို့၌ဖြစ်သောနှုန်းရည်

နို့ယူတွေတဒ္ဓိတ်=အနှဲ+လူမ=အနှဲ နို့ယူတွေ အနှဲမာ=အဆုံး၌ယုဉ်သည်

အနှဲ+လူယ=အနှဲ နို့ယူတွေ အနှဲယာ=အဆုံး၌ယုဉ်သည်

အနှဲ+လူက=အနှဲ နို့ယူတွေ အနှဲကော=အဆုံး၌ယုဉ်သည်

ဘတိ+ကိုယ=ဘတိယာ နို့ယူတွေ ဘတိကိုယာ=ပင့်သန္တ်ယုဉ်သောသူ

အသုတ္တိတဒ္ဓိတ်=ပုတ္တ+လူမ=ပုတ္တာ အသု အတ္တိတိ / တသီး ဝိဇ္ဇာတိတိ ပုတ္တိမာ=သားရှိသူ

ပုတ္တ+လူယ=ပုတ္တာ အသု အတ္တိတိ / တသီး ဝိဇ္ဇာတိတိ ပုတ္တိယာ=သားရှိသူ

ပုတ္တ+လူက=ပုတ္တာ အသု အတ္တိတိ / တသီး ဝိဇ္ဇာတိတိ ပုတ္တိကော=သားရှိသူ

ဘဝတဒ္ဓိတ်=ဗောဓိပက္ခ+လူယ=ဗောဓိပက္ခ ဘဝါ ဗောဓိပက္ခယာ=မဂ်ညာ၏အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်သော(ပါဝင်သော)

တရားများ

ပစ္စဝရ+လူယ=ပစ္စဝရော ဘဝါ ပစ္စဝရိယာ=ငါးယောက်အစုံ၌ဖြစ်သောတရားများ

ဂါမ+ယ=ဂါမေ ဘဝါ ဂမွှော=ရွာ၌ဖြစ်သောအကျင့်

အရှပ+ကျ=အရှပပေ ဘဝါ အာရွှေ့=အရှပဘုံး၌ ဖြစ်သောတရားတို့

လူဒံတဒ္ဓိတ်=အတ္တာ+လူယ=အတ္တာနော(မိမိ၏ဥစ္စာတည်း) လူဒံ(ဤဥစ္စာသည်) အတ္တာနိယံ=မိမိ၏ဥစ္စာ (နအကွဲရာလာသည်)

သ+ကိုယ=သသု(မိမိ၏ဥစ္စာတည်း) အယံ(ဤဥစ္စာသည်) သကိုယာ=မိမိ၏ဥစ္စာ

သံဝတ္တိတဒ္ဓိတ်=ဓန+ယ=ဓနသယ သံဝတ္တိတိတိ ညံး=ဥစ္စာအလို့ငါးဖြစ်သောစပါး

(ပထမလတ်တန်း ပါဋ္ဌသဒ္ဓိနှင့် အသုံးအနှံနှင့် ၁၅၀-၁၅၁)

သမူဟတ္ထိတ်

ဆနိုင်ဘတ်ဆုံးသော နာမ်ပုဒ်တို့နှင့် “သမူဟ=အပေါင်း”အနက်ကို ဆက်ခံဟောပြနိုင်သော “ကက် က တာ က” စသော ပစ္စည်းတို့ ဆက်သွယ်ထားသော တ္ထိတ်ပုဒ်သည် သမူဟတ္ထိတ်မည်၏။

မယူရ+ကက်=မယူရာနံ သမူဟော မာယူရရော=ဥဒေါင်းတို့၏အပေါင်း(ဥဒေါင်းအပ်)

မယူရ+အ= မယူရာနံ သမူဟော မာယူရော=ဥဒေါင်းတို့၏အပေါင်း(ဥဒေါင်းအပ်)

မထုရ+အ=မထုရာနံ သမူဟော မာထုရော=မထုရာပြည်သူပြည်သားအပေါင်း

မဟိုသ+အ=မဟိုသာနံ သမူဟော မာဟိုသော=ကျွဲတို့၏အပေါင်း

ပုဂ္ဂိုသ+အ=ပုဂ္ဂိုသာနံ သမူဟော ပေါရိသော=ယောကျားတို့၏အပေါင်း

ဂုဏ္ဍ+အ=ဂုဏ္ဍိအိ သမူဟော ဂုဏ္ဍိ=ကြီးသူတို့၏အပေါင်း

ကပေါတ+အ=ကပေါတာနံ သမူဟော ကာပေါတောာ=ခိုတို့၏အပေါင်း

ရာပေါတ္ထ+အ=ရာပေါတ္ထာနံ သမူဟော ရာပေါတ္ထော=မင်းသားတို့အပေါင်း

ကောကိလ+အ=ကောကိလာနံ သမူဟော ကောကိလော=ဥဉာဏ်တို့အပေါင်း

ဘိက္ဗ+အ=ဘိက္ဗာနံ သမူဟော ဘိက္ဗာ=ထမင်းတို့အပေါင်း

ခို+အ=ခိုနှဲ သမူဟော ခွယံ=နှစ်ခုတို့အပေါင်း

တိ+အ=တိဇ္ဈာ သမူဟော တယံ=သုံးခုတို့၏အပေါင်း

ခို+က=ခိုနှဲ သမူဟော ခိုကံ၊ ခုကံ=နှစ်ခုတို့၏အပေါင်း

ခို+အ=ခိုနှဲ သမူဟော ခွယံ=နှစ်ခုတို့၏အပေါင်း

တိ+က= တိဇ္ဈာ သမူဟော တိကံ=သုံးခုတို့၏အပေါင်း

စတု+က=စတုနှဲ သမူဟော စတုကံ=လေးခုတို့၏အပေါင်း

ပဋ္ဌ+က=ပဋ္ဌနှဲ သမူဟော ပဋ္ဌကံ=ငါးတို့၏အပေါင်း

ဆ+က=ဆနှဲ သမူဟော ဆကံ=ခြောက်ခုတို့၏အပေါင်း

မှတ်ချက်။ စတု ဆ သချိသဒ္ဓိများနောက်၍ ကပစ္စည်းကို ဖို့ဘာဝ ပြနိုင်သည်။

‘အ’ပစ္စည်းရှိယျင် ရှေ့က‘ကဲ’သရကို အယပြုရသည်။

ဂါမ+တာ=ဂါမာနံ သမူဟော ဂါမတာ=ရွာတို့၏အပေါင်း

ဗျာ့+တာ=ဗျာ့နံ သမူဟော ဗျာ့တာ=မိတ်ဆွဲတို့အပေါင်း

သဟာယ+တာ=သဟာယနံ သမူဟော သဟာယတာ=သူငယ်ချင်းတို့အပေါင်း

နိုဂရ+တာ=နိုဂရာနံ သမူဟော နိုဂရတာ=ဖြူတို့၏အပေါင်း

(ပထမလတ်တန်း ပါဋ္ဌသဒ္ဓိနှင့် အသုံးအနှစ်နှင့် ဘျာ-ဘျု)

စနစ်သစ် ပါဋ္ဌသဒ္ဓိ ၄၀၈,၄၁၂